

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI**

**FUTBOL ÇEVİRMENLİĞİNDE TARAFSIZLIK İLKESİ VE
GÖREV TANIMI İLİŞKİSİ**

Aslı Tara YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK
Ortak Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gözde Begüm AKÜZÜM**

HAZİRAN - 2025

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**FUTBOL ÇEVİRMENLİĞİNDE TARAFSIZLIK İLKESİ VE
GÖREV TANIMI İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ashı Tara YILDIRIM

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim

“Bu tez 27/06/2025 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK	Başarılı
Prof. Dr. Alev BULUT	Başarılı
Doç. Dr. Aysel Nursen DURDAĞI	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Gözde Begüm AKÜZÜM	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Filiz ŞAN	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dâhil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Aslı Tara YILDIRIM
27/06/2025

ÖN SÖZ

Anketime katılmaları için ulaştığımda yoğun iş tempolarına rağmen vakit ayırıp bana olumlu veya olumsuz dönüş sağlayan, tecrübeleri ve görüşlerini paylaşan tüm futbol tercümanlarına; ders dönemi ve tez sürecindeki emekleri için tez danışmanım Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK' e, beni kırmayıp ders ve çalışma programının arasında bana zaman yaratan, tezimle en az kendi teziymiş gibi incelikli ilgilenen, bana ilk danışanı olma gururunu yaşatan ve seçtiğim alanla doğrudan ilişkili ilk lisansüstü çalışmayı gerçekleştiren, rehberliğinde tez yazdığım için bir ömür övüneceğim danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gözde Begüm AKÜZÜM' e, sene içinde yazdığım makalemin en iyi haline ulaşabilmesi için dersleri ve çalışmalarının arasında makalemle ilgilenen, değerli fikirlerini ve yorumlarını benimle paylaşan ve bana yol gösteren öğretmenim Dr. Öğr. Üyesi Aysel Nursen DURDAĞI' na; yüksek lisans süreçlerimize birlikte başladığımız, ders yılımızda araştırma ve kaynak inceleme anlamında bildiği tüm araçları benimle paylaşarak zaman kazanmamı sağlayan, geçtiğimiz 12 yılda olduğu gibi tez yılımda da beni en iyi anlayan, hayatı sorgulama aşamasına geldiğim her an elimden tutup bana neyi neden yaptığımı hatırlatan, şehirlerimiz arasındaki mesafelere rağmen varlığını her daim kalbimde hissettiğim biricik dostum Hilal ÇELİK AKARDERE' ye, tezimle akıbetimizi merak edip bizi sık sık yoklayan arkadaşlarıma ne kadar teşekkür etsem az. Tezimin başarıyla tamamlanmasında manevi desteğinizin, bana olan inancınızın yeri çok büyük. İyi ki varsınız.

Tez boyunca yaşadığım tüm gelişmeleri can kulağıyla dinleyen, engin futbol bilgisiyle ve yorumlarıyla beni yalnız bırakmayan canım dedem Hikmet DAVARCI' ya, yoğunluğuna rağmen notlarımı bilgisayara geçirirken bir kere bile üf demeden bana sayfalarca not okuyan kardeşim Zeynep Çağla YILDIRIM' a; tezimi yazabilmem için uygun şartları benim istemeden oluşturan, çaresiz zamanlarımda bir lütuf gibi gelip sonrasında minnettar olacağım tavsiyeleri veren, benimle en az benim kendimle duyduğum kadar gurur duyduğunu bildiğim, hakkını asla ödeyemeyeceğim annem Sıla YILDIRIM' a ve geçtiğimiz bir yıl içinde gittiğim, neredeyse tek eğlencem haline gelen maç ve konser çıkışlarımda saat kaç olursa olsun beni karşılayan, kaynakçamı uygun formata getirmeme yardımcı olan, akademi dışından tezimi okuyan ilk kişi olma ayrıcalığına nail olan babam Murat YILDIRIM' a teşekkür ederim. Beni bu kadar destekleyen bir ailem olduğu için çok şanslı olduğumu biliyorum.

Son olarak yalnız ve çaresiz hissettiğim zamanlarda hayatta peşinden koşmaya değecek tutkularımı fark edebildiğim ve pes etmediğim için kendi hakkımı da teslim etmeliyim. Tezimden en büyük beklentim akademik alana ve uygulama sahasına fayda sağlamasıdır. Eğer tezimi yayınlayabildiysem ve çalışmam kaynak olarak kullanan kişilere ulaşıyorsa işte o zaman bahsettiğim herkesin emeğine değmiş demektir. Hayalimi gerçekleştirmeme yardımcı olduğunuz için her birinize ayrı ayrı çok teşekkür ederim. Sonsuz minnettarım.

Aslı Tara YILDIRIM
27/06/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: FUTBOL TERCÜMANLIĞI.....	7
1.1. Futbol Tercümanlığının Tarihçesi	8
1.1.1. Futbolun Dili: Lingua Franca Olarak İngilizce.....	10
1.1.2. Günümüzde Futbol Tercümanlığı.....	12
1.1.3. Alanyazını.....	13
1.2. Görev Tanımı.....	17
1.3. İdeoloji ve Tarafsızlık.....	39
1.4. MYK Nezdinde Futbol Tercümanlığı	48
2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE.....	57
2.1. Futbol Tercümanlığında Çeviri Türleri	60
2.2. İşlevsel Çeviri ve Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı.....	63
2.3. Niska'nın Yaklaşımına Göre Toplum Çevirmeninin Rolü.....	68
3. BÖLÜM: VERİ İNCELEME	71
4. BÖLÜM: TARAFSIZLIK VE GÖREV TANIMI İLİŞKİSİ	87
SONUÇ	102
KAYNAKÇA.....	109
EK	120
ÖZ GEÇMİŞ	167

KISALTMALAR

AAITE	: American Association of Interpreters and Translators in Education (Amerikan Eğitimde Mütercim ve Tercümanlar Derneği)
AB	: Avrupa Birliği
ABB	: Ankara Büyükşehir Belediyesi
age.	: adı geçen eser
akt.	: aktaran
ATA	: American Translators Association (Amerikan Çevirmenler Derneği)
AUSIT	: Australian Institute of Interpreters and Translators (Avustralya Tercümanlar ve Çevirmenler Enstitüsü)
bkz.	: bakınız
ÇEVİR	: Çevirmenler Meslek Birliği
ÇEVDER	: Çeviri Derneği
diğ.	: diğerleri
FIFA	: Federation Internationale de Football Association (Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği)
GTÇ	: Genç Tercümanlar Çalıştay
ISO	: International Organization for Standardization (Uluslararası Standartlar Teşkilatı)
İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
K	: Katılımcı
karş.	: karşılaştırınız
MÜÇEV	: Marmara Üniversitesi Çeviri Kulübü
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
NAATI	: National Accreditation Authority for Translators and Interpreters (Ulusal Tercümanlar ve Çevirmenler Akreditasyon Kurumu)
SAÇEV	: Sakarya Üniversitesi Çeviri Topluluğu
SL Benfica	: Sport Lisboa e Benfica
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
TKTD	: Türkiye Konferans Tercümanları Derneği
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TURÇEF	: Türkiye Yeminli Çevirmenlik Federasyonu

TÜÇEV : Trakya Üniversitesi Çeviri Topluluğu
UEFA : The Union of European Football Associations
(Avrupa Futbol Federasyonları Birliği)
YÖKTEZ : Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Niska'nın Rol Piramidi (2002)	69
--	----

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Ankete Katılan Futbol Tercümanlarının Eğitim Geçmişi..... 73

Grafik 2: Ankete Katılan Futbol Tercümanlarının Sadakat Önceliği 82

ÖZET	
Başlık: Futbol Çevirmenliğinde Tarafsızlık İlkesi ve Görev Tanımı İlişkisi	
Yazar: Aslı Tara YILDIRIM	
Danışman: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK	
Ortak Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gözde Begüm AKÜZÜM	
Kabul Tarihi: 27/06/2025	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 119 (ana kısım) + 47 (ek)
Futbol tercümanlığı Türk yazınında hakkında sınırlı sayıda lisansüstü çalışma yapılmış, nispeten bakir bir konu olarak yer almaktadır. Tercümanlığın çalışma alanlarının çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda spor ve futbol tercümanlığı göze çarpan konular arasında sayılmamaktadır. Tezden beklenti, özellikle futbol tercümanlığı konusunda alanyazınına katkı sağlamak, mesleğin önemine vurgu yapmaktır. Mesleğe verilen değerin artması umulmaktadır. Tez, futbol tercümanlarının çalıştıkları ortamların canlılığı, değişkenliği, stres seviyesi, ortamda bulunan kişilerin, toplulukların ve hatta tercümanların farklılaşabilen ideolojileri dikkate alındığında çevirilerin tarafsızlığının sorgulanabilir olabileceği fikrinden gelişmiştir. Bu kapsamda 2024-2025 sezonunda Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig’de çalışmakta olan 21 futbol tercümanına 6 açık uçlu sorudan oluşan anket yanıtlamaları üzere gönderilmiştir ve elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Alınan yanıtlar doğrultusunda futbol tercümanlarının görev tanımları açıklanmıştır. Tarafsızlık ilkesinin uygulanabilirliği açısından görev tanımının netleştirilmesinin gerekli olduğu çıkarımı yapılarak savunulmaktadır. Anket yanıtlarından elde edilen sonuçlar, futbol tercümanlarının çevirilerini yaparken çeviri kararlarını etkileyen birçok etmenin bulunduğunu göstermektedir. Etmenler arasında iletileri aktarılan kişilerin üslupları, ruh halleri ve karakterleri, ortam şartları, ideolojiler, bağlılık, sadakat, tercümanın eğitim geçmişi, çeviri ve mütercim tercümanlık alan bilgisi mevcudiyeti, kulüpte çalışmaya başlama yolu, mesleğe bakış açısı bulunmaktadır. Bahsedilen değişkenler sebebiyle futbolda çeviri kararlarının tercümana ve zamana göre farklılaşabileceği; bağlamları ve ortamdaki kişileri değerlendirmek suretiyle alınan kararların mesuliyetinin tercümana ait olduğu kabul edilmekle beraber tercümanların üzerinde bu kararların alınmasını etkileyen taraflı olmalarına dair beklentiler olup olmadığı araştırılmıştır. Tercümanlardan beklentilerin kulüplerin özelliklerine, işverenlere göre değiştiği ve tek tip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Futbol, Futbol Çevirmenliği, Tarafsızlık, İşlevsel Çeviri, Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı	

ABSTRACT	
Title of Thesis: The Relationship between the Principle of Impartiality and Job Description in Football Interpreting	
Author of Thesis: Aslı Tara YILDIRIM	
Supervisor: Prof. Dr. Şaban KÖKTÜRK	
Co-Advisor: Assist. Prof. Gözde Begüm AKÜZÜM	
Accepted Date: 27/06/2025	Number of Pages: vii (pre text) + 119 (main body) + 47 (add)
Football interpreting is a relatively untouched subject in the Turkish literature with a limited number of postgraduate studies. Considering the diversity of the fields of interpreting, sports and football interpreting are not among the prominent subjects. The expectation of this thesis is to contribute to the literature on football interpreting and to emphasize the importance of the profession. It is hoped that the value given to the profession will increase. The thesis has developed from the idea that the impartiality of translations may be questionable when the liveliness, variability and stress level of the environments in which football interpreters work and the differing ideologies of the people, communities and even the interpreters are taken into consideration. In this context, a questionnaire consisting of 6 open-ended questions was sent to 21 football interpreters working in Trendyol Super League and Trendyol 1st League in the 2024-2025 season and the data obtained were analyzed through content analysis. Job descriptions of football interpreters were explained in line with the responses received. It is inferred and argued that it is necessary to clarify the job description in terms of the applicability of the principle of impartiality. The results obtained from the questionnaire responses show that there are many factors affecting the translation decisions of football interpreters. These factors include the styles, moods and characters of the people whose messages are being conveyed, environmental conditions, ideologies, commitment, loyalty, the educational background of the interpreter, the availability of translation and interpreting field knowledge, the way of starting to work at the club, and the perspective of the profession. Although it is accepted that the interpreting decisions in football may differ according to the interpreter and time due to the variables mentioned and that the interpreter is responsible for the decisions made by evaluating the contexts and the people in the environment, it was investigated whether there are expectations on the interpreters to be biased that affect the making of these decisions. It was concluded that the expectations from interpreters vary according to the characteristics of the clubs and employers and are not standardised.	
Keywords: Football, Football Interpreting, Impartiality, Functional Translation, Translational Action Theory	

GİRİŞ

Futbol; spor, satış-pazarlama, eğlence, turizm, istihdam, politika, sağlık alanlarında sosyal, kültürel, ekonomik nitelikleri bakımından dünyayı etkileyen disiplinlerarası bir araştırma konusudur. Günlük hayatta ise daha derin anlamların karşılığı olabilmektedir. Bazen aile yanında yetişirken kökleri çocukluğa dayanan bir tutkudur, öyle ki yeni doğan bebeklere takım armalı zıbın giydirildiğine şahit olunmuştur. Bazen bu tutku çevre tarafından edinilir. Çocuklar için arkadaşlık kurma aşamasında bir araç olabilir. Konu hakkında hiç fikri olmasa dahi yıllardır devam eden Ronaldo mu Messi mi tartışmasıyla insanlar görüşlerini belirtip kendilerini belirli bir grubun parçası gibi hissedebilir. Dünya çapında ses getiren maçlar 7'den 70'e her yaş aralığı için heyecan verici ve ilgi çekici bir aktivitedir. Bazen de iki taş arasının kale, ezilmiş bir teneke kutunun ise top görevi görebildiği mahalle arası oyunlardan uluslararası maçlarda forma terletme şansını yakalamış, bu spora yıllarını adanmış kişilerin hikayesidir. Öyle ki yalnızca spor değildir; kültürün toplumu sosyal, kültürel, ekonomik, politik her açıdan etkileyen yapı taşıdır. Sosyal bir varlık olan insanın aidiyet ve onay alma ihtiyacını karşılamamanın hem fiziksel hem de zihinsel olarak sağlıklı bir araçtır.

Sahada 10+1 kişiyle oynanan takım sporunda kazanmak için saha dışında da görev alan kulüp paydaşları dahil olmak üzere takımdaki her bir üyenin spor bilgisi ve kas gücüne olduğu kadar ekip ruhuna ve güçlü iletişim becerisine de ihtiyaç vardır. Günümüzde takımların ve biraz daha geniş çember dahil edildiğinde destek, sağlık, teknik ekiplerinin farklı milletlerden kişilerden oluşabilen yapısı göz önüne alındığında futbol başlığı altında çeviri de bu alanda kendine bir yer bulmuştur. Futbol tercümanları, yabancı futbolcular ve teknik direktörler için diline ve kültürüne yabancı oldukları ülkede bir nevi sağ kol olarak görev üstlenmektedir.

Futbol hem Türkiye’de hem de dünyada oldukça büyük bir endüstridir (Dinar, 2017: 13). Ayrıca küreselleşmiş bir spor dalıdır. Örneğin kariyerine Türkiye’de başlayan futbolcular, Avrupa, Asya, Afrika gibi çeşitli kıtalarda çalışma imkânı bulabilmektedir. Ülkelere yapılan bu göç, dil öğrenim veya çeviri ihtiyacını doğurmaktadır. Avrupa’da bu süreç uluslararası organizasyonlar için çeviri şirketleri, yabancı futbolcular içinse dil öğretimi aracılığıyla sağlanırken, Türkiye’de durum daha farklıdır. Bütçesi daha geniş olan, başarı ve dolayısıyla tanınırlık anlamında daha avantajlı olan kulüpler bünyelerine

yabancı futbolcuları transfer etmektedir. Beraberinde kişiler arası dil engeli ortaya çıkabilmektedir. Türkiye’de bu sorunu aşmak için tercüman istihdam edilmektedir.

Çalışma dört ana bölümden oluşacaktır. İlk bölüm kendi içinde dört alt başlığa ayrılacaktır. İlk alt başlıkta futbol tercümanlığının Türkiye’de geçirdiği tarihi süreçten, futbolun ortak dili olarak İngilizcenin öneminden, günümüzde futbol tercümanlığının işleyişinden ve alanyazınındaki yerinden bahsedilecektir. İkinci alt başlık olan görev tanımında alan yazında yer alan bilgiler ve tez için yapılan araştırmalar ışığında edinilen futbol tercümanlığı görev tanımına yer verilecektir. Görev tanımında etkisi olabileceği düşünüldüğünden üçüncü alt başlıkta ideoloji ve tarafsızlık konusu irdelenecektir. Bu kapsamda çeviri alanında faaliyet gösteren Türkiye, Avustralya ve Amerika merkezli bazı kurumların etik kural anlayışlarından bahsedilecektir. İlk bölümün son alt başlığında ise futbol tercümanlığı görev tanımı, Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) nezdinde değerlendirilecektir.

İkinci bölümde futbol tercümanlığının hangi çeviri türlerini içerdiğinden bahsedilecek ve tezin kuramsal temelini oluşturan İşlevsel Çeviri, Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı ve Niska’nın yaklaşımına göre toplum çevirmenliği hakkında bilgi verilecektir.

Üçüncü bölümde tez kapsamında yapılan anket çalışmasından alınan yanıtlar değerlendirilecek ve tez konusu kapsamında yorumlanacaktır. Bu bölüm, araştırma kapsamında açık uçlu anket soruları aracılığıyla ulaşılan yanıtların okunup tasnif edildikten sonraki değerlendirilmesi ve yorumlanmasından oluşan kısımdır.

Dördüncü bölümde tezde incelenen MYK belgeleri ve çeviri kurumları tarafından yayınlanan etik kurallarından ve tez kapsamında yürütülen anket yanıtlarından yola çıkılarak futbol tercümanlığında tarafsızlık ilkesi ve görev tanımı arasındaki ilişki değerlendirilecektir.

Sonuç kısmında literatür taramasından, araştırmalardan ve anket çalışmasından elde edilen veriler ışığında ulaşılan sonuçlardan bahsedilecek ve öneriler sunulacaktır.

Araştırmanın Konusu

Futbol tercümanlığı, bir parçası olunan kulübe bağlılık gerektirdiğinden futbol tercümanlarının zaman zaman söylenileni olduğu gibi aktarmaması, farklı çeviri stratejileri izlemesi beklenebilmektedir. İş birliğine dayalı kurama göre çeviri amacı işverenin, metnin kullanıcısının, çevirmenin amaçlarının, yine kendi nihai kararıyla

belirlenmesini içerdüğinden tez, futbol tercümanlığında yapılan çevirilerde taraflılık görülüp görülmediğini sorgulamaktadır. Bu kapsamda tezde futbolda çeviriyle ilgili en tecrübeli ve uygulamada en güncel bilgilere sahip kişiler olan futbol tercümanlarıyla anket yapılacak ve elde edilecek yanıtlardan tercümanların konu hakkındaki görüşleri alınarak, varsa, tarafsızlık kavramıyla ilgili yaşamış olduğu durumlar öğrenilecek ve tümünden hareketle futbol tercümanlarından beklentiler değerlendirilecek, görev tanım ve kapsamı sorgulanacaktır.

Araştırmanın Amacı

Holz-Mänttari'nin Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı'na göre çeviri; çeviriye ihtiyaç duyan, çevirmenle iletişime geçen, kaynak metin üreticisi, erek metin üreticisi, erek metin kullanıcısı ve erek metin alıcısı olmak üzere 6 bileşenin iş birliğine dayanmaktadır ve çevirinin amacı, bahsedilen tarafların amaçlarının tamamını içermelidir. Dolayısıyla tercüman, çeviri sürecine etki eden kişilerin amaçlarını göz önünde bulundurmalı, amaç konusunda nihai kararı vermeli ve bu doğrultuda bir çeviri stratejisi izlemelidir. Tez, futbol tercümanlığında dil bilmeyen futbolcu, teknik direktör, yönetim veya basın ile iletişim ihtiyacını gidermek için görevlendirilenlerin, işlerini icra ederken görev tanımı kapsamında nerede durması gerektiğini, yaptıkları çevirilerin tarafsızlıklarını Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı'na göre sorgulamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Önemi

Futbol tercümanlığı, çeviribilim alanında, nispeten az çalışılmış bir konu olarak yer almaktadır. Futbol tercümanlığı alanında yapılan çeviriler sözlü ve yazılı olarak ikiye ayrılmaktadır. Futbol tercümanlığı ve spor çevirmenliği üzerine yazılan tezler incelendiğinde araştırılabilir bir engin bir konu yelpazesi mevcut olduğunun saptanmasıyla da belirtilen alan çevirisinde tarafsızlık sorgulaması yapılmak üzere tez konusu oluşturulmuştur.

Futbol tercümanlığı ile ilgili yapılan lisans ve lisansüstü çalışmaların sayısının azlığı göz önünde bulundurulduğunda üretilecek her nitelikli çalışmanın akademik alana katkı sağlayacağı, futbol tercümanlığında bilimsel çalışmalar yapmak isteyen kişilere yol gösterici kaynak olacağı ve dahası, futbol tercümanlığı alanında çalışan tüm çevirmenler için görev tanımının netleşmesi anlamında faydalı olacağı düşünülmektedir. Hatta bu

vesileyle bundan sonra farkındalığın daha da artarak spor tercümanlığının, toplum çevirmenliği dışında ayrı bir başlık olarak ele alınmaya başlanması, meslek tanımının oluşturulması hedeflenmektedir. Bilimin kümülatif yolunda üretilen çalışmaların eklenmesiyle de mesleğin hak ettiği değeri kazanması ve dernekleşmesi beklenmektedir.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırma örneklemini 2024-2025 sezonunda Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig'deki futbol kulüplerinde çalışmakta olan futbol tercümanları oluşturmaktadır. Her kulüp bünyesinde yabancı futbolcu bulunmaması sebebiyle araştırma kapsamında belirlenen örneklem, yabancı futbolcularla çalışan liglerdeki takımların tercümanları arasından seçilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Veri toplama sürecinde YÖKTEZ'de, ResearchGate, DergiPark ve Google Scholar'da “futbol tercümanlığı”, “futbol çevirmenliği” ve “spor çevirisi” başlıklı aramalar yapıldığında konuyla ilişkili görülen Türkçe ve İngilizce tezler ve makaleler okunmuş, bunların atıf yaptığı çalışmalar bulunmuş ve teze en çok katkı sağlayacağı düşünülen kaynaklar okunmuştur. Araştırmanın devamında, ulaşılan tüm kaynakların kaynakçaları taranmış, kaynakçalarda yer alan ve tez yazım sürecini kolaylaştıracağı düşünülen çalışmalar edinilmiştir.

Tezin kuramsal temelinde Holz-Mänttari'nin Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı yatmaktadır. Kurama göre çeviri, iş birliğine dayanan bir yapıya sahiptir. Bu yapının içinde çeviriye ihtiyaç duyan, çevirmenle iletişime geçen, kaynak metin üreticisi, erek metin üreticisi, erek metin kullanıcısı ve erek metin alıcısı olmak üzere 6 paydaş bulunmaktadır. Çevirmen bir uzman konumundadır ve çeviride en büyük role sahip olan paydaştır. Ancak, çevirisinin amacına karar vermede işverenin, aktarımını kullanacak kişilerin beklentilerini göz önünde bulundurarak ortak bir amaç belirlemelidir. Futbol tercümanlığında tarafsızlık araştırması yapan tez; 2024-2025 sezonunda Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig'deki futbol kulüplerinde çalışmakta olan futbol tercümanlarına ulaşip kendileriyle açık uçlu 6 sorudan oluşan anket yaparak veri elde etmeyi amaçlamaktadır. Standartlaştırılmış sorulara yer verilmediği, daha küçük bir örneklem grubunu içerdiği ve bu kişilerin geçmiş yaşamları ve aynı mesleği paylaşırsalar dahi alan

tecrübelerinin farklı olduğu öngörüldüğünden veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket seçilmiştir. Tercümanların yoğun iş rutinleri ve geniş çalışma saatlerinin ortaya çıkardığı uygun zaman ayarlanması sorunu ve Türkiye'nin farklı şehirlerinde çalışmakta oldukları için yüz yüze görüşme imkanının sınırlılığı sebebiyle, dijital formda müsait oldukları zamanda doldurabilmeleri üzere, tez teslimi için belirlenen tarih dolayısıyla zaman ve maliyet yönetimi de göz önünde bulundurularak anket yönteminin daha uygun olduğuna karar verilmiştir. Ayrıca tez tarafsızlık araştırması yaptığından katılımcılar üzerinde herhangi bir etki oluşturmamak için tez önerisinde tasarlanan, görüşmeci yanlılığı konusunda tarafsız veri elde edilmesini engelleyebilecek olan birebir görüşme yöntemi değiştirilerek anket olarak güncellenmiştir. Kimlik bilgilerinin, kendileri belirtmediği sürece araştırmacı tarafından öğrenilmeyecek olmasının katılımcılara cevaplarını yazarken daha rahat olmaları konusunda avantaj sağlayacağı düşünülmektedir. Kimlik bilgilerinin toplanmıyor oluşu ayrıca, anketi uygulayan araştırmacıya duyulan güvenin de artmasına katkı sağlayacaktır. Bu sayede yüz yüze yapılabilecek görüşmelere nazaran daha samimi cevaplar alınması beklenmektedir. Tarafsızlık üzerine yapılan araştırma için edinilmesi beklenen dürüst cevapların, en iyi anket yöntemiyle elde edileceği üzerinde sonuca varılmıştır.

2024 yılının kasım ayında anketin uygulanabilmesi için gerekli izinler alınmak üzere Sakarya Üniversitesi Etik Kuruluna başvurulmuştur. Bu süreçte tasarlanan anket soruları, görüşleri alınmak üzere sözlü çeviri, spor çevirisi ve futbol tercümanlığı alanlarında uzman 3 akademisyene sunulmuştur. Alınan geri bildirimler ile sorular güncellenmiştir. Güncel halleri uzmanlara yeniden kontrol ettirilip onay alınmıştır. Katılımcı sayısının belirlenmesi için ankete katılacak tercümanlara ulaşma süreci de aynı ay başlamıştır. Gerekli tüm belgeler toplanarak aralık ayı etik kurul toplantısında görüşülmek üzere kurula elden teslim edilmiştir. Onay alındıktan sonra anket, tercümanlara iletmek üzere Google Formlar 'da hazırlanmıştır (EK1). Tercümanlar, söz konusu araştırmaya kendi isteğiyle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmaları gerektiği ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı konusunda bilgilendirildikten sonra soruları yanıtlamak üzere anket linkini edinmiştir.

Anket için yapılan futbol tercümanı araştırmasında belirtilen liglerde çalışan 49 kişinin adına ve çalıştığı kulübe erişilmiştir. 41'iyle öncelik LinkedIn'de olmak üzere, Instagram

ve WhatsApp üzerinden iletişime geçilmiştir. 34'öyle anlaşılmıştır. 21 futbol tercümanı anketi yanıtlamıştır.

15-20 dakika içinde tamamlayabilecekleri 6 açık uçlu soruya verecekleri yanıtlar, futbol tercümanlığı alanının güncel durumu hakkında bilgi verecektir. Toplanan veriler söylem zmlemesi ve içerik analiziyle incelenecektir. Bu kapsamda, elde edilen anket verilerinden birimler saptanacak, veriler kodlanacak, taslak temalar belirlenecek, taslak tema ve kodlara göre veriler düzenlenecek, taslak temalar kontrol edilerek kesinleştirilecek, temalar arası ilişkiler saptanacak, kod ve temalara göre veriler betimlenecek, açıklanacak, yorumlanacak ve araştırma sonuçlarının yazılması ile de belirlenen veri analiz yöntemi tamamlanacaktır. Anket sorularına verilen cevapların değerlendirilmesiyle; iletilerin nasıl ve neden söylendiği, ne söylediği incelenecek, alandaki tema ve kalıplar keşfedilecek, tarafsızlık kavramı analiz edilecek ve sosyal bağlama göre yorumlanacaktır.

1. BÖLÜM: FUTBOL TERCÜMANLIĞI

Dünya çapında oldukça önemli bir endüstri olan futbol içerisinde bu endüstrinin uluslararasılaşmasının hem sebebi hem de bir sonucu olarak yer alan futbol tercümanlığının, sporun birçok branşındaki çeviri hizmetleriyle benzerlik göstermesine karşın kendine özgü dinamikleri söz konusudur. Öncelikle futbol tercümanlığını geniş bir perspektiften ele alarak sporun diğer branşlarından ve çalışma sahasında yerine getirilen sözlü çevirinin gereklilikleri ve hizmetlerinden ayrı düşünmemek gerekir. Bu bağlamda, spor tercümanlığı “spor kulüplerinde ve spor organizasyonlarında herhangi bir takım, antrenör ya da oyuncu için çalışan bir sözlü çevirmen tarafından verilen ardıl çeviri hizmeti” (Uyanık, 2015: 26) olarak tanımlanırken, spor tercümanlığının bir alanı olarak futbol tercümanlığı¹ da,

“Saha içi ve saha dışı durumlarda yapılan toplantı durumlarında ikili görüşme veya diyalog çevirisinin yanında saha içi ve dışı eşlik çevirisine yakın özellikler gösteren bazen kulüp çevirmenliği, bazen yaşam asistanlığı veya rehber çevirmenlik olarak adlandırılabilir bir sözlü çeviri (eşlik sırasında fısıltı çevirisi kullanımı dışında ağırlıklı olarak ardıl çeviri) görevidir.” (Bulut, 2018b: 30).

olarak Türkçe literatürde tanımlanmaktadır. Aynı zamanda spor alanında çalışan tercümanlar “özellikle futbol alanında yabancı bir teknik direktör ya da oyuncu için yaptığı ardıl (consecutive) çevirinin yapıldığı yer ve durumların esnekliğine bakarak bu görevi yerine getiren çevirmenleri eşlik/ refakat çevirmenliği (hatta oyuncu asistanlığı, yaşam asistanlığı/ life assistance) yapan amatör ya da profesyoneller olarak” nitelendirilebilir (Bulut, 2015: 80).

Türkiye’de yaklaşık 10 yıl öncesine kadar takımların bünyelerinde farklı görevlerde ve isimlerde istihdam edilen ya da oldukça az sayıdaki kulüpte tercüman göreviyle işe alınan ancak bu mesleği uzun süredir icra eden "iletişim uzmanı", "kültür elçisi", "ekip üyesi", "kültür aktarıcısı" bu “kulüp çalışanlarının” ise günümüzde mesleklerinin adıyla daha çok istihdam edildiği ve görünürlüklerinin giderek arttığını da ifade etmek gerekir.

Lisansüstü çalışmanın bütüncesi bağlamında 2024-2025 sezonunda Türkiye Trendyol Süper Lig’inde bulunan 19 ve Türkiye Trendyol 1. Lig’de bulunan 20 futbol takımının

¹ Futbol kulüplerinde futbol tercümanlığı yapan kişilerle iletişime geçildiğinde kendilerinden "tercüman" olarak söz ettikleri fark edilmiştir. Bu sebeple her ne kadar akademik verilerde "futbol çevirmeni" olarak geçse de aralarında fark bulunmadığından tezde "futbol tercümanı" olarak adlandırılacaktır.

internet siteleri ve Transfermarkt sitesi incelendiğinde bünyelerinde futbol tercümanı istihdam eden futbol takımlarında tercümanların çeşitli unvanlarda ve çeşitli ekip başlıkları altında çalıştıkları fark edilmiştir. Toplam 39 kulübün 1'inde yabancı futbolcu bulunmadığı için tercüman ihtiyacı bulunmamaktadır. Geriye kalan 38 kulüpten 16 tanesinin ne internet sitesinde ne de Transfermarkt sitesinde tercüman unvanları veya çalışan kişilerin isimleri yer almaktadır². 22 tanesinde tercümanlar ekip başlığı altında konumlandırılanlar ve ekip başlığı altında konumlandırılmayanlar olarak ikiye ayrılmaktadır. 22 kulüpten 16'sı futbol tercümanlarına ekip başlığı altında yer vermiştir. 6 kulüp "teknik kadro/ heyet/ A takım teknik kadro", 4 kulüp "destek ekibi", 2 kulüp "idari kadro", 1 kulüp "sağlık ekibi", 1 kulüp "A Takım personel", 1 kulüp "kulüp personeli" ve 1 kulüp ise "yardımcı ekip" kapsamında tercüman istihdam etmektedir.

Ekip başlığı altında konumlandırmayan 3 kulüp, sitesinde "kulüp tercümanı", "profesyonel takım tercümanı" ve "futbol A takımı tercümanı" unvanını kullanmaktadır. 19 kulüp ise "tercüman" unvanını kullanmaktadır.

Tezin bu bölümünde futbol tercümanlığının Türkiye'deki tarihsel gelişiminden, alanyazınında üretilen akademik çalışmalardan, araştırmalar sonucunda elde edilen verilere göre mesleğin görev tanımından, ideolojinin görev tanımına etkisinden ve mesleğin görev tanımının MYK nezdinde karşılığından bahsedilecektir.

1.1. Futbol Tercümanlığının Tarihçesi

Futbolun tarihiyle ilgili mevcut bilgiler futbolun doğduğu yer hakkında çeşitli veriler sunsa da içinde bulunulan yıllarda oynanan futbola en yakın oyunun İngiltere'de futbol hâline dönüştüğü ve oradan dünyaya yayıldığı görülmektedir (Dinar, 2017: 7). Ergun Hiçyılmaz'a göre futbolun doğuşu 14. yüzyıl İngiltere'sine dayanır; 16. yüzyılda ise

² Kaynak: galatasaray.org (2018), fenerbahce.org (2019), samsunspor.com (2025a), transfermarkt.com.tr/eyupspor (2023), goztepe.org.tr (2024), bjk.com.tr (2025a), ibfk.com.tr (2025a), caykurizespor.org.tr (2025a), gaziantepfk.org (2025), trabzonspor.org.tr (2025a), alanyaspor.org.tr (2025a), kasimpasa.com.tr (2024), sivasspor.org.tr (2024a), antalyaspor.com.tr (2025b), konyaspor.org.tr (2025b), transfermarkt.com.tr/bodrum-fk (2022), kayserispor.org.tr (2025a), transfermarkt.com.tr/hatayspor (2022), transfermarkt.com.tr/adana-demirspor (2023), transfermarkt.com.tr/kocaelispor (2022), karagumruk.com (2024), erzurumsporfk.org (2025), bandirmaspor.com.tr (2025), istanbulspor.com.tr (2024), genclerbirligi.org.tr (2024b), corumfk.com.tr (2021), boluspor.org.tr (2025), ankaragucu.org.tr (2024), pendikspor.org.tr (2024), transfermarkt.com.tr/ankara-keciorengucu (2022), transfermarkt.com.tr/amed-sk (2022), umraniyespor.com.tr (2024), eroksporfk.com (2024), transfermarkt.com.tr/manisaspor (2020), igdirspor.com (2025), sakaryaspor.org.tr (2025), transfermarkt.com.tr/sanliurfaspor (2021), adanaspor.org (2025), transfermarkt.com.tr/yeni-malatyaspor (2022)

Avrupa'nın geneline yayılır (Hiçyılmaz, 2005: 7-9). Futbolun ilk kurallarının 1863 yılında Londra'da gerçekleştirilen bir toplantıda belirlenmesi ve bu doğrultuda ülke federasyonları kurulmaya başlanması (Artun, diğ. 1992, 8 akt. Dinar, 2017: 6) İngiltere'de futbol kültürünün ne kadar geriye dayandığına işarettir. Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-it Türk'üne göre eski Türk boyları tarafından Orta Asya'da "tepük" adı verilen bir ayak topu oyununun, Türklerde futbolun ilk izlerindendir denebilir.

1993 yılında Maastricht Antlaşmasıyla adı Avrupa Birliği olarak değiştirilecek olan 1957 kuruluşlu Avrupa Ekonomik Topluluğu, Roma Antlaşması imzalayarak üye ülkeler içinde hem vatandaşların hem de sermayenin serbest dolaşımını sağlamıştır. Antlaşmanın imzalanmasındaki amaç, üye ülkelerde ticaret yapmak isteyen kişilerin önünü açmak, ekonomik ilişkileri güçlendirmek, ortak pazar oluşumuna katkı sağlamaktır. Antlaşmanın sporcuları kapsayıp kapsamadığı konusu net olmadığı için sporcuların ülkeler arası çalışma durumları böylesine bir ihtiyaç kendini gösterene kadar belirsiz kalmıştır (Özcan, 2010: 18, 19).

Söz konusu ihtiyaç, ilk kez 1957 yılında ortaya çıkar. Tarihi sürece göz atıldığında Bosman kuralının ortaya çıkmasını sağlayan Jean-Marc Bosman, Belçika birinci liginde oynayan bir futbolcudur. Kulübü ile sözleşmesinin bitmesine yakın Fransa'da bir kulüple anlaşır, ancak mevcut kulübü Bosman'ı kulübe vermekten vazgeçer ama sözleşmeyi de yenilemediği için Bosman o sezon hiçbir kulüple anlaşamadığından ortada kalır. Yaşananların üzerine hakkını aramak için Belçika Futbol Federasyonu'na ve UEFA'ya hukuki süreç başlatır. Bosman davasında, Roma Antlaşması'na dayanarak bir kulüple sözleşmesi biten sporcuların daha sonra herhangi bir bedel ödenmeksizin başka bir takımla sözleşme yapabilmesi gerektiğini savunmaktadır. Dava bir yandan da federasyonlar tarafından belirlenen vatandaşlık şartlarının Roma Antlaşması'yla sağlanması amaçlanan serbest dolaşımın sporcular için sağlanmadığı fikrini öne sürmektedir. Gerekli araştırmalar yapıldıktan sonra "Avrupa Topluluğu Adalet Divanı, Bosman'ı haklı bulmuş ve FIFA, UEFA ve Belçika Futbol Federasyonu'nun yönetmeliklerinin Roma Antlaşması'nın serbest dolaşımla ilgili hükümlerine aykırı olduğu sonucuna varmıştır" (age., 24).

FIFA ve UEFA'nın Bosman kuralının transfer kısmını uygulamamakta direktmesi yüzünden yönetmeliklerin değişmesi 2001 yılını bulmuştur. Başta bu imkanlar Avrupa Birliği üyesi ülkeler için geçerli ve bu ülke sınırlarını kapsamaktayken daha sonra üye

olmayan ülkeler de bu uygulamaya dahil edilmiştir. Kural itibarıyla, Avrupa Birliği'ne dâhil olmasa da Avrupa Birliği ile işbirliği anlaşmaları imzalayan ülkelerin sporcuları üye ülkelerde yasal olarak işe alındıktan, oturma ve çalışma izinlerini aldıktan sonra AB vatandaşı sporcularıyla aynı şartlara sahip olur ve vatandaşlık sınırları uygulanamaz (age. 26). Bu anlamda Türkiye de Bosman kuralından faydalanan ülkelere biridir.

Futbolcuların başka ülkelerde istihdam edilmesiyle başlayan sürecin kapsamı yıllarla birlikte genişlemiş, futbol sektöründe çalışan yabancı teknik direktörler gibi diğer paydaşlar da bu sürece dahil olmuştur. Örneğin Türkiye'de ilk kez Milli Takıma 1924 yılında Billy Hunter isimli İngiliz teknik direktör alınmıştır (Hiçyılmaz, 2005: 64). 2014 yılında gerçekleştirilen Genç Tercümanlar Çalıştayı (GTÇ)'nda spor spikeri ve spor yazarı Orhan Ayhan'ın belirttiği üzere daha sonraki süreç, 1970'li yıllarda Türkiye'ye ilk yabancı teknik direktörün transfer edilmesi ile ortaya çıkan çeviri ihtiyacının, Ayhan'ın Portekizce bilen bir arkadaşını önermesi ile karşılanarak devam etmiştir (GTÇ, 2015: 88, 89). Türkiye'de ilk canlı radyo yayını 1933 yılında gerçekleşen futbol karşılaşmasıdır (Dinar, 2017: 20). Televizyonun yaygınlaşmasıyla 1971 yılında TRT Ankara dışından ilk canlı yayını yine bir futbol karşılaşması ile gerçekleştirmiştir (trt.com, 1999-2005, [20.09.2015] akt. Dinar, 2017: 20). Bu ilkler göstermektedir ki futbol, Türk halkı nezdinde uzun yıllardır takip edilen, ilgiyle karşılanan, rağbet gören bir spordur.

1.1.1. Futbolun Dili: Lingua Franca Olarak İngilizce

02.02.2025 tarihli araştırma sonucunda Global Football Rankings'in verisine göre Türkiye Süper Lig'i, 78 ülke arasında en başarılı 18. ülke ligidir. Listenin başlarında İngiltere, İtalya, Almanya, İspanya Fransa, Brezilya, Portekiz bulunmaktadır ve bu ülkelerin tamamı ilk 50'ye 2 liglerini de yerleştirerek başarılarını yalnızca tek ligue değil, iki ligue birden kanıtlamıştır. Üstelik liste sonuna gelene kadar İngiltere kendini iki kere daha tekrar etmektedir. İlk 78'de 4 lig ile en çok ligini barındıran tek ülke İngiltere'dir (globalfootballrankings.com, 2025). Futbol başarısı açısından düşünüldüğünde İngiltere'nin hem sıralamada zirvede yer alması hem de ilk 78'e 4 ligini yerleştirebilmesi, futbol endüstrisindeki rolü bakımından diğer ülkelere oldukça önemli ölçüde ayrıldığını gösterir niteliktedir. Futbolda böylesine başarı göstermiş bir ülkede yetişen futbolcuların daha sonra uluslararası alana açılabilirdiği veya tam tersi diğer ülkelere futbolda bu kadar başarılı bir ülkeye diğer ülkelere gitmek isteyen uluslararası

futbolcuların varlığı düşünüldüğünde futbolcular için İngilizce öğrenmenin gerekliliği kendini bir kez daha gözler önüne sermektedir. İngiltere futbol başarısı sayesinde baskın futbol kültürü olarak dünya çapında yerini korumaktayken ülkenin dili olan İngilizce de aynı şekilde dünya futbolunda baskın, en çok ihtiyaç duyulan, futbolcular açısından en çok konuşulan ortak dil (lingua franca) olarak yerini almaktadır.

Dünya futbolunda en iyi 10 kulüp olan (globalfootballrankings.com, 2025) Liverpool, Inter, Arsenal, Manchester City, Paris Saint-Germain, Real Madrid, Barcelona, Atalanta, Leverkusen ve Bayern Münih takımlarının internet siteleri incelendiğinde hiçbirinde kulüp tercümanı istihdamına rastlanmamıştır. Arsenal ve Bayern Münih'in sitelerinde işaret dili çevirmenliği için en az 7 yıldır kulübün anlaşılmış olduğu ve beraber çalıştığı işaret dili çevirmenlerinin bulunduğu tespit edilmiştir (arsenal.com, 2024; fcbayern.com, 2024). Ancak kulüp içinde bulunan yabancı futbolculara veya teknik direktörlere tercümanlık yapmakla görevli, bu kişilerin sosyal hayata ve yeni bir ülkeye entegrasyonları ile ilgili çalışacak bir tercüman istihdamından söz edilmemektedir. Ayrıca Manchester City'nin sitesinde iş ilanlarına yer verilmiş, ancak bu iş ilanlarının içinde tercümanlık kontenjanı bulunmadığı fark edilmiştir (careers.cityfootballgroup.com, 2025). Avrupa'nın en başarılı futbol kulüplerinin internet siteleri incelendiğinde elde edilen bilgiler ışığında futbol sektöründe önemli yere sahip kulüplerde ya kulübün veya ülkenin dilinin ya da lingua franca olarak kabul edilen İngilizcenin konuşulduğu ve böylelikle tercüman istihdamına ihtiyaç kalmadığı sonucu çıkarılabilir. Bir diğer ihtimal ise tercümanlık hizmetinin, kulüp bünyesinde asıl görev tanımı tercüman olmayan başka kişilerce münferit olarak gerçekleştirilmesi olabilir.

Avrupa liglerinde çeviri ihtiyacı söz konusu olduğunda çeşitli adımlar atılmaktadır:

- 1) Genelde kulüp içinde yeni transferin konuştuğu dili bilen kişilere veya eski futbolculara başvurulur.
 - 2) Yeni transferden çalışmak için geldiği ülkenin dilini öğrenmesi beklenir.
 - 3) Nadiren profesyonel tercümanlarla çalışılır (Sandrelli, 2015: 89 akt. Katar, 2019: 47).
- Kısaca, Avrupa liglerinde tercüman bulundurma konusu Türkiye'dekinden farklılık göstermektedir. Türk ligleri kulüp bünyelerinde yabancı futbolcu bulundurduğu takdirde o futbolcuların kulüp içi ve kulüp dışı iletişim ihtiyaçları için sözleşmeli veya sigortalı tercüman istihdam etmektedir.

1.1.2. Günümüzde Futbol Tercümanlığı

Çeviri ihtiyacı hasıl olduğunda, Avrupa liglerinde genellikle çeviri şirketlerine bağlı profesyonel tercümanlarla çalışılmaktadır. Çeviriye ihtiyaç duyan kulüpler çeviri şirketlerine ulaşır, belirli bir süre veya etkinlik için tercümanlarla anlaşır. Uzun süreli çalışma söz konusu olmadığı için sözleşme yapılmaz. Spor kulüplerine ve etkinliklerine tercüman gönderen çeviri şirketlerinde çalışan tercümanlar çeviri, yerelleştirme, uyarlama, dublaj/ altyazı çevirisi, transkripsiyon, sosyal medya, metin yazarlığı, web sitesi çevirisi ve yerelleştirmeleri (footballinterpreter.com, 2016 akt. Katar, 2019: 47), dublaj (Katar, 2019: 48), uluslararası futbol etkinliklerinde ve gösterilerinde çeviri, pazarlama materyallerinin, basın açıklamalarının ve broşürlerin çevirisi, basın röportajlarının çevirisi hizmetleri sunmaktadır (age., 47-49).

Tez kapsamında 2024-2025 sezonunda Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig’de çalışan futbol tercümanlarına anket çalışması yapılmıştır. Metin içinde anket sonuçlarına yer yer atıflar yapılacaktır.

Avrupa ile Türkiye kıyaslanacak olursa Avrupa’da çalışan spor tercümanlarının görev kapsamında hizmet verdikleri kişilerin günlük hayattaki sorunlarında yanlarında olmak, kültürel entegrasyonlarına katkı sağlamak yoktur. Anket sorularına alınan yanıtlar doğrultusunda Türkiye’de futbol tercümanlığı yapan kişiler görev tanımlarında net bir şekilde yazmamakla birlikte futbolcuların saha içi tercüme ihtiyaçlarının dışında yabancı futbolcuların Türkiye’de karşılaşılabileceği banka, vergi, gümrük, vize gibi hukuki işlemleri veya çocuklarının eğitimi içerebilecek her türlü iletişim problemine çözüm bulma sorumluluğuna da sahip olduğu sonucuna varılabilmektedir. Bu veriler, tezin ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınarak yorumlanacaktır.

Katar’ın aktardığına göre Avrupa ve Türkiye’de futbol tercümanlığı dernekleşme anlamında benzerlik göstermektedir. Avrupa’da da Türkiye’de de futbol alanında çalışan tercümanlar dernek çatısı altında birleşmemiştir. Avrupa ve Türkiye’de futbol tercümanlığı maaş tatmini, sosyal haklar konularında ise birbirinden ayrılmaktadır. Avrupa’da çalışan tercümanlar zaman zaman çeviri işi aldıkları için maaş anlamında memnun değilken Türkiye’de sözleşmeli ve tam zamanlı çalıştıkları için daha tatminkardır. Avrupa’da görev yapan futbol tercümanları sözleşmeli çalışmadıkları için sağlık sigortası, emeklilik, tazminat gibi haklara sahip değildir. Türkiye’de çalışan tercümanların neredeyse tamamı "kulüplerle tam zamanlı sözleşme yaptıkları için

kulübün anlaşmalı olduğu hastanelerde tedavi, sözleşme ile birlikte gelen sağlık sigortası, emeklilik ve tazminat gibi haklara da sahip olmaktadır." (Katar, 2019: 86).

Türkiye’de spor alanında çeviri ihtiyacı yalnızca kulüpler ve ligler bazında gelişmemektedir. "Kulüplerin yanı sıra Türkiye Futbol Federasyonu da uluslararası etkinlikler ve toplantılar için tam zamanlı çevirmenler istihdam etmektedir." (Katar, 2019: 89). Benzer şekilde FIFA Dünya Kupası organizasyonlarında da iletişim ihtiyacı gönüllü çevirmenler aracılığıyla karşılanmaktadır (2014 ve 2018 FIFA Dünya Kupası) (age., 88). "UEFA, bünyesinde tam zamanlı çevirmen istihdamı gerçekleştirmekte ve bu çevirmenlerden dil hâkimiyetinin yanı sıra alanında tecrübe sahibi olma ve bilgisayar destekli çeviri programlarına hâkimiyet beklemektedir." (age., 88).

1.1.3. Alanyazını

Futbol, Hataylı Türklerin sığır kursaklarını şişirerek top oyunu oynadığı (Hiçyılmaz, 2005: 7) zamanlardan bu zamana kadar uzun bir tarihsel gelişim sürecinden geçmiş olmasına rağmen futbol tercümanlığının dünyadaki ilk izleri, tarih sahnesinde içinde bulunulan döneme daha yakın yıllara dayanmaktadır.

Günümüzde bir toplum çevirmenliği alt alanı olarak kabul gören spor çevirmenliği, toplum çevirmenliği alanında dünya çapında yapılan araştırmaların gelişmesiyle 2000’li yıllarda yeni araştırma öznelerinden biri haline gelmiştir. Dünya spor çevirmenliği ile ilk olarak 1936 Berlin Olimpiyatları’nda tanışmıştır. Olimpiyatlarda eşzamanlı çeviri hizmeti verilmiştir (Uyanık: 2015, 31-35).

Spor tercümanlığıyla ilgili Türkiye’de yapılan ilk akademik çalışmalar Feraye Özfeşcioğlu’nun 2005 yılında hazırladığı Spor Kulüplerinde Çeviri başlıklı lisans bitirme projesidir. Daha sonra 2008 yılında Başak Kurt Futbol Maçı Anlatımında Kullanılmak Üzere Çevrilen Metinlerdeki Tür-İşlev-Odak-Dil Değişimi başlıklı lisans bitirme projesiyle çalışmaların devamlılığına katkıda bulunmuştur. Bu projeyi 2009 yılında Yunus Emre İshak’ın Spor Çevirmenliği başlıklı lisans projesi takip etmiştir (age., 40). Lisans çalışmaları haricinde sonraki yıllarda spor tercümanlığına daha çok dikkat çekildiği ve alanda yüksek lisans düzeyinde de çalışmalar yapıldığı görülmektedir (age., 41). Türkiye’de spor tercümanlığı alanında yazılmış ilk lisansüstü tez 2015 yılında Gözde Begüm Uyanık tarafından Spor Çevirmenliğinde Durumların ve Görevlerin Tanımlanması başlıklı yüksek lisans tezidir. Tezi 2017 yılında Gökhan Dinar’ın

akademiyle ve ilgili okurlarla buluşan Türkiye’de Futbol Alanında Farklı Eyleyenler: Çeviri ve Çevirmenin Rolü başlıklı tezi takip etmiştir. Türkçe literatüre son olarak ise 2019 yılında Burak Katar tarafından Türkiye’de ve Avrupa’da Spor Çevirisi Uygulamalarındaki Benzerlikler, Farklılıklar ve Meslekleşme isimli yüksek lisans tezi kazandırılmıştır.

Bahsedilen lisans ve lisansüstü seviyelerdeki çalışmaların haricinde spor çevirmenliği ile ilgili kongre ve sempozyum katılımları olmuş; kitap, kitap bölümü, dergi makalesi çalışmaları da yapılmıştır. Örneğin Alev Bulut’un Gazi Üniversitesi’nde düzenlenen 10. Dil, Yazın ve Deyişbilim Semineri’nde yayınlanan Çeviri Araştırmalarında Edimsel Modeller: ‘Bağıntı’, ‘İncelik’ ve İdeolojik Çeviri başlıklı bildirisi (2010), Sözcükler dergisinde yayınlanmış Spor Dilinin Çevirisi başlıklı yazısı (2011) (Uyanık, 2015: 40), 29.03.2010 - 01.04.2010 tarihlerinde Manchester Üniversitesi’nin düzenlediği Research Models in Translation Studies II başlıklı konferansta yayınlanan Interpreters as Filtering Agents: Forms of Intermediation in Sports Interpreting başlıklı bildirisi (2011), Yıldız Teknik Üniversitesi’nin 08.05.2013 - 10.05.2013 tarihleri arasında düzenlediği 3. Uluslararası Çeviribilim Kolokyumunda Favouritism in Sports Interpreting isimli çalışmasıyla katılımcı olarak yer alması, Tercüme Hatası!? (2015) kitabı, RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi’nde yayınlanan Favouritism in Sports Interpreting Manipulators or Scapegoats makalesi (2016: 1-14), Ebru Diriker’in Türkiye’de Sözlü Çeviri kitabı için yazdığı Türkiye’de Spor Çevirmenliği bölümü (2018: 200-225), Türkiye’de Futbol Çevirmenliği kitabı (2018) ve futbol tercümanlığında yaşanmış örnekleri içeren haberleriyle Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji İdeolojik Çeviri kitabı (2018); Gözde Begüm Aküzüm’ün Translating and Interpreting Specific Fields: Current Practices in Turkey kitabı kapsamında yayınladığı Translation and Interpreting in Sports Contexts bölümü (2017), The Role of the Sports Interpreter at Sporting Events (2014) ve Thinking Sports Interpreting as Community Interpreting: Some Preliminary Thoughts (2018) isimli hakemli kongre/sempozyum bildiri kitaplarında yer alan yayınları, Beykent Üniversitesi Çeviri Kulübü’nün düzenlediği Etkili Spor Çevirisi semineri (2019), Marmara Üniversitesi Çeviri Kulübü’nün düzenlediği Spor Çevirisi Üzerine semineri (2020), Trakya Üniversitesi Çeviri Topluluğu tarafından düzenlenen Spor Çevirmenliği semineri (2021), Ege Üniversitesi’nde Ege Çeviri Topluluğu’nun düzenlediği Spor Çevirmenliği semineri (2021), Bolu Abant İzzet Baysal

Üniversitesi'nde düzenlenen Spor Çevirmenliği ve Sporda Gönüllülük isimli kariyer etkinliği (2024) katılımı da spor çevirmenliği ile ilgili çalışmaların devam etmekte olduğunu gösteren akademik çalışmalar ve etkinliklerdir.

Lisans bitirme çalışmaları, yüksek lisans tezleri ve Türkiye'de spor tercümanlığı alanında literatüre en çok katkı sağlayan Alev Bulut ve Gözde Begüm Aküzüm'ün çalışmaları dışında alana kazandırılan akademik çalışmalar arasında Nalan Büyükkantarçioğlu'nun Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi'nde yayınlanan Favouritism in Sports Discourse makalesi (1999) de bulunmaktadır (Uyanık, 2015: 40).

Türkiye'de lisans düzeyinde spor tercümanlığı adı altında bir ders olmamakta ancak spor tercümanlığından sözlü çeviri derslerinde bahsedilmektedir. Üniversite toplulukları spor tercümanlarını davet ettikleri söyleşilerle ve konferanslarla spor tercümanlığıyla ilgilenen öğrencilere ve mesleğin lisans seviyesinde değer görmesine katkı sağlamaktadır. Bahsedilen etkinliklerden birkaçı arasında Tüm Yönleriyle Spor Tercümanlığı (Okan Üniversitesi, 28.11.2012), Türkiye'de Spor Çevirmenliği (Boğaziçi Üniversitesi Çeviri Kulübü, 17.12.2012), Farklı Alanlarıyla Sözlü Çeviri (İstanbul Üniversitesi Çeviri Kulübü, 24.03.2014), Sporun Dili (İstanbul Üniversitesi Çeviri Kulübü, 08.12.2014), Spor Çevirmenliği: Dünü, Bugünü, Yarını (Ege Üniversitesi Çeviri Topluluğu, 27.11.2014), Çevirmenler İş Başında (Translators in Action) (Yaşar Üniversitesi Çeviri Topluluğu, 20.04.2015-22.04.2015) bulunmaktadır (Uyanık, 2015: 39). Sonraki yıllarda Beykent Üniversitesi Çeviri Kulübü tarafından Alev Bulut ile Spor Çevirisi Nedir? başlıklı söyleşi düzenlenmiştir (07.01.2019) (ydyo.beykent.edu.tr, 2019). 25.04.2017 tarihinde Fatih Nar, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Spor Çevirmenliği Nedir? temalı bir konuşma yapmıştır (instagram.com/narfath, 2017). 09.05.2019 tarihinde Deniz Sarıtaç tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Spor Çevirmenliği başlıklı (bde.yildiz.edu.tr, 2019), 23.12.2019 tarihinde Marmara Üniversitesi'nde futbol tercümanlığı temalı konuşma gerçekleştirilmiştir (mucev-kulup.marmara.edu.tr, 2019). 20.04.2021 tarihinde Alev Bulut Kapadokya Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümünün çevrimiçi düzenlenen etkinliğinde Türkiye'de Futbol Çevirmenliği hakkında konuşma yapmıştır (kapadokya.edu.tr, 2021). 2021 yılında Selçuk Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümü öğrencileriyle gerçekleştirilen çevrimiçi söyleşiye Vedat Kavi katılım sağlamıştır (Selçuk Üniversitesi, 2021). 06.01.2022 tarihinde o dönemin Giresunspor tercümanı Berkant Yıldır, Dokuz Eylül Üniversitesi Mütercim Tercümanlık

bölümü tarafından çevrimiçi olarak düzenlenen Spor Çevirmenliği etkinliğinde konuşma yapmıştır (transint.deu.edu.tr, 2022). 22.12.2022 tarihinde Beşiktaş Jimnastik Kulübü tercümanı Fatih Nar Marmara Üniversitesi tarafından düzenlenen Spor Çevirisi başlıklı söyleşiye konuşmacı olarak katılmıştır (instagram.com/narfath, 2022). 10.03.2023 tarihinde o dönemin Konyaspor tercümanı Vedat Kavi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Çeviri Topluluğu tarafından çevrimiçi ortamda düzenlenen Spor Çevirmenliği söyleşinde konuşma yapmıştır (aybu.edu.tr, 2023). 25.04.2024 tarihinde Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi tarafından düzenlenen Spor Çevirmenliği ve Sporda Gönüllülük Kariyer Etkinliği kapsamında Fatih Nar (instagram.com/narfath, 2024); 03.2025 Hacettepe Üniversitesi'nde Çevirmenlik Meslek Bilgisi dersi kapsamında ise Ümraniyespor tercümanı Bahadır Kaygusuz ve ABB Fomget Gençlik ve Spor Kulübü tercümanı Selenay Erçelik sahada çalışırken edindiği tecrübeleri paylaşarak lisans öğrencilerinin spor tercümanlığı konusunda merak ettiği soruları yanıtlamış ve alanın üniversite öğrencileri nezdinde bilinirliğini güçlendirmiştir (tr.linkedin.com, 2025). 30.04.2025 tarihinde Sakarya Üniversitesi Çeviri Topluluğu (SAÇEV) tarafından yapılan Diller Arası Paslaşma: Spor Çevirmenliği etkinliğinde Fatih Nar (instagram.com/sausacev, 2025); 02.05.2025 tarihinde Trakya Üniversitesi Çeviri Topluluğu (TÜÇEV) tarafından gerçekleştirilen Spor Çevirmenliği ve Sporda Gönüllülük isimli çevrimiçi etkinlikte Mehmet Can Otay (linkedin.com, 2025); 06.05.2025 tarihinde Marmara Üniversitesi Çeviri Kulübü (MÜÇEV) Futbol Çevirmenliği isimli söyleşide Fatih Nar (instagram.com/marmaramucev, 2025); yine aynı tarihte Boğaziçi Üniversitesi Mütercim Tercümanlık bölümü seminer dersi kapsamında Eyüpspor tercümanı A. Furkan Doğramacı, Beşiktaş Jimnastik Kulübü tercümanı Mehmet Can Otay, Gençlerbirliği tercümanı Serkan Gürbüz ve Trabzonspor tercümanı Yunus Emre İshak sektör hakkında bilgi vermiş ve tecrübelerini paylaşmıştır (instagram.com/furkandogramaci, 2025).

Çeviribilim ve mütercim tercümanlık bölümlerinde lisans ve yüksek lisans düzeylerinde yapılan çalışmalar haricinde spor tercümanlığının meslekleşmesi için atılan adımlar arasında dernekleşme çabalarına da yer vermek gerekir. 08.01.2013 tarihli blog yazısında Yunus Emre İshak, Fatih Nar ile birlikte Facebook üzerinden sanal bir dernek kurduğundan ve bu oluşumun en kısa zamanda yasal varlık kazanması için de girişimleri olduğundan bahsetmektedir (dragoman.ist, 2013 & Katar, 2019: 103). Ancak istenilen dernekleşme gerçekleşmemiştir. Futbol tercümanı Serkan Gürbüz'ün de

gerçekleşmesini çok istediği dernekleşme, iş yoğunluğu nedeniyle hayata geçirilemeyen bir konu olarak mevcut yılda da bekler durumunu sürdürmektedir (Katar, 2019: 106).

Bu alt başlıkta futbolda ve spor, futbol tercümanlığının tarihsel süreçte geçirdiği gelişmelerden, Türkiye’de ortaya çıkışından itibaren alanyazınına katkı sağlayan akademisyenlerden, onların çalışmalarından ve futbol tercümanlarından bahsedilmiştir. Öyle ki futbola ayağını süren herkes gönüllü birer futbol elçisidir (Hiçyılmaz, 2005: 25) ve futbolun daha çok insana ulaşmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle “yeryüzünde futbolun fethine direnmek isteyip de direnebilmiş küçücük bir alan bile yoktur.” (Boniface, 2006: 14 akt. Dinar, 2017: 3). Hem akademiye futbol tercümanlığının hem de sahada futbol tercümanlarının mesleki değerlerinin artmasını sağlaması açısından akademik çalışmaların devamı gerekli görülmektedir. Tezin, bu konuda ileriki çalışmalara katkı sağlaması amaçlanmakta ve umulmaktadır.

1.2. Görev Tanımı

Futbol tercümanının görevi transfer edildiği ülkenin resmi dilini bilmeyen futbolculara veya kulüp paydaşlarına yönlendirilen, ülkenin ana dilindeki soruları ve ifadeleri ülke dilini bilmeyen kişinin ana diline; yabancı kulüp üyesinin ana dilinde ifade ettiği cümleleri ise bulunduğu ülkenin dilini konuşan kişilerin diline sözlü çeviri doğası gereği çeviri ortamını ve ortamdaki kişileri ve hatta çeviri sonrası yaşanabilecekleri değerlendirerek alınan çeviri kararları doğrultusunda, kültürel eşdeğerliğin sağlanmasına da dikkat edilecek şekilde aktarmaktır. İki farklı kültürel arka plana sahip kişinin ortak noktada buluşabilmesini sağlayacak kişi tercümandır. Tercüman bu sebeple her iki kültüre de hakim olmalıdır. Bu konuda Alev Bulut Tercüme Hatası!? isimli kitabında şu ifadelerle yer vermiştir.:

“... meslek örgütlerinin açıklamasında ifade edildiği gibi’... sözlü çeviri, söylenenin kelimesi kelimesine aktarılması da değildir. Söylenenin içeriğini, diğer dil ve kültürün özelliklerini dikkate alarak, o dil ve kültürde aynı şekilde algılanacak biçimde aktarmaktır. Dolayısıyla bir konuşmanın tek bir doğru çevirisi yoktur. Söylenen sözler diğer dile farklı ifadelerle de aktarılabilir.” (tktd.org akt. Bulut, 2015: 99).

Türk futboluna emek veren tercümanların bir kısmının içinde bulunduğu, Türkiye’nin en başarılı ligi olan Trendyol Süper Lig düzey olarak İngiltere, İspanya, Almanya, İtalya, Fransa gibi Avrupa’nın büyük liglerinin oynandığı ülkeler ile kıyaslandığında öne

çıkamamakta ve sportif anlamda kendini gösterememektedir (globalfootballrankings.com, 2025). Başarısını kanıtlayarak dünya ligleri arasına girebilmesi yolunda atılması gereken adımlar hala mevcuttur. Türk liglerinin başarılarına destek olan etmenlerden biri doğru futbolcu transferleridir. Takıma ve ekibe uyum sağlayabileceği, kulübe başarı getirebileceği düşünülen yabancı futbolcu transferleriyle de kulüplerin puan cetvellerinde yükselmeleri sağlanabilir. Kulübe dahil olan her yabancı futbolcu ise çeviri ihtiyacının artması demektir. Bu noktada tercümanlara görev düşmektedir.

Meslekler ihtiyaç üzerine oluşmaktadır ve meslek eğitimleri buna yönelik olarak düzenlenmektedir. Uygulamada ihtiyaç duyulabilecek bilgiler, eğitim aşamasında meslek adaylarına verilmektedir. Tercümanlık mesleği yüzyıllardır icra edilmekte olan bir meslek olarak varlığını sürdürse de tercümanlığın bazı alt kolları yeteri kadar öne çıkmamaktadır. Spor tercümanlığı da toplum çevirmenliği başlığı altında eşlik çevirmenliğine yakın bir konumda durmaktadır. Uyanık, tezinde konu hakkında; spor çevirmenliği durumlarının toplum çevirmenliği durumlarına benzemekte olduğunu ve ikili görüşme (diyalog) çevirisi ile refakat (eşlik) çevirisi arasında bir konumda değerlendirilebileceğini belirtmiştir (Uyanık, 2015: 109). Alev Bulut Tercüme Hatası!? isimli kitabında “spor çevirmeninin özellikle futbol alanında yabancı bir teknik direktör ya da oyuncu için yaptığı ardıl çevirinin yapıldığı yer ve durumların esnekliğine bakarak bu görevi yerine getiren çevirmenlerin eşlik/ refakat çevirmenliği (hatta oyuncu asistanlığı, yaşam asistanlığı) yapan amatör ya da profesyoneller olarak nitelendirilebileceğini” ifade etmiştir (Bulut, 2015: 80). Toplum çevirmenliği ile benzer uygulamalarının çok olması sebebiyle toplum çevirmenliğinin alt dalı olarak ele alınan spor çevirmenliği yine de kendine özgü birtakım özellikler taşıması bakımından ayrı bir tür olarak değerlendirilebilir.” (Uyanık, 2015: 38).

Bosman kurallarının uygulanmaya başlanmasıyla ülkeler arası futbolcu transferi mümkün kılınmış ve bu kuralların yürürlüğe girmesi yabancı ülkelere gelen futbol paydaşları için tercüman ihtiyacını doğurmuştur. Yapılan araştırmalar, Türkiye'ye gelen ilk yabancı futbol çalışanın 1924 yılında Türkiye Millî Futbol Takımı'nın başına geçen teknik direktör İskoç Billy Hunter olduğunu işaret etmektedir (yenidonem.com, 2021). Hunter, aynı dönemde Galatasaray'ı da çalıştırmıştır. Erişilebilen kaynaklara göre Türkiye'de futbol tercümanı olarak çalışmaya başlayan ilk kişi Erman Şarcı'dır (topraksaha.net,

2015). 1960'lı yıllarda Yugoslav teknik direktörlerin tercümanlığını yapmıştır. Türkiye'de ilk mütercim tercümanlık bölümü Boğaziçi Üniversitesi'nde 1982-1983 eğitim öğretim döneminde başlamıştır (ceviriblog.com, 2021). Buna göre Türkiye'de futbol tercümanı olarak çalışmaya başlandığı yıllarda mütercim tercümanlık eğitiminin üniversitelerde lisans düzeyinde verilmediği çıkarımı yapılabilmektedir. Ancak futbol tercümanlığı ismi ile bir meslek ve işe alım süreci olmadığı, tercümanlar o dönemde bir nevi kendi şanslarını kendileri yarattığı, kulüplerle kendi çabaları ile iletişime geçtikleri için ve kulüplerin de aslında kulüp içinde yaşanmakta olan ama fark etmedikleri tercüman gereksinimlerine karşı şimdiki kadar bilinçli olmamalarının da etkisiyle mesleğin neredeyse kendi kendine ortaya çıktığı söylenebilmektedir. Dolayısıyla başından itibaren konulmuş belirli kurallar yerine şansını kendileri yaratan tercümanların çalıştıkları kulüplerde kendilerinden beklenenler doğrultusunda durumsal bazda aldıkları çeviri ve davranış kararlarının işlediği düşünüldüğünde aslında öznel ve değişken bir yerden var olduğu çıkarımı yapılabilir.

Yabancı futbolcuların Türkiye'de çalışmayı tercih etme sebepleri maaş, Türk halkının ilgisi, maçta alabilecekleri süre ve yaş olarak dört başlık altında ele alınabilir. İlk olarak Türk kulüplerinde aldıkları maaşlar Avrupa kulüplerinden alacakları maaştan çok daha yüksektir (givemesport.com, 2024; soccerleagueclub.com, 2024; footystats.org, 2025).

Türk halkı tarafından sevilme ve desteklenmek de yabancı futbolcuların Türkiye'de kalmayı istemelerinin nedenlerinden biridir. Böylesine özel bir ilgiyle belki bir Avrupa veya Afrika ülkesinde karşılaşamayabileceğini düşünen futbolcular Türk Liglerinde kalmayı yeğleyebilmekte ve bazen de yeniden Türkiye'ye gelebilmektedir. Örneğin Alex de Souza, Gheorghe Hagi, Fernando Muslera, Pierre Webo, Christian Baroni, Ricardo Quaresma uzun yıllar Türkiye'de oynamış futbolculardır.

Futbolcuların Türk ligini seçmesinin bir diğer nedeninin özellikle Avrupa liglerindeki takımların Türk takımlarıyla arasında bulunan klasman farkı olduğu düşünülmektedir. Bu fark yüzünden her futbolcu Avrupa takımlarında oynarken ilk 11 kadrolarında her zaman yer bulamayabilmektedir. Bu duruma örnek olarak Arda Güler'in 2023 yılında Fenerbahçe'den Real Madrid'e transfer olmasından sonra sahada aldığı sürenin oldukça azalması verilebilir (transfermarkt.com, 2025). Avrupa ligleri için yeterli görülmeyen futbolcular kendilerini daha öne çıkarabilecekleri, performanslarını daha fazla maç süresi olarak sergileyebilecekleri Türk liglerine yönelebilmektedir.

Yabancı futbolcuların kariyerine Türk liglerinde devam etmesinin başka bir sebebi ise yaş konusudur. Avrupa liglerinde 20 ile 30 yaşları arasında futbol kariyerine aktif şekilde devam edebilen futbolcular bu yaş aralığından sonra Avrupa liglerinde barınmakta zorlanabilmekte ve ileri yaşlarındaki çalışma hayatlarını başka bir ülkede sürdürmek durumunda kalabilmektedir. Bu noktaya gelindiğinde bahsedilen halkın kalbini fethetme, yüksek maaş ve sahada kendilerini gösterebilme şansı yüksekliği sebebiyle Türk ligleri iyi bir seçenek olarak yabancı futbolcuların karşılıklarına çıkmaktadır.

Erişilebilen en eski bilgileri içeren kaynağa göre Türkiye'de futbol tercümanlığı meslek olarak başlamadan önce teknik direktör tercümanlığı yapılmaktaydı (topraksaha.net, 2015). Daha sonra futbola olan yatırımların artmasıyla 2000'li yıllardan sonra Türkiye'ye transfer edilen yabancı futbolcu sayısı arttıkça kulüplerin futbolcularla anlaşırken çeviriye olan ihtiyacı ortaya çıkmıştır. İhtiyaç, icadın anasıdır denmektedir. Futbol tercümanlığında çeviri ihtiyacı, 1995 yılında kabul edilen Bosman kurallarının Türkiye'de de uygulanmaya başlanmasıyla kendini göstermiştir. Zamanla Türk liglerindeki kulüplerde çalışmaya başlayan yabancı futbolcuların iletişim engeli yadsınamayacak bir sorun haline gelmiş olacak ki buna çözüm için kulüplerin dil bilen kişiler aramaya başlamasıyla futbol tercümanlığı Türkiye'de varlığına ihtiyaç duyulan bir meslek dalı olarak kendini göstermiştir.

Kulüplerde iletişim sorunlarıyla öncelikle herhangi bir seviyede dil bilen kulüp müdürü veya yardımcı teknik direktör ilgilenebilmekteyken 2000'li yıllara gelindiğinde Digiturk'ün yayın haklarını almasıyla beraber (medyascope.tv, 2024) futbola yapılan yatırımın öncekine oranla katlanmasıyla yabancı futbolcu sayısı artmış, beraberinde tercüman gerekliliği kulüpler tarafından daha görünür hale gelmiştir. Kulüp bünyesinde çalışan masör, fizyoterapist gibi tercümana da ihtiyaç duyulduğu hissedilmiştir ve tercümanlar destek ekibi, idari kadro, teknik kadro veya başka ekip başlığı altında veya bir başlığa dahil olmadan kulüplerde çalışmaya başlamıştır. Türk futboluna yapılan yatırımların artması ve bu sayede yabancı futbolcu transferlerinin yoğunlaşması ile Türkiye'ye gelen yabancı futbolcuyu en iyi şekilde ağırlayabilmek ve kendisiyle en iyi şekilde ilgilenebilmek için de futbol tercümanları görevlendirilmiştir. Yani aslında mesleğin Türkiye'de ortaya çıkışı itibarıyla futbol tercümanı iki dil arasında yalnızca dilsel aktarım (conduit) (karş. Niska, 2002) yapan kişi ihtiyacından doğmamıştır. Türkiye'ye gelen yabancı futbolcuların yaşamaya ve çalışmaya geldikleri ülkede mağdur

olmamaları için kulübün kendini sorumlu hissetmesi ile hem dil bilen hem de yabancı futbolcunun yaşayabileceği mağduriyetlerin önlenmesi için bir çalışanın görevlendirilmesi gereği ile futbol tercümanlığı mesleği Türkiye'de ortaya çıkmıştır denebilir. Bu noktada Samet Güzel gibi kulüplere ulaşan, iletişim engelinin ortadan kalkması için yardımcı olabileceğini söyleyen, kendine güvenen tercümanların teklifi olsun tez kapsamında yapılan ankete verilen yanıtlardan öğrenildiği üzere bu konuda istihdam gerekliliğini tanıdıkları aracılığıyla duyup harekete geçen tercümanlar olsun belirtilen soruna çözüm olarak kendilerini göstermiştir. Elbette bütün meslekler ihtiyaç üzerine doğmuştur ve bunlardan biri olan futbol tercümanlığı aslında mesleği Türkiye'de icra etmeye başlayan ilk kişi itibarıyla belirli kurallar çerçevesinde başlamamıştır. Kuralların ve görev tanımının sınırlarının çizilmesi zamana yayılmıştır.

TFF yabancı futbolcu veya teknik direktör olan kulüplere tercüman istihdamını zorunlu tutmamaktadır (Uyanık, 2015: 43). 2015 tarihli bu bilgidен yola çıkılarak araştırma yapıldığında aksi bir bilgiye ulaşılmamıştır. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)'nın tercüman akreditasyonları ise 2005'in başlarına kadar bulunmamaktaydı. Burak Katar'ın lisansüstü çalışmasında Serkan Gürbüz'ün ifade ettiğine göre Türkiye'de futbol tercümanlığı 2005 yılında TFF tarafından 'tercüman' adıyla tanınmaya ve akredite³ edilmeye başlamıştır (Katar, 2019: 107). Buradan, mesleğin ilk işleyişi ve kurallarının oluşumu, alanda çalışmaya başlayan kişiler tarafından şekillenmiştir çıkarımı yapılabilir. Güncel dönemde futbol tercümanları için sözleşme konusu kulüplerin konuya bakış açısı ve politikaları ile alakalıdır. Bazı kulüpler zorunlu olarak sözleşme imzalamaktayken bazıları bunu zorunlu tutmamaktadır. Tercümanın TFF akreditasyonu olsa da TFF nezdinde karşılığı olan bir sözleşmesi bulunmamaktadır (Katar, 2019: 105, 107). Alanda çalışan kişilerle yapılan sözleşmenin tercümanlık iş sözleşmesi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Orhan Uluca'nın 2015 tarihli "Lost in Translation" başlıklı yazısındaki "Dilbilmezlik, yaşadığınız coğrafyaya kültürel uzaklığı doğurduğu kadar futbolcu psikolojisine uzaklıkla beraber maçın asıl unsuru olan oyuncuya psikolojik olarak dokunmanızı

³ Akredite; sahada bulunma hakkı anlamında kullanılmıştır. 2024-2025 Sezonu Süper Lig Müsabakaları Statüsü ve 2024-2025 Sezonu TFF 1. Lig Müsabakaları Statüsü'nde yer alan ifadede belirtilmektedir ki: "Müsabakalarda yedek kulübesinde oturmaları kaydıyla sahaya en fazla 10 yedek futbolcu, bir yönetici, bir teknik sorumlu, iki antrenör, bir kaleci antrenörü, bir eşofmanlı fizyoterapist veya masör, bir doktor, yabancı teknik sorumlular veya futbolcular için bir tercüman, bir atletik performans antrenörü ve bir malzemeci girebilir."

güçleştirir." ifadesinden yola çıkarak dil bilmemenin, yabancı futbolcuların iletişimsel, kültürel, psikolojik açıdan kendilerini ifade edememeleri ve dolayısıyla anlaşılamamalarına sebep olduğu çıkarımı yapılabilir (devrimderki.blogspot.com, 2015) Kulüpte tercüman bulunması bu yüzden yalnızca yabancı futbolcunun refahına ve sosyal hayata katılımına katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda futbolcuyu muktedir hissettirerek takımıyla bütünleşmeye hazır ve böylece kulübüne başarı kazandırmaya elverişli hale getirir. Öyle ki tercümanın kulüpteki varlığı, kulübün başarısında etkilidir. Yabancı futbolcu Türkiye'ye geldiğinde kendini rahat hissedebilmesi için öncelikle insani yaşam şartlarının temin edilmesi gerekir. Örneğin yaşayabileceği bir evinin olması, antrenman yapılacağı yere ve yaşayacağı yeni şehirdeki ulaşımı sağlayabileceği bir aracının olması, geldiği ülkesindeki ve mevcut çalışmaya başladığı ülkedeki kişilerle iletişimini sağlayabileceği bir telefonunun ve sim kartının olması, telefonuna ve evine internet bağlatılması, kendini ekonomik açıdan güvende hissedebileceği şekilde banka hesabının açılmış olması, futbolcunun kendini maddi ve manevi daha rahat hissetmesi, yeni geldiği ülkeye de kendini daha hızlı adapte edebilmesi için tercihen çalışacağı kulüp tarafından ilgilenilmesi gereken konulardır. Futbolcu ancak kendini zihnen ve bedenen güvende, rahat hissettikten, öncelikle insani ihtiyaçları karşılandıktan sonra kendini işine en yüksek performansıyla adayabilecektir. Günlük hayattaki ihtiyaçları ile zihnini meşgul eden bir sporcunun kendini yaptığı işe tam anlamıyla verebilmesi mümkün olmamakla birlikte bir takım sporu olan futbolda kulübün başarısını olumsuz etkileyebilecektir. Öyle ki kulüp başarısı her bir futbolcunun bireysel memnuniyetinden de geçmektedir denebilir. Kulüp içinde düşünüldüğünde yabancı futbolcular için bu durum tercümanların sorumluluğuna girmektedir çıkarımı yapılabilir. Çünkü eğer yabancı futbolcu çalışmaya geldiği ülkenin dilini bilmiyorsa ihtiyaçlarını karşılaması gereken birçok sosyal ortamda dil engelini aşmak üzere ülkenin dilini bilen birini arayacaktır.

Türkiye'ye transfer edilen yabancı futbolcuların antrenmanlara ve maçlara, Türkiye'deki profesyonel kariyerine başlamadan önce bahsedilen insani ihtiyaçlarının karşılanması Türk futbol kültürüne uyumunun hızlıca sağlanması anlamında gereklidir. Futbolcu yalnızca Türk futbol kültürüne adapte olma sürecine girmeyecek, hayatının belli bir süresini artık Türkiye'de geçirmesi gerektiğinden bu süre içinde toplumsal hayattan kopmaması için Türkiye'nin gelenek göreneklerine, adet ananelerine ve kültürel değerlerine de uyum sağlama ihtiyacı hissedebilecektir. Kulüplerin bünyelerinde çalışan

futbol tercümanları bu uyum sürecinde yabancı futbolcuların başvurabileceği, danışabileceği ve hatta güvenebileceği ilk kişi olması sebebiyle önemli bir paydaştır.

Ülkeler arası transferi gerçekleştirilen futbolcular tarafından düşünüldüğünde dilini hiç bilmediği bir yerde barınmak, hayat sürmek ve çalışmak kolay olmamaktadır. Çünkü insan anlaşılmadığını bildiği yerde kendini rahat hissetmemektedir. Kendilerine seçenek sunulmuş olsa futbolcular da gittikleri ülkenin yerlileri ile sorunsuz bir şekilde konuşup anlaşabilmeyi tercih edecektir. Zira insan kendini en iyi, en iyi bildiği dilde anlatır ve bu dil çoğu zaman ana dilidir. Bu duruma örnek olarak Uyanık'ın Spor Çevirmenliğinde Durumların ve Görevlerin Tanımlanması tezindeki araştırma kapsamında bir katılımcı "[...] genel olarak bir kişi başkasıyla kendi başına İngilizce anlaşabilecek olsa da, kendini kendi dilinde anlatmayı tercih ediyor." ifadelerini kullanmıştır (Uyanık, 2015: 150). Uluslararası çalışan futbolcular için gittiği her ülkenin dilini öğrenmesi gibi bir durum mümkün olamasa dahi futbolcuların en azından dünya çapında geçerliliği olan bir yabancı dili iyi seviyede konuşabiliyor olması kendisi için büyük bir artı olacaktır. Bu dil futbolda da sıklıkla rastlanılan, konuşulan İngilizce veya İspanyolca, Portekizce, Fransızca dillerinden biri olabilir. İngilizce lingua franca kabul edilse, İspanyolca, Portekizce ve Fransızca futbol dünyasında sıklıkla konuşulan dillerden olsa da kendilerini en rahat ana dillerinde ifade edebilen futbol paydaşlarına rastlanabilme ihtimali hep vakidir. İnsanın anlaşıldığını hissettiği yerde daha sıkı çalışıp daha verimli olduğu bilindiğinden kulüplerde çeşitli diller için tercüman bulunmasının önemi daha öne çıkmaktadır.

Türkiye'ye gelen yabancı futbolcular Türkçe konuşan kişileri anlayabilecekleri ve temel düzeyde kendilerini ifade edebilecekleri seviyeye gelmek üzere bir dil kursu aracılığıyla veya özel öğretmen ile eğitim alması durumunda hem kulüp içinde hem de medyada duygu ve düşüncelerini daha kolay aktarmasını sağlayacak bir adım atmış olacaktır. Üstelik futbol takımlarında yabancı uyruklu futbolcuların bulunmasıyla oluşan uluslararası bağlam, yabancı dil edinimi konusunda kulüp paydaşları için dili daha kolay öğrenebilecekleri elverişli bir alan yaratmaktadır. Çağdaş Polat'ın Halil Yazıcıoğlu ile yaptığı 13.04.2015 tarihli röportajında Yazıcıoğlu, futbolun “tematik ve ihtiyaca yönelik” bir ortam oluşturarak dil öğrenimine kolaylık sağladığından bahsetmektedir (blog.jollytur.com, 2015).

Ancak elbette ki dil öğrenme tercihi, futbolcunun inisiyatifindedir. Türkçe öğrenmelerinin gerekliliği de ayrıca bir tartışma konusudur. Futbolculuk kariyerlerini

sürdürecekleri ortalama en fazla 30 yıl olduğu düşünöldüğünde ve bu süre içinde yalnızca bir ölkede ve bir kulöpte çalışmayacağı, kulöpler arası transfer olabileceğı düşünöldüğünde uluslararası çalışabilme ihtimali olan bir futbolcudan transfer edildiğı her ölkenin dilini öğrenme şartı aranması makul olmayacaktır. Dilini bilmediğı ölkelerde çalışabilmesi mümkün olmakla birlikte gideceğı ölkenin dilini bilmek yalnızca kendi iletişim ihtiyaçlarını kendi karşılayabilmesi anlamında bir artıdır, ancak bir gereklilik değildir. Türkiye, Çin (Sandrelli, 2020: 71), Rusya (Dinar, 2017: 81), Arabistan gibi ölkelerde futbol kulöplerine transfer edilen futbolcular için tercöme hizmeti sağlandığı bilinmektedir. Tercöme hizmetinin gerekliliğı ölkenin dilinin küresel çapta ne kadar bilindiğı ve ne kadar konuşucusunun bulunduğı, dünya üzerinde bir ölkenin futbol kültürünün ve domine etme etkisinin ne düzeyde olduğı, ölkenin dilinin futbol dünyasında en çok konuşulan dillerden olan İngilizce, İspanyolca, Fransızca dillerinin bulunduğı dil aileleriyle aynı kolda bulunup bulunmaması, alfabe farklılığı ve dil bilgisi kurallarının çeşitliliğı sebebiyle dilin öğrenilme zorluk seviyesi üzerinden öngörölebilmektedir. Dil ile alakalı olan bu konular dışında sürece futbolcunun çalışacağı futbol kulübünde ne kadar süre yer alacağı, öлкеye tek başına mı yoksa ailesi ile mi geldiğı gibi etmenler de Türkiye'ye transfer edilen yabancı futbolcuların Türkçe öğrenmesine gerek olup olmadığına karar vermeleri anlamında kıstastır.

Yabancı futbolcular için dil öğrenimi konusunda verilecek olan karar futbolcuların bulunduğı öлкеye göre de değışiklik göstermektedir. Bu yüzden futbol kulöplerinde tercömanların çalışma işleyişı Türkiye'de ve Avrupa kulöplerinde aynı değildir. Türkiye'de, yabancı teknik ekip kulöbe kendi tercömanı ile gelmeyi talep etmediğı sürece, kulöpler bünyesinde tercöman istihdam edilmektedir (K6). Avrupa'da kulöpler çeviri şirketleriyle iş birliğı yaparak tercöman çalıştırmaktadır; Türkiye'de kulöpler doğrudan tercömana ulaşır veya tam tersi tercömanlar kulöbe ulaşır, arada aracı şirket yoktur. Yurt dışında spor alanında faaliyet gösteren çeviri şirketlerinin “yazılı çeviri, sosyal medya iletişim danışmanlığı, multimedya çevirisi, video yönetimi, dünyanın dört bir yanında müşterilerinin gerçekleştirmiş olduğı organizasyonlarının içeriklerini farklı dillere çevirerek taraftarlarına sunma, internet sitelerinin lokalizasyonu gibi farklı alanlarda profesyonel olarak hizmet verdiğı görölmektedir.” (Dinar, 2017:70). Belirtilen çeşitli görev isimleri göstermektedir ki Avrupa'da spor tercömanından beklenenler Türkiye'deki tercömanlara oranla daha açık şekilde ifade edilmektedir. Türkiye'de futbol

alanında tercüme hizmeti veren şirket bulunmamakta ve futbol kulüpleri tercümanlarla veya tercümanlar futbol kulüpleri ile şirket aracılığı olmaksızın iletişime geçmekte ve istihdam bu yolla sağlanmaktadır. Barbaros Gözneli, Burak Katar'ın Türkiye'de ve Avrupa'da Spor Çevirisi Uygulamalarındaki Benzerlikler, Farklılıklar ve Meslekleşme isimli tezi kapsamında Burak Katar'la yaptığı röportajda bu bilgiyi destekler nitelikte, Avrupa'da ve diğer ülkelerde futbol tercümanlığına dair meslek tanımı olmadığını, genelde futbolcuların dil öğrenmelerinin beklendiğini belirtmiştir (Katar, 2019: 102). Kulüpler dil öğrenimini sağlayabilmek üzere bünyesine transfer ettiği futbolculara yardımcı olmaktadır. 2024'ün son yarısında SL Benfica'ya transfer olan Türk milli futbolcu Kerem Aktürkoğlu'nun, transferinden kısa bir süre sonra Eylül 2024'te Kick platformunda açtığı canlı yayında dili öğreneceğini dile getirmesi de bunu desteklemektedir (kick.com, 2024). Bir başka örnek ise Gökhan Dinar'ın Deniz Sarıtaç ile 29.10.2014 tarihinde gerçekleştirdiği röportajda Sarıtaç'ın, Türk futbolcu Salih Uçan'ın Roma'ya transfer edildikten sonra bir dil hocasıyla çalıştığının bilinmekte olduğunu belirtmesidir (Dinar, 2017: 58). Bunun haricinde Avrupa kulüpleri tercümana uluslararası müsabakalar söz konusu olduğunda ulaşmakta, sezon içinde devam eden lig maçlarında kulüp içinde farklı kültürel arka planlara sahip yerlerden gelen ve farklı diller konuşan futbolcular bir arada bulunsa dahi öncelikle onlara geldikleri ülkenin dilini öğretme yoluna gitmeyi tercih etmektedir. İkincil olarak ise sözleşmeli tercümanlarsa kulüp içindeki mevcut futbolcular, eski futbolcular, çok nadiren kulüp içi profesyonel tercümanlar tercih edilmektedir (Sandrelli, 2015: 89 akt. Katar, 2019: 47).

Sandrelli'nin *Communicating Across Languages And Cultures In Modern Football: A Case Study* isimli çalışmasında işlerini kaybetme korkusuyla özellikle futbol sezonunun gergin anlarında her şeyi çevirmediklerini düşünen, kulüp tercümanlarına güvenmeyen bir futbolcunun transfer olduğu ülkelerin dillerini öğrenmesinden bahsedilmektedir (Sandrelli, 2020: 72). Buradan, Avrupa liglerinde kulüp bünyesinde tercüman istihdamının mümkün olduğuna dair çıkarım yapılabilir.

Tez kapsamında gerçekleştirilen anket yanıtlarına göre futbol tercümanlarından beklentiler yabancı futbolcuların yalnızca maç öncesi, sırası, sonrası, hazırlık süreci, antrenmanlar, ödül törenleri, röportajlar, etkinlikler, basın toplantıları sırasında yanında olmakla sınırlı kalmamakta, iş hayatlarında karşılaşılabilecekleri iletişim engelinin haricinde özel hayatlarında yaşayabilecekleri dil sorunları için de her an yanlarında

olmalarını kapsamaktadır. Her an ile kast edilen durumlara örnek olarak aile vizesi alınması, sağlık sigortası yapılması, gümrük işlerinin halledilmesi, olası dolandırılma, hırsızlığa uğrama, suçlanma gibi durumlarda güvenlik ve polis ekipleri ile konuşmaların tercüme edilmesi, olası sağlık problemleri yüzünden sağlık çalışanlarıyla iletişim kurulması, genellikle hiç tanımadığı bir ülkede yürütülen hukuk kurallarına hakim olmaması sebebiyle yaşayabileceği herhangi bir kendini ifade etme ihtiyacı durumunda yanında olunması, transfer olduğu kulüple gerçekleştirilecek olan sözleşme imzalama sürecinde bir vekil veya avukatı olmadığı takdirde futbolcunun haklarının korunması açısından futbolcuyu bilgilendirebilme, internet alışverişi sırasında, bilmediği bir şehirde ihtiyaçlarını nereden temin edebileceği konusunda, varsa çocuğunun eğitim hayatındaki kişilerle iletişim kurma ihtiyacında, ev sahibi ile iletişimde, devlet kurumları ile iletişimde, maç için gidilen şehirde kalınan otelde yaşanabilecek herhangi bir sorunda kısacası ülkede kaldıkları süre boyunca kendi dillerini veya lingua franca olarak kabul edilen İngilizceyi bilmeyen herkesle iletişim kurabilmelerini sağlamak amacıyla tercümanların yabancı futbolcuların yanlarında bulunması verilebilir. Hatta tüm bu durumların haricinde futbolcularla konuşmak isteyen taraftarlar olduğunda da o anki iletişim ihtiyacını karşılayabilmek için aslında görev tanımında bulunmamasına rağmen tercüman yabancı futbolcu ve taraftar arasında tercüme yapabilmektedir (aspor.com, 2016). Görüldüğü üzere görev tanımı ile ilgili net bir çizgi yoktur. Burada akla sosyal ortamdaki iletişim engeli yüzünden yaşanan mağduriyetin önüne geçilmesi için yapılan toplum çevirmenliği gelmektedir. Bu sebeple futbol tercümanlığı toplum çevirmenliği başlığı altında incelenebilmektedir (Uyanık, 2015: 111).

Aziz Yıldırım'a göre 2006-2012 yıllarında Samet Güzel'e dediği üzere futbol tercümanlığı görev tanımı futbolcuların özel hayatlarında yanlarında olmayı gerektirmemektedir:

“Aziz Başkan, ‘Senin görevin antrenmanlarda, basın toplantılarında ve soyunma odasında gerekli çevirileri yapmak. Onun dışında özel hayatında kimsenin peşinden koşmak zorunda değilsin’ derdi.” (sabah.com, 2013).

Aziz Yıldırım'ın ifadesinden Samet Güzel'in Fenerbahçe'de çalıştığı dönemde futbol tercümanlarının, futbolcuların günlük hayatlarındaki ihtiyaçları ile ilgilenmelerinin gönüllülük esasına dayandığı çıkarımı yapılabilmektedir. Ancak günümüzde ülkeye transfer edilen yabancı futbolcu memnuniyetinin en üst seviyede sağlanması için kulüp

bünyelerinde bunu sağlayacak operasyon sorumlusu bulunmaması durumunda dil bilmesinin bir getirisi olarak bu sorumluluğun da kulüp tercümanına ait olduğu çıkarımı yapılabilir.

Futbol tercümanlığında çeviri yapılan ortamların basın toplantılarını, kamera önü açıklamalarını, röportajlarını içerdiğinden bahsedilmişti. Adı geçen ortamların duygu yoğunluğunun fazla olduğu, tansiyonun ne kadar yükselebileceği, gerginliğin ne kadar artabileceği düşünüldüğünde iletişim paydaşları arasında sağlıklı aktarım yapabilmek bir o kadar zorlaşmaktadır. Çeviri anının stresli olduğu bir gerçektir, stres ise hatalara mahal verebilir. “[...] çevirmenliği de kapsayan, ama aynı zamanda spor camiasında olmanın gerektirdiği bazı sorumlulukları da bir araya getirip harmanlayıp yapılan bir iş.” (Uyanık, 2015: 170). Uyanık’ın Spor Çevirmenliğinde Durumların ve Görevlerin Tanımlanması tezi kapsamında yapılan görüşmelere katılan bir tercümanın kurduğu bu cümle bahsedilmek isteneni özetler niteliktedir.

Tercüme yapabilmek için konuşan kişinin ne hissettiğini, ruh halini anlayabilmek gerekir. Maçın kötü gidişatı sonrası yapılan röportajlarda teknik direktörü veya futbolcuyu köşeye sıkıştırır tarzda sorulan soruların amacını ve olası yanıtlardan sonra neler yaşanabileceğini öngörebilmek gerekir. Stres ve duygu yoğunluğu yüksek olan ortamlarda bu değerlendirmeler futbol tercümanı tarafından yapılmalıdır. Futbol tercümanından beklenen basın mensuplarının tercümanın çalıştığı kulübün futbolcusuna karşı kışkırtıcı söylemlerde bulunmasına izin vermemesidir. Ayrıca bu tür sorulara cevaben yabancı futbolcunun veya teknik direktörün sonradan pişman olabileceğini öngördüğü cümleleri daha fazla özenerek, ileride sorun olabileceğini tahmin ediyorsa düzenleyerek aktarması işlevsel çeviri kapsamında değerlendirilmektedir. Böyle bir durumda tercüman inisiyatif alıp eksiltme veya filtreleme gibi çeviri stratejileri uygulayabilir.⁴

“‘Çeviri, toplumun ve kültürün bir parçasıdır ve üretim koşullarıyla, tüm eyleycileriyle bir bütün içinde farklı tasarım pratikleridir adeta. (Bogenç Demirel, 2014, 407, 408)’ Böylece futbol tercümanları da içinde bulundukları bütün bu etkiler

⁴ Örneğin tez kapsamında gerçekleştirilen ankete verdikleri yanıtlarda K3, K9, K11 ve K21 yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermemek, kargaşayı önlemek için tansiyonun yüksek olduğu konuşmalarda verilebilecek cevapların yol açabileceği yerlerin tercüman tarafından değerlendirilerek bazı ifadelerin çeviriye yansıtılmadığına, amacın kişileri birbirine karşı kışkırtmadan çeviri yapmak olduğuna ve bu doğrultuda ifadeleri yumuşatma veya otosansür yapılabildiğine yer vermiştir.

neticesinde kendi çeviri pratiklerini oluştururlar. Böylece ürün ilişkisel olarak gelişmiştir.” (Dinar, 2017: 71).

Gökhan Dinar'ın 2017 yılında yayınladığı Türkiye’de Futbol Alanında Farklı Eyleyenler: Çeviri ve Çevirmenin Rolü isimli tezinde hem Emine Bogenç Demirel'in hem de Dinar'ın ifade ettiği üzere çeviri üretimi bağlamsaldır (Dinar, 2017: 71). Sözlü çeviride kaynak iletinin kimler için üretildiği ile erek iletinin kimler için üretileceği, aktarım sırasında uyarlamalar yapılabileceğinden değişiklik gösterebilmektedir. Buna karar verecek kişi iletişim uzmanı rolündeki tercümandır. Tercüman hem erek dinleyiciyi hem de konuşma bağlamını dikkate alarak çeviri stratejileri izlemelidir.

İletişim ve psikoloji alanında tanınmış bir psikolog olan Albert Mehrabian'ın İletişim Modeline (1967) göre %55'i beden dili, jest ve mimikler, %38'i ses tonu ve vurgu olmak üzere iletişimin %93'ünü sözlü olmayan unsurlar oluştururken kelime seçimi ancak %7'lik bir etkiye sahiptir. Örneğin futbolda motivasyonel yoğunluğu baskın olan soyunma odası hazırlık konuşmalarında aktarılanlarda vücut dili ve ses tonu, içerikten daha fazla önem teşkil edebilmektedir. Buradan yola çıkarak yazılı çeviriyi içerse de çoğunlukla sözlü çevirinin yapıldığı, bir sözlü çeviri türü olan futbol tercümanlığı yapılan ortamlardaki iletişim paydaşlarının, birbirlerinin yüzlerini görebileceği ve duygularını yüzlerinden anlayabileceği, bu yüzden tercümanın duyguyu tam tersi olacak şekilde aktarmasının çok düşük olduğu sonucu çıkabilmektedir. Tercümanın böyle bir ortamda çevirisinde belirli bir tarafı özellikle gözetmesi mümkün olmayacaktır. Çünkü röportajların birçoğunun İngilizce yapıldığı ve Türk eğitim sisteminde ikinci yabancı dil olarak İngilizce öğretildiği düşünüldüğünde birçok kişinin İngilizce temeli olduğu kabul edilirse yayınlanan röportajlarda konuşmacıların yönelttiği soruları, cevapları ve tercümanın bu soru ve cevapları nasıl iletildiğini dili bilen çok sayıda izleyici anlayabilecektir.

Teknolojinin de gelişmesi ile futbol tercümanlarının futbolcuların her an yanlarında olmalarındansa futbolcuların iletişim ihtiyacı söz konusu olduğunda çeviri uygulamaları, çeviri siteleri ve benzeri gibi araçlarla kendi çözümlerini üretebileceği bir noktaya gelinmiştir. Örneğin öncesinde yemek siparişi verirken dahi (milliyet.com, 2009) tercümana ihtiyaç duyabilen futbolcular artık bu işlemi daha kolay bir şekilde kendileri halledebilmektedir. Teknolojinin gelişmesinin futbol tercümanlarına ihtiyaç kalmayacağı

anlamına geleceği düşünülmemektedir. Zira Uyanık'ın 2015 yılında yayınladığı tezinde katılımcılardan birinin yaşadığı bir anı bunu destekler niteliktedir:

“[...] Bir keresinde ise, takımda kimse İngilizce bilmiyordu. Bilen tek oyuncu vardı ve onun aracılığı ile takımla iletişim kurabiliyordum. O olmayınca Google Translate üzerinden anlamaya çalışıyorduk (K28)” (Uyanık, 2015: 180).

Bunun temel sebebi, yapılan işin yalnızca kaynak dilde üretilen cümlelerin erek dile kelimesi kelimesine çevrilmesinden ibaret olmamasıdır. Futbol tercümanı cümlelerin söylendiği ortamları ve kişileri de değerlendiren bir iletişim uzmanı ve kültür aktarıcısıdır ve henüz teknoloji bu gibi etmenleri diller arası çeviri yaparken sürece dâhil etmede pratiklik kazanmamıştır. Örnekte bahsedildiği gibi yemek siparişi verirken çeviri araçları kullanımı futbol tercümanlarının futbolcuların her an yanlarında olması gerekliliğini azaltmıştır. Gelişen teknolojinin futbol tercümanlarının işlerinin biraz daha kolaylaşması anlamında mekân etkisi vardır. Mekân etkisiyle kastedilen, 2000'li yıllardan itibaren gerçekleşen teknolojik gelişmeler düşünüldüğünde aramaların kolaylaşması ve görüntülü aramaların daha yaygın hale gelmesiyle futbol tercümanlarından fiziken futbolcuların sosyal hayatlarındaki dil ihtiyaçları sırasında yanlarında olmaları gereksiniminin oldukça azalmasıdır. Teknolojik gelişmeler bu anlamda tercümanlara önemli kolaylık sağlamıştır ve mesleğin uygulanışını etkilemiştir.

Futbol tercümanlığında yabancı dil bilgisi tek başına yeterli değildir ama yabancı futbolcunun günlük hayatta karşılaşılabileceği sorunlar, insanlarla iletişime geçmesi gereken durumlar çok çeşitli olduğundan tercüman herhangi bir konu hakkında futbolcuya tercüme yaparken zorlanmamak için yabancı dil(ler)ini iyi seviyeye getirmeli, kendini bu konuda geliştirmelidir. Dil hâkimiyetinin yanında alan bilgisi de çeviriler sırasında kolaylık sağlayan en önemli etmenlerden biridir. Yine de gerekebilecek hukuki, tıbbi, ticari terminolojinin, resmi dairelerde kullanılan dile dair alan kavramların bilinmemesi tercüman için kritik bir problem olarak görülmemektedir. Çünkü mütercim tercümanlık bölümünden mezun olmak, tüm alan terminolojilere hâkim olmak anlamına gelmemektedir.

Elbette alan terminolojisine aşina futbol tercümanları işlerini daha kolaylıkla yürütebilmektedir. Ancak terminoloji bilgisi olmayan tercümanlar da alan bilgisi gereken durumlarla karşılaştıklarında biraz araştırma yaparak, öğrenerek iletişim sorunlarını çözebilmektedir. Literatür taraması sonucunda futbol tercümanlığına başlarken belirli bir

seviyede hukuk, tıp, ticaret, teknik veya başka bir alandan terminoloji artalan bilgisi arandığına dair bilgiye rastlanmamıştır. Bununla birlikte, futbol tercümanlarının bahsedilen toplum çevirmenliği ortamlarında çeviri yapmalarının gerektiği durumlarla karşılaşmaktadır. Pratikte yabancı futbolcu sağlık açısından problem yaşadığında tercüman hekim olmadığı için terminolojiye derinlemesine hâkim olması gerekmemektedir. Futbolcunun ne yaşadığının betimlenmesi kulüp hekimlerinin durumu anlayabilmesi için yeterli olacaktır. Daha ileri tetkikler için hastane çevirmenlerinden de yardım alınabileceği düşünüldüğünde, aslında kulübün tercümandan beklentisine göre futbol tercümanı görev tanımının şekillenebileceği çıkarımında bulunulabilir. Kulüp dışındaki hayatları düşünüldüğünde de aynı şekilde futbolcunun yaşadığı problemin terminoloji içeren kelimeler olmadan tanımlanması futbolcuya probleminin çözülmesi anlamında yardım sağlayabilecektir. Sonuçta tercüman iletişim uzmanıdır. Sağlık alanında uzman olması gereken kişi hekimdir. Hukuki süreçlerle ilgilenecek olan kişiler avukatlar, hâkimler, savcılardır. Sosyal hayatlarında ne zaman bir polisle, bir avukatla, bir doktorla veya özel alan terminoloji bilgisi gerektirebilecek bir meslek erbabıyla iletişim kurması gerekeceği net olmamakla birlikte bu olasılık her zaman vardır. En basitinden araç kullanırken bir trafik polisi tarafından sağa çekmesi istenebilir.

Yaşanabilecek sorunlara hızlı çözüm bulunması gerektiği durumlarda terminoloji bilgisi tercümanları oldukça rahatlatacaktır. Ancak bilmedikleri takdirde de konu uzmanları ile iletişime geçmek, araştırma yapmak hem kendilerini geliştirmelerinin hem de o an yaşanan probleme çözüm bulabilmelerinin yolunu açacaktır.

Tercümanların iletileri aktarma süreçlerinde hem erek hem de kaynak dile hâkimiyeti ve artalan bilgisi çeviri sürecini oldukça kolaylaştırmaktadır. Bu noktada iletiyi üreten yabancı kulüp paydaşlarının kendilerini ifade etme becerileri de çeviri süreci gerektiren ortamlardaki iletişimin duraksama olmadan gerçekleşmesini sağlayan etmenlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki takımlarda kariyerini devam ettiren futbolcuların eğitim hayatları araştırıldığında üniversite mezunu sayısının oldukça az olduğu çıkarımı yapılabilmektedir (fanatik.com, 2021). Bu doğrultuda, spor kariyerlerine başladıkları dönemden itibaren antrenmanlarında, egzersizlerinde ve maçlarında neredeyse iletişim ihtiyacı duymadan çalışan futbolcuların kendilerini ifade etmede çoğunlukla pek de iyi bir noktada olmadığı çıkarımı yapılabilir. Röportajlar, basın toplantıları, söyleşiler, ödül törenleri vb. sırasında doğru kelime seçimi, üslup ve hatta belki de aksanları sebebiyle

kendilerini yeterince düzgün ifade edemedikleri görülebilmektedir. Kendilerini sözel anlamda geliştirmelerinin öncelik olmadığı bir alanda çalıştıkları için bunun kendilerinden beklenmesi de elbette gerekli değildir. Bir futbolcunun kendini şık kelimelerle ifade edebilmesi, duygu ve düşüncelerini karşı tarafa aktarabiliyor olması kendisi için bir artıdır; ancak zorunluluk değildir. Yabancı futbolcular için tercümanlar bu görevi üstlenecektir. Futbolcular da durumu bildiklerinden tercümanlara, kendilerini en iyi şekilde ifade edecekleri konusunda güvenecek ve hatta bunun getireceği rahatlığa yaslanabilecektir. Ancak bu durum tercümana inisiyatif alma sorumluluğu yüklemektedir. Futbolcuların hayatlarının küçük yaştan itibaren futbol oynamaya, antrenman yapmaya, vücut olarak kendilerini geliştirmeye odaklı olması, çoğunlukla konuşulmaya gerek olmayan bir ortamda çalışıyor olmaları sözel ve iletişimsel becerilerinin çok iyi gelişmemesine sebebiyet verebilmektedir. Bu yüzden maç sonu röportajlarında, basın toplantılarında futbolculardan duyulan yorumların çoğunlukla aynı minvalde olduğu gözlemlenebilmektedir. Maçın kazanılması durumunda duyulan açıklamalar genelde futbolcunun ne kadar mutlu olduğu, attığı golü birine armağan ettiği, takımı için elinden geleni yapmaya devam edeceği; maçın kaybedilmesi durumunda ise sonraki maçlarda nelere daha çok dikkat edecekleri, daha sıkı çalışarak o haftaki puan eksikliğini kapatacakları yönündedir. Maç sonu röportajlarında genellikle 2 ila 3 soru sorulmaktadır ve maçın gidişatı, futbolcuların maçtaki performansı göz önünde bulundurularak futbolcuların ve örneğin teknik direktör gibi röportaj yapılan kulüp paydaşlarının kelime seçimlerinin, konuşma üsluplarının bilinmesi ve karakterlerinin tanınması ile birlikte sorulara verilebilecek cevaplarının tercüman tarafından tahmin edilmesi kolaylaşmaktadır. Tabii ki verilen bu örneğin, basın toplantılarında yapılan çeviriler nezdinde olduğu unutulmamalıdır. Bahsedilen etmenler futbolcu etkili konuşabilecek durumdayken önceliklidir. Futbolcuların maç sonunda dinlenmeye bile vakit bulamadan çıktığı maç sonu röportajları için doğru kelime seçimiyle, düzgün bir üslupla konuşabilmek bir yana nefesini ayarlamakta dahi zorlandığı halde kameralar karşısına çıktığı durumlarla da karşılaşılabilir. Aynı zamanda maç sonu röportajlarının yapıldığı ortamlar kalabalık ve gürültülü olduğundan futbol tercümanının konuşmaları duyabilmesi de zorlayıcı olabilmektedir. Belirtilen kondisyonda ve koşullarda kulüp tercümanının iletisini aktaracağı kişiyi iyi tanıması büyük fayda

sağlamaktadır. Ortamın tansiyonu yüksek olsa dahi tercüman futbolcunun konuşmasına aşına olduğu takdirde işini sükûnetle ve en uygun şekilde yerine getirebilecektir.

Betimlenen ortamlara ek olarak yabancı futbolcuların, futbol jargonuna hâkim tercümanlarla çalışması da kendileri için bir artıdır. Kulüp tercümanına eğer ortamı değerlendirip uygun bir üslupla ve sözcük seçimiyle çeviri yapacağı anlamında güveniyorsa zamanla bunun rahatlığıyla kendini neredeyse tamamen tercümana bırakabilecektir. Bu konuda Barbaros Gözneli, Burak Katar'ın Türkiye'de ve Avrupa'da Spor Çevirisi Uygulamalarındaki Benzerlikler, Farklılıklar ve Meslekleşme isimli tezi için verdiği röportajda çevirmenin bu işi yapabilmek için futbolu ve terminolojisini de bilmesi gerektiğini, sadece dil bilmenin yeterli olmadığını belirtmiştir (Katar, 2019: 101). Zira konuşulan dil ana dili olsa dahi alana hâkim olmayan birinin anlayabileceği kelimeleri içermemektedir. Futbolca konuşulmaktadır. Dolayısıyla konu sadece tercüme de değildir. Teknik direktörün vücut hareketleriyle anlatmak istediklerini anlamlandırarak aktarabilmek yalnızca çok iyi seviyede dil bilen kişilerin yapabileceği bir iş değildir. Futbol dili ancak futbol oynanışını, futbol kurallarını, tekniğini, taktiklerini çok iyi bilen kişiler tarafından başarılı şekilde aktarılabilir. Fenerbahçe'nin önceki tercümanı Mustafa Kıran bir röportajında aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır;

"Türk kafasına göre çeviri yapmam şart. [...] hocanın söyledikleri bir yerden sonra önemli değil. Özellikle futbolcu ile hoca arasındaki ilişkilerde tercümanın rolü çok önemli. Maç sonrası motivasyonu çok önemli. Futbolcular, o anda hocayı sende görüyoruz, diyorlar. Sözlere odaklanıyorlar. Ne yapmak lazım? Futboldan iyi anlamalısın ve kendinden de bir şeyler katarak, o futbolcuları neyin motive edeceğini bilerek tercüme yapmalısın..." (Hürriyet Cumartesi, 20.07.2002 akt. Bulut, 2018b: 54-55)

Dil bilmenin, çeşitli alan terminolojilerine hakim olmanın, konuşmacıları ve üsluplarını tanımanın yanı sıra literatür taraması sırasında okunan tüm makale ve tezlerde yer alan röportajlarda, görüşmelerde ve katılınan söyleşilerde futbol tercümanlığı yapmak isteyen bir kişinin futbolu seviyor olması hususunun da ne kadar önemli bir paya sahip olduğuna rastlanmıştır. Ayrıca tez kapsamında yapılan ankete verilen yanıtlar da futbolu sevmenin, alana ilgi duymanın futbol tercümanlığı yapmada ne kadar öncelikli olduğunu göstermektedir (bkz. Bölüm 3). Neredeyse tüm futbol tercümanlarının birleştiği bir fikir vardır: Futbol tercümanlığı yapabilmek için ilk gereklilik futbolu sevmektir.

Aktarmak için anlamak, anlamak içinse saygı duymak ve sevmek gerekir. Yabancı futbolculara tercüme yapılacakken onlara söylenilen direktifleri anlayabilmek için futbol tercümanı futbolu sevmelidir. Sevdiği takdirde alana duyduğu ilgiyle futbolun inceliklerini öğrenmeye de güncel haberleri, yenilenen kuralları takip etmeye de hevesli ve böylece futbolla ilgili öğrendiklerini aktarmada daha yetkin olacaktır.

Fenerbahçe’de tercümanlık yaptığı yıllarda Samet Güzel, gol olduğunda yedek kulübesinde bir taraftar gibi sevindiğini ve bunun sebebinin aidiyet duygusu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, maç sonu çeviri yaparken, çevirisine her zaman duygularını da kattığını ifade etmiştir (Hayat Okulu, 2020).

Tercümanların sahip olması gerekli görülen futbol sevgisine ilave olarak takıma transfer edildiği andan itibaren yabancı futbolcuların her türlü işleri için en çok yan yana bulunduğu kulüp tercümanlarıyla oluşturacağı saygı ve güven bağı da ikili arasında inşa edilecek sağlıklı bir iletişim köprüsü için önemlidir. Yabancı futbolcularla ve eğer Türkiye’de aileleriyle yaşıyorlarsa aile fertleri ile kurulan iletişim, geçirilen vakit, kendilerine edilen yardımlarla futbol tercümanı ile futbolcu arasındaki samimiyet ilerleyebilir. Oluşan bu samimiyet, futbolcunun çalıştığı kulübün tercümanına olan güvenini sağlamlaştıracaktır. Olması gerekenden fazla ilerleyen samimiyet futbol tercümanının futbolcularla arasındaki iletişimde sorunlara yol açabilecektir. Örneğin daha samimi hitaplar kullanılabilme durumu ortaya çıkabilir. Toplum içinde samimi hitaplar çevredeki kişilerin tercümanın tarafsızlığını sorgulamasına sebep olabilecektir. Aynı dili konuşabilmelerinden yola çıkarak kendisini iyi anlayabileceğini düşünüp özel hayatı ile ilgili paylaşımlar yapmak isteyebilir ve bu durum daha sonra kulüp tercümanını zor duruma sokabilir. Bu gibi sebepler yüzünden samimiyet dengesinin kurulması ve paydaşların birbirine ve elbette ki tercümana saygısının idame ettirilmesi iletişimin başarılı gerçekleşmesinde faydalı olabilecektir.

Futbol tercümanı aynı zamanda organizasyon becerilerini de geliştirmiş olmalıdır. Deplasman maçı için gidilen şehirde kalınması gerektiğinde otel çalışanları ve organizasyon ekibiyle iletişim süreçlerinde; ödül törenleri, söyleşiler, etkinlikler, lansmanlar ve benzeri gibi insanların birbiriyle koordineli çalışması gereken ortamlarda akışın sorunsuz şekilde ilerleyebilmesi için arka plandaki tüm iletişim ihtiyaçlarında futbol tercümanı iletişim uzmanı olarak etkinliğin bitiminde birçok insanın memnun ayrılmasını sağlayacak önemli figürlerden biridir. Bunun için yalnızca diller arası

aktarımının değil, dil içi iletişiminin ve insanlar arası etkileşiminin de güçlü olması gerekir.

Sözlü çeviri görevleri için çalışma saatleri, yabancı futbolcuların yalnızca maç ve antrenman sürelerini ve profesyonel bir futbolcu olarak mesleklerini yerine getirdiği saatlerle kısıtlı olmadığı, futbolcuların günlük hayatlarının herhangi bir anını da içerebildiği için belirli değildir. Bununla birlikte, kulüplerin bünyesinde görev tanımı yalnızca bunlarla kısıtlı olan futbol tercümanları istihdam edilebilmekteyken, özel hayatında ona eşlik eden tercümanların da ayrıca istihdam edildiği durumlar da olmaktadır (karş. Uyanık, 2015). Hatta bu çalışma saatleri futbolcuların iletişim kurmaları gereken farklı ülkelerdeki kişilerin bulunduğu yerel saate göre de değişiklik gösterebilir. Buradan hareketle futbol tercümanlarının çalışma zaman dilimlerinin görev tanımına göre oldukça farklılık gösterebileceği sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye’de futbol kulüplerinde tercüman olarak çalışmakta olan kişiler görev tanımlarının sınırları net bir şekilde çizilmediği için aslında birçok farklı kimliğin sorumluluğunu taşımaktadır. Antrenmandaki, maçtaki, soyunma odasındaki, basın toplantılarındaki iletişim ihtiyaçları için yabancı futbolcuların yanında olan tercümanların görevleri, adı geçen ortamların haricinde yabancı futbolcuların günlük hayatlarındaki her türlü iletişim engellerini ortadan kaldırabilmeleri için de futbolcuların hayatlarının içinde yer almalarının beklenmesiyle genişletilmiştir. Zira Pöchlhacker'e göre, çeviri ortamında iletişim paydaşları arasındaki farklı etkileşim düzeyi tercümanın yerine getirdiği rolü büyük ölçüde yönlendirir ve bu rol sosyal etkileşim bağlamının tanımına bağlıdır (2001: 411 akt. Kotzé, 2014: 128). Sadece futbol özelinde değil, genel olarak "tercüman" başlığı altında çalışan bir kişi düşünüldüğünde kendisinden tarafsız olması beklenir. Aslında tam da bu sayede, yapacağı çevirilerde tercüman, aktardıklarının sorumlusu değildir. Bu durum tercümanda işini kaybetme korkusu oluşturmada mesleğini icra edebilme rahatlığı yaratacak ve bunun bilinciyle tercüman, işine daha profesyonelce sarılabilecektir. Görev ve sorumluluklarının bilincinde olması tercüman için bu yüzden elzemdir. Asli görevi yabancı futbolcularla kulüp paydaşları arasında iletişimi sağlamak olan futbol tercümanının kendi başına bir taraf olduğu çıkarımı yapılabilir. Kulübüne hizmet ettiğinin ama kulübün savunucusu olmadığı unutulmaması gerekir. Tercümanın, bir iletişim uzmanı olabilmek ve tercümanlık mesleğinin etik değerlerine

bağlı kalarak işini profesyonelce icra edebilmek için kulüp paydaşlarına sınırsız bağlılık göstermemesi gerektiği düşünülmektedir.

Futbol tercümanlığı, tercümanın çalıştığı sözlü çeviri ortamını değerlendirerek aldığı kararlarla ilgilidir. Samet Güzel, Okan Can Yantır'a verdiği 2013 tarihli röportajında (sabah.com, 2013) bir bakıma kulübün 'kara kutusu' olduğundan bahsetmektedir. Futbol tercümanı aynı zamanda kulüp içi ve kulüp dışı arasında köprüdür. Taraftarlar ve takım takipçileri yabancı futbolcuları kulüp tercümanları aracılığıyla tanır. Kulüp tercümanı bulunması gereken yerler, ortamlar, konuşması gereken kişiler dolayısıyla yabancı futbolcular hakkında bilinmeyen detayları bilebilir. İşini yaparken önemli olan bildiklerinin ne kadarını nasıl ileteceği kararını doğru almasıdır. Kulüp içindeki konumunu unutmamalıdır. Özellikle konunun yalnızca spor gibi tek bir alana ait olmadığı; ekonomi, politika gibi disiplinlerde toplulukları yönlendirebilecek güçteki futbolda ‘futbol tercümanı her şeyi çevirmez’ denir: "Tercüman her şeyi çevirmez. Altın kural budur. Kulüp menfaatleri gereği birçok kez her şeyi çevirmediğim oldu. Bunun sonuçları oyuncu-oyuncu, oyuncu-yönetici ya da kulüp arası ilişkileri zedeleyebilir." (Dinar, 2017: 88).

Vedat Kavi, ayrıca, 2021 yılında Selçuk Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümü öğrencileriyle gerçekleştirdiği çevrimiçi söyleşide çalıştığı kulübün genel menajerinin kendisine “Her şeyi çevirirsen burada kimse dost kalmaz.” dediğini paylaşmıştır (Selçuk Üniversitesi, 2021). Buradan hareketle futbol tercümanının sorumluluğu, herkesin her kelimesini çevirmek değildir denebilir. İletişimin tarafları arasında kurulan köprü, şu ana dek bahsi geçen dinamiklerin toplamıyla koşuttur. İşveren (kulüp) ve çeviri hizmetine ihtiyaç duyan kişiler (futbolcu, teknik direktör vb.) arasında bu dinamikler çerçevesinde iletişimi kurabilen futbol tercümanının işini başarıyla icra edebildiğinden söz edilebilir.

Futbol tercümanlığı yapan kişilerin sorumlulukları ele alındığında yalnızca tercüme yapmadıkları, çeviriye ihtiyaç duyan kişilerin asistanları gibi bir rol üstlendikleri fark edilebilir. Bunun getirdiği sorun, futbol tercümanından işi dışında herhangi bir şeyin de beklenebilmesidir. Tercümanlar fiziksel bir ürün ortaya koymadıkları, zihinlerini kullanarak çalıştıkları için kendilerinden saha ile ilgili alanlar dışında da futbolcuyu veya teknik direktörü asiste etmesinin beklemede mahzur görülmebilir. Tercüman bu beklentiyi karşıladıkça görevi dâhilinde olduğu kabul edilecek ve aslında sorumlu olmadan yaptığı çalışmalardaki yeterliliği ve başarısıyla da değerlendirilmeye maruz

kalabilecektir. Bu durum tercümanın tercüme işindeki başarısı üzerinde dolaylı bir etkiye sahiptir.

Yapılan bir araştırmada tercümanın sosyal bir olaydaki rolünü yerine getirdiği ve bu durum içerisinde kabul edilebilir olarak görülen birtakım davranışların zamanla kendisinden beklendiği ve norm haline geldiği tespit edilmiştir (Kotzé, 2014: 133 çeviri: Yıldırım, 2025⁵). Bu bağlamda, futbol kulüplerinin mesleğe ve profesyonelliğe bakış açısı değişebilse de futbol tercümanlığına kulüpler tarafından verilen değer aslında futbol tercümanı olarak çalışan kişi ile de alakalı olduğu sonucuna varılabilir.

Niska'ya göre toplum çevirmenlerinin yerine getirdiği rollerin anlaşılması ancak sürece birçok rolün dâhil olduğunun kabul edilmesiyle mümkün görünmektedir (2002: 137, 138 akt. Kotzé, 2014: 129). Niska rol piramidinde, toplum çevirmeninin çeviri zamanının çoğunu aktarıcı rolünü yerine getirerek geçirdiğini, ancak duruma bağlı olarak bazen rol olasılıkları yelpazesi içinde hareket etmenin gerekli olabileceğini ileri sürmektedir (Niska 2002 akt. Kotzé, 2014: 135). Öyle ki çeviri sürecinde futbol tercümanının rolü değişkenlik gösterebilir.

Tercümanın iletisini çevireceği kişiyi tanıması, maçtaki, antrenmanlardaki performansını veya genel kapasitesini bilmesi, röportaj sırasında kendisine yöneltilen soruya cevap olarak ne beklendiğini değerlendirmesi ve alıcı pozisyonundaki yabancı futbolcunun cevabını çevirmesi halinde olayların akabinde ne tür tepkiler gelebileceğini düşünerek çeviri sürecini öncesi, anı ve sonrasıyla bütüncül bir şekilde ele almalıdır. Her bir futbolcunun, teknik direktörün kendine has üslubu olduğu için futbol tercümanının kişilerin konuşma tarzlarını tanıyor olması önem teşkil etmektedir. Çeviri öncesi edinilmesi gereken bu yeterliliklerin önemine Halil Yazıcıoğlu da Çağdaş Polat'a verdiği 13.04.2015 tarihli röportajında yer vermiştir:

"Zaten bir kişinin çevirmenliğini yapıyorsanız, o kişinin söylediklerini çevirmek aslında en son işiniz. Oraya gelene kadar, örneğin basın toplantısı öncesi Slaven Biliç'e gelebilecek soruları iletme, hangi cevapları verebilir, hangi cevap nasıl algılanır, bütün bunları çeviri öncesinde söylemek işin çok büyük kısmı. Hazırlık aşamasında her şey doğru ilerlerse, teknik direktör de tercüman da zor durumda kalmaz." (blog.jollytur.com, 2015)

⁵ Aksi belirtilmediği sürece, tez boyunca Türkçesi verilen yabancı kaynakların çevirisi yazar tarafından yapılmıştır.

Sempozyumlarda, söyleşilerde, basın toplantılarında, sunumlarda, konuşmanın belli olduğu etkinliklerde yapılacak olan çevirilerde tercümanların konuşma metnine veya en azından konuşmanın ilgili olduğu konuya önceden hazırlanma şansı vardır. Futbol tercümanlığı da aslında buna benzerdir. Futbol tercümanlarının buradaki şansı çeviri yapacağı ortamdaki paydaşları karakter olarak iyi tanınması, kişilerin neye nasıl tepki vereceğini iyi bilmesi, iyi analiz edebilmesi, konuşma tarzlarına, üsluplarına hakim olduktan sonra 'onların dilinden konuşmayı' becerebilmesidir. Halil Yazıcıoğlu'nun da dediği şekilde futbol tercümanı yalnızca o kişinin söylediklerini çevirmekle yükümlü değildir. Arka planda bu kıstaslara dikkat ederek çeviri edimini gerçekleştirmektedir.

Ayrıca Samet Güzel'in sözleri hem bu ifadeleri destekler niteliktedir hem de çeviri kararlarını etkileyen sebeplerden birinin de kulüp menfaatleri olduğunun altını çizmektedir:

"Ama futbolcu tercümanlığı yapmak için bu [dil bilmek] yetmez. Futbolcunun ruh halini, hangi durumlarda hangi kelimeleri seçtiğini, sinirlenince nasıl davrandığını, mutlu olunca ne tip tepkiler verdiğini bilmek zorundasın. Bunu da, o insanla vakit geçirdikçe anlıyorsun. Benim yaptığım simultane değil ardıl tercümedir. Bu ikisinin farkını iyi bilmek gerekiyor. Ardıl tercümede kelime kelime çeviremezsin. Dinlersin, onu kendi dilinde en iyi şekilde ifade edeceğin kelimeleri seçersin. Sonuçta ben Fenerbahçe taraftarıyım, kulübümün menfaatlerini de düşünmek zorundaydım." (sabah.com, 2013)

Vedat Kavi'nin "Konuşmalarda daima kulüp menfaatleri ön planda tutulmalıdır." (Dinar, 2017: 64) cümlesinden de tıpkı Güzel gibi çeviri kararlarını belirleyen tek etmenin ortam şartları olmadığı ve tercümandan kulüp menfaatlerinin de korunmasının beklendiği çıkarımı yapılabilmektedir.

Halil Yazıcıoğlu'nun, Samet Güzel'in ve Vedat Kavi'nin futbol tercümanlığı yaptığı yıllardan edindikleri tecrübeler doğrultusunda kendileri ile yapılan görüşmelerde verdikleri bu yanıtlarda futbol tercümanının asıl işinin aslında görev tanımında yazdığı şekilde yalnızca yabancı futbolcu ile kulüp içindeki dil bilmeyen kişiler arasında iletişimi sağlamak olmadığı belirtilmektedir. Yapılan iş, diller arası çeviriden çok daha derindir. Bağlamı, kişileri iyi değerlendirebilmeyi ve çeviri yapılan ortamda hızlı düşünüp karar almayı gerektirir. Dışarıdan yalnızca bildiği iki dil arasında çeviri yaptığı düşünülen futbol tercümanı, üzerinde kulüp paydaşları ve taraftar beklentilerinin yaratabileceği baskı ile işini icra etmeye çalışmaktadır. Bu geniş kapsam, dışarıdan kişiler tarafından

kolaylıkla fark edilmeyebilir. Yaptığı meslek, alana dâhil olmayan ve iş yükünün farkında olmayan kişiler tarafından küçümsenebilmektedir.

Futbol tercümanlarından beklentiler kulüpten kulübe değişebilmektedir. Dolayısıyla görev tanımının kapsamının kulüpten kulübe genişlediği veya daraldığı çıkarımı yapılabilir. Yine de ortak payda tercümanın kulübü temsil ettiğidir. Yönetim değişebilir, teknik direktör değişebilir, yabancı futbolcular başka takımlara transfer olabilir, kulüp başkanı değişebilir ama futbol kulüpleri maddi gücü olduğu ve arkasında taraftarının desteği olduğu sürece aktif kalmaya devam eder. Ekibin bir parçası olarak çalışan tercümanın hizmet ettiği ve dolayısıyla bağlı olması beklenen yer kulübüdür. Futbol tercümanı, kulübü için çalışan paydaştır. Çeviri edimini gerçekleştirdiği süre içerisinde aldığı ve alacağı tüm kararları da kulübün bekası, başarısı için alır. Tercüman kulübü temsil eden figürlerden biri olarak kulüp içindeki yabancı futbolcuların veya yabancı teknik ekip paydaşlarının yüzü ve sesidir. Alev Bulut'un Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji İdeolojik Çeviri kitabında yer alan Selim Akçin'in 14.03.1998 tarihli Hürriyet TV Teleskop haberinde geçen; "Bunda bir kötülük yok. Örneğin Susiç her seferinde stada gelmiş seyirciye teşekkür etmeyi unutuyor. Ama ondan (tercümandan) kaçmıyor..." (Bulut, 2018a: 78) cümleler bahsedilen duruma oldukça yerinde bir örnek oluşturmaktadır. Kulüp tarafından tercümandan yönetici, futbolcu, teknik direktör ve kulüp çalışanları arasındaki iletişimi sağlaması beklenmektedir. Çalışma süresi boyunca tercümanın görev tanımı tercümanların tecrübelerine göre de genişletilip daraltılabilir.

Futbol tercümanları çoğunlukla sözlü olsa da yazılı çeviri de yapmaktadır. Yazılı çeviri kapsamında futbolcu sözleşmeleri, yazılı basın materyalleri, takımların internet siteleri, kulüplerin yazılı açıklamaları sayılabilir. Futbol tercümanlığının çoğunlukla sözlü çeviri gerektirmesinden yazılı çevirinin kulübün isteğine bağlı olduğu çıkarımı yapılabilir.

İş tanımını işverenlerin betimlediği dikkate alındığında futbol tercümanlığının dinamiklerinin yeteri kadar anlaşılmadığı görülmektedir. Bunun üstesinden gelinmesi ancak yapılan işin ne kadar önemli olduğunun farkına varılması ve bu doğrultuda görev tanımının netleştirilmesi ile sağlanabileceği düşünülmektedir.

1.3. İdeoloji ve Tarafsızlık

Dil; söylemlerin yansıtıldığı, içinde bireye veya topluluğa ait ideolojileri barındıran bir araçtır. Teun A. van Dijk, ideolojilerin dışarıya karşı savunulması ve yayılması için en etkili aracın dil olduğunu savunmaktadır (van Dijk, 1998: 13 akt. Maral & Yücel, 2021: 1099).

Maral ve Yücel'e göre dil kullanımının kendine özgü bir işlevi vardır ve toplumsal norm ve beklentiler doğrultusunda biçimlenir. Dil, doğasından gelen ideolojik tutumu sebebiyle kültürle iç içedir. Ayrıca tercümanın aldığı çeviri kararlarından ayrı düşünülemez. Bu yüzden ideoloji, çeviri sürecini en yakından etkileyen etmenlerden biridir ve bireysel ideolojilerin farklılaşmasının tarafsızlığı doğrudan etkileyeceğinden (Maral & Yücel, 2021: 1105) ideoloji kavramı tezin içeriğine dâhil edilmiştir.

Türkiye'de çoğunlukla futbolda yaşanmakla beraber spor söylemlerinde taraftarlık düzeyi yüksek seyretmektedir. Belli amaç ve niyetle yapılan bir edim olarak çeviri (Maral & Yücel, 2021: 1097), söylemlerin ideolojik bir etki aracı haline gelebildiği futbolda da yer almaktadır. Bu sebeple futbol tercümanlığında tarafsızlık araştırması yapılırken ideolojilerin de rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Burak Özsöz'ün A Pragmatic Study of Football Interpreters' Facework in Mediated Player Interviews and Press Conferences adlı çalışmasında araştırma sonucunda futbol tercümanlarının kurumsal hedefleri ön planda tuttuğu ve yetersiz çeviri nedeniyle mesleki itibarları tehdit altına girmesin diye konuşmacıların yüz tehditlerini iletmediği ortaya çıkmıştır (Özsöz, 2024: 236). Çeviri yapılan ortamda fiziksel olarak bulunmak tercümanların görünürlüğünü ve iletişim dahlini artırsa da tercümanların hangi sözlü ya da görüntülü iletişim ögesini nasıl aktaracağına karar vermesini zorlaştırabilir. Kulüp ve taraftar beklentilerini göz ardı etmemesi gereken tercüman, konuşmacı tarafından kulübe veya taraftara zarar verebilecek jest ve mimikleri iletmemeyi tercih edebilir. Böyle bir karar tercümanın taraf olduğunu değil, işinin dinamiklerinin ortaya çıkardığı bu doğal sonucun bilincinde olduğunu gösterecektir. Bahsedilen araştırmada çıkan sonuçlar, futbol tercümanının çalıştığı kurumun medya ve taraftara iletilen sesi olduğu, yeri geldiğinde kulübünü koruyabileceği ve biz kimliğini yansıtarak çeviri yapabileceğini göstermektedir. Makaleden hareketle futbolda çeviri sürecine ideolojilerin dahil olabileceği düşünülerek konu daha detaylı araştırılmıştır.

Türkiye’de futbol tercümanlığı TFF nezdinde 2005 yılında akredite edilmesiyle yabancı futbolcu barındıran kulüp sayısı dolayısıyla sınırlı sayıda kişi tarafından icra edilmektedir. Futbol tercümanları, çalıştıkları kulüplerin başarısı için kulüplerin bakış açısı ile paralel olarak çeviri edimlerini gerçekleştirmektedir. Kulüplerin başarı kıstası haftalık vadede maçların kazanılması olarak kabul edilebilir. Mevcut yılki şampiyonluk veya lig sıralamasında yukarılarda yer alabilmek ise uzun vadede emeklerin karşılığının alınmasını sağlayan, başarı getiren adımlardır. Bahsedilen başarının içeriğinin büyük kısmını futbolcuların kondisyonları, kendilerine verilen taktikleri ne kadar takip ettikleri oluşturmaktadır. Bunun temelinde kulüplerdeki tüm futbolcuların etkili iletişim aracılığıyla taktikleri algılayabilmesinin, uygulayabilmesinin ve ekip çalışmasının son derece kritik olduğu futbolda takımdaki tüm futbolcuların birbirini anlamasını sağlayan tercümanların görevi yadsınamaz seviyede önemlidir. Gile’e göre tercümanların metinlere değil, belirli niyetleri ve çıkarları olan insanlara hizmet etmeleri beklenir (2003: 48 akt. Kotzé, 2014: 127). Öyle ki teknik direktörün, yönetimin, kulüp başkanının futbolcudan beklentileri ancak etkili bir iletişimle görüşme ortamlarındaki paydaşlara iletilebilir. Bahsedilen kulüp paydaşlarının farklı beklentileri olabilmektedir. Bu doğrultuda futbol tercümanı iletinin göndericisi ve alıcısı arasında yalnızca söyleneni olduğu gibi çeviren kişi değildir. Tercüman iletişim paydaşlarının beklentilerinin bilincinde olmalı, çeviri sırasında bağlamın, çevresel koşulların, kişilerin ruh hallerinin değerlendirmesini zihninde hızlı bir şekilde yapabilmelidir. Söz konusu farklılaşabilen beklentilerken ve tercüman da aynı zamanda bir kulüp üyesi olarak kendi başına bir paydaşken devreye ister istemez ideolojiler girebilmektedir. Teun A. van Dijk (1998: 13), ideoloji ve söylem kavramlarının iç içe olduğunu savunarak bir gruba ait olan ideolojinin o grubun üyelerinin konuşmalarını ve ürettiği metinlerini de etkilediğini belirtmektedir (akt. Maral & Yücel, 2021: 1099). Ayrıca paydaşların ideolojileri kendi içlerinde de farklılık gösterebilir. Konuya tercümanlar açısından yaklaşıldığında Türkiye’de mevcut bir futbol tercümanlığı veya futbol tercümanlığı meslek örgütü ya da derneği bulunmadığı, tercümanların arkasında durabilecek resmi bir dayanışma ortamı olmadığı için futbol tercümanlarının çalıştıkları düzen içindeki rolü, önemi ve gücü bariz bir şekilde öne çıkamamaktadır. Bu sebeple tercümanlığın futbol dalının kurumsallaşabilmesi, kendini kanıtlayabilmesi alanda çalışan kişilere güvence verilebilmesi açısından gereklidir.

Tercüme Hatası!? adlı kitabında Alev Bulut'un da belirttiği üzere kaynak metin ve erek metindeki bilgilerin eksik veya fazla olması ideolojik bir kararı barındırmaktadır (Bulut, 2015: 35, 36). Futbolda tercümanlık statüsüyle resmiyette yeterince söz hakkına sahip olmayan tercümanların ideolojilerinin belirlenmesini sağlayan öncelediği değerlerdir. Bunlar futbol kulübünün yönetiminin, teknik direktörünün, futbolcunun faydasına değerler olabilir. Bu noktada tercümanın mesleki profesyonellik şartlarından tarafsızlık ilkesine riayetinin önemi ortaya çıkmaktadır. Tarafsız bir futbol tercümanı iletişim köprüsü olacağı ortamdaki kişilerin beklentilerini bilen, bunları doğru şekilde değerlendirebilen kişidir. Kendi ideolojisi ancak bahsedilen karar verme ve köprü kurma sürecinde kendini gösterir. Tercüman elinde büyük bir güç bulundurmaktadır ve süreci iyi yönetebilen profesyonel tercüman bu güçle spor gibi özellikle Türk halkının oldukça geniş bir kesimini ilgilendiren bir alanda etki yaratabilir.

Futbol Türkiye’de yalnızca bir spordan çok daha fazlasını ifade ederek olduğu olgudan uzaklaşsa ve artık bir yaşam biçimi, ayrımcılık öznesi, gruplaşma ve kavga sebebi olarak görülse de temelde spordur. Amaç, 11’er kişiden oluşan iki takımın doğru oyun kurma stratejileriyle kaleye gol atmasıdır. Futbol bu gerçekten uzaklaştırıldığında işin içine çeşitli kar amaçları, profesyonellikten ve takım ruhundan uzak bireysel beklentiler doğrultusunda ideolojiler dâhil olabilmektedir. Bu noktada Simon Kuper’in dediği gibi futbol sadece futbol olmaktan çıkar. Dünyanın dört bir yanından sporcularla kurulabilen takımların birliği ve ekip olmanın başarı yolunda önemli etkisi olduğunun bilindiği futbolda da iletişim sağlanırken Alev Bulut'un dediği gibi “çeviri de asla sadece çeviri değildir” (Bulut, 2018b: 19) ve bireysel çapta farklılaşabilen ideolojiler nedeniyle yapılan çevirilerin amaç dışına çıkma riski oluşabilir. Özellikle futbol gibi kalabalık grupları yönlendirmede, harekete geçirmede, karar verme süreçlerini etkilemede kullanılabilecek bir alanda çeviri aracılığıyla çeşitli dezenformasyonlar yaratılma ihtimali mevcuttur. Öyle ki bu etki bilinçsiz şekilde dahi oluşturulabilir. Çeviri yapılan ortam doğallaştıkça metin türüne bağlılık azalır (Bulut, 2018a: 108), çevirmenin yorumlarının dahli artar ve ideolojinin kendini göstermesinin önü açılır.

Bireysel ideolojilerin yanı sıra basın ve yayın organlarının, kuruluşların, örgütlerin, derneklerin ideolojileri olabileceği gibi futbol kulüplerinin de ideolojileri, benimsedikleri ve belki de benimsetmek istedikleri görüşler olabilir. Bunlar kulüp çalışanlarını da

doğrudan etkileyebilir. Çünkü kulübü oluşturan bünyesindekiler; kulübün dünya görüşünü belirleyense bünyesinde çalışan kişilerin dünya görüşüdür.

İçinde bulunduğu koşullara, kişisel birikime, karakter özelliklerine ve görev tanımına bağlı olarak değişebilen çeviri kararları tercümana aittir. Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı'na göre çeviri sürecinde amaç öncelikle işverenin beklentisi doğrultusunda belirlenir. Eğer işveren beklentisini sunmamışsa yazılı çevirilerde metnin türü, sözlü çevirilerde ise bağlam amacın belirlenmesinde esas alınabilir. Öyle ki durumsallığa göre değişkenlik gösteren sözlü çeviri amacı, çeviri yapılan ortamda bulunan kişilerin ideolojilere göre etkilenmeye daha açıktır. Söylenenlerin öneminin yanı sıra nasıl bir ortamda ifade edildiği de iletişimi ve çeviriyi etkileyen faktörlerdendir.

Futbol tercümanlığında gerçekleştirilen irtibat ve ikili görüşme çeviri türlerinin ortak özelliği bağlama göre ele alınmalarıdır. Sözlü çeviri türlerini bağlam üzerinden inceleyen çeviri çalışmalarında “sözlü çevirmenin rolü” araştırma alanı önemli bir ortak paydadır. Bu çalışmaların çoğu “çevirmenin rolünü kullanıcı (çeviriye ihtiyacı olan ve çeviriyi kullanan kişi) beklentileri, sadakat ve profesyonellik çerçevesinde ele almışlardır. Aynı şekilde, spor çevirmenliği de yapılan çalışmalar ile düzenlenen konferanslar ve konuşmalarda öncelikli olarak bu bağlamda değerlendirilmektedir.” (Uyanık, 2015: 31). Buradan futbol tercümanlığında da tercümanın rolünün, çeviri sürecine dahil olan kulüp paydaşlarının beklentilerine ve futbol tercümanının sadakatine göre değişiklik gösterebileceği çıkarımı yapılabilmektedir.

Çevirinin işlevselliği itibarıyla tercüman, özellikle sözlü çeviri yaptığı ortamlarda durumlara, bağlama ve kişilere göre karar alır. Alev Bulut'un "[...] ‘spor çevirmenin’ ‘ekip için çeviri ve çevirmenlik’ açısından sergilemesi beklenen davranışlar ve yazılı olmayan ‘profesyonel’ görev tanımı olarak değerlendirmek mümkündür. Bu değerlendirmelerin ‘ideolojik/ taraflı’ çeviri kararları olarak yorumunu ‘amaca-duruma uygun/ işlevsel’ çeviri yaklaşımının esnek çerçevesi içinde de yapabiliriz.” (Bulut, 2018a: 74) cümleleri de bunu desteklemektedir. Bir sözün söylendiği an ve söylendiği kişiler daha sonra çevirinin yapılacağı ortama ve o ortamdaki kişilere göre aktarılabilmesi için kararlar alınması gerektiği noktada tercüman erek odaklı çeviri yoluna gittiği sürece yaşanabilecek ve kulübü olumsuz etkileyebilecek olayların önüne geçilmesini sağlayabilecektir. Bu açıdan bakıldığında futbol tercümanı yalnızca söyleneni olduğu gibi çeviren kişi değildir. Aslında bir iletişim uzmanıdır. Çünkü yaptığı işin kapsamı çok daha

geniştir. Hatta yalnızca çeviriye ve insan ilişkilerine değil insanların psikolojilerine de özen göstermesi gerekir. Başka bir deyişle, yaptığı sözlü çeviri işi birçok dinamiği de içinde barındıran incelikli bir çalışma gerektirir. Bu bağlamda soyut bir kavram olan tarafsızlık ilkesi çerçevesinde ortam şartlarının en uygun şekilde değerlendirilmesi tercümanın sorumluluğudur. Futbol tercümanları kaynak metnin düşünsel yükü ile erek metnin kazandığı/ kazanabileceği düşünsel yükleri özenle hesaplamak durumundadır. Anlatımsal işlevin kaynak metinden erek metne öyle düz bir çizgi gibi taşınmayacağını, her yeni göndermenin yeni bir bağlam demek olduğunu bilmektedir ve bu alanda uzman kişi olarak karar alır (Bulut, 2018a: 28).

“Çevirmen, profesyonel olarak çeviri işi yapsa da, belli bir toplumun üyesi olan her insan gibi ideolojik etkilere açık bir bireydir. Bu da onun, erek ve kaynak dizgeleri ‘arasında’ bulunan tarafsız alanda yer almasını olanaksız kılmaktadır. Söz konusu bu alan, her ne kadar farklı olsa da, tarafsız olması düşünülemez. Kendisinin ya da çeviri sürecini etkileyen başka insanların kararına ve tercihlerine göre bir tarafa daha yakın ya da uzak kalması kaçınılmaz olacaktır” (Maral & Yücel, 2021: 1104, 1105).

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşıldığı üzere her ne kadar profesyonelce çalışılsa da ideolojik etkiye açıklık sebebiyle tarafsızlığın sağlanamayacağı savunulmaktadır. “Tarafsızlık kavramının göreceli olduğu ve kime karşı tarafsız olduğu tartışmalı bir konudur” (Maral & Yücel, 2021: 1104). Tarafsızlık ilkesiyle bahsedilen ‘taraf’ teriminden kasıt, belirli bir kişiyi veya olguyu önceleyerek çeviri yapmaya göre ikiye ayrılabilir. Tercüman, kulüpteki herkesin yabancı futbolcu veya teknik direktörle ortak noktası konumundadır ve bu durum yanlış anlaşılmalara yüzünden kendisi için risk teşkil edebilir. Örneğin futbolcu tercümandan kulüp yetkilileri nezdinde yanlış kabul edilebilecek davranışlarının bilinmemesini isteyebilir. Böyle bir durumda tercümanın konuyu ikisi arasında bırakması futbolcunun tercümana olan güvenini sağlamlaştıracak bir davranış olmakla birlikte aynı zamanda bir kulüp çalışanı olarak futbol tercümanının futbolcularla ilgili daha sonra soruna yol açabilecek gelişmelerden kulüp yetkililerini haberdar etme sorumluluğu da söz konusudur. Kişilerden yana taraf olarak yapılabilecek çeviriler, kulüp paydaşları çeşitli ve kalabalık olduğu için başka senaryolar şeklinde de vuku bulabilecektir. Dolayısıyla tercümanı istihdam eden kulüp ile çeviri hizmetine ihtiyaç duyan bireyler arasında hiyerarşik bir durumun var olduğu çıkarımı yapılabilir. Belli bir olguyu önceleyerek yapılabilecek çeviriler ise daha farklı durumlar yaratabilmektedir. Böylesi durumlarda tercümanın arabulucu daha rolü ön plandadır. Bu noktada, taraflar arası olumsuzluğa yol

açabilecek, takım paydaşları arasında sorun yaratarak başarıyı da etkileyebilecek durumların farkında olan tercüman, kimi zaman iletiyi yumuşatma kararı alabilir. Taraf olunabilecek kişiler ve olgular çeşitlilik gösterebilse de tercüman bunu yapması gereken bağlama ve şartların geliştiği ana göre karar vermektedir. Profesyonelliğini ancak bu şekilde koruyabileceği düşünülmektedir. Taraflı veya tarafsız olmak birini savunmak değil de günü kurtarmak, anı kurtarmak, ortamı sakinleştirmek anlamında ise tercüman taraflıdır. Belirli bir kişinin tarafında olmasına gerek olmadan da taraf olunabilir. Örneğin tercüman yukarıda verilen örnekte tartışma çıkabilecek ortamı sakinleştirmenin tarafındadır. Bu yüzden tarafsızlık tartışması kavrama nereden bakıldığına göre değişiklik göstermektedir.

Bu noktada mesleki örgütlerin etik ve profesyonelliğe bakış açılarına değinmekte fayda olduğu düşünülerek Türkiye, Avustralya ve Amerika menşeli kurumların yayınladığı etik kurallar belgelerinde tarafsızlık ilkesinden nasıl bahsedildiği örneklendirilecektir.

İlk olarak Türkiye’ye bakıldığında Türkiye’de çevirmenlerin bir araya geldiği dernek ve oluşumların sayısının az olduğu görülmüştür. Türkiye Konferans Tercümanları Derneği (TKTD), Çeviri Derneği (ÇEVDER) ve Çevirmen Meslek Birliği (ÇEVBİR) bunların en önde gelenlerindendir. Tarafsızlık ilkesine yaklaşımları ve bu ilkeye ne derece öncelik verdikleri saptanmak üzere bu derneklerin güncel internet siteleri araştırılmış ve aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

İlk olarak Türkiye Konferans Tercümanları Derneği, etik kurul yönetmeliğinin meslek onuru başlığında tarafsızlıktan “TKTD üyeleri, kendi inanç ve felsefeleri ne olursa olsun, görev aldıkları ortamlarda katılımcılara, işverenlerine ve meslektaşlarına karşı tarafsız davranır ve ayrımcılık yapmaz.” ifadesiyle bahsetmektedir (tktd.org, 2021). İnternet sitesinin “değerlerimiz” sayfasında yer alan konferans çevirmeni tanımında da tarafsızlık ilkesine yer verilmektedir. TKTD’nin değerlerine göre konferans çevirmeni; “felsefi, siyasi, dini ve diğer konulardaki kişisel inançlarıyla örtüşmese dahi çevirdiği metnin içeriğini tam ve eksiksiz bir şekilde” aktaran kişidir (tktd.org, 2019). Bunların haricinde derneğin tüzüğünde genel hükümler madde 1’de “Konferans tercümanlığı, sözlü bir iletinin bir dilden diğerine, taşıyıcısı olduğu her dilin ve kültürün özelliklerine uygun şekilde, sadık, eksiksiz ve tarafsız olarak aktarılmasıdır.” ifadesi yer almaktadır (tktd.org, 2024) Son olarak derneğin sitesinde bulunan bir habere göre;

“İdeal bir konferans çevirmeni, çok zorlu, zorlayıcı ve hassas ortamlarda çalışmak zorundadır. Bu ortamları başarıyla idare edebilmek için farklı kültürleri yakından tanımalı, farklı görüş ve fikirlere açık ancak tarafsız olmalıdır. [...] Tarafları görüştürür, konuşturur, anlaştıır. İnsanlık için en önemli olan anlaşmaların da, anlaşmazlıkların da içindedir. Ama, ilkelerinden en önemlisi gizlilik olduğundan, görülmez ve duyulmaz bir hayalet gibi olmalı, bütün gün hiç durmadan konuşmasına rağmen, yeri gelince susmasını bilmelidir.” (tktd.org, 2017).

Değerlerinden tüzüğüne kadar internet sitesinin çeşitli yerlerinde bulunmasıyla derneğin tarafsızlığa epey önem verdiği çıkarımı yapılabilmektedir. Konferans tercümanlarının da andaş sözlü çeviri alanında uzmanlaşmış kişiler olduğu düşünüldüğünde derneğin konferans tercümanlarından beklediği tarafsızlık ilkesinin, her ne kadar dernek bünyesinde yer almasalar da çoğunlukla sözlü çeviri hizmeti veren futbol tercümanlarının durumları için de kullanılabilir olduğu sonucuna varılabilir.

Çeviri Derneği’nin internet sitesinde yayınladığı çevirmenlik bildirgesinde tarafsızlık ilkesi ise başka bir şekilde ele alınmaktadır. Buna göre;

“özellikle çevirinin kalitesi konusunda meydana gelebilecek anlaşmazlıkların mümkün olduğu kadar bir hakem kurulu aracılığıyla ya da ulusal mevzuatta belirlenen prosedürle ya da başka bir biçimde çözüme kavuşturulmasının sağlanmasını ve bu çözümün, bir yandan tarafsız olmasına aynı zamanda uygulanabilir ve ucuz olmasına özen gösterilmesinin sağlanması;...”

Bu alıntıda tercümanın görev tanımında tarafsız olması gerektiği söylenmemekle birlikte, yapılan çeviri sonucunda anlaşmazlık olması halinde çözüm sürecinin tarafsızlığı vurgulanmaktadır.

Çevirmen Meslek Birliği’nin internet sitesinde yapılan araştırmalarda ne etik ilkelerde ne tüzükte ne de başka bir sayfada tarafsızlıktan bahsedilmektedir. Aynı zamanda, söz konusu meslek birliğinin kendi içerisinde aldığı kararlar varsa da resmi internet sitelerinden böyle bir bilgiye ulaşılmaması, bilginin umuma açık olmadığını göstermektedir. Kısacası, Çevirmen Meslek Birliği’nin, tarafsızlık ilkesine ilişkin tavrı konusunda bir bilgi edinilememiştir.

Avustralya merkezli kurumlar arasında ilk olarak Ulusal Tercümanlar ve Çevirmenler Akreditasyon Kurumu (NAATI⁶)’ndan bahsedilecektir. Kurum, ülke çapında yazılı ve sözlü tercümanlık mesleğinin düzenlenmesinden, tercümanların akreditasyon

⁶ National Accreditation Authority for Translators and Interpreters

süreçlerinden, meslek standartlarının belirlenmesi ve korunmasından sorumludur. Avustralya'daki yazılı ve sözlü tercümanlar için 1995 yılında tamamlanan bir etik kurallar bütünü oluşturmuştur (Ciordia, 2017: 278). Bu kurallar kapsamında NAATI, tercümanın çevirilerinde tarafsız kalmasının esas olduğunu; görevinin, kaynak metnin anlamını önyargısız ve sadık bir şekilde iletmek olduğunu vurgulamaktadır. Kurallar, çeviriye kişisel görüş veya yorum eklenmesinden kaçınılmasını teşvik ederek erek topluluğun doğru bilgilere dayalı görüşler oluşturmaya olanak sağlamaktadır (worldwideinterpreters.com.au, 2023).

“Rol sınırlarının netliği söz konusu olduğunda, Avustralya etik kuralları, yazılı ve sözlü tercümanların odak noktasının yalnızca ileti aktarımı olması gerektiğini belirtir. Bu uygulama standartlarına göre, yazılı ve sözlü tercümanlar görevleri sırasında savunuculuk, rehberlik veya tavsiye verme gibi roller üstlenemezler. Bu tür diğer görevlerin zorunlu kılındığı durumlarda bile (örneğin çalışanlar için özel kurumsal gereklilikler) tercümanlar, sözlü ve yazılı çeviri ile diğer görevler arasında tüm taraflarca net bir sınır çizilmesi konusunda ısrarcı olur. Bu amaçla, yazılı ve sözlü tercümanlar, durumun gerektirdiği hallerde, bu kuralların ilkeleri doğrultusunda rollerine ilişkin bir açıklama yapar [NAATI Code of Ethics and Conduct (Etik ve Davranış Kuralları), 2012 tarihli gözden geçirilmiş versiyon]” (Ciordia, 2017: 278).

Avustralya Tercümanlar ve Çevirmenler Enstitüsü (AUSIT⁷) Code of Ethics and Code of Conduct (Etik ve Davranış Kuralları) belgesinde tarafsızlık hakkında yazılı ve sözlü çevirmenlerin tüm profesyonel temaslarında tarafsızlığı gözettiği; çevirmenlerin, tercüme edilen herhangi bir etkileşimde katılımcılar arasında kurulan iletişim boyunca tarafsız kaldığı, çevirmenlerin, kaynak metnin yazarına ya da çevirilerinin hedeflenen okuyucularına önyargıyla yaklaşmadığı belirtilmektedir. Tercüman, aynı dili konuşmayan kişilerin birbirini anlamasında, birbiriyle etkili iletişim kurabilmesinde rol oynar. Belirlenen iletişim amacının yerine getirilmesini sağlar. Tercüman, iletişim paydaşlarının iletisinden değil, iletinin eksiksiz ve doğru şekilde aktarımından sorumludur. Önyargılarının, performansların etkilemesine izin vermeden, iletilen mesajları yumuşatmadan, güçlendirmeden veya değiştirmeden aktaran kişidir. Ayrıca belgede tarafsızlıkla ilgili aşağıdaki gereklilikler de yer almaktadır:

⁷ Australian Institute of Interpreters and Translators

“Her durumda sözlü ve yazılı çeviri görevlerinde profesyonel tarafsızlık gereklidir. Kişisel inançlar ya da diğer koşullar nedeniyle tarafsızlığın korunmasının zor olduğu durumlarda, sözlü ve yazılı çevirmenler görev kabul etmez ya da görevden çekilmeyi teklif eder. Mütercim ve tercümanlar müşterilerin söylediklerinden ya da yazdıklarından sorumlu değildir. Mütercim ve tercümanlar, görev sırasında herhangi bir konu ya da kişi hakkında talep edilen ya da edilmeyen bir görüşü dile getirmez ya da yazmaz. Mütercim ve tercümanlar, akrabaları ya da arkadaşları için yapılan görevlendirmeler ve işverenlerini etkileyenler gibi tüm çıkar çatışmalarını açık bir şekilde beyan eder. Mütercim ve tercümanlar, kişisel ya da mali çıkarlarının olduğu hiçbir iş, acente, süreç, madde ya da maddi konuyu, bu çıkarlarını müşterilerine tam olarak açıklamadan müşterilerine tavsiye etmez.” (2012: 5, 9).

Amerika merkezli derneklerden dilki olan Amerikan Çevirmenler Derneği (ATA⁸)’nin Code of Ethics and Professional Practice (Etik Kurallar ve Mesleki Uygulama) belgesinde tarafsızlık ilkesinden “anlamı insanlar ve kültürler arasında sadık, doğru ve tarafsız bir şekilde iletmek” şeklinde bahsedilmektedir. Kuralların yer aldığı belgeye göre “Dilsel bütünlük, yazılı ve sözlü çevirmenlerin yaptığı işin özünde yer alır. Sadık, doğru ve tarafsız yazılı veya sözlü çeviri, iletiyi yazarın veya konuşmacının amaçladığı şekilde ve alıcı üzerinde aynı duygusal etkiyle aktarır.” (2011: 1).

Bir diğer Amerika merkezli dernek Amerikan Eğitimde Mütercim ve Tercümanlar Derneği (AAITE⁹)’nin National Code of Ethics and Standards of Practice For Translators in Education (Eğitimde Tercümanlar için Ulusal Etik Kuralları ve Uygulama Standartları) belgesinde tarafsızlıktan tek cümleyle bahsedilmiştir: “Bir çevirmenin yaptığı her dilsel seçim kültürle iç içedir; bu da kültürel farkındalığın doğruluk ve tarafsızlık gibi etik ilkelerden ayrılamayacağı anlamına gelir.” (Aralık 2023: 19, 20).

Özetle çeviri ile ilgili tüm kurum ve dernekler tarafsızlıktan bahsetmese de bu ilkenin uygulanmasını bir ideal olarak görenlerin gözünde tarafsızlık önemli bir noktadadır. Çeviri süreçlerinde etik davranmak, iletişim paydaşları arasında seçim yapmadan ve belirli bir tarafı öncelemeden çeviri yapmak gerekmektedir.

⁸ American Translators Association

⁹ American Association of Interpreters and Translators in Education

1.4. MYK Nezdinde Futbol Tercümanlığı

Bosman kurallarının tabii bir sonucu olarak Türkiye’de de uzun süredir futbol kulüplerinde yabancı futbolcular kadrolarda yer almaktadır. Dolayısıyla tercümanlara ihtiyaç duyulmakta ve futbol tercümanları istihdam edilmektedir. Bu sebeple öncelikle tez kapsamı Türkiye olduğundan Türkiye’de futbol tercümanlarının meslekleşmesi konusunda atılan adımlardan bahsetmek gerekir. MYK çevirmenlik standartlarının yer aldığı belgeler yayınlamıştır. MYK’nin çevirmenlik meslek standardı için hazırladığı 2012 ve 2020 tarihli iki belgesinin yanında spor çevirmenliği adı geçen tek belge olarak 2018 yılında İstanbul Üniversitesi tarafından yayınlanan ulusal yeterlilik önerisi bulunmaktadır. Bu belgede spor çevirmenliği, toplum çevirmenliğinin alt kollarında konumlandırılmıştır (İstanbul Üniversitesi Ulusal Yeterlilik Toplum Çevirmeni Seviye 6 Taslak, 2018). Çevirmenliğin meslekleşmesi ve yeterlilik şartlarının süreç içerisinde gelişiminin aktarılabilmesi için bahsi geçen belgelerdeki verilere değinilecektir.

Çevirmen seviye 6 ulusal meslek standardı belgesi “sektördeki ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak değerlendirilmiş, MYK Medya, İletişim ve Yayıncılık Sektör Komitesi tarafından incelendikten sonra MYK yönetim kurulu tarafından onaylanmıştır.” (MYK Çevirmen Ulusal Meslek Standardı, 2012: 6). Belgeye göre çevirmen “ilgili mevzuat ve/veya sözleşme, İSG [İş Sağlığı ve Güvenliği] önlemleri, kalite standartları ve hizmet prosedürleri çerçevesinde çeviri süreçlerinin iş organizasyonu ile hazırlık faaliyetlerini gerçekleştiren; sözlü çeviri, işaret dili çevirisi ve/veya yazılı çeviri faaliyetlerini yürüten ve bireysel mesleki gelişimini sağlayan nitelikli kişidir.” (age., 7). Çevirmenlik, “sözlü çeviri hizmetlerinin sunulduğu durumlarda farklı dilden katılımcıların bulunduğu toplantı, konferans gibi ortamlarda bu katılımcılar arasında bir dildeki sözlü iletilerin ardıl veya simultane olarak diğer bir erek dile aktarılmasına yönelik faaliyetleri içerir. Çevirmen üstlendiği çeviri süreçlerinin operasyonel ve idari yönetiminden sorumludur. Bu kapsamda işin niteliğine göre zaman zaman aktif bir ekip çalışması yoktur.” (age., 7). Belgede çalışma saatleri hakkında sözlü çeviri yapan kişilerin “Avrupa Birliği normlarında belirtilen azami çalışma süreleri ve koşullarına riayet edildiği” belirtilmektedir (age., 8). Futbol tercümanlarına özel olmamakla birlikte tercümanlar “çevirmenlik iş tanımını, hizmeti talep edenden yazılı olarak süreç, amaç, çevrilecek içerik ile ilgili bilgi aldıktan sonra sözlü çeviri taleplerinde bildirilen talep ve koşullara göre yazılı ve/veya sözlü işin ön tanımını oluşturur.

Çevirmen hizmet talep edenin talebine göre sözlü veya yazılı kapsamlı iş tanımının ve hizmet koşullarının (fiyat, süre, amaç, ödeme koşulları, hukuki konular, işin niteliği gibi) belirler.” Belgeye göre, belirtilen kriterler çevirmenler tarafından oluşturulmalıdır (age., 10).

Çeviri sürecinde, hizmet talep eden kişinin haklarının ve bilgi güvenliğinin, gizliliğinin sağlanması yasal kurallar uyarınca çevirmenin sorumluluğundadır (age., 11). Tercüman, metnin çeviriye yönelik değerlendirmesini kendisinden talep edildiği şekilde, metnin türüne, bağlamsal ve yapısal özelliklerine de dikkat ederek çeviri yapmalıdır (age., 13). Futbol tercümanlığı kapsamında düşünüldüğünde bu maddeden futbol tercümanının işverenlerinin veya çeviri yapmak için bulunduğu ortamdaki iletişim paydaşlarının taleplerini göz önünde bulundurması, iletişim ortamına göre hareket etmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. İletişimde dil kullanımının, söylemlerin değerlendirilmesi ve hedef kişi veya kişilere uygun dilin seçilmesi tercümanın sorumluluğundadır.

Çeviri hizmeti ile ilgili olarak, bu belgeye göre “hizmeti talep eden kişi ve kuruluşlarla ilişkileri yönetmek” çevirmenin işi kapsamındadır (age., 18). Bununla, çevirmenin bir iletişim uzmanlığı yönü olduğu da ortaya çıkmaktadır. Ayrıca “Hizmeti talep edenin memnuniyeti ve beklentilerini belirlemeye yönelik inceleme, değerlendirme ve çalışmalar yapması” çevirmenin görev standartları içinde yer almaktadır (age., 18). Bu noktada, futbol sektöründe çalışan tercümanların, işverenin memnuniyeti ve beklentilerini göz önünde bulundurması faydalı olacaktır. Çünkü çevirinin amacı, çeviri sürecine katılan işveren ve çevirmenin birlikte aldığı kararlarla belirlenir. Kulüp işveren konumundadır, ancak çeviri ihtiyacı olan bir kulüp çalışanı, genellikle futbolculardır. Güç dinamikleri durumsal bazda değişiklik gösterebilmekte, kulüp ve taraftar beklentileri denkleme dahil olabilmektedir.

Belge uyarınca çevirmenden beklenen tutum ve davranışlar arasında “çeviri süreç ve kalite odaklı çalışmak, çeviri süreçlerinin yönetiminde yetki sınırları içinde etkili ve hızlı inisiyatif kullanmak, mesleğine ilişkin gizlilik ilkesine uymak” yer almaktadır (age., 21, 22). Bu üç unsur futbol tercümanlığı açısından değerlendirildiğinde tercümanın çeviri yaptığı ortamda iletişim paydaşlarını, bağlamı değerlendirerek inisiyatif alması, kendisinden beklenen tutum ve davranışları oluşturarak görev tanımında yer almaktadır. Çeviri kararlarını ve inisiyatifleri alırken kalite odaklı olması beklenmektedir.

2012 tarihli belgeden 6 yıl sonra 2018 yılında İstanbul Üniversitesi tarafından Yerelleştirme Çevirmeni, Toplum Çevirmeni, Özel Alan Çevirmeni, İşaret Dili Çevirmeni, Konferans Çevirmeni ve İrtibat Çevirmeni mesleklerinin taslak yeterlilikleri hazırlanarak ilgili kurum ve kuruluşlara görüşleri alınmak üzere gönderilmiştir (maviakademi.com, 2018). MYK sitesinde yayınlanmamıştır, resmileşme süreci halen devam etmektedir (istanbul.edu.tr, 2022). Önerilen taslaklardan toplum çevirmeni ve özel alan çevirmeni belgeleri İstanbul Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır. Bu belgelerden toplum çevirmenliği ulusal yeterlilik belgesi tez kapsamında incelenmiştir.

Belge, MYK'nın görevlendirdiği İstanbul Üniversitesi tarafından Boğaziçi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nin işbirliği ile hazırlanmış ve sektördeki ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin de alınarak değerlendirilmiş, daha sonra MYK Medya iletişim ve Yayıncılık Sektör Komitesi tarafından incelenmiş ve MYK yönetim kurulunca onaylanmıştır (İstanbul Üniversitesi Ulusal Yeterlilik Toplum Çevirmeni Seviye 6 Taslak, 2018: 2). Belgenin amacı bölümünde spor tercümanlığından, “spor ortamlarında sözlü çeviri hizmeti veren toplum çevirmenlerinin yeterlilikleri ve değerlendirme ölçütlerini belirlemek” özelinde bahsedilmektedir (age., 4).

Futbol tercümanlığında sıklıkla ardıl çeviri yapıldığından, bu kavramın belgede yer alan tanımına da değinmek gerekir. Belgeye göre yazılı metinden sözlü çeviri ve fısıldayarak çeviri sınavlarının spor alanından başarıyla geçen kişiler ardıl çeviri mesleki yeterliliğe sahip toplum çevirmenleri olarak nitelendirilmektedir (age., 5). İlk aşamada ardıl çeviri sınavından geçebilmenin ölçütleri arasında “görüşmenin bilgilendirici içeriğini erek dile doğru, eksiksiz ve tarafsız olarak aktarmak” yer almaktadır (age., 10). Görüldüğü üzere tarafsızlık ilkesinden MYK çevirmen yeterlilik ölçütlerinde bahsedilmektedir. Aynı zamanda kültürel özelliklerin ve kültürel hassasiyetlerin de gözetilerek çevirisinin yapılması beklenmektedir (age., 10). Bu da sınavda başarılı olabilmek için futbol alanında incelendiğinde kültürel öğelerin yanında anlatış biçimi ve söylem özelliklerinin de dikkate alınarak tercüme yapıldığını göstermektedir.

Belgede işveren ile çevirmen arasında imzalanan gizlilik anlaşması çerçevesinde üçüncü taraflara bilgilerin açıklanamayacağı ve açıklanabilecek bilgi dağarcığının sınırlarının belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir (age., 17). Futbol tercümanlığı bakımından düşünüldüğünde işveren kulüptür. Bir sözlü çeviri dalı olan futbol tercümanlığında tercümanlar işverenleri her ne kadar kulüp olsa dahi en çok vakti yabancı futbolcularla

veya yabancı kulüp paydaşlarıyla geçirdiğinden işi gereği, Türk kulüplerine transfer olan, Türk futbol kültürüne, Türk kültürüne adapte olmaya çalışan kişilere yardımcı olmakla sorumlu olan tercümanlar bu süreç içerisinde kültüre yabancı kulüp paydaşlarının özel hayatlarına da dâhil olabilmektedir ve tercümelerini yaptıkları kişiler hakkında bu kişiler açısından gizli kabul edilebilecek bilgi edindikleri ortamlar ister istemez oluşmaktadır. Bu sebeple belgedeki söz konusu madde, tercümanın konumunun betimlenmesi açısından önemlidir. Belgede bahsedilen mesleki kalitenin sağlanabilmesi için futbol tercümanlarının öğrendiği bilgileri yabancı kulüp paydaşlarına da yönetimdeki kişilere de iletmemesi gerektiği çıkarımı da yapılabilmektedir. Tercümanın kulüp açısından bilinmesinin gerekli olduğunu düşündüğü önemli bilgiler söz konusuysa, asıl işveren olarak düşünülen kulübe belirli sınırlar dâhilinde ve beraber en çok vakit geçirdiği yabancı paydaşların güvenini zedelemeyecek, aralarında iletişim sorunu yaratmayacak şekilde kulübün bilgilendirilmesini de sağlamalıdır. Burada önemli nokta, kişilerin bilgi gizlilik haklarına saygı duyarak karar almasıdır.

Çevirmen yeterlilikleri arasında beden dili ve ses tonu ile konuşmacının duygularını yansıtması gerektiği de yer almaktadır. Bu madde ile futbolda tansiyonun yüksek olduğu anlarda yapılan motivasyonel tarzda veya uyarıcı tonda gerçekleştirilen maç sonu röportajları veya maç öncesi soyunma odası konuşmaları gibi iletişim ortamlarından futbol tercümanının kendi duygularını değil, konuşmacının duygularını yansıtması gerekliliği görülmektedir. Yapılması gereken, konuşmacının bakış açısını doğru aktarmaktır. Belgeye göre “çeşitli laf kalabalıklarının, aradoldurucu sözlerin” çevrilip çevrilmemesi çevirmenin durumu gözeterik aldığı karara bağlıdır (age., 19). Tezle paralel olarak belgede de iletişim ortamının anlıksallığı göz önünde bulundurularak çevirmenin iletişim ortamını değerlendirerek gerekli gördüğünde inisiyatif alabileceğinden bahsedilmektedir. “Zira ‘Sözlü çeviri durumları, iletişim durumları kadar çeşitlidir.’ (Eraslan, 2011:13). Bu çeşitlilik neticesinde de, çevirmenin sözlü çeviri yaparken tutumu da değişiklik gösterebilmektedir.” (Uyanık, 2015: 14).

Belgede çevirmen yeterlilikleri konusunda çevirmenlik meslek bilgisine hâkimiyet gerektiğine dair bazı maddelere yer verilmiştir. Bunlardan bazıları; “söylem çözümleme teknikleri, bellek geliştirme teknikleri, yeniden dillendirme ve konuşma, dil ve söylem kullanımı teknikleri, çalışma süreçlerinde kalite ve verimlilik sırası yönetimi, etkili konuşma teknikleri, konuşma, dil ve söylem kullanımı, çeviri yapılacak dillerin ve

toplumların kültürleri” (İstanbul Üniversitesi Ulusal Yeterlilik Toplum Çevirmeni Seviye 6 Taslak, 2018: 23) hakkında bilgilerdir ve futbol tercümanlığı özelinde düşünüldüğünde her biri, gerekliliği öne çıkan becerilerdir. Futbol tercümanları kendilerini bahsedilen alanlarda geliştirdiği takdirde çalışma hayatlarında daha başarılı olmalarının önü açılacaktır.

Belgede fısıldayarak çeviri için yeterlilik sınavını geçme şartı olarak bahsedilen "verilen canlandırmada yer alan kişilerin bireysel ve sosyal kişilik özelliklerini ortaya koyacak söz varlığını ve söylemi kullanır" (age., 31) ifadesi, çalışma hayatında da çevirmenlerden beklenen davranış olarak kabul edilir. Futbol tercümanlarının çalıştıkları kişilerin nabzını yoklayarak hareket etmesi, karar vermesi gerekliliğini kanıtlar niteliktedir. Futbol tercümanları konuşmacıların hem karakter özelliklerine hem üsluplarına, konuşma tarzlarına hâkim olduğunda konuşmacının ifadelerinin ve duygularının dinleyicilere kolaylıkla aktarılmasını sağlayabilecektir.

Fısıltı çevirisi sınavını geçmek için yeterlilik şartı olarak kabul edilen bir diğer kritere göre konuşmacıda kafa karışıklığına sebebiyet verebilecek ve içeriğe katkısı olmayan ifadelerin çeviride bulunmaması, bir iletişim uzmanı olan çevirmenin kararı olarak değerlendirilebilir (age., 32). Çevirmen bu ifadelere yer vermek zorunda değildir. Benzer şekilde, içeriğin olduğu gibi aktarılması koşuluyla cümleler arasına ilgili bağlaçların kullanımı ve ifadelerin erek dilde daha uygun karşılıklarının bulunması çevirmenin kararı doğrultusunda uygulanmalıdır. Dilbilgisel, anlatımsal kuralların nasıl aktarılacağı çevirmen tarafından belirlenir (age., 31).

Belgeye göre toplum çevirisi, “dil farklılığı nedeniyle kamu veya sivil toplum kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlanmakta güçlük çeken bireylere ve hizmet sağlayıcılara kolluk kuvvetleri birimlerinde, adli süreçlerde, sağlık ve eğitim ortamları ve bütün devlet kurumlarında, yerel yönetimler, acil durum ve afet, çatışma, göç, sığınma sahaları ve spor ortamları gibi alanlarda yapılan sözlü çeviri türünü” ifade etmektedir. Toplum çevirmeni ise “dil farklılığı nedeniyle toplum çevirmenliği tanımında sıralanan hizmetlerden yararlanmakta güçlük çeken bireylere ve kamusal hizmet sağlayıcılara ardıl, simultane veya fısıldayarak çeviri veya yazılı metinden sözlü çeviri yapabilen kişilere” denir (age., 33). Belirtilen şartlar, futbol tercümanlığının çeviri türleri içinde konumlandırılması konusunda kaynak oluşturmaktadır. İfadelerden yola çıkıldığında görülmektedir ki; spor tercümanlığının alt türü olarak futbol tercümanlığı, toplum

çevirmenliği çatısı altındadır. Ancak Uyanık 2015 yılında yayınladığı Spor Çevirmenliğinde Durumların ve Görevlerin Tanımlanması başlıklı yüksek lisans tezinde olimpiyatlarda yapılan toplum çevirmenliğinin başlı başına spor çevirmenliği olarak ele alınması gerektiğini, toplum çevirmenliği ile benzer uygulamalarının çok oluşu nedeniyle toplum çevirmenliğinin bir alt türü olarak ele alınan spor çevirmenliğinin aslında kendine özgü birtakım özellikler taşıması bakımından ayrı bir tür olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Uyanık, 2015: 38). Öyle ki yapılacak her bilimsel çalışma ve bu doğrultuda atılacak her adım, alanın gelişmesine katkı sağlayacak ve mesleğin alt dalının kendini konumlandırmasına yardımcı olacaktır.

2018 tarihli belgeden sonra çevrimiçi ortamda yer alan en yeni veri 16.05.2020 tarihinde T.C. MYK tarafından kamuoyuyla paylaşılan Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından güncellenen çevirmen meslek standardı belgesidir (portal.myk.gov.tr). Belgeyi hazırlayan kuruluş T.C. MYK, güncelleyen ise Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'dir. 2012 tarihli belgenin Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından güncellenmiş önerisidir. Standart belgesi, MYK Medya iletişim ve Yayıncılık Sektör Komitesi tarafından doğrulanmıştır. MYK yönetim kurulu tarafından ise 26.12.2012 tarihinde onay verilmiş olan belge 04.03.2020 tarihinde revize edilmiştir ve mükerrer olarak 16.05.2020 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanmıştır. Belgeye göre toplum çevirmenliği ardıl çeviri başlığının altında yer almaktadır. Ayrıca andaş çeviri alt kollarından fısıltı çevirisi, uzaktan çeviri, video konferans ve telekonferans çevirileri de futbol tercümanlığında rastlanabilecek olan çeviri türleri arasındadır.

Belgede söylem çözümlemesi, “bir sözlü veya yazılı iletişim içeriğinin metinsel özellikleri, açık ve örtük içeriği, dil düzlemi, muhatap tarafların kişisel özellikleri, kullandıkları üslup, vurgu, ses tonu, beden dili, söylem birimlerinin işlevi, sezdirimlerin bağlam ve ortama göre gözetilerek çevirinin amacı doğrultusunda çözümlenmesi” anlamına gelmektedir (MYK Çevirmen Ulusal Meslek Standardı, 2020: 5). Bir sözlü çeviri ortamı olan futbol tercümanlığında yapılan çeviriler sırasında ortamı ve kişileri değerlendirme, çeviri öncesi ve sonrasını düşünme gerekliliği hesaba katıldığında futbol alanında çalışan tercümanların söylem çözümlemesi becerisine sahip olması, çevirilerini kıvraklıkla gerçekleştirmelerini sağlayacaktır.

2020 tarihli MYK Çevirmen Ulusal Meslek Standardı belgesinin oluşturulmasında görüşleri alınan kurum ve kuruluşlar şu şekildedir: Çeviri Derneği, Çeviri İşletmeleri

Derneği, Çevirmenler Meslek Birliği, TURÇEF Yeminli Çevirmenlik Federasyonu, Tüm Çeviri İşletmeleri Derneği, Türkiye Çevirmenler Derneği, Türkiye Konferans Çevirmenleri Derneği (age., 8). Çevirmenlik meslek yasası ise henüz bulunmamaktadır. Buradan diğer alanlarda olduğu gibi spor çevirmenlerinin de meslek birliği açısından münferit düzeyde kaldığı, meslek hakları konusunda yalnızlaştığı çıkarımını yapmak mümkündür.

Belgede, “Çeviri süreçlerinin yönetimi iş yoğunluğuna ve süreçte ortaya çıkan güçlüklerin çözümlerine göre esnek çalışma saatlerini gerekli kılar. Sözlü ve yazılı çevirinin tüm uygulamalarında ilgili ISO/TSE standartlarına ve Avrupa Birliği normlarında belirtilen azami çalışma süreleri ve koşullarına riayet edilmelidir.” ve “[çevirmen] hizmeti talep edenden yazılı olarak süreç, amaç, teslim tarihi, çevrilecek içerik ile ilgili bilgilerle birlikte iş tanımını alır.” (age., 9-10) ibareleri bulunmaktadır. 2012 ve 2018 yılında yayınlananlardan farklı olarak 2020 yılında güncellenen belgede, “hizmet talep edenin talebine göre sözlü veya yazılı kapsamlı iş tanımını ve hizmet koşullarını çevirmenin belirleyeceği” ifadesi de yer almaktadır (age., 10). Başka bir deyişle, çeviriler için iş tanımı tercüman ve işverenin ortak kararı olmalıdır.

Belgeye göre tercümanın, çeviri sorunlarını ve ortama ilişkin çeviri seçimlerini gerekçelendirebilmesi gerekmektedir (age., 16). Bu da göstermektedir ki sözlü çeviri yaptığı ortamda alacağı kararlar tercümanın sorumluluğundadır. Bu doğrultuda, aynı durumun futbol tercümanlığı için de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Futbol tercümanları, kararlarını belirli dayanaklarla açıklayabilmelidir. Dayanakların oluşmasında çeviri kararı alma aşamasında işverenin fikirlerinin de dahil bulunmaktadır. Belge kapsamında çevirmenden ayrıca 2012 yılında yayınlanan halindekiyle ortak olmak üzere “hizmeti talep edenin memnuniyeti ve beklentilerini belirlemeye yönelik inceleme, değerlendirme çalışmaları yapması” beklenmektedir (age., 21). Öyle ki çevirmen sözlü veya yazılı olması fark etmeksizin yapacağı çevirilerde işverenin beklentilerini dikkate almalıdır.

Belgeye göre “mesleki gelişmeleri çalışmalarına yansıtma, kısa ve uzun dönemli mesleki gelişimini planlama” çevirmenin yapması gerekenlerdendir (age., 21). İbare futbol bağlamında ele alınırsa, sahada çalışan tercümanlar, futbol tercümanlığının ileriki yıllarda teknolojik gelişmeler ve Türk futbol kültürü kapsamında yaşayabileceği değişimleri, kulüplerin geleceğini de hesaba katarak öngörmeye çabalamalıdır. Buna katkı sağlamak

üzere bu lisansüstü çalışma kapsamında hazırlanan ankette mesleğin geleceği hakkında ne düşündükleri futbol tercümanlarına soru olarak yöneltilmiştir.

Futbol tercümanlarından beklentilerin netleşebilmesi, görev tanımı sınırlarının çizilebilmesi, her futbol tercümanının kendisine nelerin beklediğinin bilincinde olarak işini icra edebilmesi ve her futbol tercümanı için eşit şartlar sağlanması için öncelikle spor tercümanlığı meslek olarak kabul edilmeli, ulusal meslek standardı sonuçlandırılmalı ve yürürlüğe girmelidir. Güvenebileceği bir meslek standardı olması durumunda spor tercümanları çalışırken, yaptıkları çeviriler veya görevleri kapsamına dâhil edilen diğer işler sebebiyle işlerini kaybetme korkusu olmadan hareket edebilecektir. Tezin amaçlarından biri de alanda çalışmakta olan futbol tercümanlarına yapılan anket sonucunda sahanın sesine kulak vererek mevcut durumun açıklığa kavuşmasını sağlamak, görev tanımının belirsiz oluşunun, tercümanların futbol kulüplerinde doğru konumlandırılmamasının ve dolayısıyla çeviri yaparken neyi önceledikleri, neyi amaçladıklarının ve bu yolda nasıl bir strateji izlenildiğinin tercümandan tercümana değişiklik göstermesinin tarafsızlık ilkesine aykırı çeviriler ortaya çıkmasına sebep olabilmesi riskinin giderilmesi için hem akademik camiada hem de futbol tercümanları başta olmak üzere futbol sektörü mensuplarında bilinç oluşturmaktır. Spor tercümanlığı adı altında ayrı bir MYK belgesinin düzenlenmesinin de buna katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda Alev Bulut da 2018 yılında yayınladığı kitabında “MYK Çevirmen Yeterlilikleri’nin yazıldığı bu yıllarda spor çevirmenliği mesleğinin yeterliliklerinin de toplum çevirmenliği başlığı altında bir bağlam, bir tür olarak yer almaktan çıkıp kendi yeterlilik metnini yazması hiç şaşırtıcı olmaz.” (Bulut, 2018b: 49) ifadesiyle spor çevirmenliğinin toplum çevirmenliğinden ayrılarak başlı başına bir başlık olarak konularına göre çeviri türleri arasında yer bulabilecek kadar incelikli ve özel oluşuna değinmiştir.

Konu hakkında ayrıca Türkiye’de spor çevirmenliği alanında ilk lisansüstü tez çalışmasını yapan Gözde Begüm Uyanık da Spor Çevirmenliğinde Durumların ve Görevlerin Tanımlanması başlıklı yüksek lisans tezinde spor tercümanlığını spor kulüplerinde veya spor organizasyonlarında takım, teknik direktör veya oyuncu için çalışan, ardıl çeviri hizmeti sunan kişiler olarak tanımlarken (Uyanık, 2015: 26), o dönemde ayrı bir çeviri türü olarak ele alınmayan spor tercümanlığının çeviri türleri arasında konumlandırılabilmesi için bir ihtiyaç bulunduğunu belirtmiştir (age., 22). Bu nedenle

tüm alt kollarıyla çevirmenlik mesleğinin meslek standartları ve ulusal yeterliliklerinin hazırlanması, geçerliliğinin işverenler dâhil mesleğin tüm paydaşları tarafından kabul edilmesi, sayılması ve uygulanması önemlidir.

2. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

Tezin bu bölümünde futbol tercümanlığında gerçekleştirilen çeviri türlerinden ve futbol kulüplerinde dil bilmeyen kulüp paydaşlarının iletişim ihtiyacını gidermek için görevlendirilen tercümanların, işlerini icra ederken işlevsel çeviri ve Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı'na göre görev tanımı kapsamında nerede durması gerektiği, yapılan çevirilerin tarafsızlıkları üzerinden incelenecektir. Bölümün alt başlıklarında sırayla futbol tercümanlığında yapılan çeviri türleri ve işlevsel çeviri, Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı, Niska'nın Rol Piramidi ile toplum çevirmenliğine yaklaşımı hakkında bilgi verilecektir.

Futbolda çeviri ihtiyacı, futbolcu transferlerinin hangi ülkeler arasında yapıldığıyla yakından ilgilidir. Ligi en başarılı olan ülkelere transferlerin gerçekleşme ihtimali daha yüksek olduğundan İngiltere, İspanya, Portekiz, Fransa ve Almanya gibi ülkeler öne çıkmaktadır. Avrupa ülkeleri yabancı dil öğretimi seçeneğiyle yabancı futbolcularına kendi dillerini öğretme yoluna giderken futbol başarısı ile öne çıkmayan Türkiye'de durum farklı gelişmiştir. Araştırmalar doğrultusunda Türkiye'ye gelen yabancı futbolculara dil öğretimi imkânı sunulduğuna dair veriye rastlanmamıştır. Buradan hareketle Türkçe öğrenimi yabancı futbol paydaşının isteğine kalmıştır denebilir. Türkiye'de çalışan kulüp paydaşlarının bu yönde yoğun isteğe sahip olduğuna veya çaba gösterdiğine dair veriye rastlanmadığından sektörde futbol tercümanlarına ihtiyaç vardır çıkarımı yapılabilmektedir. Başarılı ligiyle futbolcuların uzun yıllar çalışmak ve yaşamak istediği yer olma imkanını sunmayan ülkelerin dillerini öğrenmek futbolcular için bir şart oluşturmamaktadır. Kulüplerin internet siteleri ve Transfermarkt verilerine göre 2024-2025 sezonunda 246'sı Trendyol Süper Lig'de, 157'si Trendyol 1. Lig'de olmak üzere 39 futbol A Takım kadrosunda toplam 403 yabancı uyruklu futbolcu bulunmaktadır. Bahsedilen liglerde sırasıyla 31 kişiyle Brezilya, 25 kişiyle Portekiz ve Fransa, 21 ile Nijerya, 19 ile Senegal, 11 ile Gana, 10 ile Polonya, 9 ile de Bosna Hersek ve Sırbistan'dan gelen futbolcular çalışmaktadır.¹⁰ Çoğunun geldiği ülkenin dilleri Hint-

¹⁰ Kaynak: galatasaray.org (2018), fenerbahce.org (2019), samsunspor.com (2025b), transfermarkt.com.tr/eyupspor (2025), goztepe.org.tr (2024), bjk.com.tr (2025b), ibfk.com.tr (2025b), caykurizespor.org.tr (2025b), gaziantepfk.org (2025), trabzonspor.org.tr (2025b), alanyaspor.org.tr (2025b), kasimpasa.com.tr (2024), sivasspor.org.tr (2024b), antalyaspor.com.tr (2025a), konyaspor.org.tr (2025a), transfermarkt.com.tr/bodrum-fk (2025), kayserispor.org.tr (2025b), transfermarkt.com.tr/hatayspor (2025), transfermarkt.com.tr/adana-demirspor (2025), transfermarkt.com.tr/kocaelispor (2025), karagumruk.com (2024), erzurumsporfk.org (2024),

Avrupa dil ailesinin Germen, Latin ve Slav koluna mensuptur. Bahsi geçen dil ailesi Türkçenin ait olduğu Ural-Altay dil ailesine yakın olmadığı için bu ülkelerden gelen futbolcular, kulüp paydaşları ve aileleri için Türkçe, öğrenmesi aynı dil ailesine mensup dillere nazaran zor bir dil olarak karşılarına çıkabilmektedir. Dil aileleri şeması incelendiğinde Türkçe, Altay dil ailesinde yer almaktayken, futbolda başarısı ile öne çıkan İngiltere, İspanya, Portekiz, Almanya, Fransa gibi Avrupa ülkelerinin dilleri ve başarılı futbolcular yetiştiren Afrika kıtasında yer alan Nijerya, Gana, Senegal, Kongo, Kamerun, Güney Afrika gibi ülkelerin dilleri (İngilizce ve Fransızca) Hint-Avrupa dil ailesinin Germen ve Latin kollarında bulunmaktadır. Aynı dil ailesine mensup diller dilbilgisi kuralları, ses bilgisi, sözcük yapısı, kelime kökenleri, isim/fiil çekim kuralları, ekleme kuralları, sözdizimi ve cümle yapısı anlamında benzerlik göstermektedir. Bu yüzden aynı dil ailesinde bulunan diller arası öğrenim, farklı bir dil ailesinden yabancı dil öğrenimine göre çok daha kolay olmaktadır.

Örneğin Sandrelli'nin *Communicating Across Languages And Cultures In Modern Football: A Case Study* isimli çalışmasında deneklerden biri en büyük Serie A kulüplerinden birinde futbol oynayan, ana dili İtalyanca olan bir futbolcu olarak çalışırken İtalyan kulübünde, yabancı takım arkadaşlarına antrenmanlardan sonra dil dersleri teklif edilirken, muhtemelen İtalyanca ve Türkçe arasındaki farklardan dolayı sadece Türk futbolculara yardımcı olmak için tercümanlar çağırıldığını ifade etmiştir (Sandrelli, 2020: 70). İngilizce ve İtalyanca aynı dil ailesine mensup diller olduğu için ikisinden birini bilen bir kişinin diğerini öğrenmesi başka bir dil ailesine mensup bir dil öğrenmesinden çok daha kolay olacaktır. Örnekte de görüldüğü üzere İtalyan liginde oynamakta olan ve dil bilmeyen Türk futbolcular için tercümana ihtiyaç duyulmuştur ve dil öğretiminden farklı dil ailelerine mensup iki dil arası çeviri yapmak üzere tercümandan yardım istenmiştir. Yabancı kulüp paydaşlarının Türkçe öğrenme ihtimalini etkileyen bir diğer sebep Türk liglerinin dünya ligleri arasındaki yeridir. Türk futbolu başarısıyla dünya sıralamasında öne çıkan ülkelerden biri değildir (globalfootballrankings.com, 2025). Dolayısıyla Türkiye'ye gelen futbolcuların uzun yıllar çalışıp yaşamayı planladığı

bandirmaspor.com.tr (2025), istanbulspor.com.tr (2024), genclerbirligi.org.tr (2024a), corumfk.com.tr (2021), boluspor.org.tr (2025), ankaragucu.org.tr (2024), pendikspor.org.tr (2024), transfermarkt.com.tr/ankara-keciorengucu (2025), transfermarkt.com.tr/amed-sk (2025), umraniyespor.com.tr (2024), eroksporfk.com (2024), transfermarkt.com.tr/manisaspor (2025), igdirspor.com (2025), sakaryaspor.org.tr (2024), transfermarkt.com.tr/sanliurfaspor (2025), adanaspor.org (2025), transfermarkt.com.tr/yeni-malatyaspor (2025)

İngiltere, İspanya, Portekiz, Fransa gibi ülkelerin arasında yer almamaktadır. Yabancı futbolcunun transfer edildiği takımda onunla aynı dili veya dünyanın en çok konuşulan iki dili olan İngilizce ve İspanyolca'yı bilmeyen futbolcular olması da yeni transfer edilen kişinin işini zorlaştırmaktadır. Aynı dili biliyor olsa dahi bu sefer de ortaya aksan problemi çıkmaktadır. Örneğin Portekizce hem Portekiz'de hem de Brezilya'da konuşulan bir dildir ve bununla beraber çeşitli aksanlara sahip ana dil konuşanı bulunmaktadır. Aksan yönünden bir Portekiz'in Brezilya Portekizcesini anlaması daha zor olabilmektedir. Afrikalı bir futbolcunun ana dili Fransızca olsa dahi Fransız bir futbolcu ile dil anlamında anlaşmakta güçlük çekebilir. Dahası, aksanı sebebiyle Türkiye'deki futbol tercümanları ile anlaşmakta da zorluk yaşayabilir. Örnek kapsamında düşünüldüğünde futbol tercümanının Fransızca'yı nerede öğrendiği Afrika'dan gelen futbolcuyu anlamada kritik ölçüde etkilidir. Kısaca, aksan farklılıkları aynı dili bilen kişilerin anlaşması konusunda sorun yaratabilmektedir.

İngiltere'nin 17. yy başlarından, Fransa'nın 17. yy ortalarından itibaren uyguladığı sömürgecilik politikası sebebiyle güney, doğu ve batı Afrika ülkeleri resmi dil olarak İngilizce veya Fransızca konuşmaktadır. Dolayısıyla ismi geçen ülkelere yetişen iyi futbolcuların konuşabildiği diller de İngilizce veya Fransızcadır. Türkiye'ye transfer edildikleri takdirde kendilerini en iyi ifade edebilecekleri dilleri yani ana dillerini bilen tercümanlara ihtiyaç duyacaklardır. Bu sebeple Türkiye'de futbol tercümanlığında en çok aranan dillerden ikisi İngilizce ve Fransızcadır.

Türkiye'de Sırbistan'dan, Hırvatistan'dan, Ukrayna'dan, Çin'den gelen yabancı futbolcular da vardır. Ancak tez kapsamında edinilen anket yanıtları göstermektedir ki Türkiye'de futbol tercümanı olarak çalışan kişiler İngilizce, Portekizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinden Türkçeye tercüme yapmaktadır. Öyle ki harici dilleri konuşan yabancı futbolcular için İngilizce, Portekizce, Fransızca, İspanyolca gibi Türk liglerinde çalışmakta olan futbol tercümanlarının konuşabildiği dilleri bilmeleri, iletişim ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Bunun dışında kulüplerde bir dil öğretmeni yerine tercüman olması da futbolcuların Türkçe öğrenimiyle arasına mesafe koymaktadır denebilir. Futbolcuların Türkçe öğrenim gereksinimini azaltan bu sebepler yüzünden futbol tercümanları görev kapsam genişliği itibarıyla önemli sorumluluğa sahiptir. Yabancı kulüp paydaşları da aileleri de Türkçe öğrenmedikleri sürece Türkiye'de kurumsal, sağlık, adli ve daha birçok alanda çalışan

kişilerle iletişim kurmaları gerektiğinde tercümana ihtiyaç duyabilecektir. Türkiye’de çalıştıkları süre boyunca her türlü dil ihtiyacını karşılayan tercümanlar aslında toplum çevirmenliği yaparak kulüp paydaşlarının ihtiyaçlarına işlev odaklı çeviri yaklaşımıyla yanıt vermektedir.

Bu bölümde Türkiye’de futbol alanında en çok ihtiyaç duyulan diller, bu dillerin mensup olduğu dil aileleri açıklanmıştır. Bölümün ilk alt başlığında bahsi geçen dillere yapılan çeviri türleri hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Futbol Tercümanlığında Çeviri Türleri

Futbol tercümanlığında çeviri türleri yapılaş biçimlerine ve konularına göre olmak üzere iki farklı başlık altında incelenebilir.

Çoğunlukla sözlü çeviriyi içeren futbol tercümanlığı mensuplarından olan sözlü çevirmenler Alev Bulut’a göre “bir uzman olarak durumu değerlendirip o anda aldığı kararın bağlama ve duruma en uygun karar olması için elinden geleni yapan kişidir.” (Bulut, 2015: 101).

Yapılaş biçimlerine göre yapılan sözlü çeviri türleri arasında ardıl çeviri, andaş çeviri ve yazılı metinden sözlü çeviri yer almaktadır (Doğan, 2017: 50, 53, 58). Yapılaş biçimlerine göre incelendiğinde her bir tür, uygulama bakımından kendi içinde farklı gereksinimlere sahiptir.

Futbol tercümanlığında ardıl çeviri; irtibat çevirisi (liaison), ikili görüşme (diyalog) çevirisi, refakat (eşlik) çevirisi, telefonla sözü çeviri türlerini kapsamaktadır. Andaş çeviri türleri arasında ise fısıltı çevirisi bulunmaktadır (Doğan, 2017: 50-53, 56).

Ardıl çeviride iki yönlü, yani konuşmacının dilinden dinleyicinin diline ve aynı zamanda tam tersine yapılmaktayken andaş çeviride yalnızca tek bir dile doğru çeviri yapılmaktadır. Çevirmenler konuşmacıyı dinlerken not alabilir ve konuşma bittikten sonra duyduklarını aklında kalanlar ve aldığı notlar ile birleştirerek konuşmacının söylediklerini dinleyiciye daha sonra dinleyicinin verdiği cevapları da aynı şekilde konuşmacıya aktarır. Ardıl çeviri futbol tercümanlığı kapsamında ele alındığında irtibat çevirisi, ikili görüşme çevirisi, refakat çevirisi ve telefonla sözlü çeviri olmak üzere ardıl çevirinin alt türlerinden de bahsetmek gerekmektedir (Doğan, 2017: 50-52).

İlk olarak irtibat (liaison) çevirisinin başlangıcı diplomatik ortamlara dayanmaktadır. Bu ortamlarda çeviri görevini yerine getiren kişiler konuşmacı ve dinleyici arasında iletişimi

sağlamanın yanı sıra aynı zamanda aralarında daha birçok konuda bağlantı kurmalarına yarayacak etkileşimlerin gerçekleşmesine de katkı sağlamaktadır (Doğan, 2017: 50-51). “Gentile ve arkadaşları irtibat çevirisini oldukça geniş kapsamda ele alarak ve şimdiki kullanım alanı çerçevesinde iş dünyası, tıp, hukuk, eğitim, kültür, turizm gibi birçok alanda farklı kültürlerin bir araya geldiği ortamlarda çoğunlukla ardıl çeviri şeklinde yapılan çeviri türü olarak tanımlamaktadırlar (1996:1)” (Doğan, 2017: 51). Dolayısıyla Gentile ve arkadaşlarının görüşüne dayanarak futbol alanında yapılan çevirilerin yapılış biçimine göre irtibat çevirisi ile doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Futbolda irtibat çevirisi çoğunlukla basın toplantılarında kullanılmaktadır.

Yapılış biçimine göre incelendiğinde futbol tercümanlığında ikinci olarak ikili görüşme çevirisine rastlanmaktadır. İkili görüşme çevirisi konuşma çevirisi olarak da kabul edilmektedir. Zira çevirisi yapılacak konuşmalar genellikle akılda tutulabilecek uzunlukta cümlelerden oluşmaktadır. Bu sebeple ikili görüşme çevresinde not alımına her zaman gereklilik duyulmayabilmektedir. Çevirmen iki farklı dili konuşan kişiler veya grupların arasında bulunur ve ikili arasında mesaj aktarımını yerine getirir (Doğan, 2017: 51-52).

Futbol tercümanlığının ilişkili olduğu bir başka çeviri türü ise refakat çevirisidir. Refakat çevirisinde çeviriye ihtiyacı olan kişiler sabit bir ortamda bulunmaz, seyahat halindedir ve çevirmenler bu kişilerin dilini bilmedikleri ortamlarda iletişim engeli yaşamamaları için onlara eşlik eder. Bu tanıma göre futbol tercümanlığında kulüp paydaşının saha dışı zamanlarda yanında bulunarak yapılan çeviriler refakat çevirisi türüne dâhildir. Refakat çevirisine gereksinim duyan kişinin çoğu zaman yabancı dilden iletişim kurma olanağı yoktur. Dolayısıyla çevirmen bu kişinin her an her yerde yanında olmak durumundadır (Doğan, 2017: 52). Bu tanımlamadan yola çıkacak olursak spor çevirmenliği özelinde futbol çevirmenliği, özellikle basın toplantıları ve kulüp içi iletişimde ihtiyaç duyulan çeviri hizmetlerinin dışındaki durumlarda, refakat çevirisi tanımına uymaktadır.

Uyanık’a göre de spor çevirmenliği durumları toplum çevirmenliği durumlarıyla benzerlik göstermekte ve ikili görüşme (diyalog) çevirisi ile refakat (eşlik) çevirisi arasında bir konumda değerlendirilebilmektedir (Uyanık, 2015: 109).

Futbol tercümanlığında telefonla sözlü çeviri ise hızlı ve pratik olması sebebiyle bazı durumlarda uygulanabilmektedir. Mekân neresi olursa olsun acil bir iletişim ihtiyacı doğduğunda yabancı futbolcular veya teknik direktörler kulübün tercümanını telefonla arayarak yaşadıkları soruna çözüm bulmaya çalışabilirler. Futbol tercümanlığının

Türkiye'deki mevcudiyet süresi düşünüldüğünde telefonların yaygınlaşmasıyla ve özellikle akıllı telefonların kullanımının artmasıyla kulüp tercümanlarının artık her an yabancı kulüp paydaşlarının yanında olmasına gerek kalmadan telefonla sözlü çeviri yaparak iletişim sorunlarına çare üretebildiği çıkarımı yapılabilmektedir.

Andaş çeviride ise çoğunlukla kulaklık ve mikrofon kullanılarak çeviri yapılır ve büyük çaplı spor müsabakalarında tercih edilmektedir. Konuşmacı cümlesini kurduğu sırada çevirmen dinleyicilerin dilinde aktarır (Doğan, 2017: 53-54). Futbol kapsamında kullanılan bir alt türü vardır: Fısıltı çevirisi. Andaş çeviri yapmaya uygun teknik sistemin bulunmadığı ve çeviriye ihtiyaç duyan kişi sayısının 1-2 olduğu ortamlarda uygulanan çeviri türü fısıltı çevirisidir. Genellikle kısa süreli çeviriler için tercih edilmektedir. Tercüman konuşulan dili bilmeyen kişinin kulağına fısıldama suretiyle çeviriler yapar (age., 56). Fısıltı çevirisine futbol tercümanlığında en çok maç sonu açıklamalarında rastlanmaktadır.

Yazılı metinden sözlü çeviri türünde çeviri yapacak kişiler için ayrı bir istihdam alanı yoktur. Yazılı çeviri yapan kişilerden de sözlü çeviri yapan kişilerden de bulunan duruma, ortama göre yazılı metinden sözlü çeviri yapması beklenebilmektedir. Futbol tercümanlığı kapsamında düşünüldüğünde yazılı metinden sözlü çeviri toplantı ortamlarında, bazen sözleşmelerin konuşulduğu ortamlarda tercümanlardan beklenebilmektedir. Yabancı kulüp paydaşlarının günlük hayatta karşılaşılabileceği hukuki, resmi, tıbbi süreçlerle ilgili bu kişilere ulaşan raporların ve belgelerin tercüman tarafından okunarak sesli bir şekilde çevrilmesi gibi durumlar da yazılı metinden sözlü çeviri türüne örnek gösterilebilir.

Konularına göre gruplandırıldığında ise toplum çevirmenliği ve alt kolu olan spor çevirmenliği başlıkları futbol tercümanlığının dâhil edilebileceği çeviri türlerindendir.

Farklı ülkelerden, dillerden halktan kişilerin devlet kurumlarında yaşayabileceği iletişim ihtiyacı toplum çevirmenliğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. “En yalın haliyle toplum çevirmenliği, kurumlarda aynı dili konuşamayan sosyal hizmet sağlayıcıları ile halk arasında yapılan çeviri türüdür” (Pöhhacker, 1999: 126-127 akt. Şener Erkırtay, Ünal: 2021: 172).

“Toplum çevirmenliği aynı toplulukta, toplumda ya da ülkede yaşayan fakat ortak bir dili konuşmayan insanlar arasında gerçekleştirilen çeviri türüdür” (Pöhhacker, 2015: 65 akt. Katar, 2019: 71). Spor çevirisi de tam olarak böyle bir durumda ortaya çıkan çeviri

gereksinimi sonucu ortaya çıkmış bir çeviri türüdür. Dolayısıyla futbol çevirisi, tanımı ve kapsamı itibarıyla toplum çevirmenliği türünün de bir parçasıdır. Türk futbol kulüplerine transfer edilen yabancı futbolcuların aslında dilini ve kültürünü bilmedikleri bir ülkede iletişim kurmaya muhtaç kişiler olduğu düşünülürse yaşadıkları mağduriyetin önüne geçilebilmek için tercümanlar istihdam ediliyor olması futbol tercümanlarının toplum çevirmenliği başlığı altında incelenmesini makul kılmaktadır. Bu konuda Uyanık da tezinde şu ifadeleri kullanmaktadır: “Çoğunlukla ardıl sözlü çeviri uygulamaları temelinde yapılan toplum çevirmenliğinde çeviriye ihtiyacı olan kimsenin ‘dezavantajlı’ durumdaki kimseler olduğu görülmektedir” (Uyanık, 2015: 31).

Spor çevirmenliği Aymil Doğan'a göre (2017: 65) toplum çevirmenliği başlığı altında gruplandırılabilir. Çalışma ortamları antrenmanlar, toplantılar, basın açıklamaları, televizyon röportajları gibi alanları içermektedir. Bahsedilen ortamlarda spor tercümanları, yabancı sporcuların dil sorunlarını çözmeye yönelik çalışmaktadır.

Bir sonraki alt başlıkta futbol alanında yapılan çevirilerde işlev odaklı çevirinin yerinden bahsedilecek ve işlevsel çeviri alanında çalışma yapan Holz-Mänttari'nin Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı hakkında bilgi verilerek kuram, futbol tercümanlığı bağlamında değerlendirilecektir.

2.2. İşlevsel Çeviri ve Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı

1970 ve 1980'li yıllarda Alman kuramcılar Katharina Reiß, Hans Vermeer ve Holz-Mänttari'nin çeviribilim alanında yaptığı çalışmalarla çevirinin dilsel dönüşümden ibaret olmadığını belirterek çeviriyi iletişimsel ve işlevsel bir eylem olarak kabul etmiştir. Reiß, metin türleri arasında ayrım yaparak çeviride işlevsel farklılıkların çalışılmasının önünü açmıştır. Daha sonra çevirinin amacını, çevirinin temeli olarak ele alan; çevirinin amacını ve erek metnin erek kültürdeki işlevinin çeviri için belirlenen stratejide kilit rol oynadığını ifade eden Vermeer'in Skopos kuramını ortaya atmıştır. Skopos'un öne sürülmesiyle çeviride işlevsellik anlayışı daha kalıcı hale gelmiştir ve araştırmalar Çeviriye İlişkin Eylem kuramı ile devam etmiştir. Skopos kuramı, çeviriyi sosyokültürel bağlama yerleştiren Holz-Mänttari'nin Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı ile yakından ilişkilidir.

Skopos, Grekçe'den gelen bir kelimedir ve “amaç, erek” anlamına gelmektedir. Skopos'a göre çeviri, belirli bir amaca göre yapılmaktadır. Vermeer'e göre amaç, ereğe varmak üzere bir dizi eylemin yerine getirilmesidir ve sırasıyla çeviri sürecinde yerine getirilen

eylem ve hedefi, yani çevirmenin niyetini; çevirinin seçtiği biçemi ve kipi kullanma amacı, yani çeviri metnin amacını ve çeviri ürününün gelecekte üstleneceği işlevi bir arada bulunduran çevirinin işlevini kapsar (Vermeer, 1989: 177 akt. Yazıcı, 2005: 149).

Skopos'ta çevirinin amacını işveren belirler. Çevirmen ise işverenin amacının erek toplulukta ve erek üründe istenilen seviyede karşılanmasından sorumlu uzmandır. Çeviri alanında uzman olan çevirmenin aktarmadaki bilgisi işverende olmadığından işverenin belirlediği amacın erek üründe hedeflenen düzeyde oluşması için işverenin ve çevirmenin iş birliği gereklidir (Yazıcı, 2005: 150).

Skopos kuramında hedef, işlevselliği erek topluluk açısından en üst düzeyde olan metinler ortaya çıkarmaktır (Yazıcı, 2005: 150). Eşdeğerlik çeviri metnin erek dizgedeki amacı ve işlevselliği üzerinden sağlanmaktadır (karş. Vermeer 1996: 47-57; Nord, 1997: 36-37 akt. Yazıcı, 2005: 150).

Vermeer'e göre her çevirinin temel bir amacı vardır ve erek ekindeki işlevinin belirlenmesinde bu temel amaçtan yola çıkılmaktadır (Yazıcı, 2005: 151). Çeviride sadakat ilkesi Reiß'in metin türü sınıflandırmasıyla gündeme gelmiştir (age., 144). Sadık çeviri Skopos'a göre ise kaynak metnin kaynak toplulukta oluşturduğu etkinin, işlevin erek topluluk için de aynı şekilde yaratılmasıyla değil; erek toplulukta işlevsel bir etki oluşturmasıyla sağlanır (age., 151). Öyle ki kaynak metnin yazılış amacı ile erek metnin yazılış amacı farklılık gösterebilmektedir. Çeviri metnin oluşumunu etkileyen çevirmenin kaynak metin yorumu, çeviri metnin erek ekindeki işlevine göre çeviri için belirlediği amaçtır (age., 152).

Skopos kuramında çeviri süreci de çeviri ürünün erek toplulukta işlevi de amaç tarafından belirlenir (Yazıcı, 2005: 155). Dolayısıyla çevirmen sadık çeviri yapma kararı alırsa bu, çevirmenin duruma bağlı yorumuyla alakalıdır ve amaç doğrultusunda yapılmış bir seçimdir. Vermeer'e göre bu da bir amaçtır. Vermeer'in bu görüşünden, çevirmene saygınlık kazandırma amacı taşıdığı çıkarımı yapılabilmektedir (age., 156).

"Skopos'un belirttiği; erek metinle ilgili bir ilkeye uygun olarak bilinçli ve tutarlı çeviri yapılması gerektiğidir. Teori, ilkenin ne olduğunu belirtmez; bu, her özel durumda ayrı ayrı kararlaştırılmalıdır." (Vermeer, 1989/2004: 234 akt. Munday, 2008: 80). Bu sebeple futbol tercümanlığında iletişim ortamları değiştikçe çeviri sırasında alınan kararlar da farklılık gösterebilecektir.

Çeviriye İlişkin Eylem Kuramı, Skopos'un bir uzantısı olarak "çeviri eylemini kültürlerarası etkileşimi sağlamak üzere bir dizi sözlü ya da yazılı yönergeden oluşan görevin başlattığı süreç" (Vermeer, 1996: 6 akt. Yazıcı, 2005: 147) olarak gören Skopos kuramını takip etmiştir (Yazıcı, 2005: 147).

1981'de Holz-Mänttari tarafından Çeviriye İlişkin Eylem Kuramının öne sürülmesiyle çeviri eylemi sosyokültürel bir zemine oturtulmuştur. Kurama göre belirli bir amaç doğrultusunda üretilen her metin bu kuramın parçasıdır ve çeviri eyleminin amacını iş birliğine dayalı toplum belirler (Eruz, 2004: 53 akt. Yazıcı, 2005: 146).

Holz-Mänttari, çevirmeni uzman olarak tanımlamış ve çeviri eyleminin iş birliğine dayalı bir bağlamda var oluşuna vurgu yapmıştır (Munday, 2008: 87). Bahsedilen iş birliğine çeviriye ihtiyaç duyan, çevirmenle iletişime geçen, kaynak metin üreticisi, erek metin üreticisi, erek metin kullanıcısı ve erek metin alıcısı olmak üzere 6 bileşen dâhildir. Tüm katılımcıların çeviri sürecine etkisi bulunmaktadır. Çeviri süreci, çeviriye ihtiyaç duyan kişiyle başlar. Çevirmene ulaşan kişi ile süreç gelişir. Çevirmen, bu kişi aracılığıyla kaynak metin yazarının eserini edinir, okur ve çeviri öncesi hazırlıklarına başlar. Bu noktada kendisine verilen amacı değerlendirmek ve erek topluluğu göz önünde bulundurarak uygun çeviri stratejileri kararını almak çevirmenin sorumluluğu ve MYK'ye göre görev tanımı kapsamındadır. Çevirmen tarafından tamamlanan çeviri daha sonra metni talep eden birime, örneğin; büroya veya kuruma iletilir. Birimler, çeviriyi talep edenlere metni iletmekle yükümlüdür. Çeviri talep edenler, Çeviriye İlişkin Eylem Kuramında erek metin alıcısı olarak yer almaktadır. Erek metin kullanıcısı bir büro veya kurum değil de çeviriye kendisi için ihtiyaç duyan kişi de olabilmektedir. Böyle durumlarda kişi aynı zamanda hem erek metnin kullanıcısı hem de erek metnin alıcısı konumunda bulunabilmektedir. Çeviriye İlişkin Eylem Kuramına göre kaynak metne bağlılık azalır; erek metnin erek toplulukta bulacağı işlev önem kazanır.

Çeviriye İlişkin Eylem Kuramında amaç, alıcı için işlevsel olan bir ürün ortaya çıkarmaktır. Dolayısıyla erek kültürde işlevsellik kazanması gerekir. İşlevsel olarak uygun olanın tespit edilmesi için uzman olan çevirmenin kararları etkileyici konumdadır. Erek ürünün oluşması için belirleyici faktör erek alıcının ihtiyaçlarıdır (Munday, 2008: 78). Dolayısıyla çeviri sürecinde çevirmenin Niska'nın Rol Piramidine (2002) göre aktarıcı rolünden açıklayıcı role geçmesi gerekebilir. Buradan, çoğunlukla sözlü çevirilerin gerçekleştirildiği futbol tercümanlığında erek dinleyicilerin ihtiyaçlarının

çeviri kararlarında belirleyici olduğu çıkarımı yapılabilir. Tercüman, dinleyicilere göre çeşitli roller üstlenebilir.

Futbol tercümanlığında tercüman bulunduğu ortamı, etrafındaki kişileri, kulübün ve ülkenin içinde olduğu dönemi de hesaba katarak işlevsel çeviri yapmaktadır. Verilen başlıklara göre erek kitle için üretilen çevirinin amacı değişkenlik göstermektedir. "(Çeviriye ilişkin eylem) sözcükleri, tümceleri ya da metinleri tercüme etmek değil, her durumda işlev odaklı iletişimi sağlayarak kültürel engelleri aşır niyetlenen işbirliğine rehberlik etmektir." (Holz-Mänttär, 1984:7-8, Munday, 2001:77 içinde akt. Uyanık, 2015)

İşlevsel çeviri çerçevesinde futbol tercümanlığında amaç, işveren (Türkiye bağlamında düşünüldüğünde futbol kulübü) tarafından oluşturulan iletişim ortamında futbolun unsurlarından biri (teknik direktör, futbolcu, yönetici, basın mensubu vb.) tarafından üretilen kaynak ifadenin uzman futbol tercümanı aracılığıyla en doğru ve anlaşılır biçimde erek topluluğa (teknik direktör, futbolcu, basın mensupları, taraftar vb.) nasıl aktarılacağına belirlenmesi ve aktarılması olarak tanımlanabilmektedir.

Holz-Mänttär'in kuramına göre çeviride rol alan farklı aktörler vardır. Çeviri edimi, tüm bu aktörlerin iş birliğine dayanır. Üretilen çeviri, tüm tarafların amaçlarını ve kararlarını içermelidir. Çevirmen işin uzmanı rolünde olduğu için fazladan bir sorumluluğa daha sahiptir; her amacı dikkate alarak alana hakimiyeti ve bilgi birikimi ışığında ortama, zamana ve kişiye uygun çeviri kararları almak da çevirmenin işidir. Tezde, kuramın içinde yer alan aktörler, futbol tercümanlığı alanında aktif rol alan kulüp paydaşlarıyla ilişkilendirilmiştir. Futbol tercümanlığında futbolcu, teknik direktör ve ekip, yönetim, taraftar, basın vb. paydaşların birbiriyle olan iletişimini sağlamak futbol tercümanının görevidir ve tercüman, adı geçen paydaşlar arasında sağlıklı bir iletişim kurulmasından sorumludur. Hatta bu paydaşlar temelde futbolcuların mesleki hayatlarında iletişim kurması gereken televizyon kanalları, reklam şirketleri, muhabirler, gazeteciler olabileceği gibi günlük hayatlarında karşılaşabileceği evine yemek söylediğinde veya sipariş verdiğinde kapısını çalan kurye, yaşadığı ülkedeki hayatını bırakarak işini icra edebilmek için sıfırdan bir hayat kurmaya çalıştığı ülkede belki de en çok ihtiyacı olan para konusunda yardıma ihtiyacı olduğunda konuşması gereken bankacı, farklı kültür ve sistemi olan bir ülkede yaşamaya çalışırken devlet dairelerindeki işlerini halledebilmek için iletişime geçmesi gereken çok çeşitli kurumlardan memurlar,

çocuklarının okulundaki öğretmenler, deplasman maçlarına gidildiğinde kalınan otellerde çalışan görevliler vb. gibi geniş bir yelpazede sayısız insanı kapsamaktadır. Tanımı ve dolayısıyla sınırları çizilmiş beklentileri olmayan futbol tercümanının bahsedilen iletişim ortamlarında farklı roller üstlenmesi gerekebilmektedir. Futbol tercümanı sadece yazılı ve sözlü iletişimi sağlama sorumluluğu olabilen kulüp çalışanı değildir; aynı zamanda rehberlik, arabuluculuk, asistanlık vb. rol ve görevleri de olan ekip üyesidir çıkarımı olabilir.

Türkiye’de futbol tercümanları, genellikle kulüp bünyesinde görev almaktadır. Tek bir futbolcudan veya yalnızca teknik direktörün iletişiminin sağlanmasından sorumlu değildir. Bu sebeple bahsedilen paydaşların her birinin amacı çeviri sürecine dâhildir. Futbol tercümanı hepsini dikkate almalıdır ve sonucunda sahip olduğu eğitim geçmişinin ve tecrübelerinin etkisiyle karar verip uygun gördüğü çeviri stratejisini uygulamalıdır.

Uyanık, tezinde Skoposun açıkça belirtilmesinin, tercümana çeviri sürecinde karar alırken esneklik sağlayacağını, bu kararlar sorgulanma noktasına gelirse de önceden açıkça belirtilen Skoposun bu kararlara dayanak oluşturacağını, tercümanın bu sayede kararlarını gerekçelendirebileceğini belirtmektedir (Uyanık, 2015: 56).

Çeviri amacının belirlenmesinde futbolda işveren konumundaki kulüple çeviri ediminin gerçekleştirildiği kişi olan futbolcu, teknik direktör, yönetici gibi futbol paydaşlarının bakış açıları farklılaşabilmektedir. Kulüp paydaşları içinde, örneğin teknik direktörün, yönetimin, kulüp başkanının, antrenörlerin, analizcilerin değişebileceği öngörüldüğünde yabancı bir futbolcu futbol oynamaya Türkiye'ye geldiğinde ilk ve en çok güvенеbileceği kişi aslında kulüp tercümanıdır. Tercüman da elbette kalıcı olmayabilir, başka bir işte veya başka bir kulüpte çalışmaya başlayabilir. Ancak beraber çalıştıkları süre boyunca yabancı futbolcunun dili hatta bir nevi sağ kolu olan kişi kulüp tercümanıdır. Buna örnek olarak Vedat Kavi Gökhan Dinar ile gerçekleştirmiş olduğu 28.10.2014 tarihli röportajında Google'a adını ve soyadını yazdığında dönemin gol kralı Makukula'nın sağ kolu olduğu sonuçlarının çıktığını belirtmesi verilebilir (Dinar, 2017: 86).

Futbol tercümanı işverenine karşı sorumludur, aynı zamanda beraber geçirilen vaktin fazla olmasıyla çeviri yaptığı kişilerle arasında bulunan bağ da yadsınamaz. Futbolcu günlük hayatı ile ilgili konularda tercümanla iletişime geçtikçe ve birlikte geçirilen vakit arttıkça arada güven bağı oluşacaktır. Yabancı futbolcu ve kulübün tercümanı arasındaki iletişim beraber geçirilen zaman vasıtasıyla artırılabilir veya azaltılabilir. Gereğinden

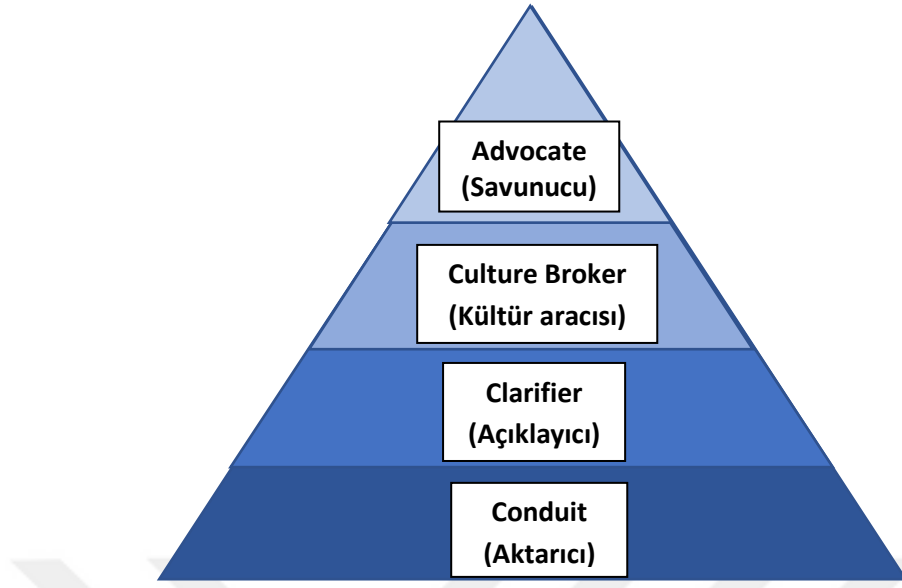
fazla artırılması durumunda yabancı futbolcu tarafından tercümanda taraflı olabilme hissiyatı uyandırılabilir. Tercüman yabancı futbolcu için kulübün tercümanı olmaktan öte bir arkadaş hatta bir dost olarak görüldüğü takdirde futbolcunun tercümandan beklentileri değişebilecektir. Hatta bazen yabancı futbolcular tercümanlardan yalnızca kendileri için çalışmalarını isteyerek onları yanlarına çekebilme pozisyonuna da sahiptir (karş. Uyanık, 2015: 168-169).

Bu konudaki bir diğer önemli nokta ise, futbolcuların güven bağına yaslanarak zamanla tercümanlardan kendisiyle alakalı bilinmesini istemediği bazı şeyleri kulübünden gizlemesini bekleyebilmesidir. Tercümanın takım futbolcusuna gereğinden fazla yaklaşması kulüpten ve tarafsızlık ilkesinden uzaklaşmasına sebebiyet verebilir. Örneğin Orhan Ayhan spor çevirmenlerine, çevirisini yaptıkları teknik direktör ya da futbolcuyla iletişimin özel hayatta da sürdürülmesinin iş sürekliliğini aksatabileceğini belirtmiştir (GTÇ, 2015: 88-90). Öyle ki tercümanın ve çevirilerin tarafsızlık tartışmasına açık hale gelmemesi için ikili arasındaki iletişimin profesyonellik sınırında kalması gereklilik olarak görülmektedir.

Uyanık'a göre işveren isteği ve kulüp çıkarı doğrultusunda spor tercümanından ifadeleri yumuşatma, sansürleme gibi birtakım kararlar alınması istenmektedir (Uyanık, 2015: 105). Çeviriye İlişkin Eylem Kuramında yer alan 6'lı iş birliği modeli göz önünde bulundurulduğunda çeviri kararları; işveren tarafından belirlenen çeviri amacının, çeviribilim alanında uzman tercüman tarafından erek dinleyicide ideal işlevi sağlamak üzere şekillendirilmesiyle alınır. İşveren isteklerinin tercüman tarafından değerlendirilip erek dinleyici için en işlevsel hale getirilmek suretiyle çeviri edimi gerçekleştiği kabul edilirse futbol tercümanlığında ifadelerin yumuşatılması, sansürlenmesi gibi kararların alınmasına rastlanabileceği çıkarımını yapmak mümkündür.

2.3. Niska'nın Yaklaşımına Göre Toplum Çevirmeninin Rolü

Tezin ilk bölümünde Görev Tanımı başlığı altında Niska'nın Rol Piramidi'nden bahsedilmişti. Niska'ya göre piramitte yer alan roller görselleştirilerek aşağıda verilmiştir:

Şekil 1: Niska'nın Rol Piramidi (2002)

Kaynak: (Niska, 2002)

Niska'nın rol piramidinde en aşağıda aktarıcı (conduit) rolü bulunur. Tercüman en çok aktarıcı olarak faaliyet yürütür. Aktarıcı rolü itibarıyla kaynakta yer alan bilgileri sunar. Ancak iletinin erek topluluk tarafından daha anlaşılır olabilmesi için bazen daha fazla bilgi aktarılması gerekebilir. Bu durumda tercüman açıklayıcı (clarifier) rolünü üstlenir. Bir üst aşamada tercüman kültür aracısı (culture broker) rolüne bürünebilir ve bu süreçte kültürel sınırların aşılmasını ve yanlış anlaşılmalara önlenmesini sağlar. En üst düzeyde ise tercüman kaynak metin/konuşma üreticisi için savunucu (advocate) rolüne bürünür. Savunuculuk, tercümanın sürece en müdahil olduğu ve piramidin en üstünde yer almasından anlaşılabilceği üzere tercümanın en az başvurduğu roldür. Savunucu olarak tercüman, örneğin, kullanıcının rencide edildiği durumlarda kullanıcı adına hareket eder (Niska, 2002 akt. Kotzé, 2014: 135).

Niska'nın modelinin altında yatan ilke, tercümanların birden fazla rolü yerine getirmeleri ve daha da önemlisi bunu aynı anda yapmalarıdır (Niska, 2002 akt. Kotzé, 2014: 135). Bu roller, tercümanın yalnızca dilsel aktarıcı olarak hareket ettiği tarafsız bir işlev ile tercümanın sözlü çeviri ortamındaki bir veya daha fazla katılımcı adına kasıtlı olarak hareket ettiği savunuculuk arasında değişebilir. Niska çevirmenin rolünün sosyo-kültürel, dilsel ve bilişsel becerilere göre sınıflandırılması gerektiğini savunurken aynı zamanda

çevirinin gerçekleştiği makro bağlamın göz ardı edilmesinin sözlü çeviriyi ve ürünü olumsuz etkileyebileceğini iddia etmektedir (Kotzé, 2014: 129).

Geliştirilen Rol Piramidi'ne göre çeviri dilsel aktarımdan ibaret değildir; açıklayıcı, kültür aracı veya savunucu rolleriyle çevirmen, çeviride daha aktif görev alabilir. İşlevsel çeviri kuramında metnin kaynak dile sadakati yerini hedef kültürde hizmet edeceği işleve bıraktığı için Rol Piramidi ve işlevsel çeviri kuramı örtüşmektedir. İşlevsel çeviride çeviri amaç odaklı bir eylemdir ve belirlenen amaç doğrultusunda şekillenebilir. Niska'nın Rol Piramidi çevirmen rollerinin bağlama ve çeviri yapılan iletişim ortamındaki kişilerin ihtiyaçları ve beklentilerine göre değişebilmesiyle işlevsel çeviriyle ortak paydada buluşmaktadır. İkisinin kesiştiği nokta; çeviride iletişimsel etkinin gözetilmesidir.

Futbol tercümanlığı bakımından değerlendirildiğinde ise tercümanlar, çevirisini yaptığı kişinin ihtiyacına göre piramitteki roller arasında geçiş yapabilmektedir. Bahsedilen ihtiyaçlar dil ve kültür bilgisi ile doğrudan ilişkili olup hem konuşmacının hem de dinleyicinin beklentilerini içermektedir.

3. BÖLÜM: VERİ İNCELEME

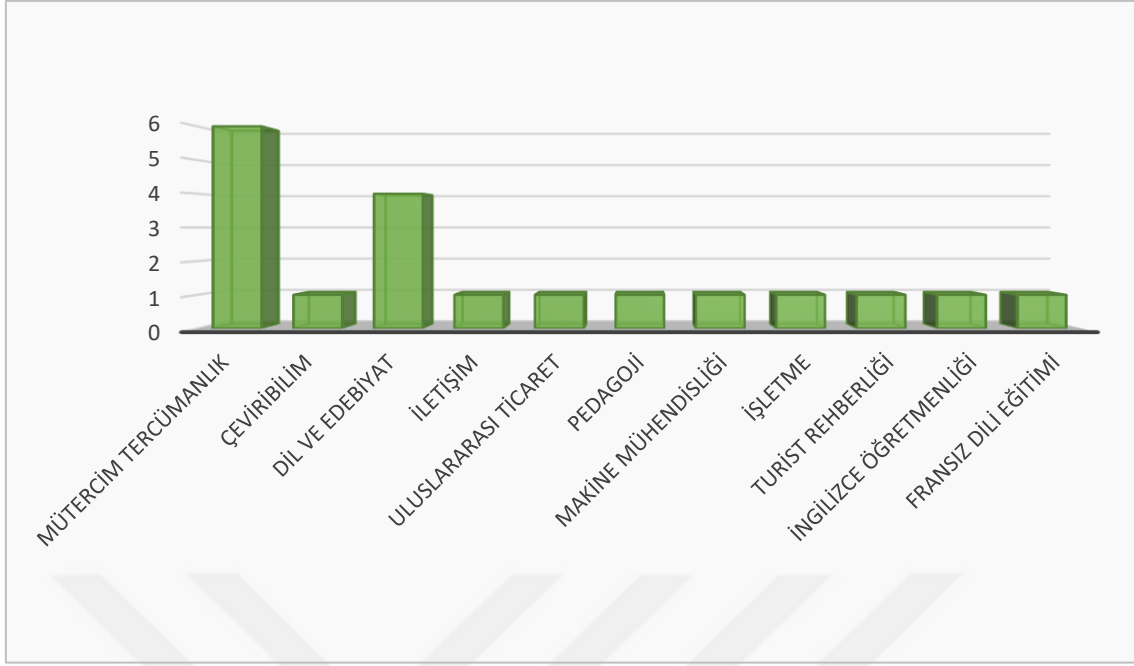
Bu lisansüstü çalışmanın kapsamı çerçevesinde, futbol tercümanlığında tarafsızlık ilkesinin görev tanımına etkisi araştırılmak üzere 2024-2025 sezonunda Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig’de çalışmakta olan 21 futbol tercümanı ile 6 açık uçlu sorudan oluşan bir anket yapılmıştır. Anket sorularının hazırlanmasında Gözde Begüm Uyanık’ın Spor Çevirmenliğinde Durumların ve Görevlerin Tanımlanması başlıklı yüksek lisans tezinin, tezde yer alan anket sorularının, Alev Bulut’un Tercüme Hatası!?, Türkiye’de Futbol Çevirmenliği ve Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji, İdeolojik Çeviri isimli kitaplarının etkisi olmuştur. Sorular belirlendikten sonra uzman görüşü alınmak üzere 02.12.2024 tarihinde Doç. Dr. Esra Özkaya Marangoz’a ve Dr. Öğr. Üyesi Gözde Begüm Aküzüm’e; 03.12.2024 tarihinde Prof. Dr. Alev Bulut’a sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda revize edilen sorular ismi geçen akademisyenlere tekrar iletilip onay alındıktan sonra toplanılan diğer gerekli belgelerle etik kurula başvurulmuştur. 11.12.2024 tarihinde Sakarya Üniversitesi Etik Kurul Komitesi’nden çıkan karara göre anket soruları ilgili kişilere sunulmak üzere onaylanmıştır. Google Forms uygulamasında oluşturulan anket, Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig’de çalışan futbol tercümanları arasında anlaşılan 34 katılımcı, 13.12.2024 – 01.02.2025 sürecinde, ankete katılmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı konusunda bilgilendirilmek suretiyle anket sorularını LinkedIn, Instagram ve WhatsApp üzerinden mesajla edinmiş ve 21 katılımcı Google Forms üzerinden araştırmaya kendi istekleriyle katıldıklarına ve bilgilerinin gizli tutulacağı hususunda bilgilendirildiklerine dair onay kutucukları işaretleyerek yanıtlarını yazmıştır. Anket soruları aşağıdaki gibidir:

1. Futbol çevirmeni olarak çalışmaya nasıl başladınız? Eğitim geçmişinizden bahseder misiniz?
2. Görev tanımınıza neler dâhildir?
3. Çeviri yaparken oyuncu, teknik direktör, yönetim, taraftar veya başka bir taraf lehine çeviri yaptığınız düşünüldü mü? Evet ise yaşadığınız olaydan kısaca bahseder misiniz?
4. Kulübün bütününe işveren kabul edersek çeviri yaparken sadakat önceliğinizi nedenleriyle sıralar mısınız? (futbolcu/ teknik direktör/ yönetim/ taraftar/ değer yargılarınız/ çeviribilim...)
5. Teknik direktör kulübün herhangi bir bileşeni (futbolcu/ yönetim/ taraftar...) aleyhinde açıklama yapsaydı bunu çevirir miydiniz? Evet ise nasıl bir yol izlerdiniz?

6. Futbol çevirmeni olarak çalışan kişilerin çeviri eğitimi alması gerektiğini düşünüyor musunuz? Herhangi bir çevirmen meslek örgütüne üye misiniz? Futbol çevirmenliğinin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Anketin ilk sorusu “Futbol çevirmeni olarak çalışmaya nasıl başladınız? Eğitim geçmişinizden bahseder misiniz?”dir. Futbol tercümanlığında çalışmaya başlamak için doktorluk, avukatlık gibi mesleklerde olduğu gibi belirli bir yol olmadığı; bazen tanıdıklar aracılığıyla, bazen şans üzerine kulüplerde çalışılmaya başlandığı bilgisi, literatür taraması sonucunda Gözde Begüm Uyanık’ın tezindeki katılımcıların yanıtlarından elde edilmiştir (Uyanık, 2015). Tercümanlar futbol alanına farklı şekillerde yönelebilmektedir. Alanda çalışan tanıdıkları vasıtasıyla, Türkiye’de gerçekleşen uluslararası müsabakalarda ihtiyaç duyulan çeviriye sağladıkları katkılar sonrasında doğru kişilere ulaşarak futbol kulüplerinde çalışma imkânı bulmasıyla veya futbol kulüplerinin tercüman aradığını öğrenmesi durumunda gidip görüşerek işi alabilir. Ancak henüz meslek tanımı bulunmayan, görev tanımı sınırlandırılmamış ve netleştirilmemiş olan futbol tercümanlığı için mesleğe giriş aşamasında belirli bir kıstas ve izlenebilecek belirli bir yol bulunmamaktadır. Bu yüzden şans da kritik bir etmen olarak kabul edilebilir. Örneğin meslekte adı duyulmuş, önemli isimlerden biri olan Samet Güzel, Fenerbahçe Spor Kulübü’ndeki tercümanlık kariyerine annesinin önerisiyle Fenerbahçe TV’ye kendini tanıttığı bir e-posta göndererek adım atmıştır. Fenerbahçe TV’de montaj sürecine çevirileri ile dahil olmuş, zamanla kulübün efsanevi tercümanı haline gelmiştir. İsminin tanınmasındaki en büyük sebep Fenerbahçe’nin Brezilyalı futbolcusu Alex de Souza’nın önerisiyle Samet Güzel’in takım tercümanı görevine getirilmesidir (Hayat Okulu, 2020). Bununla beraber mütercim tercümanlık eğitimi alan kişilerin futbol tercümanlığı yaparken işlerini daha kolaylıkla icra edip etmediği ve dolayısıyla mütercim tercümanlık eğitiminin futbol tercümanları için bir gereklilik olup olmadığı konuları tercümanların mesleğe bakış açılarını etkileyebileceğinden önemli kabul edilmiş ve anketin ilk sorusu olarak futbol tercümanlarına yöneltmiştir.

Sorunun ilk kısmına verilen yanıtlar çeşitli başlıklar altında ele alınmıştır. Sonuçlara göre çoğunluğu, lisans eğitimini mütercim tercümanlık ve çeviribilim alanlarında tamamlamış 7 kişi oluşturmaktadır. 4 kişi dil ve edebiyat alanında lisans eğitimi almıştır. 2 kişi soruya yanıt vermemiştir. Türkiye’de veya başka ülkelerde harici bölümlerde eğitim gören katılımcı sayısı 8’dir. Aşağıda daire grafiği şeklinde oranlar verilmiştir.

Grafik 1: Ankete Katılan Futbol Tercümanlarının Eğitim Geçmişi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bahsedilen diğer lisanslar iletişimi, uluslararası ticareti, pedagojiyi, makine mühendisliğini, işletmeyi, turist rehberliğini, İngilizce öğretmenliğini ve Fransız Dili Eğitimi kapsamaktadır. Bu gruptaki kişilerin 3'ü eğitimlerini Türkiye'de tamamladıktan sonra yurtdışında yaşayarak kendilerini dil ve kültür edinci anlamında geliştirmiştir. K3 ve K6 futbol tercümanlığının tek dili ve kültürü iyi bilmekle yapılmasının oldukça zor olduğunu belirtmiştir. K3'ün yanıtı üzerinden İngilizce, Fransızca, Portekizce ve İspanyolca alanda en çok ihtiyaç duyulan dillerdendir denebilir. Bu sebeple kulüplerde, mütercim tercümanlık ve çeviribilim haricinde bölümlerden mezun olup teorik çeviri eğitimi almasa dahi yalnızca bir dili bilmekle yetinmeyip sahada ihtiyaç duyulabilecek diğer dilleri öğrenmeye vakit ve enerji atfeden tercümanların da çalışmakta olduğu çıkarımı yapılabilir. Buradan da görülmektedir ki futbol tercümanlarının kendilerini geliştirmeleri, çalışan kişiler arasında fark yaratabilmelerini sağlamaktadır.

Kulüplerde çalışmaya başlama yollarına göre futbol tercümanlarından 6 farklı yanıt alınmıştır. Tercümanların 13'ü tanıdık, arkadaş veya aile aracılığıyla kulüplere dâhil olduğunu belirtmiştir. 2'si mihmandarlık yaptıktan sonra kulüp bünyesinde çalışmaya başladığını ifade etmiştir. Bu noktada mihmandarlık ve tercümanlık arasındaki farklardan kısaca bahsedilmek istenmektedir. Mihmandarlıkta amaç kültürel rehberlik etmeyi ve

ülkeye gelen konukları ağırlamakken tercümanlar, farklı dilleri konuştuğu için birbirini anlayamayan kişiler arasında dil köprüsü kurmaktadır. Mihmandarlığa genelde resmi misafirliklerde, diplomasi alanında ihtiyaç duyulurken tercümanlar her türlü iletişim ortamında çalışmaktadır. Mihmandarlardan çeviri hizmeti beklenmemekle birlikte mihmandarlar konukların tüm ihtiyaçlarıyla ilgilenmekten sorumluyken, onları iyi ağırlaması gerekirken tercümanlar iletişim ihtiyaçlarında yanlarında olmakla mükelleftir. 2 kişi teknik direktör aracılığıyla futbol tercümanlığına başladığını yazmıştır. 1'er kişi kulüp, tercüman ihtiyacı hisseden futbolcular ve kulüp başkanı ile görüşmeler sonucunda kulüplerde çalışmaya başladığını belirtmiştir. 1 kişiden ise yanıt alınamamıştır. Tanıdık yoluyla çalışılmaya başlanması; alanda çalışan çok az kişi olması, neredeyse herkesin birbirini tanması veya en azından birbirinden haberdar olması, işe alım süreçlerinde birbirlerinin görüşlerine başvurulması ve işverenler tarafından gayri resmî olarak alınan bu görüşlerin önem arz etmesi ile açıklanabilir. Spor olarak icra edilmesi bir yana sezon sürecinde yapılan lig maçları, nihayetinde belirli bir şampiyon çıkaracak, aslında kazanma ve kaybetmeyi de içinde barındıran müsabakalar olduğu için kulüplerin güvendiği kişilerle çalışan içedönük topluluklar olduğu söylenebilir. Bahsedilen sebeplerden kulüplerde tercüman arandığında ilk olarak tanıdıklara başvurulması anlaşılabilir. Arada belirgin farklılık olmakla birlikte kulüplerde işe alımda ikinciliği paylaşan en sık rastlanan yollar ikişer kişinin yanıtıyla mihmandarlık sonrası ve teknik direktörler aracılığıyla işe alımdır. Bunları birer kişiyle kulüp, tercüman ihtiyacı hisseden futbolcular ve kulüp başkanı takip etmektedir. Teknik direktörler, kulüpler ve kulüp başkanları; futbol kulüplerinde bulunan yabancı futbolculara kendi dillerini konuşabileceği bir ortam sağlayarak hem kendilerini daha rahat ifade edebilmelerini hem de bu sayede futbola daha rahat odaklanıp çalışabilmeleri için tercüman istihdam etme ihtiyacı hissetmeleri, küreselleşen futbol bağlamında tahmin edilebilir. Yanıtlar arasında farklı sayılabilecek olan, tercüman ihtiyacını hisseden futbolcular aracılığıyla işe alımdır. Yanıtı veren kişinin (K12) çalışmaya başladığı dönemde tercümanlarla çalışılması anlamında kulüplerin, yabancı futbolcu transferleri, ülkeye geldiklerinde yaşayabilecekleri güçlükleri ve kendilerini ifade etme ihtiyaçlarının yaratacağı ortam hakkında şimdiki kadar bilinçli olmaması sebebiyle, transfer edilen futbolcuların, dillerini bilen tercümanlarla karşılaştıklarında kendilerine yardımcı olmasını isteyerek iletişim sorunlarına kendi aralarında çözüm bulmaya çalıştığı çıkarımı yapılabilir.

Mütercim tercümanlık/ Çeviribilim alanında alınacak olan eğitimin sahada çalışmak için ne kadar gerekli ve etkili olduğunun tespit edilmesi için tez kapsamında yapılan anket çalışmasında futbol tercümanlarına eğitim geçmişleri sorulmuştur. Özellikle mütercim tercümanlık eğitimi almış kişilerin, meslek uzmanlıklarını gözetme konusunda daha bilinçli olabileceği varsayılarak seçilen sorudan alınacak yanıtların sahadaki görev tanımını da etkileyebileceği düşünülmüştür. Alanda çalışanların mütercim tercümanlık bölümü mezunu olmasalar dahi tercümanlık mesleğini araştırmış, öğrenmiş, gerekliliklerinin farkında ve bu bilinci sürdüren, kendilerini geliştirmiş ve yeni şeyler öğrenmeye hevesli kişiler olmaları; sadece yabancı dil bilgisi ile futbol tercümanlığı yapan kişilerin de sektörde bulunabileceği düşünüldüğünde bir umut ışığı olmaktadır.

İkinci soru “Görev tanımınıza neler dâhildir?”dir. Sorulma amacı futbol tercümanlarının belirli bir görev tanımı olup olmadığının saptanmasıdır. Bu sayede çevirileri sırasında kendilerinden beklenenlerin öğrenilmesi amaçlanmaktadır.

Fenerbahçe'nin eski tercümanı Samet Güzel Sabah Gazetesi'nde Okan Can Yantır'a verdiği 17.03.2013 tarihli röportajında transfer görüşmelerinden soyunma odasına bulunması gereken tüm ortamlarda iletişim paydaşlarının yanında olduğundan ve onların özel problemleri ile bizzat ilgilendiğinden bahsetmiştir. Devamında ise “[...] Ben tüm bu gönüllü kısmı yaptığım için futbolcularla daha güçlü bir bağ yakaladım zaten.” ifadesini kullanmıştır (Bulut, 2018b: 82). Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen, futbol tercümanlarıyla gerçekleştirilen geçmiş röportajlardan da hareketle alıntıda “gönüllü” olarak bahsedilen kısımların günümüzde futbol tercümanları için bir şart mı olduğu belirsizdir. Benzer şekilde, Uyanık'ın (2015) yüksek lisans tezinde de “yaşam asistanı” olarak betimlediği görev tanımı da görülmektedir. Bunlardan yola çıkılarak tez kapsamında uygulanan ankette tercümanlara görev tanımlarının kapsamının ne olduğu soru olarak yöneltilmiştir. Sorunun sorulma amacı yabancı futbolcu ile iş hayatı haricinde geçirilen her vaktin tercümanın tarafsızlığına etki edip etmediğinin sorgulanmasıdır. Görev tanımı başlığında belirtildiği üzere tercümanın yabancı futbolcunun kişisel işleriyle ilgilenmesi, özel hayatında ona eşlik etmesi, kişisel veya ailevi problemlerinde yanında bulunması tercüman ve yabancı futbolcu arasında güven bağına güçlendirecektir. Ancak iş hayatı ile sosyal hayat arasındaki iletişimin ayrı olması gerekliliği göz ardı edilirse tercümanın tarafsızlığını zorlaştırabileceği düşünülmektedir.

Soruya alınan yanıtlar neredeyse her tercümanda farklılık göstermektedir. K3'ün belirttiğine göre futbol tercümanlığında görev tanımı görecelidir ve kulübün ihtiyaçlarına göre şekillenir. K6'ya göre ise görev tanımını genişletmek biraz da tercümanın kendisine bağlıdır: “İş tanımı çok belirgin olan kulüplerde, daha çok saha içi ve saha dışı çeviriler, analiz toplantıları ağırlıklı olarak bu görev tanımının içine girerken; organizasyon olarak sıkıntı yaşayan kulüplerde yabancı dil gerektiren tüm konularda bir çevirmen olarak yardımcı olmanız beklenebilir.” (K3). “Görev tanımını genişletmek biraz da tercümanın kendisine bağlı olan bir şey.” (K6).

Yanıtlar belirli başlıklar altında toplanmak istenirse; 5 katılımcı futbolcunun herkesle iletişimi sağlamak, 5 katılımcı futbolcuların her türlü ihtiyacıyla ilgilenmek, 3 katılımcı kulüp yönetimi – teknik kadro – hem yerli hem de yabancı futbolcu arasında iletişim köprüsü kurmak, 3 katılımcı çoğunlukla özel hayattaki ihtiyaçlarla ilgilenilmesini içeren günlük hayat yardımını gerçekleştirmek, 3 katılımcı hem futbolcular hem de aileleriyle ilgilenmek, 3 katılımcı çoğunlukla futbolcu – teknik kadro temelli olmak üzere kulübün yabancı dil ihtiyacını gidermek, 2 katılımcı görev tanımını futbolcu – teknik direktör iletişimini sağlamak, 2 katılımcı yabancı futbolcuların uyum süreçlerine destek olmak, 1 katılımcı nadiren futbolcu istekleri de olsa yalnızca çeviri işleriyle ilgilenmek, 1 katılımcı ise görev tanımını yönetim – futbolcu iletişimini sağlamak olarak ifade etmiştir.

Alınan yanıtlar doğrultusunda futbol tercümanlarının çeviri yaptığı ortamlar ve kişiler geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Ortamlar; antrenmanlar, hastaneler, okullar, devlet kurumları, bankalar, kulüp toplantıları, seminerler, organizasyonlar, konsolosluklar, kulüp tesisleri, röportaj yapılan yerlerdir. Çevirilerini yaptığı kişiler ise yöneticiler, menajerler, teknik kadro çalışanları, kulüp paydaşları, doktorlar, öğretmenler, bankacılar, devlet memurları, medya sorumluları, gazeteciler, sunucular, taraftarlardır. Görev tanımları temelde, bahsedilen ortamlarda, bahsedilen kişiler arasındaki iletişimin sağlanmasıdır. Yanıtlara göre bu görevin haricinde kulüp organizasyonu ve planlamaların yapılması, oturma izni alınması, sözleşmelerle ilgili süreçlerin takibi, yabancı futbolculara kalacak yer ayarlanması, yerli / yabancı futbolculara banka hesabı açılması, maça gelecek olan futbolcu yakınlarının listesinin yapılması ve kulübe iletilmesi, kulüp WhatsApp gruplarının bilgilendirilmesi, WhatsApp grupları üzerinden aktarılan metinlerin çevrilmesi, sağlık sorunlarında hastaneye gidilip kurum çalışanlarıyla futbolcu arasında çeviri yapılması, hem antrenmanlarda hem de maç öncesi, sonrası ve sonrasında

taktiklerin futbolculara aktarılması, maç sonrası yayıncı kuruluşun belirlediği isimlerle yapılan röportajlar sırasında çeviri yapılması, futbolcu veya yabancı kulüp paydaşının menajeriyle görüşme ve yazışma süreçlerinin yönetilmesi, futbolcu transferi sırasında yapılan yazışmaların sürdürülmesi, futbolcunun ulaşımının organize edilmesi, futbolcunun okul işlerinde yardımcı olunması, yurtdışı yazışmalarının ve disiplin talimatlarının yazılı çevirilerinin yapılması, evrak işlerinin yerine getirilmesi, gündelik hayatta yaşanabilecek problemlerin çözümüne yardımcı olunması, yabancı futbolcuların aileleri, özel istekleri ve ihtiyaçları, tatil ve izinlerle ilgili prosedürleri, ev yaşamındaki ihtiyaçları, çalışma izni süreçlerinin takibi ve yerine getirilmesi, futbolcuya tesislerin gezdirilmesi, takımın tanıtılması, araba kiralamasına yardımcı olunması, telefon hattı alınması, banka uygulamalarını kullanmasında futbolcuya destek olunması, yaşadığı şehre dair pratik bilgiler içeren pdf dosyasının hazırlanması, lisansının çıkması için gerekli işlemlerin halledilmesi, eksik evrakların takip edilmesi, tamamlanması üzere futbolculardan pasaport gibi gerekli bilgilerin edinilmesi, konsolosluklara yabancı dilde yazılan dilekçelerde yardımcı olunması, futbolculara seminerler ve organizasyonlar sırasında eşlik edilmesi görevlerinin sorumluluğu da kulüplerin tercümanlarına aittir.

Fatih Nar, Burak Katar'ın Türkiye'de ve Avrupa'da Spor Çevirisi Uygulamalarındaki Benzerlikler, Farklılıklar ve Meslekleşme isimli tezinde yer alan görüşme yanıtlarında tercümanlar arasında dil yetisinden ziyade tercümanlık mesleğinin etiği konusunda da belirli sıkıntılar mevcut olduğundan, iş tanımının pek net olmadığından ve tercümanın hemen hemen her işi yapmak zorunda kalabildiğinden bahsetmiştir (Katar, 2019: 103). Bu tez çalışması için yapılan anketler göz önünde bulundurulduğunda bahsedilen sorunun halen devam ettiği, görev tanımının halen net olmadığı ve mesleğin profesyonelleşmesinin önünde bir engel teşkil ettiği çıkarımı yapılabilmektedir. Bu da tarafsızlık açısından tercümanın nerede durması gerektiği hususunda bir netlik kazandırmamaktadır ve tercümanın rol karmaşası yaşamasına sebep olabilmektedir.

Üçüncü soru “Çeviri yaparken oyuncu, teknik direktör, yönetim, taraftar veya başka bir taraf lehine çeviri yaptığınız düşünüldü mü? Evet ise yaşadığınız olaydan kısaca bahseder misiniz?”dir. Üçüncü soru ile, tercümanların belirli bir taraf lehine çeviri yapılmış olunabileceğine dair tecrübeleri olup olmadığı sorularak sahada yaşanmış örneklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Soruya 14 katılımcı hayır yanıtını verirken 7 katılımcı belirli bir taraf lehine çeviri yaptıklarının düşünüldüğünü belirtmiştir. Evet yanıtı veren katılımcılardan örnekler aşağıdaki gibidir:

“Bir keresinde ana dili İngilizce olmayan bir hocanın bir basın toplantısında bir futbolcuyla ilgili yaptığı yorumu doğru çevirmiş olmama rağmen cümleyi söyleyiş tarzı ve kelime seçimleri sebebiyle sanki hoca futbolcu hakkında olumlu bir yorum yapmamış ama ben çevirirken onu olumlu çevirip futbolcuyu koruyormuşum şeklinde algılandı.” (K7)

K7’nin verdiği örnekte konuşmacının üslubunun ve kelime seçimlerinin; sözlerinin, konuştuğu dili bilmeyenler tarafından taraflı veya tarafsız anlaşılma durumunu etkilediği görülmektedir.

“Bir futbolcumuz maç sonu röportajında teknik direktör için gereken futbolu oynatmadığını söylemişti. Ben ise bu cümleyi "takım olarak gereken futbol anlayışını ortaya koymamız gerek" olarak çevirmiştım. [...] Başka bir örnek ise yine bir futbolcumuz ‘Yönetim benim transferimle alakalı sorumluluktan kaçıyor’ demişti. Ben ise bu cümleyi tamamen kasıtlı olarak yanlış çevirdim. ‘Yönetimimiz transferimle alakalı gereken mercilerle irtibat halinde’. [...] Amaç kimseyi kimseye karşı kışkırtmayacak şekilde çeviri yapmaktır.” (K9)

K9’un verdiği örnekten kulüp çıkarları ve taraftar beklentilerinin çevirilerde etkili olabileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca kulüp paydaşları arasında iletişimin devamlılığının sağlanabilmesi için sözlü çeviride zaman zaman manipölasyon da yapılabildiği görülmektedir.

“Bir tercüman kulüp çıkarlarını ön planda tutarak bazen konuşmaları yumuşatarak çevirebilir. Sarf edilen kelimeleri tercüme ederken yumuşatabilir ya da değiştirebilir. Bu tip örnekleri kariyerimde birçok kez yaşadım. Maç tansiyonunun yüksek olduğu anlarda herhangi bir kargaşayı önlemek için bu tip yöntemlere başvururuz.” (K11)

K11, örneğinde kulüp içi sükûnetin, bir olgunun tarafında olduğundan bahsetmiştir. Futbol tercümanının, yaptığı çevirilerle ortamı sakinleştirebileceği gibi tansiyonu daha da yükseltebileceği çıkarımı yapılabilir. Buradan futbol tercümanlarının yalnızca aktaran değil, Niska’nın Rol Piramidi’ndeki açıklayıcı ve kültür aracısı rollerini de üstlenebilecekleri çıkarımı yapılabilir.

“Örnek olarak şunu söyleyebilirim; bir kulüp başkanımız yabancı bir oyuncu ile toplantı yapıyordu. 3. kişi olarak başka bir kulüp yetkilisi toplantıya sonradan dâhil oldu. Başkanın isteği doğrultusunda başkan ile diğer kulüp yetkilisi arasında geçen

konuşmaları yabancı oyuncuya çevirmedi. Ancak oyuncuyla olan bütün konuşmaları tam ve eksiksiz bir şekilde çevirdim.” (K19)

K19’un örneğinde kulüp başkanının isteğinin çevrilecek cümleler üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Öyle ki kulübün yönergeleri, yönlendirmeleri, kulübün bir paydaşı olan tercüman için belirleyici olabilmektedir. Çeviri kararlarının, çeviri esnasında yapılan tercihlerin sorumluluğu yalnızca çevirmene yüklenmemelidir. Bu karar ve tercihler bazen çevirmenin isteği dışında ya da çeviri sonrası süreçte işverenin isteği doğrultusunda yapılacak müdahaleler yoluyla alınabilmektedir (Maral & Yücel, 2021: 1102).

“[...] bir basın toplantısında teknik direktörün söylediklerini çevirdiğimde, bazı taraftarlar onun açıklamalarını yumuşattığımı veya değiştirdiğimi düşündü. Oysaki tamamen doğru ve objektif bir çeviri yapmıştım. Bu durum genellikle çevirinin doğasından veya tarafların algılarından kaynaklanabiliyor. Bu tür yanlış anlaşılmalarda, objektif bir şekilde çalıştığımı açıklamak ve çevirinin birebir doğru olduğunu vurgulamak önemli oluyor. Tarafsızlığımı koruyarak, tüm tarafların doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamaya her zaman özen gösteriyorum.” (K20)

K20’nin verdiği örnekten; çevirilerin taraflı olarak nitelendirilmesinde dinleyicilerin algılarının da etkisi olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Öyle ki dinleyicilerin bakış açısı, duyduklarını yorumlama biçimi tercümanı taraflı olarak etiketlemelerine neden olabilmektedir.

“[...] özellikle yabancı oyuncular yönetimin, teknik ekibin bütün kararlarını benden duyuyorlar. Bazen sinirle tepkilerini bana gösterebiliyorlar ve yönetimin tarafında olduğumu düşünüyorlar. Bu şekilde bir taraf lehine çeviri yaptığının düşünüldüğü durumlar oldu evet.” (K21)

K21’in verdiği örnekte tercümanın, kulübün karar mercilerinin mesajlarını ileten kişi olması sebebiyle taraflı olarak algılanabileceğinden bahsedilmiştir. Bu örnekten kulüp yönetiminin sesi ve hatta yüzü görevindeki tercümanların, cümlelerini aktardıkları kişilerin düşüncelerine sahipmiş gibi algılanabileceği çıkarımı yapılabilmektedir.

Soruya hayır yanıtını veren katılımcılar söylenenlerin sorumluluğunun konuşmacılara ait olduğunu ve tercümanların sorumlu tutulmayacakları için (K2, K7, K10, K20) lehte veya aleyhte çeviri yapmalarına gerek kalmadığını düşünmektedir.

Tercümanın rolünün belirlenmesi açısından çevirinin yapıldığı bağlam etkilidir. Nitekim K3’ün yanıtı, çeviri sırasında stres de dâhil olmak üzere çevresel etmenlerin tarafsızlık bağlamında çeviri kararlarını etkileyebileceğini göstermektedir:

“Bir çevirmen çeviri yapacağı oyuncuyu dinlerken oyuncunun verdiği cevabın nelere yol açabileceğini, nasıl yanlış anlaşılmalara sebebiyet vereceğini o esnada düşünebilir ve kendince bir otosansür uygulayabilir. Bu konuda yorum yaparken ilgili kişinin nasıl bir stres yükü ile baş ettiğini, nasıl bir ortamın içinde bulunduğunu hesaba katmak gerekir. Tabii ki de bu tercih edilen bir tarz değildir ama eğer böyle bir durumla karşılaşmışsa bunun arkasında mutlaka o çevirmenin kulüp çıkarlarını göz etmesi yatmaktadır diye düşünüyorum.” (K3)

K5, kulübe bağlılığın öncül olması ve soruda verilen örnekteki ve benzeri durumlarda kulüp çıkarlarının gözetilmesi gerekliliği üzerinde durmuştur. Bu noktada tercüman için iletişim ihtiyacını sağladığı tarafların ihtiyaçları işlevsel çeviri ile paralellik gösterecek şekilde öne çıkmaktadır:

“Öncelikle bir tercüman için en önemli şey durum ne olursa olsun tarafsızlığını korumaya çalışmaktır. Eğer çalıştığınız kulübe bir teknik direktörle beraber gelmediyseniz, yani bir teknik direktörün ekibinde değilseniz, kulübün tercümanısınız. Her ne olursa olsun tarafınız bağlı olduğunuz kulübünüz olmalıdır.” (K5)

Tercümanlık işini yapan kişilerin uzmanlık alanlarının çeviri olması gerektiği kabul edilirse futbol tercümanlarının tarafsızlık ilkesine aykırı olacak şekilde belirli bir taraf lehine çeviri yapabileceğinin düşünülmemesi için tercümanın kulüp içinde bulunduğu nokta önemlidir. K6, futbol tercümanlarının kulüplerde bulunması gerektiği konumu, Burak Katar’ın yüksek lisans tezi için yaptığı görüşmede Serkan Gürbüz’ün ifade ettiği gibi üçgene benzeterek (Katar, 2019: 107) futbol tercümanının; teknik kadro, yönetim ve futbolculardan oluşan bir üçgenin tam ortasında yer alması gerektiğini ifade etmiştir:

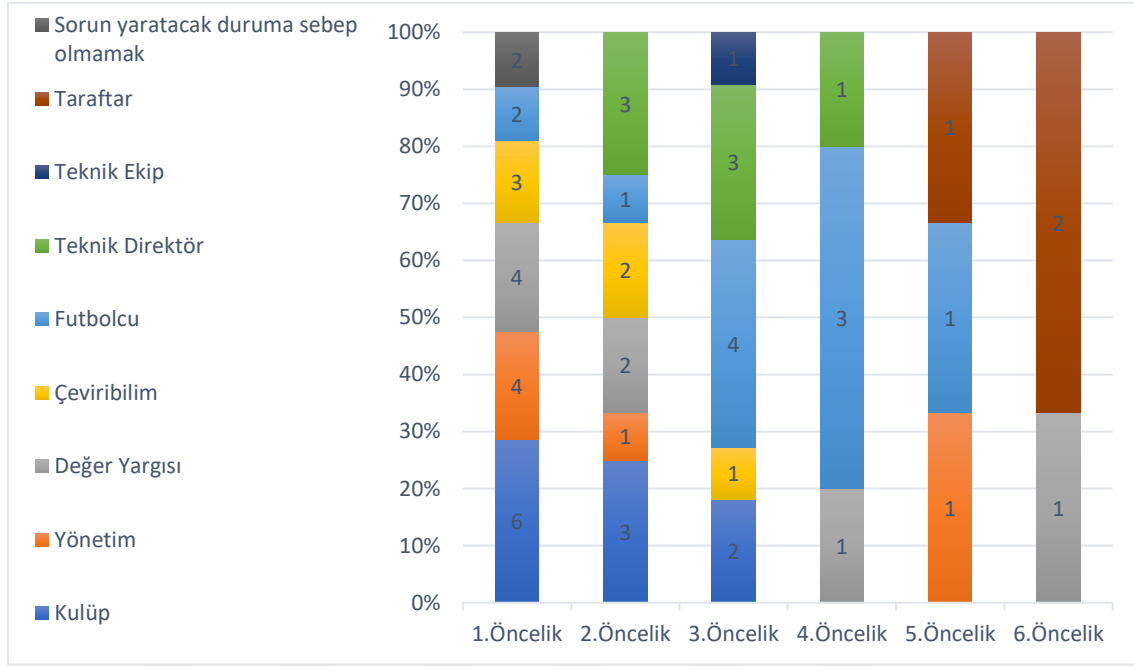
“Bir futbol takımı üçgene benzer. Bir kenarını teknik direktör ve ekibi oluşturur, diğerini yönetim, üçüncüsünü de futbolcular. Sizin tercüman olarak bu üçgenin tam ortasında hepsine eşit mesafede olmanız gerekiyor etik olarak.” (K6)

Dördüncü soru “Kulübün bütününe işveren kabul edersek çeviri yaparken sadakat önceliğinizi nedenleriyle sıralar mısınız? (futbolcu/ teknik direktör/ yönetim/ taraftar/ değer yargılarınız/ çeviribilim...)”dır. Bünyesinde çalışılan kulüpleri oluşturan paydaşlara duyulan sadakatin çeviriyi etkileyip etkilemediğinin araştırılabilmesi için ankette yer almaktadır. Duygusal sadakatin ideolojiyle bağlantısı olduğu ve ideolojinin sözlü çeviri anlarında alınan kararları etkilediği düşüncesinden hareketle ortaya çıkarılmıştır. Maral ve Yücel’e göre “Çevirmenin de her okur gibi erek kültür ve

toplumun bir parçası olduğu düşünülürken, çeviride alacağı kararlarda erek okuru da hesaba katması kaçınılmazdır. Çünkü çevirinin okurunun değişmesi, beklentilerin, alımlamanın, değerlerin ve bakış açısının değişmesi anlamına gelmektedir.” (Maral & Yücel, 2021: 1104). Bir tercüman olarak kaynak iletiyi tarafsız aktarması beklenen futbol tercümanları beklenti, alımlama, değer yargıları ve bakış açıları arasında oluşan değişimleri yalnızca kaynak iletiye bağlılık göstererek iletmesi mümkün görünmemektedir. Bu noktada bahsedilen etmenlerin çeviri süreçlerine etkisi (age., 1104) tercümanın sadakati üzerinden sorgulanabilir. Futbol tercümanlığında çeviride etkisi olabilecek şekilde sadakat duyulabilecek bileşenlerin futbolcu, teknik direktör, yönetim, taraftar, değer yargıları veya çeviribilim olduğu düşünülmekte ve bu sebeple soruda parantez içinde örnek olarak verilmiştir.

Kulüp paydaşları ve kişisel etmenler göz önünde bulundurulduğunda futbol tercümanlarının bağlılık duyup duymadığı ve yanıt eğer evetse en çok bağlılık duyduğu paydaşın veya kişisel etmenin sırasıyla neler olduğu sebepleriyle sorulduğunda alınan yanıtlar oldukça çeşitlidir.

Kulübü ilk sıraya koyan 6 katılımcı vardır. Yönetimi ilk sıraya koyan katılımcı sayısı 4’tür. İlk sıraya ikinci en sık yazılan, 4 katılımcının yanıtıyla kişinin özsaygısı ve güvenilirliği yani değer yargılarıdır. Bunu, 3 katılımcının yanıtı ile çeviribilim takip etmektedir. Sonraki yanıt 2 katılımcı tarafından yazılan “sorun yaratacak ortama sebep olmamak”tır. İkinci sıraya en çok yazılan yanıt 3’er katılımcı ile kulüp ve teknik direktör olmuştur. Bunu 2’şer yanıtla kişilerin değer yargıları ve çeviribilim takip etmektedir. İkinci sırada yer alan son cevap ise 1’er katılımcı ile yönetim ve futbolculardır. Üçüncü sıraya en çok yazılan yanıt 4 katılımcı ile futbolcular olmuştur. Futbolcuları, 3 katılımcı ile teknik direktör, 2 katılımcı ile kulüp, 1’er katılımcı ile teknik ekip ve çeviribilim yanıtları takip etmiştir. Dördüncü sıraya yerleştirilen yanıtlar sırayla 3 katılımcı ile futbolcular, 1’er katılımcı ile teknik direktör ve değer yargıları olmuştur. Beşinci sırada 1’er katılımcı ile futbolcu, yönetim ve taraftar yanıtları yer almıştır. Altıncı sıraya 2 katılımcı taraftar yanıtını verirken 1 katılımcı değer yargıları yazmıştır. 1 katılımcı herkese ve her şeye eşit bağlılık gösterdiğini belirtmiştir. 2 katılımcı ise soruya net bir yanıt vermemiştir (bkz. Grafik 2).

Grafik 2: Ankete Katılan Futbol Tercümanlarının Sadakat Önceliği

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sadakat önceliğinin kulüp olduğunu belirten bir katılımcı yanıtına aşağıda yer verilmiştir:

“Çünkü kulüplerin de kendi içerisinde belli etik kuralları vardır. [...] kulüp menfaatlerine zarar verebilecek durumlarda önceliğim tabii ki kulüp menfaatlerini korumaktır. Bu yanlış çeviri ya da çeviri yapmamak demek değil ancak çeviride gerektiği yerde ve gerektiği durumda reduction [eksiltme] yapmak kaçınılmaz ise bunu kulüp menfaatlerini korumak adına kullanmayı yanlış bulmuyorum.” (K19)

K19’un örneğinden görülmektedir ki çeviri sırasında kulübün menfaatleri gözetilebilmektedir. Öyle ki bu doğrultuda tercümanın, kulübün başarısını ve devamlılığını dikkate alarak çeviri yapması gereken kişi olmakla beraber aynı zamanda kulübüne zarar verebileceğini düşündüğü ifadeleri çıkarmasının veya kulübüne fayda sağlayabileceğini düşündüğü ifadeleri eklemek durumunda kalarak bu beklentileri karşılama yoluna gitmesinin önü aslında açıktır. Fenerbahçe’nin eski tercümanı Mustafa Kıran’ın Hürriyet Gazetesi röportajında dile getirdiği, futbolculara onları neyin motive edeceğini bilerek, kendinden bir şeyler katarak çeviri yaptığı ifadeleri de bunu destekler niteliktedir (Hürriyet Cumartesi, 20.07.2002 akt. Bulut, 2018b: 54-55).

Ortamının bileşenlerine özen gösterilerek, öngörülü olmaya çalışarak çeviri yapılması ve çeviri ortamındaki kişiler arasında gerginliğe, soruna sebep olunmaması gerektiğini düşünen katılımcıların yanıtlarından iki örnek aşağıdaki gibidir:

“Kulüp içerisinde dengelerin bozulmaması için bazı konularda, majör olmayan durumlarda, bir oyuncunun o anlık sinirle söylediği bir cümleyi, kulübün çıkarı için çevirmemeyi tercih edebiliyorsunuz. Maç sonrasında oyuncular gergin olabiliyorlar skora bağlı olarak. O an söyledikleri her şeyi teknik direktöre ya da yönetime çeviriyor olmak çok gerekli değildir. Çünkü o gerginlik geçtikten sonra bazen oyuncu bile söylediğinden pişmanlık duyabiliyor. O sebeple kulübün içerisindeki huzuru korumak adına bazen böyle kararlar alabiliyoruz.” (K1)

“Futbol bir takım sporu ve takım ruhuna uygun şekilde birleştirici olmak zorundasınız çünkü siz de takımın bir parçası oluyorsunuz. Oyuncunun veya teknik direktörün veya herhangi birinin nabızı yüksekken sorun yaratacak bir ifadesini bazen direkt çevirmek yerine daha uygun bir dille sorun yaratmayacak şekilde idare etmek daha doğru diye düşünüyorum.” (K4)

Örneklerden anlaşılmaktadır ki sadakat olgusu ortam, kişiler ve şartlarla bağlantılı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Çeviri sürecinde tercümanın hızlı düşünerek aldığı kararlar bazen öncelemeye sebep olabilmektedir. Ancak bu, anket yanıtlarından anlaşılmaktadır ki bir tarafa kalıcı, istikrarlı bir sadakat davranışı sergilendiği anlamına gelmemektedir. Sonuç olarak kulübe veya kişiye sadakat, aidiyetle koşut olarak kendini göstermekte ve çevirmenin tarafsızlığını etkilememektedir.

Beşinci soru “Teknik direktör kulübün herhangi bir bileşeni (futbolcu/ yönetim/ taraftar...) aleyhinde açıklama yapsaydı bunu çevirir miydiniz? Evet ise nasıl bir yol izlerdiniz?”dir. Üçüncü sorunun kontrol sorusudur. Genç Tercümanlar Çalıştay’ında gerçekleşen “Toplum ve Spor Çevirmenliği” oturumunda Orhan Ayhan’a panelde yönlendirilen “Antrenör kulüp aleyhinde kulübün eksiklikleri ve iç işleriyle ilgili bir açıklama yapıyorsa bu durumu tercüme etmemiz gerekir mi?” sorusundan ilham alınarak hazırlanmıştır (GTÇ, 2015: 88-90).

Soruya 21 katılımcının 21’i de tercümanların, konuşmacıların sözlerinden sorumlu tutulamayacağını belirterek ‘evet, çevirirdim’ yanıtını vermiştir. 20 katılımcı ortamın tansiyonunu yükseltmeyecek şekilde yumuşatmalar yaparak çevireceklerini ifade etmiştir. 1 katılımcı konuşmacının iletisinin içeriğini yumuşatmayacağından ve değiştirmeyeceğinden bahsetmiştir. Katılımcıların ifadelerine örnek olarak birkaç yanıt aşağıda yer verilmiştir:

“Bu sektörde elçiye zeval olmaz durumu yok. Herhangi sorun yaratması muhtemel bir durumda, sen neden durumu idare etmedin diye oklar size dönebilir. O yüzden

ayırıştırıcı değil birleştirici, sorun yaratan değil sorun çözen bir tutumda olmanız gerekiyor.” (K4)

“Bazen yönetim ve teknik ekip, zaman zaman da futbolcular bu tarz şeylerle karşınıza çıktığı zaman belki de söylemesi gerekeni söylüyor ancak bunu anlayamayacak futbolcular olduğunda ya da karakterine uygun olmayan durumlar olduğunda tepki gösterebilecek futbolcular olduğunda bu durumu tabiri caizse göğsünüzde yumuşatıp, durumu idare etmeniz gerekiyor.” (K5)

“Böyle bir durumda açıklamayı eksiksiz aktarırken içeriğini ve tonunu korumaya özen gösteririm. Yanlış anlaşılmalara önlemek adına mesajı net bir şekilde ifade ederim ancak içeriği yumuşatmak ya da değiştirmek gibi bir müdahalede bulunmam. [...] Bu süreçte, tarafsızlığımı koruyarak hem açıklamayı yapan kişiye hem de kulüp itibarına zarar vermemek için profesyonel bir üslup kullanırım. Çevirmen olarak görevim, mesajı olduğu gibi aktarmaktır; içerikten sorumluluk açıklamayı yapan kişiye aittir.” (K20)

Örneklerden özetle K20 hariç tüm katılımcılar ifadeleri yumuşatabileceklerini belirtmiştir. K20’nin çeviri yaklaşımı, Niska’nın Rol Piramidi’ndeki aktarıcı rolüyle örtüşmektedir. Diğer tüm katılımcıların ise çevirilerinde nispeten açıklayıcı veya kültür aracı rolü üstlenebildiği çıkarımı yapılabilmektedir.

Son olarak altıncı soru “Futbol çevirmeni olarak çalışan kişilerin çeviri eğitimi alması gerektiğini düşünüyor musunuz? Herhangi bir çevirmen meslek örgütüne üye misiniz? Futbol çevirmenliğinin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?”dur. Sorunun ankette bulunma amacı; futbol tercümanlığı öncesinde alınacak olan eğitimin alanda çalışan tercümanlara göre ne derece önemli olduğunun belirlenmesi, henüz futbol veya spor tercümanlığı özelinde bir dernek bulunmasa da meslek örgütüne sahip olmanın ve örgüte üye olmanın mesleklerini icra ederken maddi ve manevi rahatlık getireceği tahmin edilmekteyken tercümanların konu hakkında görüşlerinin alınması ve hem futbol gelişmelerinin Türkiye’ye etkisi hem de hızla ilerleyen teknoloji göz önünde bulundurulduğunda futbol tercümanlığının sonraki yıllarda yaşayabileceği değişikliklerin, mesleğin şekillenmesinde ve görev tanımının farklılaşmasında etkili olacağı düşünüldüğünden uygulama sahasını yakından tanıyan kişilerin konu hakkında sahip oldukları fikirlerin ileriki dönemin öngörülmesi ve buna göre ihtiyaç, beklenti tanımlamalarının yapılması anlamında faydalı kabul edilmesidir.

Sorunun ilk kısmına katılımcıların 8'i mesleki eğitimin gerekli olduğu düşüncesiyle soruya evet yanıtını vermiştir. 7 katılımcı mesleki eğitimin yanı sıra futbol tercümanlığının sahada, yerinde öğrenmeye uygunluğu ve tecrübelerin işin büyük kısmını oluşturduğu (K2, K21), sosyal yetkinlik ve insan iletişiminde etkin olabilme (K5), mesleki eğitim kadar önem arz eden futbol eğitimi alma (K6, K13), tek bir dile hakim olmaktansa olabildiğince çok dil bilme (K3, K14) etmenlerin de çalışma hayatında belirleyici olduğunu eklemiştir. 5 katılımcı soruya hayır yanıtını vermiştir. K1 ve K9 mesleki eğitimin şart olmadığını ancak kişinin kendini yetiştirmesi ve geliştirmesi gerektiğini, K10 asıl önemli olanın beceriler, dil ve kültür bilgisi olduğunu, K18 ise futbol tercümanlığının tamamen tecrübeye dayalı olduğunu ve alaylı olarak öğrenilip yapılabileceğini belirtmiştir. 1 katılımcı ise profesyonel takımla ilgilenilmediği surette futbol tercümanlarının mesleki eğitim almasına gerek olmadığı görüşündedir.

Meslek örgütlerine üye olan katılımcı sayısı 2'dir. Üye olmayan 12 tercüman vardır. Soruya yanıt vermeyen 5 katılımcı vardır. 1 katılımcı Boğaziçi Üniversitesi Çeviri Derneği'ne üye olduğunu ancak meslek örgütüne üye olmadığını belirtmiştir. 1 katılımcı ise önceden Dokuz Eylül Üniversitesi Çeviri Kulübüne üye olduğunu, şimdilerde üyeliği bulunmasa da Çeviri Derneği'ni takip ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca tüm katılımcıların 3'ü Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig'de, 1'i Süper Lig'de çalışan tercümanlardan oluşan WhatsApp gruplarına dâhil olduklarından bahsetmiştir. 1 katılımcı ise üyelerin hangi ligden olduğunu belirtmeden WhatsApp grubuna dâhil olduğunu yazmıştır.

Futbol tercümanlığının geleceği hakkındaki görüşleri sorulduğunda alınan yanıtlar farklı etmenlere göre çeşitlilik göstermiştir. 3 katılımcı devam edeceğini öngörmektedir. 7 katılımcı belli bir süre alsa da mesleğin etkileneceği, teknolojinin gelişimi ile yaşanabilecek dönüşümlere uyum sağlanması gerektiği, mesleğin Türkiye'de devam edeceği, teknolojinin futbol tercümanlarının yerini ikame edemeyeceği ve tercümanlara alanda duyulan ihtiyacın devam edeceği, mesleki yeterlilikleri açısından kişisel gelişimlerine özen gösterildiği takdirde tercümanların çalışma alanlarının süreceği, son olarak kulüp bütçeleri imkânı dâhilinde ve liyakate bağlı kalındığı sürece futbol tercümanlarına sahada ihtiyaç duyulacağı görüşündedir. 1 katılımcı mesleğin geleceğinden umutludur, beklenti içindedir ve futbol tercümanlığının daha iyi yerlere geleceği ve gelmesi gerektiği düşüncesindedir. Mesleğin devam etmeyeceğini düşünen 5 katılımcı, öngörülerini için farklı sebepler sunmuştur: Mesleğin güvencesi olmaması, kulüp

paydaşlarının eğitim seviyesi ve dil bilgisi geliştikçe tercümana ihtiyaç kalmaması bu sebeplerdendir. 1 katılımcı ise mesleğin hak ettiği değeri görmediği için geleceğinden endişelidir. 4 katılımcıdan yanıt alınamamıştır.

Eğitimin yanı sıra sahip olunması veya geliştirilmesi gereken yetkinlikler hakkında futbol tercümanlarından alınan yanıtlardan birkaç örneğe aşağıda değinilmiştir:

“Futbolu sevmeden bu işi yapmanız mümkün değil. Yabancı dillerden gelen terimleri, teknik direktörlerin her birinin farklı yapısına uyum sağlamak için bilmeniz gereken kelime hazinesi ve bununla beraber iyi bir hafıza da gerekiyor” (K6)

“Çeviri eğitimi almayan kişilerin çok korkunç ve pahalı sorunlara neden olduğunu bizzat kendim gözlemledim evet bence mutlaka bu keyfiyet ortadan kaldırılıp federasyon tarafından çeviribilim eğitimi alınması şartı getirilmelidir futbol çevirmeni akredite şartına.” (K16)

“[...] mesleğin öneminin artacağını düşünüyorum. Yabancı teknik direktör ve futbolcuların sayısının fazla olduğu bir ortamda, çevirmenler kulüplerin iletişimde kilit bir rol oynuyor. Bu nedenle, mesleğin daha sistematik bir yapıya kavuşması ve profesyonel çerçevede desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K20)

Örnekler göstermektedir ki yalnızca çeviri eğitimi alınması futbol tercümanlığı yapabilmek için yeterli görülmemekte ve futbolu sevmek, geniş kelime haznesine ve iyi bir hafızaya sahip olmak gibi yeterlilikler de çalışma hayatında fayda sağlayacak özellikler olarak görülmektedir. Ayrıca tercümanların sahip olması beklenenin dışında federasyon tarafından getirilmesi önerilen çeviri eğitimi alınması şartı ve futbol tercümanlığı mesleğinin daha sistematik hale gelmesi, profesyonel düzeyde arka çıkılması gerekliliği gibi öneriler de tercümanlar tarafından belirtilmiştir.

Ayrıca futbol tercümanlığının gelecekte yaşayabileceği süreçle ilgili gelen bir yanıtta K12, nitelikli kişilerin liyakatle işe alınmasının, yerinin hakkını verebilecek insanların alanda çalışmasının mesleğe verilen değer in yükselmesine etkisinden bahsetmektedir:

“Kulüplerin maddi durumları kötüleşirse nitelikli insanların sektöre girmesi yavaşlar ve mesleğimizin değeri azalır. Liyakatli insanların görevde olmaması durumunda da hem nitelikli insanları kulüplerden soğutur hem de kalifiye olmayan insanların sektöre dâhil olmasıyla mesleğimizin değeri yine azalır.” (K12)

Bu bölümde anket sorularına alınan yanıtlar doğrultusunda değerlendirmeler ve çıkarımlar yapılmıştır. Bir sonraki başlıkta, elde edilen veriler tarafsızlık ve görev tanımı ilişkisi bağlamında irdelenecektir.

4. BÖLÜM: TARAFSIZLIK VE GÖREV TANIMI İLİŞKİSİ

Tezde futbol tercümanının çevirilerinde taraflı çeviri kararları alma ihtimalinin görev tanımıyla ilişkisi ve birbirlerine etkileri sorgulanmaktadır. Tarafsızlık ilkesinin en net görülebileceği yerin; gönderici ve alıcıdan oluşan iletişim bağlamının futbol tercümanı tarafından nesnellikle takip edileceği ve iletilerin karşılıklı olarak çeviri aracıyla aktarılacağı ortam olduğu düşünülmektedir. Futbol tercümanı, bu şekilde, çeviri yaparken hangi stratejileri izlediğini, hangi yöntemi neden kullandığını ve alacağı çeviri kararlarını tarafsızlık çerçevesinde açıklayabilecektir.

İletişimin durağan bir süreç olmadığından ve iletişim ortamındaki paydaşların beklentileri ve ruh halleri dolayısıyla tercüman rollerinin farklılaşabileceğinden görev tanımı başlığında söz edilmişti. Bu durum çeviri kararlarını doğrudan etkilemektedir ve tercümanın çeviri sürecinde aldığı kararların taraflı olup olmadığı konusunu tartışmaya açmaktadır. Tercümanlar, çeviri yapılan ortam ve konuşmacılar için en uygun olduğunu düşündüğü kararları; tecrübeleri, eğitim geçmişleri ve kişisel fikirleri doğrultusunda alıp işlerini en uygun şekilde ve görev tanımı kapsamında işverenlerinin kendilerinden beklediği şekilde yapmaları sayesinde, taraf olup olmama konusunda kendilerine karşı herhangi bir algı oluşmayacağını ve yargılanmayacağını bilip buna güvenebilmektedir.

Futbol tercümanı, duyguyu aktarması gerektiği anlarda, çeviri yapacağı kişilerin anlayacağı şekilde kültürel uyarlama yapabilmektedir. Burada konunun taraflı olmakla veya tarafsızlıkla ilgili olmaktan çıkıp erek odaklı ve işlevsel çeviri yapabilmeye dâhil olduğu düşünülmektedir. Dilsel olarak çıkarma-ekleme denilebilecek işlemlerin ‘çevirmenin niyeti’ açısından bazen takımın ve taraftarın moralini bozmama bazense moral verme gibi işlevleri vardır (Bulut, 2018a: 79). Zira özellikle duyguların karşı tarafa iletilmesinin gerektiği soyunma odası motivasyon konuşmalarında, maça dahil edilmeden önceki dakikalarda futbolculara yapılan hazırlık konuşmalarında, maçın kaybedildiği zamanlarda kulüp paydaşlarının düşük duygu durumlarını yükseltebilmek için yapılan konuşmalarda veya kazanılan maçlar sonrasında hislerin öne çıktığı basın toplantılarında duyguların aktarılması oldukça doğaldır. Sonuçta erek odaklı çeviri yapıldığı düşünüldüğünde konuşmacının duygularının karşı tarafta da uyandırılması gerekliliği söz konusu olduğunda tercüman duyguları dillendirecektir. Kültürel uyarlama doğrultusunda kendininkileri dâhil etmeden duyguları kullanacaktır. Bu durumlarda tercüman, farklı

kültür arka planlarından gelen kişiler arasında köprü kurduğu için Niska'ya göre kültür aracı rolünü üstlenmektedir.

Motivasyonel konuşmalar için yapılacak olan çeşitli kültürel uyarlamalar ve işlevsel çeviri kararları haricinde futbol tercümanının çeviriye duygularını katmasının, mesleğin tarafsızlık ilkesini zedeleyeceği düşünülebilir. Duygu ve düşüncelerin öznel olduğu göz önünde bulundurulduğunda içeriğe katılacak olan her bir duygu alıcı için etkileyici veya yönlendirici nitelik taşıyabilecektir. Çevirisinde taraflı olması durumunda bir futbol tercümanı yabancı futbolcuların sözleşme fesihlerinden yabancı futbolcuyu, yabancı teknik direktörü ve hatta kulüp itibarını zedelemeye kadar kulüp paydaşlarına zarar verebilecek konumda bulunabilir. Buradan tercümanın kulüp içindeki pozisyonu ve yaptığı görevin ne derece önemli olduğu bir kez daha görülmektedir.

Bunun yanı sıra tercümanın belirli bir futbolcuyla, teknik direktörle veya herhangi yabancı kulüp paydaşı ile daha yakın olması durumunda aralarında kurulacak olan güvenle çeviri ihtiyacına sahip olan taraf, tercümandan kişisel tercümanı olmasını bekleyebilir. Teknik direktörlerin ekibinde çalışan tercümanlar buna örnek verilebilir (K5). Bu durum karşısında kulüp tercümanı artık farklı isimler altında da çalışmaya başlayabilir. Örneğin o çalışanın kişisel asistanı veya menajeri olabilir. Çalıştığı başlığın değişmesi iş gerekliliklerini de doğrudan etkileyecektir. Zira kişisel asistan da menajer de kişi özelinde çalışan mesleklerdir. Çalıştıkları kişilerin kariyer, gelecek ve kazançlarının öncelenmesi işlerinin doğal getirisi. Ancak futbol tercümanları Türkiye'de genellikle kulüp bünyesinde işe alınarak kulübün bir parçası olarak çalışır. Dolayısıyla kulüp içi konumu itibarıyla ideal şartlarda kişisel beklentilerden ve taraflılıktan uzak bir noktada bulunduğu çıkarımı yapılabilir. Buna karşın, çeviriye ihtiyaç duyan kişilerle kurulması gereken güven sınırı aşılsa da taraflılık söz konusu olabilecektir. Örneğin dipnotta¹¹ verilen olayda tercüman, kulübü zarar görmesin diye seslendirilen cümleyi çevirmeme kararı almıştır. Çevrilmesi durumunda futbolcu zor durumda kalabilir. Ancak en nihayetinde futbolcunun duygularının bilinçli bir şekilde çevrilmemesi aslında bir sansür kararıdır. Futbol tercümanı bir yandan çevirisini yaptığı kişilerin duygularını aktarmakla yükümlüken öte yandan kulübünü temsil eden kişidir. Kendini kulübüne ait hisseder ve

¹¹ “Galatasaray'da iki sezon giydiği 19 numaralı forması Lorik Cana'ya verilen Harry Kewell GS TV de konu ile ilgili sorulan soruya ‘Yıkıldım, içime oturdu (I was devastated, gutted) cevabını verdi. Ancak Avustralyalı futbolcunun bu sözleri tercüman Mert Çetin tarafından tercüme edilmedi... Hürriyet (24 Temmuz 2010)” (akt. Bulut, 2015: 82).

onun başarısı için çalışır. Bununla birlikte, çeviri hizmeti verdiği kişinin de sesidir ve beraber çalıştıkları süre boyunca aralarında güven gelişmiştir. Söz konusu durum özelinde değerlendirildiğinde, futbolcunun kulüpten ayrılması sonrası tercümanın, futbolcunun kulübe zarar verebileceğini ön gördüğü ifadesini çevirmeme kararı almasının, aralarındaki güveni sarstığı düşünülmektedir. Futbol tercümanının işvereni kulüp olmakla beraber daha önce belirtildiği üzere en çok vakti yabancı futbolcularla, onlar için çeviri yaparak geçirmektedir ve belki de kulüpteki işvereni kadar yabancı futbolcularla da arasında güven bağı kurulmaktadır. Bu yüzden tercümanın, alıcıya iletilmesi gereken duygu içerikli mesajların haricinde yapacağı çevirilere duygu, düşünce katması, çevirisine yorum eklemesine yol açarak çevirmen görünürlüğü artıracaktır.

Duygu içerikli iletilerin sıklıkla yer aldığı durumlar yalnızca topluluk içerisinde yapılan soyunma odası çevirileri, röportajlar veya basın toplantısı çevirileri ile sınırlı değildir. Futbol tercümanı yabancı futbolcuların iş hayatlarında olduğu kadar hatta belki de çok daha fazla zamanını onların gündelik hayatının da içinde bulunarak geçirir. Konuşma içerisinde duygular ne kadar aktarılsa bu durum iki tarafı da birbirine o kadar yakınlaştıracaktır. Karşılıklı güvenin kazanılabilmesi anlamında bu durum gerekliken sınırın aşılması iki tarafın da mesleki açıdan bakıldığında profesyonelliğini negatif etkileyebilir. Yabancı futbolcunun veya teknik direktörün tercümandan yalnızca kendisi için çalışmasının teklif edilmesi veya tercümanın kulüp tercümanı olarak çalışmayı bırakıp bir menajer olarak veya belirli bir futbolcunun tercümanı veya asistanı olarak çalışmaya başlaması gibi bir durum, bahsedilen olasılığa örnek gösterilebilir. Bu meslek değişimi, futbolcunun tercümanı rolünderken gerekli olduğu belirtilen tarafsızlık ilkesinin yerini artık işverenin önceliklerine bıraktığı söylenebilir.

Öte yandan, tercüme sırasında futbol tercümanlarının hislerini ne derece katabileceği ya da katıp katmamasına ilişkin görüşler farklılık göstermektedir. Buna bir örnek olarak, Orhan Ayhan'ın Genç Tercümanlar Çalıştay'ının Toplum ve Spor Çevirmenliği oturumunda yaptığı konuşma verilebilir. Ayhan'a göre;

"[...] Tercümana gelince tam tercüme yapmalıdır. Siz hislerinizi katmamalısınız. Takımların hasta taraftarı olabilirsiniz, teknik direktörün tercümanı olabilirsiniz, teknik direktör öyle laflar etmiştir ki sizi tatmin etmemiştir. Ama yine de siz mesleki kuralların dışına çıkmayın. Mesleğinizi sürdürebilmek için kulübü ve patronunuz olan teknik direktörü kurtarmak adına eklemeler ve çıkarmalar yapmamalısınız. Ama yumuşatıcı ifadelerinize kimse karşı çıkmaz." (GTÇ, 2015: 97).

Örnekten anlaşıldığı üzere futbol tercümanlarından beklenen, ekleme ve çıkarmaların yapılmamasından da görülebileceği üzere çevirisini aktarıcı rolüyle yapmasıdır. İfadelerin yer yer yumuşatılması ise tercümanın kültür aracısı rolünü de taşıyabileceğine dair veri oluşturabilmektedir. Futbol tercümanları tercümanlığın diğer alanlarında da ve hatta diğer tüm mesleklerde de olduğu gibi bulunduğu yerde çalışmaya devam edebilme durumunu güvence altına alabilmek için işini layığıyla yerine getirmeli ve etik davranmalıdır. Bu durum, iletişimin her iki tarafının da beklentileriyle koşuttur. Yerine getirmediği takdirde kulüp kendisiyle devam etmek istemeyecek, tercüman işe tutunamayacaktır. Çünkü tercümanların neticede yol açtığı iletişim başarısı veya problemleri, işveren ve hizmet sunduğu kişiler açısından tercümanın işini yapmadaki yetkinliğini gösterecek en somut örnektir. Tercümanların, anket sorularına verdiği açık uçlu yanıtlardan; kulüplerin, çalışma prensiplerinde tarafsız olmayan, etik davranmayan, iletişim problemlerine yol açan tercümanlarla çalışmayı tercih etmeyeceği çıkarımı yapılabilmektedir (bkz. K6, K19, K20). Yani profesyonel olmayan tercümanların kulüplerde barınma süreleri uzun olmayabilecektir. Özetle tarafsızlık hem çeviribilim açısından bilim dalına ve mesleğe saygıyı gösteren bir gerekliliktir hem de mesleğin sahada uygulama sürecinde işverenler tarafından tercih sebebidir.

Tarafsızlığın sağlanmasına faydası olan bir diğer husus ise iletişim üçgenidir. Mütercim tercümanlık lisans eğitimi sırasında tercüman adaylarına sözlü çeviri yapılırken tercümanın, konuşmacının ve tercümeyle ihtiyacı olan kişinin ortamda hangi konumlarda bulunmaları gerektiği ve birbirine olan mesafeleri hakkında eğitim verilmektedir. Sözlü çevirinin alt kolu olan toplum çevirmenliğinin alt branşlarının neredeyse tamamında tercüman; konuşmacı ve tercümeyle ihtiyacı olan kişinin arasında bulunur. Etkili çeviri için oluşturulan bu üçgenin korunması ve iletişimin her bir paydaşının nerede durduğu önemlidir. 2019 tarihinde Türkiye’de ve Avrupa’da Spor Çevirisi Uygulamalarındaki Benzerlikler, Farklılıklar ve Meslekleşme yüksek lisans tezi kapsamında Burak Katar ile yaptığı görüşmede futbol tercümanı Serkan Gürbüz, mütercim tercümanlık eğitiminde verilen bu üçgene benzer şekilde tercümanların tam ortada durmayı başarması gerektiğini, tam ortaya kastettiğinin ise yönetici, futbolcu ve hoca (teknik direktör) üçgeninin tam ortası olduğunu belirtmiştir. Yönetici, futbolcu ve teknik direktör arasında sağlanması faydalı görülen iletişim üçgeni nispeten daha soyut olmakla beraber mütercim tercümanlık derslerinde anlatılan sözlü çeviri sırasında oluşturulması sağlıklı bir iletişim

için gerekli görülen üçgenle benzerlik göstermektedir. Teknik direktör ve futbolcu arasındaki iletişimi aktaracağı sırada tercüman ikisinin arasında bulunmalı, yönetici-teknik direktör, yönetici-futbolcu veya futbolcu-teknik direktör arasında da aynı konumda yer almalıdır. Bu sadece fiziksel ve somut anlamla sınırlı kalmadığı, kendini zihnen de bu paydaşların ortasında konumlandığı sürece tercümanın, çevirilerinde tarafsızlık ilkesine riayetiyle ilgili sorgulamalardan uzak kalacağı düşünülmektedir. Zira Gürbüz'ün de aynı röportajda belirttiği üzere tercüman fiziksel bir şey üretmediği için, işini yalnızca sözcüklerle icra ettiği için kulüp içinde gözden çıkarılabilecek ilk kişi olarak görülebilir. (Katar, 2019: 107). Profesyonelliğini ve dolayısıyla işini koruyabilmek için tercümanın kulüp paydaşlarına olan mesafesini ayarlayabilmesi önemlidir. Anketin ilk sorusu ile elde edilen yanıtlardan görülebileceği üzere mesleğe mütercim tercümanlık ve çeviribilim eğitimi sonrasında başlayan tercümanlar üçte birlik kısmı oluşturmaktadır. Geri kalan tercümanlar dil ve edebiyat çoğunlukta olmak üzere diğer lisans bölümlerinde eğitim almış kişilerdir. Buradan hareketle her ne kadar mesleğe mütercim tercümanlık eğitimi almadan atılan tercümanlar olsa da aslında lisans eğitimi mesleğin dinamiklerini ve çeviriye dair teorik bilgileri içerdiğinden tercüman adaylarının farkındalıklarının artması açısından önemlidir ve bu sayede tercümanlar, çalışma hayatlarında alacakları çeviri kararlarını daha kolay gerekçelendirebilecektir.

Tercümanların tarafsız olmasını sağlayacak olan belki de en önemli etmen aldıkları eğitimidir. Mütercim tercümanlık eğitimi alıp sahada çalışmaya başlayan tercümanlar meslek bilgisine hâkim olarak işe başlayacaklarından tarafsızlık, bu kişiler için çalışma hayatlarında dikkat edecekleri unsurlar arasında daha yukarılarda bulunabilecektir. Elbette kişiler yalnızca lisans eğitimi alarak kendilerini geliştirebilecektir diye bir zorunluluk yoktur. Başka bir alanda eğitim alan kişiler de daha sonra futbol tercümanlığı yapmaya karar verdiklerinde kendilerini geliştirmek ve alanı öğrenmek amacıyla çeşitli eğitimlere katılabilmekte veya kendi kendilerine araştırma, okuma yaparak donanımlarını artırabilmektedir. Hatta tercümanlığa alaylı başlayan kişiler meslek bilgisi açısından lisans eğitimi almış kişilerden eksiği olabileceğini düşünebileceğinden tarafsızlık konusuna belki de eğitilmiş tercümanlar kadar özenli yaklaşabilmektedir. Öyle ki tarafsızlık olgusu futbol tercümanlarının meslek etiği ve çeviri normları doğrultusunda karar alma süreçlerinde şekillenebilmektedir.

İdeoloji başlığında bahsedildiği üzere çeviri sürecinde tercümanın eğitim geçmişinin dışında ideolojiler de rol oynamaktadır. Her şey bir yana, tarafsızlık söz konusu olduğunda asıl etmenin iletişim olduğu unutulmamalıdır. Tamamen insan faktöründen oluşan ve insana bağlı gelişen bu konu mesleki profesyonellik açısından incelenebileceği gibi psikolojik, sosyolojik açıdan da ele alınabilir. Öncelikle Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinde yer alan insanın kendini bir yere ait hissetme ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda (Maslow, 1943) hiç kimsenin tarafsız olamayacağı sonucuna ulaşılabilir. Çünkü her birey geçmiş yaşantısının etkisiyle güncel durumları ve şartları değerlendirecek, bu doğrultuda karar alacak ve tepki verecektir. Aynı zamanda sahip olduğu ideolojiler de kararlarını ve duruşunu etkileyecektir. Aynı meslek grubuna mensup olsa da kişiler bireysel farklılıklar sebebiyle işlerini birbirinden bağımsız şekilde yürütecektir. İletişim gibi değişken ve canlı bir alanda çalışan tercümanların bireysel farklılıklar ve ideoloji çeşitliliği de göz önünde bulundurulduğunda mesleklerini aynı şekilde icra etmesi mümkün görünmemekle birlikte tercümanlardan beklentilerin belirginleştiği noktada tercümanların işlerinin daha kolaylaşacağı ve kendilerini yalnızca bir yere ait olmaları şartıyla maddi ve manevi olarak güvende hissetmelerine yer bırakmadan işlerini yapabilmeleri mümkün olacaktır.

Bünyesinde çalıştığı yere ve gruba karşı hissedebileceği aidiyet, tarafsızlık açısından tercümanın aleyhine sonuçlar doğurabilir. Elbette kendisi de bünyesinde çalıştığı takımın kazanmasından kıvanç duyacaktır; ancak o an orada tercüman olarak bulunduğu göz ardı edilirse tercüman, taraftar gibi görünebilir. Bu durum rol karmaşası yaratabilir ve tercümanın mesleki profesyonelliğini etkileyebilir. Jest ve mimiklerini doğru kullanması, her ne kadar kulübün bir parçası olsa da tarafsızlığını koruyabilmek için kendi tepkilerini yüzünde taşıyamaması tarafsızlık ilkesinin sağlanmasında önemli etmenlerdir. Tercüman her ne kadar çeviri yapılan ortamda fiziksel olarak bulunmasıyla görünür olsa da tarafsız bir görüntü oluşturması önem taşımaktadır. Nitekim kuramcılar da çevirmenlerin kaynak dilde üretilen yazılı ve sözlü iletilerin ilk alıcısı olarak sıradan bir okurdan veya dinleyiciden farklı alımladıkları kaynağı bireysel veya içinde bulundukları gruba ait olan ideoloji, inanç ve değerleri çeviriye katmadan tarafsız biçimde aktarmakla sorumlu olduklarını belirtmektedir (Hatim ve Mason, 1990: 223, 224 akt. Maral & Yücel, 2021: 1103, 1104).

Her ne kadar aidiyet duygusu, iletişim paydaşlarının tercümana güveni açısından önemli olsa da kimi zaman tercümanın mesleğini profesyonelce yerine getirmesini zorlaştırabilir. Alev Bulut'un Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji İdeolojik Çeviri kitabında belirttiği üzere: "Dışarıdan bir baskı olmadan kendisini işvereni ile ekibiyle bütünleşmiş ve özdeş gören çevirmen, kararlarını profesyonel bir çevirmenden çok çevirmenlik bilinci ve edici olmayan ekip içi refakatçi çevirmen olarak almaktadır." (Bulut, 2018a: 77) Tercümanın savunucu rolüyle yaptığı çeviriler arttıkça tarafsız kalması zorlaşacaktır. Bunun önüne geçebilmek için tercümanın yapması gereken mesleki etik çerçevesinde çeviri yapmaktır. Tercüman mesleki kimliğinin bilinciyle yapacağı çevirilerde profesyonellik artacaktır. Futbol tercümanları da ait hissetme eğilimi ile kulüp paydaşları tarafından değer gördüğünü, kendilerine iyi davranıldığını ve saygı duyulduğunu, mesleklerine önem verildiğini hissederse bünyesinde çalıştığı kulübü, tıpkı bir marka adı altında çalışan farklı departmanlardaki kişilerin ortak bir amaç için çalışması gibi sahiplenecektir. Bu amaç uğrunda çalıştığı şirketin bünyesine kendini ait hissetmesi gibi futbol tercümanları da mesleki profesyonelliklerini kaybetmeden kendilerini çalıştıkları kulübe ait hissedebilmektedir. Zira "ekipten biri gibi olmak sözlü çevirmenin etik duruşunu ve mesleki performansını çok kolay etkileyebilmektedir." (Bulut, 2018a: 75). Bu noktada tercümanlığı meslek olarak yerine getiren kimselerin işlerini icra ederken profesyonellikten şaşmamaları önemlidir. Futbol tercümanları çalıştıkları kulüplerin sıkı taraftarı değil, kulübü başarıya ulaştırmak isteyen, çalıştığı takımın iyi yerlere gelmesi için çaba sarf eden kulüp çalışanıdır. Ayrıca futbol tercümanının tarafsızlık ilkesine aykırı hareket etmesi kendisi için güven alanının daralmasına sebep olabilecektir. Çünkü futbol tercümanı yabancı futbolcular için en güvenilir kişi olmalıdır. Yönetimi, teknik direktörü için güvenilir kişi olması gerekmektedir. Bu paydaşlardan herhangi biri tercümanın başka bir paydaşın çıkarlarını daha fazla gözetecek şekilde çeviri yaptığını düşünürse güven ortamı sarsılacaktır ve bu durumdan geri dönülmesi mümkün olmayacaktır (bkz. K6).

Nalan Büyükkantarcıoğlu'na göre;

"Yan-tutucu yaklaşımın söylemde yansıması bireyin ya da toplumsal bir grubun iki kategoriden birine diğerine göre kendine daha yakın değerlendirilmesi, kendisiyle özdeşleştirilmesi, diğerini de farklı, uzak ve olumsuz bulması sonucu temel ön yargılarını belli ideolojik yapı çerçevesinde dil aracılığı ile sunması olarak özetlenebilir." (Büyükkantarcıoğlu, 1999: 117)

Söylemler, iletişimin temelidir ve neredeyse her söylemden ideoloji çıkarımı yapılabilmektedir. Dolayısıyla işi iletişim ve aktarım olan tercüman, çevirilerine iletişim paydaşlarınıninki hariç başka bir ideolojiyi dâhil ettiğinde çevirilerin tarafsızlığı sorgulamaya açık hale gelebilecektir. Buna örnek olarak Alev Bulut, Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji İdeolojik Çeviri kitabında şu cümlelere yer vermiştir:

"Elbette çeviri gerektiren bütün alanlar meslek olarak çeviriyi biçimlendirirken çevirmenin donanımına da giriyor. Bu bilgi, birikim ve donanım da 'kasıtlı' ideolojik karar almayı engelleyip 'profesyonelliği', 'uzmanlığı' artırıyor olabilir. Yine de 'kurum kimliği', 'taraf olma', 'ekip ve grup ideallerine hizmet etme' amaçlı bilinçli, kasıtlı 'ideolojik çeviri' örnekleri"ne (Bulut, 2018a: 145) rastlanmaktadır.

Alev Bulut'un bahsettiği gibi hem yazılı hem de sözlü çeviri süreçlerinde ideolojik dil kullanımının toplulukları "yönlendirme" ve "etkileme" gücü vardır (Bulut, 2018a: 105). Konu kalabalık taraftar grupları olduğunda ve taraftar gruplarının, takımları için zaman zaman ne yazık ki şiddete dahi başvuracak kadar takımına bağlı kişiler olabildiği düşünüldüğünde futbol tercümanının rolünün ne kadar kritik olduğu daha net anlaşılabilecektir. Takım içi iletişimi ve anlaşmayı sağlamanın yanı sıra kulübün taraftarına ve basına tanıtılması, aktarılması noktasında kulübün dijital medya veya geleneksel medya sorumlusunun yanında televizyon veya sosyal medya platformlarına verilecek olan röportajlarda, katılınacak olan üniversite veya çeşitli kurum ya da kuruluşların ödül törenlerinde yapılacak olan konuşmalarda yabancı kulüp paydaşlarının iletişim ihtiyacını karşılayacak olan kulüp tercümanlarına sorumluluk düşmektedir. Kulübünü oluşturan paydaşları temsil etmesi gereken futbol tercümanı, bahsedilen tarzdaki ortamlarda seyircileri ve dinleyicileri fazla çabalamadan etkileyebilir ve onları istendik yönde harekete geçirebilir. Dışarıdan bakıldığında sadece iki dil arasında çeviriden, ifadeleri iki farklı dilde söyleyebilmeden sorumlu olduğu düşünülebilen tercümanların yaptığı işin kritik noktalara sahip olduğu fark edilmeli, takdir edilmeli ve görev kapsamı, içeriği mesleği profesyonelce yürütemeyecek kişilerin suistimaline mahal vermeyecek şekilde betimlenmelidir. Böylelikle, mesleği icra eden kişilerin liyakatli, saygın kimselerden oluşması sağlanarak kulüplerin de itibarı korunmuş olacaktır.

Bu noktada, tarafsızlığa etki eden bir diğer unsurun taraftarlar olduğunu belirtmekte yarar vardır. Türk futbolunda taraftarlar futboldan, maçın kendisinden ayrı düşünülemez. Taraftarlar futbolcularla ilgili haberleri, transfer süreçlerini, takım bünyesinde çalışan teknik direktör, yönetim ve başkanlıkta yaşanan gelişmeleri her zaman yakından takip

etmektedir. Bunda taraftarların kendilerini takımın bir parçası olarak görmesinin büyük etkisi vardır. Türkiye'de futbol taraftarlığı belki de birçok ülke liginde yaşanan taraftarlıktan çok daha özveri barındırmaktadır. Taraftarlık yalnızca futbolla ilgili değildir; futbolu bilmeyen, futbolla ilgilenmeyen kişilerin bile tuttuğu bir takım olabilmektedir. Aslında futbol yalnızca spor değildir; kültürün toplumu sosyal, ekonomik, politik açıdan etkileyen yapı taşıdır. Sosyal bir varlık olan insanın aidiyet ihtiyacını karşılamamanın hem fiziksel hem de zihinsel olarak sağlıklı bir aracıdır. Takımı ile ilgili her gelişmeye yüksek katılım göstererek ve her birine canlı, yoğun tepkiler vererek takımlarla iç içe olan taraftarların Türk futbolunda etkisi oldukça yoğun bir şekilde kendini göstermektedir. Futbol kulüpleri de taraftarlarıyla etkileşimlerinin varlıkları ve gelecekleri açısından ne kadar önemli olduğunun bilincinde hareket etmektedir.

Kulüplerin, taraftarlarıyla etkili iletişim kurmaları futbol kulüpleri için bir ihtiyaçtır. Taraftarlar desteklediği futbol kulübünü, futbolcuları, teknik direktörü, kulübü yakından tanımak ister. Türkiye özelinde bahsedilecek olursa taraftarlar, tuttuğu futbol takımını her alanda destekleyebilmek için olabildiğince şeffaf bilgilendirilmeye gerek duyar. İnteraktivite, futbol kulüplerinin ve taraftarların bütünleşebilmesi, birbirlerini koordineli olarak yükseltebilmesi açısından önemli yer tutmaktadır. Bu noktada kimi zaman kulüp tercümanı da taraftarların takip ettiği kulüp üyeleridir. Hatta zaman zaman eleştirilerin odak noktasıyken, çoğunlukla taraftar topluluğu tarafından da benimsenmiş ve aidiyet temelinde kabul görmüş bir isimdir.

Bir futbol taraftarı gözünden bakıldığında desteklenen kulübün çalışanlarının takımın geleceğinin iyiliği, takımın daha güçlü olabilmesi ve ileride daha başarılı olabilmesi için ümit aşılayıcı motivasyon cümlelerinin kulüp paydaşlarından duyulması taraftar ruhunu en iyi besleyecek yollardan biridir. Taraftar, takımının başarılı olduğunu ve kazandığını görmek ister. Bu uğurda çaba harcanmakta olduğunu duymak taraftara; taraftardan her koşulda destek almak da kulübe iyi gelecektir. Taraftar ve kulüp birbirini tamamlamaktadır. Bahsedilen ikili arasında iletişimi sağlarken tercüman kulüpteki yabancı paydaşların sesi ve yüzü olarak taraftara bazen bazı sözleri yumuşatıp aktararak taraftar beklentilerini karşılama yoluna gitme kararı alabilir. Bu durum Mustafa Kıran'ın "Çeviride tek pas yapmayacaksın, göğsünde yumuşatacaksın topu..." ifadesini akla getirmektedir (Bulut, 2015: 81). Alev Bulut'un, "Çevirmen kendi kendine teknik direktörün bazı sözlerini çevirmeme kararı alabiliyor. Taraftarı neyin kızdıracağına,

takımın imajına neyin zarar verebileceğine orada karar vermiş oluyor” (Bulut, 2018b: 40) ifadesi bahsedileni desteklemektedir.

Burak Özsöz’ün A Pragmatic Study of Football Interpreters’ Facework In Mediated Player Interviews and Press Conferences başlıklı çalışmasında geçen örnek de konuya özet mahiyetindedir:

"Futbolcuya Türkiye'de deneyimleri ve ülke hakkında izlenimleri sorulmuştur. İstanbul'daki yaşam hakkında övgü dolu sözlerden sonra, şehrin trafiğinden şikâyet etmiştir. (Futbolcu 1). Ancak, şikâyetleri tercüman tarafından hem kulübün hem de futbolcunun itibarının zarar görebileceği korkusuyla iletilmemiştir. Tercüman, yalnızca diller arası tarafsız bir çevirmen olmadığını açıkça göstermektedir. Kendini tam olarak adanmış bir paydaş olarak, futbolcunun ‘seslendirdiği ifadelerin ilgisini ve yararlılığını değerlendirme’ (Pöllabauer, 2007 s. 39) eğilimindedir (Profesyonel tercüman 1) ve itibarı tehdit eden koşulları en aza indirmek için bir grup içi itibar kurtarma eylemine doğru hareket eder. Tercümanın itibar kurtarma stratejisi, kulübün çıkarlarıyla uyumlu olduğunu göstermektedir." (Özsöz, 2024: 234).

Futbol tercümanlarının, çalışma saatleri dışında nerede kimlerle olduğu da taraflı anlaşılmasına sebebiyet verebilir. 2015 yılında Fenerbahçe Sportif Direktörlüğü görevindeki Giuliano Terraneo'nun tercümanı Kazım Avcı'nın o dönemin TFF başkanı Haluk Ulusoy ve Hakan Şükür ile çektiirdiği fotoğrafların ortaya çıkmasıyla Galatasaraylı olması ve taraftarlar tarafından tepki görmesi buna örnek gösterilebilir (hurriyet.com, 2017). Günümüzde futbol tercümanları bir futbolcu kadar olmasa da özellikle taraftar grupları arasında tanınırlığa sahip kişilerdir. Çok büyük camiaları olan takımların tercümanları nispeten daha az taraftara sahip kulüplerin tercümanlarına göre çok daha fazla etkinliğe gitmekle görevli olabileceği için dışarıda daha çabuk fark edilip tanınabilir ve yanlarında olan kişilere, nerede olduklarına dikkat etmek durumunda kalabilir.

Özetlemek gerekirse tercümandan beklentiler, çeviriye ihtiyaç duyan iletişim paydaşlarına göre (örneğin; kulüp-teknik direktör, kulüp-futbolcu, teknik direktör-futbolcu, teknik direktör-basın, futbolcu-basın/ taraftar...) farklılaşabilmektedir.

Tarafsızlık ilkesine uygun olmayan çeviri yapmakla kastedilen yalnızca futbol tercümanın kendini belli bir paydaşa daha yakın hissederek onun çıkarlarının özellikle gözetildiği çeviriler üretmesi değildir. Futbol çevirilerinin yapıldığı ortamlar duygu yoğunluğu ve stres seviyesi yüksek, yanlış anlaşılmalara sık rastlanabilecek ortamlar olduğu için tercümanın çeviri esnasında alacağı kararlar ister istemez taraflı olarak

algılanmasına neden olabilir. Örneğin zor bir haftayı geride bırakan veya başarısız bir maç geçiren futbolcu ile basın toplantısı yapılmak istendiğinde kendisine yöneltebilecek sorular acımasız olabilmektedir. Türkçeyi hiç bilmeyen yabancı futbolcular kendilerine yöneltilen sorulardan, iletilen mesajlardan ancak futbol tercümanının aktardığı kadarıyla, aktardığı şekliyle haberdar olacaktır. Verilen örnek üzerinden gidilmek istenirse, kaynaktan gelebilecek kışkırtıcı tarzda sorular, olduğu gibi aktarıldığı takdirde duygu yoğunluğu yüksek olan maç sonrası açıklamalarında futbolcuların sorulara sakince cevap verme ihtimalleri düşük olabilecektir. Bu durumdan ilk etkilenecek olan aslında yine futbolcunun kendisidir. Çünkü yapacağı açıklamaları, vereceği cevabı duyan taraftarın kendisine olan inancı sarsılabilir. O an bunu düşünebilmek kendisi için zor olduğundan tercüman bu tarz ortamlarda inisiyatif alıp futbolcuyu negatif etkileyebilecek ve daha sonra itibarını zedeleyebilecek açıklamalar yapmasının önüne geçebilir. Bu durum tercümanın taraf tuttuğunu göstermekten ziyade, çeviri ortamının dinamiklerinin farkında olup bu doğrultuda arabulucu rolüyle hareket ettiğini göstermektedir.

Verilen örnekten yola çıkılarak yabancı futbolcuya yönlendirilen kışkırtıcı kabul edilebilecek tarzda sorular tercüman, futbolcunun o anki moduna dikkat etmeden ve verebileceği cevapla daha sonrasında neler olabileceğini hesaba katmadan kendisine aktardığı takdirde futbolculardan birinin başına gelen bir olay yüzünden kulübün başarısı negatif yönde etkilenebilecektir ve bundan tercüman sorumlu tutulabilecektir. Alev Bulut Türkiye'de Futbol Çevirmenliği kitabında "Öyle ki, çevirmenin mesleki geleceğini çeviri performansı yerine takım içi dengeler ve taraf olma/ olmama durumu belirleyebiliyor" (Bulut, 2018b: 17) derken bundan bahsetmektedir. Bilmediği dilde kendisine yöneltebilecek ve kışkırtıcı sayılabilecek soruları duymak ve anlamak yabancı futbolcunun elbette ki hakkıdır. Ancak ortamın duygu yoğunluğu hesaba katılmalı ve çeviri sonrası da düşünülmelidir. Bu noktada tercümanın arabuluculuk rolü öne çıkmaktadır. Tercüman, futbolcunun söyleyebileceği şeyler kulübe zarar verebilecekse o an hem kulübü hem de işini koruma altına almak isteyebilir. Çünkü sonrasında aktarılan cümlelerden ve devamında yaşanabilecek kulüp içi gerginliklerden kendisi sorumlu tutulabilir. Kendini koruması gerektiğini hissetmesi bu tarz ortamlarda ne yapılması gerektiğinin görev tanımında net bir şekilde verilmemesi ile alakalıdır. Hale de tercümanlara yönelik rol beklentilerinde belirgin boşluklar olduğuna dikkat çekmektedir (Hale, 2004 akt. Kotzé, 2014: 128). Sözlü çeviri yaptığı anki kararların sorumluluğu

tercümana aittir ve beklentiler net bir şekilde ifade edilmediği takdirde yaşanabilecek olası yanlış anlaşılmanın hesabı doğrudan tercümana kesilebilmektedir. Bu anlamda tercümanlar kulüp içerisinde pozisyon olarak aldıkları sorumluluğun boyutu itibarıyla riskli konumda bulunmaktadır.

Bu noktada, mesleğin tanımının net bir şekilde yapılmasının önemli olduğu bir kez daha vurgulanmalıdır. Alev Bulut Türkiye'de Futbol Çevirmenliği kitabında yer alan ifadeleriyle futbol tercümanına atanan görevlerin belirlenmesiyle tercümanların sorumlu olduğu alanların kapsamının bilincinde olarak işini hem zihnen hem de fiziken daha rahat yerine getirebileceğinden bahsetmektedir:

"Futbol çevirmeninin ekip içindeki görev tanımının netleşmesi ve gündelik işlerle, saha işlerinin ya da maç öncesi, sonrası basın toplantısı görevlilerinin bir düzene konması çevirmenleri çok rahatlatır. Evet, iş bir ekip ve eşlik işi ama belki çevirmenin de bir asistana gereksinimi var. Günlük yaşamda eşlik/ refakat için bir asistan/ rehber çevirmen, kalan işler için ayrı bir çevirmen olsa..." (Bulut, 2018b: 69)

Futbol tercümanlarının sahada işlerini koruma konusunda endişe yaşamadan çalışabilmeleri için yapılan mesleğin önce isminin akabinde de futbol tercümanlarından beklenenlerin açık bir şekilde betimlenmesi gerekli görülmektedir. Futbol tercümanlığına hak edilen değer verilmediği ve bu yüzden neredeyse iletişim anlamında her şey alanda tercüman olarak çalışan kişilerin kararlarına, inisiyatiflerine bırakıldığı ve olası tüm sorunlarda sorumluluk onlara yüklenebildiği için tercümanların gelecekleri hem maddi hem de manevi yönden kolayca olumsuz etkilenebilecek noktadadır. Adının konması, görev tanımının sınırlarının çizilmesi tercümanları bahsedilen olası olumsuz etkilerden koruyacak, işini tarafsız ve profesyonelce yapmasının önünü açacaktır.

Futbol tercümanı röportajlar aracılığıyla olsun kamera önü basın açıklamalarıyla olsun; bir organizasyonun görünen yüzüdür. Söyledikleri aslında konuşmacının ve iletiyi alan kişinin birbiriyle iletişimlerinde kurdukları kendi cümleleri, kendi kelimeleridir. Dolayısıyla aslında tercümanın ortamdaki varlığı tartışmaya açıktır. Ancak aktarma aşamasında tercüman çeviri kararlarını kendi bilgi birikimi, çalışma tecrübesi, ortamdaki insanları tanınması, bağlama göre değerlendirmesi hatta ideolojisinin toplamında aldığı için; oradadır ve sürece dâhildir. Aktarılan cümleler kendi ağzından çıktığı için herhangi bir iletişim sorununda, yanlış anlaşılma veya sinirle söylendiği belli olan tartışma cümlelerinin aktarımında suç tercümana kolaylıkla kalabilmektedir. Konuşmacılar daha sonra cümleleri çevrildiği anlama gelecek şekilde kurmadıklarını ifade ederek işin içinden

çıkma şansına sahiptir. Sorunun bir tercüme hatası olduğunu ifade ederek kendilerini probleminden soyutlayabilecektir. Lingua franca olarak kabul edilen İngilizcenin konuşulduğu ortamlarda bu tarz durumlar belki tercümanın lehine sonuçlanabilecektir. Zira birçok kişi İngilizce bilmektedir. Ancak Portekizce, Fransızca, İspanyolca gibi diller söz konusu olduğunda tercümanın bu iletişim sürecinden zarar alma riski ortaya çıkmaktadır. Tercümanın zarar görüp görmeme, itibarının zedelenip zedelenmeme ihtimali ortamdaki dili bilen kişi sayısının artmasına bakılmadan, futbol tercümanının görev tanımının net çizgilerle belirlenmesiyle, rolünün tanımlanmasıyla, görev tanımının herkes için şeffaflaşmasıyla azaltılabilecektir. Böylelikle herhangi bir iletişim probleminde ilk sorumlu görülen kişi tercüman olmayacaktır.

Teknik direktörle geçirilen vakit arttıkça tercüman, teknik direktörün nasıl bir tarzda konuştuğuna, en sık kullandığı kelimelere ve kalıplara, verdiği taktiklere daha hızlı aşina olabilecektir. Buna örnek olarak K6 ankette şu cümlelere yer vermiştir:

“[...] siz sahaya adım attığınızda veya takımla yapılan toplantılarda, teknik direktör her kimse onun yabancı dil versiyonu olmalısınız. Vücut diliniz, ses tonunuz, hatta ve hatta düşünce yapınızı bile buna uydurmanız gerekiyor ki, çeviri yaparken bazen şive veya üstü örtülü biçimde söylenen şeyleri dahi tam olarak aktarabilin. Lehte veya aleyhte, eksiksiz çeviri esastır.” (K6)

K6'nın anket yanıtından yola çıkılarak tarafsızlık tartışmasına başka bir açıdan da yaklaşılabılır. Teknik direktörün ekibinde mevcut bir tercüman olması, transfer olacağı kulüplere beraber gitmesi tercümanı teknik direktörün bir nevi özel çalışanı yapmaktadır ve kulüp içinde bulunan futbolcular, yönetim, çalışanlar gibi paydaşlara karşı olan çevirilerinde tutumunun tarafsız olmama ihtimalini doğurabilmektedir:

“Türkiye Futbol Federasyonu nezdinde bizler yokuz. Akredite ediyoruz maçlara evet, ama bir sözleşmemiz bulunmuyor. Tercümanlar kulübe SGK'lı personel olarak giriyorlar. Sağlık ekipleri örneğin, masör, fizyoterapist, doktor, hepsi sözleşme ile çalışırlar. Tercümanları koruyan bir sözleşme bulunmuyor. Bir sabah uyandığınızda, takımınıza yeni bir teknik direktör gelir ve gelirken ‘ben kendi tercümanımı istiyorum’ derse, kendinize yeni bir iş bulmanız gerekiyor. Bu anlamda ne yazık ki eksiklerimiz var.” (K6)

Çevirmenlik, MYK tarafından 2012 yılında ulusal meslek standardı yayınlanmış bir meslektir. Türkiye'de varlığı son 13 yıldır görünür vaziyettedir. Ancak İstanbul Üniversitesi tarafından 6 tercümanlık türünün ulusal yeterlilikleri uygulanmak üzere

MYK'ye sunulmasına rağmen henüz geçerli ulusal yeterlilikleri bulunmamakta ve örneğin Türkiye Konferans Tercümanları Derneği (TKTD) gibi çevirmenliğin çeşitli türlerinde çalışan tercümanların bir araya gelmesiyle oluşturulan dernekler var olmasına karşın spor alanında bir sendika veya dernek mevcut değildir. Buradan hareketle tercümanlık mesleği Türkiye'de hak ettiği değeri görmesi yolunda henüz başlardadır çıkarımı yapılabilir.

Futbol tercümanlığı mesleğinin değerinin hem işverenler hem de halk gözünde artması dernekleşme ile mümkün görünmektedir. Bu sayede alanda çalışan kişiler yaşanabilecek olası sorunlar konusunda birbirlerini destekleyebilecektir. Haklarını savunmada resmi olarak güvenebilecekleri bir dernek çatısı oluşturulursa işlerini kaybetme korkusu yaşamamaları ve yapacakları tercümelerin kişilerden arındırılmış halde tarafsız olması sağlanabilecektir. Fatih Nar bu yolda Yunus Emre İshak'la bir oluşuma gidilmeye çalışıldığından ancak başarılı olunamadığından bahsetmiştir (Katar, 2019: 103).

Kalifiye, işini bilen, alanında uzman tercümanlarla çalışılmaması, bunun yerine meslek gerekliliklerine hâkim olmadan cüzi miktarda ücretler karşılığında veya gönüllü olarak çalışan kişilerin alanda istihdam edilmesi tercümanlığın değerini düşürecektir. İşverenler yalnızca tanıdık aracılığıyla kendilerine ulaşan, uzman olmayan kişilerle, onların yeterliliklerine ve becerilerine bakmadan çalışmayı tercih ettiği takdirde herhangi bir aksaklıkta ilk sorumlu tutulabilecek kişi olarak uzman olmayan tercümanların hedef olarak gösterilmesine sebep olabilecektir. Yabancı futbolcular olsun taraftarlar olsun paydaşların memnuniyetinin önemsendiği bir alanda temel bir ihtiyaç olan iletişimi sağlamak gibi önemli bir göreve sahip olan kulüp tercümanlarının işe alım süreci için uygun kriterler belirlenmeli ve beraber çalışılacak tercümanın uzman olması sağlanmalıdır. Böylelikle çalışma süreci içinde uygulayabileceği çeviri stratejilerini, yöntemlerini bilen, karar alması gerektiği anlarda bunun üstesinden profesyonellikle gelebilecek tercümanlar sahada var oldukça olası aksaklıkların önüne geçilebilecektir. Çalışma sürecinde problemler yaşansa dahi uzman tercümanlar dernekle korunan kişiler olacağından sorunlar en az yıpranmayla halledilebilecektir. Tercüman, süreçte olabildiğince az zarar görecektir. Bu yüzden önce tercümanların alanda uzman kişiler olarak kendilerini yetiştirmesi gerekmektedir. Bununla beraber dernek çatısı altında korunmaları kendilerini işlerini yaparken daha güvende hissetmelerini sağlayacaktır.

Örgütlenmiş olmaları işverenler açısından daha ciddiyle değerlendirmelerinin önünü açacaktır.

SONUÇ

Futbol kulüplerinin uluslararasılaşabilme imkânının bir getirisi olarak futbol ve çeviri ortak paydada buluşmuştur. Farklı unvanlarda çalışan kalabalık oluşumlar olan kulüplerde paydaşların birbirlerinden farklı amaçları olabilmesi mümkündür ve bu durum da iletişim köprüsü olan tercümanı direkt olarak ilgilendirmekte, tercümanın, çevirisinde taraflı kararlar alabilme ihtimalini doğurmaktadır. Buradan hareketle Türkiye’de futbol tercümanlarının çevirilerinde tarafsızlığını incelemek üzere, çalışma kapsamında 2024-2025 Trendyol Süper Lig ve Trendyol 1. Lig’de çalışan futbol tercümanlarına ulaşılmış ve kendileriyle bir anket yapılmıştır. Çalışmanın amacı ve kendinden önceki lisansüstü çalışmalardan farklı yanı, çeviride tarafsızlık ilkesini futbol tercümanlığı özelinde ele alması ve sahada çalışan tercümanların meslek bilinciyle tarafsız çeviriler ortaya koyması ile görev tanımı kapsamında kendilerinden beklentiler arasında nasıl bir ilişki olduğunun saptanmasıdır. Bu sayede sahadaki uygulamaların ve kuramsal uygulamaların birbirine etkileri ve karşılıklı ilişkileri incelenmeye çalışılmıştır.

Anket sonuçlarına göre belirtilen liglerde çalışan futbol tercümanlarının eğitim geçmişleri çeviribilim ve mütercim tercümanlık lisanslarına nazaran iletişim, uluslararası ticaret, pedagoji, makine mühendisliği, işletme, turist rehberliğini de içermektedir. Tercümanlar alana çoğunlukla tanıdık aracılığıyla dâhil olmuştur. Görev tanımları kulüpten kulübe değişiklik göstermekte ve görevler çeşitlenmektedir. Çeviri yaparken futbolcu, teknik direktör, yönetim, taraftar veya başka bir taraf lehine çeviri yapıldığı düşünülen 7 tercüman varken, 14 tercüman soruya hayır yanıtını vermiştir. Tercümanlardan kulüp paydaşları arasında sadakat sıralaması yapmaları istendiğinde ilk ve ikinci sıraya en çok yazılan yanıt kulüp olmuştur. Üçüncü sırada ise en sık futbolcular yanıtı yazılmıştır. Teknik direktör kulübün herhangi bir bileşeni (futbolcu/ yönetim/ taraftar...) aleyhinde açıklama yapsaydı bunu çevirir miydiniz sorusuna tercümanların tamamı evet yanıtını vermiştir. Yalnız, 20 tercüman yumuşatma yapabileceğini belirtirken 1 tercüman konuşmacının iletisinin içeriğini yumuşatmayacağını ve değiştirmeyeceğini ifade etmiştir. Meslek eğitimi alınması gerekliliğinin yanında alanı yerinde, sahada öğrenmenin de mümkün olduğundan, sosyal yetkinlik sahibi olmanın ve insan iletişiminde etkili olabilmenin öneminden, kişinin kendini yetiştirebilmesi ve öğrenmeye devam etme isteğinin de önemli olduğundan bahsedilmiştir. Meslek örgütüne üye olan tercüman sayısı 2’yken üye olmayan tercüman sayısı 12’dir. Katılımcılar yanıtlarında, bir meslek örgütü

çatısı altında faaliyet göstermeseler dahi kendi oluşturdukları WhatsApp grupları aracılığıyla iletişimde kalmakta olduklarından bahsetmişlerdir. Mesleğin geleceği hakkında olumlu düşünen 3 tercüman varken, mesleğin devamlılığının teknolojik gelişmelere uyum sağlama, mesleki yeterlilik açısından kişisel gelişime özen gösterme gibi şartlara bağlı olduğunu düşünen 12, ileride futbol tercümanlığının devam edecek meslekler arasında olmayacağını düşünen 5 tercüman vardır.

Futbol tercümanlığının sahada uygulanışı sırasında tarafsızlık ilkesinin durumsal çeşitliliği ve ilkenin çeviribilimdeki yeri arasında farklılıklar bulunabilmektedir. Çeviri eğitimi arka plana sahip kişiler çeviri kuramlarına, stratejilerine hâkim olacağından sahada da bunu yansıtacak potansiyele sahip olacaktır. Dolayısıyla mütercim tercümanlık ve çeviribilim eğitimi tamamlayan kişilerin alanda görev almasıyla sahanın mesleki ilkelerin uygulanışı anlamında profesyonelliğe yakınlaşabileceği çıkarımı yapılabilir. Diğer yandan bazı katılımcılar anket yanıtlarında sadece eğitimle sınırlı kalınmayarak alaylı olarak tecrübe kazanmanın da mümkün olabileceğini göstermiş (K2, K3, K17) ve mesleki eğitim hayat kolaylaştırabilse de işin pratik yapa yapa da gelişebileceğini belirtmiştir. Bu noktada, çeviribilime dair teorik bilgi birikimine sahip olmayan kişilerin de sahada gerçekleşen çeviri sürecinin şekillenmesinde etkisi olduğu ifade edilebilir. İdeali belirlemek gibi bir amaç güdülmemekle birlikte teorik bilginin sahaya yansıdığı, sahanın da zaman zaman yalnızca eğitimle edinilmeyecek çeviri süreçleri gerektirebildiği sonucuna ulaşılabilir.

Futbol tercümanının çeviri esnasında öncelikle kendi konumunun, futbol kulübü içindeki rolünün ve iş tanımının farkında olan kulüp paydaşı olduğu görülmektedir. Antrenör, teknik direktör, futbolcu veya destek ekibinde çalışanlar gibi kulüp tercümanı da kulübün bir parçasıdır ve tüm paydaşlar takım başarısı için emek vermektedir. Buna başka çalışma alanları üzerinden de benzer örnekler verilebilir. Örneğin uluslararası pazarda yer edinmiş, büyük kar getiren, adı bilindik bir şirket çatısı altında çalışanlar da yine aynı şekilde markanın başarısı ve bekası gibi ortak amaçlar için çabalamaktadır. Bu durum, marka adını koruma ortak gayesi yüzünden "biz bir aileyiz" algısını ortaya çıkarsa da şirketin her pozisyonunda çalışan kişiler aynı tarafta değildir. Bu noktada devreye bireysel ideolojiler ve bakış açıları girebilmektedir. Özellikle futbol kulüplerinde futbol tercümanları için oluşturulmuş ideal bir görev tanımı yokken futbol tercümanlarının zaman zaman kendilerini korumaları gereken durumlar oluşabilmektedir. Kameraların

karşısında kendi fikirleriyle değil de iletişim paydaşlarından olan gönderici ve alıcı arasındaki mesajları ileten kişi pozisyonunda olan futbol tercümanı herhangi bir iletişim problemi yaşandığında günah keçisi ilan edilebilecek kişilerdendir. Bu durum dengeyi bozulma riskini oluşturur. Futbol tercümanları kulüpteki işini sürdürebilme, sektörde tutunmaya devam edebilme, düzenli maaş alıp geçim sıkıntısından korunma gibi kaygılara maruz kaldığı sürece kulüp tercümanı olarak kulübün içinde belki de en riskli pozisyonda işini icra etmeye devam edecektir. Futbol tercümanlarının maddi ve manevi güvenle, zihinsel rahatlıkla işini yapabilmeleri ve mesleki profesyonelliğe ulaşabilmeleri ve onu sürdürebilmeleri için kulübün tercümandan beklentileri ileride yaşanabilecek mümkünse hiçbir pozisyonda soru işareti yaratmayacak şekilde görev tanımında net olarak belirtilmelidir.

Çeviri ortamında tercümanın aldığı her karar kendi içinde ideolojisini barındırır. Bu yüzden aynı şartların hâkim olduğu bir ortamda iki farklı futbol tercümanının farklı kararlar alabilme, farklı çeviri stratejileri izleyebilme ihtimali oldukça yüksektir. Bu durum da meslekte tercümandan çeviri ortamlarında beklenen kıstasların net olmaması; iletilecek mesajın aktarım sürecinin kişiden kişiye değişiyor olması, kişinin yorumuna bağlı olması, hatta tercümanların iletiden ne anladığının bile değişiyor olmasıyla açıklanabilmektedir. Hatta tercümanın temelinde yer alan iletişim konusu, o anki iletişim paydaşları kim olursa olsun ortam neresi olursa olsun ve süreç neyi gerektiriyor olursa olsun farklı parametreleri içerdiğinden farklı yaklaşımlar gerektirecektir. Çünkü iletişim durağan değildir. Bireylerin yorumlamasına göre değişebilecek bir olgudur ve futbol çapının genişliği ile beraber düşünüldüğünde çok sayıda insanın tanışabildiği, birbiriyle iletişim kurabildiği, kurması da gerektiği ortamlar yaratmaktadır ve sürecin içine yabancı paydaşlar dâhil olduğunda tercümana ihtiyaç vardır. Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda öznelliğin söz konusu olmaması elde değildir. Bu yaşanabilecek işlevsel çeviri bağlamında değerlendirilerek tercümanın tarafsızlığını sağlayabilmesi kendisinden beklenenlerin farkında olması, ona göre hareket etmesi, bu yolda kararlar alması ve mesleki etiğin bilincinde olmasıyla mümkündür.

İşlevsel yaklaşıma göre çeviri amaç odaklı bir eylemdir Rol Piramidi'ne göre ise amaç, çeviri bağlamında şekillenir, tercüman ortama göre çeviri kararları alır. Bu sebeple tercümanın, sinirle söylendiğini, sonrasında söyleyen kişi için pişmanlık getirebileceğini fark ettiği durumlarda filtreleme yapması, çeviri ile aktaracağı iletiyi bir süzgeçten

geçirmesi olasıdır. İletişim ortamına, duruma, şartlara ve kişilere göre değerlendirme yapıp çeviri kararları alan ve bunlara göre iletinin aktarımını gerçekleştiren futbol tercümanlarının, çalışmaya katılan tercümanlardan alınan yanıtlar çerçevesinde, uyguladıkları stratejiler değerlendirilerek bu anlamda tarafsızlık olgusu açısından hareket ettikleri sonucuna varılabilir.

Spor başlığı altında futbol tercümanlığının meslek olarak değer görmesi ve profesyonelleşebilmesi için görev sınırları çizilmeli ve tercümandan beklenenler en ince ayrıntısına kadar betimlenmelidir. Tez, bu gerekliliğe vurgu yapmakla beraber bir de öneri sunmaktadır: Türk futbol kulüplerine hizmet eden her bir futbol tercümanının görüşleri alınıp kendi inisiyatifleri doğrultusunda aldıkları kararlar sonucu yaşanabilecek herhangi bir olumsuzluk yüzünden suçlanabilecekleri durumların betimlenmesinin ve tercüme kararlarının nihai olarak alanın uzmanları olan tercümanlar tarafından alınması gerekliliği gözden kaçırılmadan kulübün itibarı için sorun yaratabilecek çeviri kararları alınmaması için kulüplerin tercüman olarak çalışan kişilerden hangi görevleri yerine getirmelerini istediğinin açıkça belirtilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir ve bu konuda kulüpler arası birlik sağlanması da önemlidir.

Son yıllarda, futbol kulüplerinde istihdam edilen yabancı dil eğitimi almış futbol tercümanlarının sayısı ve yapılan işin profesyonellik derecesi de bununla koşut olarak artmıştır. Daha önce futbol ve yabancı dil bilgisi bir futbol tercümanı için yeterliyken, günümüzde futbol tercümanlarından başka yetkinlik ve yeterlilikler de beklenmektedir. Bu sebeple futbol tercümanının yalnızca futbol alanında değil, mesleki anlamda da kendini geliştirmesi gerekli görülebilmektedir. İşlerini alan uzmanı kişilerin yapıyor olması, işveren kulüpler açısından da mesleğe karşı duyulan hassasiyetin artmasına vesile olacaktır.

Rol tanımı açısından en belirsiz çeviri bağlamlarında kural sınırlarının net betimlenmemiş ya da eksik olması nedeniyle tercüman kolayca kahraman veya kusurlu ilan edilebilir. İşini önemli isimlerin katıldığı toplantılarda, kamera karşısında da yaptığı için profesyonellik anlamında yaşanacak bir sorun, görünür olan çevirmen için farklı sonuçlar doğurma riskini barındırır. Hâlihazırda mesleki yeterlilikleri tamamlanmamış tercümanlık mesleğinde oldukça farklı dinamiklerle baş etmeye çalışan futbol tercümanlarının görevlerine ilişkin sınırların çizilmesi zor olsa da elzemdir. Bu sebeple

futbol tercümanlığı mesleğine saygı duyulması, mesleğin değer kazanmasında öncelikli adım olarak görülmektedir.

Futbol tercümanlığının değer görebilmesi için öncelikle toplum çevirmenliği için belirli standartlar sağlanmalıdır. Roberts’a göre “toplum çevirmenliğinin standartlaştırılması ve tanınırlık kazanması eğitim, mevzuat ve halkla ilişkiler yoluyla gerçekleştirilecektir”. Roberts bunun için altı koşulun yerine getirilmesini gerekli görmektedir. Bu koşullar; terminolojinin netleştirilmesi, toplum çevirmeninin rol(ler)inin netleştirilmesi, toplum çevirmenleri için eğitim sağlanması, toplum çevirmenleri eğitmenleri için eğitim sağlanması, çevirmenlerle çalışan profesyoneller için eğitim sağlanması ve toplum çevirmenlerinin akreditasyonudur (Roberts, 1994: 133-136 akt. Ciordia, 2017: 287). Çeviri yaptığı grubun, kısacası erek kitlesinin çıkarlarına ve kimliğine zarar vermemek üzere baştan uyması gereken “[k]urallar diplomasi alanından farklı olarak iletinin olabildiğince ‘tarafsız’ bir biçimde aktarılmasını değil gerektiği ölçüde ‘tarafli’ aktarılmasını”n zorunlu olabileceği durumlar söz konusu olup bu zorunluluk bazen beraberinde çevirmene ve mesleğine zarar verecek biçimde “profesyonel” davranış kalıplarının dışına çıkmayı da gerektirebilir (Bulut, 2018b: 89). Olası zarara en az şekilde maruz kalabilmek hatta belki de tamamen önüne geçebilmek için futbol tercümanlığına değer kazandıracak bazı adımlar mevcuttur.

Alan araştırması sonucu özümseven tüm bilgilere ve sahada çalışan tercümanların anket yanıtlarına dayanılarak futbol tercümanlığının değer kazanması için oluşturulması önerilen futbol tercümanının sahip olması gereken beceriler, futbol tercümanı iş sözleşmesi kapsamında yer alabilecek unsurlar ve futbol tercümanlarının meslek organizasyonunun sağlanması yolunda değerlendirilebilecek görüşler birbiriyle iç içe olduğu düşünülerek bir arada verilmiş şekilde aşağıdaki gibidir:

1. Futbol tercümanı yabancı kulüp paydaşının çeviri ihtiyacını kulüple alakalı olan her ortamda sağlamalıdır.
2. Futbol tercümanı futbol kurallarını iyi bilmelidir. Futbolla ilgili hem ulusal hem de uluslararası gelişmeleri takip etmelidir. Futbol haberleri, müsabakaları, kurallar hakkındaki bilgilerini her daim güncel tutmalıdır.
3. Çeviri yapılan iletişim ortamlarının durağan olmadığının kabul edilerek tercümanın oluşabilecek her durum için hazırlıklı olamayabileceğinin bilinmesiyle tercümanın

fazladan sorumluluk alarak verdiği her kararın olası olumsuz sonucu yüzünden iş sürekliliğinin riske girmeyeceği garanti edilmelidir.

4. Futbol tercümanı çeviri sırasında yaratıcı ve pratik olmalı, içinde bulunduğu iletişim ortamının paydaşlarını iyi tanımalı ve gözlemleyebilmeli, bu gözlemleri üzerinden yapacağı değerlendirmelerle ileteceği mesajın sonrasını, kulübe etkisini göz önünde bulundurarak hızlı düşünüp karar vererek çeviri eylemini gerçekleştirmelidir.

5. Futbol kulübü bünyesinde çalışan, örneğin sağlık ekibi çalışanları gibi, tercümanlarla da sözleşme yapılması mesleğe değer katacağı ve mensupların daha verimli çalışmasına katkı sağlayacağı için işe girişlerde TFF tarafından onaylanmış bir tercüman iş sözleşmesi yapılması zorunlu kılınmalıdır.

6. Sözleşme kapsamında kulüpler tercüman istediğinde bu talep dernek üyelerinin görüşleri de alınarak sağlanmalı, sahada çalışan kişiler için işe giriş süreci dernekleşme aracılığıyla kurumsal organizasyona kavuşmalıdır. Bu bağlamda dernekleşmenin önü açılmalıdır.

7. Görev tanımının netleştirilmiş olması, hizmet anlayışının olması anlamına gelmektedir ve böylelikle futbol tercümanları işverenlerine karşı sorumluluklarını bilebilecektir. Bu sayede fazladan sorumluluğa maruz bırakılmaları ve alanlarının dışında olan sorumluluklar yüzünden kariyerlerinde haksız yere sorun yaşamaları engellenebilecektir.

8. Kulübe transfer olan yabancı kulüp paydaşının kendi tercümanı ile birlikte gelmek istemesi olasılığı dikkate alınarak mevcut kulüp tercümanının hakları güvence altına alınmalı ve mağduriyet yaşamaları önlenmelidir.

Futbol tercümanlığı yapılan ortamların çeşitliliği, buralarda gerçekleşen iletişimlerin kişiler bazında farklılaşabileceği, bir futbol tercümanının aynı konudaki cümleleri farklı kişilerin yanında başka türlü aktarması gerekliliği yüzünden futbol tercümanlığının görev tanımının belirlenmesindeki kapsam oldukça geniştir. Meslek uzmanı olarak kabul edilen futbol tercümanları ile işverenlerin bir araya gelerek tamamen spesifik bir liste ve bunun üzerinden de sözleşme hazırlamasındaki zorluğun buradan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca “toplum çevirmenlerinin çoğu, aldıkları eğitime, piyasa baskılarına, duygusal beklentilere, kültürel topluluklarının etkisine ve kişisel değerlerine bağlı olarak rolleriyle ilgili kararları ‘neredeyse içgüdüsel olarak’ aldıkları (Ciordia, 2017: 276) ve çeviri bağlamlarına göre rollerinin kapsamı farklılık gösterebildiği (aktarıcı, açıklayıcı, kültür aracısı, savunucu) için her durumda geçerli olacak belli bir

standarttan bahsetmek zor olsa da meslek tanımlamalarının yapılması önem arz etmektedir. Futbol tercümanlığına verilen değer, tercümanlık alanında yukarıda belirtilen yetkinliklere sahip kişilerle çalışmak öncelendiği ve görev tanımı belirlendiği sürece, tercümanların da içgüdüsel olarak karar almaları gereken ortamların azaltılmasıyla artacaktır. Böylece, günümüzde toplum çevirmenliği alanında ele alınsa da tarafsızlık olgusu da dâhil olmak üzere içinde farklı birçok dinamiği de barındıran futbol tercümanlığının önemi daha da artacaktır.

KAYNAKÇA

- AAITE. (2023). *National Code of For Translators in Education* - American Association of Interpreters and Translators in Education. <https://www.aaite.org/interpreting-translation-resources>
- Adana Demirspor K. (26.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/adana-demirspor/startseite/verein/3840> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Adana Demirspor K. (29.01.2023). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/adana-demirspor/mitarbeiter/verein/3840> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Adanaspor K. (22.01.2025). *Takım Kadrosu*. Adanaspor K. . <https://www.adanaspor.org/kulup/takim-kadrosu> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Alanyaspor K. (14.01.2025a). *Destek Ekibi*. Alanyaspor K. . <https://www.alanyaspor.org.tr/A-Takim/Destek-Ekibi> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Alanyaspor K. (15.01.2025b). *A-Takım Futbolcular*. Alanyaspor K. . <https://www.alanyaspor.org.tr/A-Takim/Futbolcular> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Amed S.K. (09.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. https://www.transfermarkt.com.tr/amed-sk/startseite/verein/12382/saison_id/2024 Erişim Tarihi:29.01.2025
- Amed S.K. (23.12.2022). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/amed-sk/mitarbeiter/verein/12382> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Ankara Keçiörengücü S.K. (08.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/ankara-keciorengucu/startseite/verein/12388> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Ankara Keçiörengücü S.K. (21.12.2022). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/ankara-keciorengucu/mitarbeiter/verein/12388> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Ankaragücü S.K. (07.08.2024). *Takımımız*. Ankaragücü S.K. . <https://ankaragucu.org.tr/takim/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Antalyaspor K. (12.01.2025a). *A Takım*. Antalyaspor K. . <https://www.antalyaspor.com.tr/tr/a-takim> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Antalyaspor K. (14.01.2025b). *İdari Kadro*. Antalyaspor K. . <https://www.antalyaspor.com.tr/tr/idari-kadro> Erişim Tarihi:29.01.2025

- Arsenal. (06.09.2024). *Arsenal collaborates with DfE ahead of BSL GCSE*. arsenal.com. <https://www.arsenal.com/news/arsenal-collaborates-dfe-ahead-bsl-gcse> Erişim Tarihi: 03.02.2025
- Aslan, Ş. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.
- ATA. (2011). *Code of Ethics and Professional Practice*. American Translators Association. https://atanet.org/wp-content/uploads/2020/06/code_of_ethics_commentary.pdf
- AUSIT. (2012). *Code of Ethics and Code of Conduct*. Australian Institute of Interpreters and Translators.
- AYBÜ Çeviri Topluluğu. (10.03.2023). *Haberler*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. <https://aybu.edu.tr/imt/tr/haber/16084> Erişim Tarihi:12.04.2025
- Bandırmaspor. (24.01.2025). *İdari Kadro*. Bandırmaspor. <https://bandirmaspor.com.tr/idari-kadro/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Bayern, F. C. (08.12.2024). *FC Bayern München ev Annual General Meeting to be held on 8 December 2024*. fcbayern.com. <https://fcbayern.com/en/news/2024/08/fc-bayern-muenchen-ev-agm-to-be-held-in-december-2024> Erişim Tarihi:03.02.2025
- Bayraktar, S. (30.05.2021). *Türkiye'de Çeviribilim: Dünden Bugüne*. ceviriblog.com. <https://www.ceviriblog.com/2021/05/30/turkiyede-ceviribilim-dunden-bugune/> Erişim Tarihi:03.04.2025
- Beşiktaş J.K. (14.01.2025a). *Teknik Kadro*. Beşiktaş J.K. . https://bjk.com.tr/tr/teknik_kadro/1/2/ Erişim Tarihi:29.01.2025
- Beşiktaş J.K. (17.01.2025b). *A Takım*. Beşiktaş J.K. . <https://bjk.com.tr/tr/takim/1/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Bodrumspor K. (21.12.2022). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/bodrumspor/mitarbeiter/verein/44006> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Bodrumspor K. (26.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. https://www.transfermarkt.com.tr/bodrumspor/startseite/verein/44006/saison_id/2024 Erişim Tarihi:29.01.2025
- Boluspor K. (17.01.2025). *Sağlık ve Destek Ekibi*. Boluspor K. . <https://boluspor.org.tr/a-takimi/saglik-ve-destek-ekibi/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Borges. (23.12.2015). *Lost in Translation*. devrimderki.blogspot.com. <https://devrimderki.blogspot.com/search?q=Lost+in+translation> Erişim Tarihi: 15.01.2025
- Bulut, A. (2015). *Tercüme Hatası!?*. Çeviribilim Yayınevi.

- Bulut, A. (2016). *Spor Tercümanlığı ve İltimas: Manipulatörler ya da Günah Keçileri*. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (6), 1-14.
<https://doi.org/10.29000/rumelide.336533>
- Bulut, A. (2018a). *Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji*. Siyasal Kitabevi.
- Bulut, A. (2018b). *Türkiye'de Futbol Çevirmenliği*. Çeviribilim Yayınevi.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (1999). *Favouritism in Sports Discourse*. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 16(2), 117-130.
- Ciordia, L. (2017). *A Conceptual and Contemporary Approach to The Evolution of Impartiality in Community Interpreting*. The Journal of Specialised Translation, (28), 273-292.
- Cityfootballgroup. (26.01.2025). *Careers*. cityfootballgroup.com.
<https://careers.cityfootballgroup.com/search> Erişim Tarihi:03.02.2025
- Çaykur Rizespor K. (24.01.2025a). *Teknik Kadro*. Çaykur Rizespor K. .
<https://www.caykurizespor.org.tr/Teknik-Kadro.html> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Çaykur Rizespor K. (26.01.2025b). *A Takımımız*. Çaykur Rizespor K. .
<https://www.caykurizespor.org.tr/A-Takimimiz.html> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Çorum F.K. (08.01.2021). *Anasayfa*. Çorum F.K. . <https://www.corumfk.com.tr/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Demir, C. (28.01.2022). *Çeviribilim Meslek Standartlarını Belirliyor*. İstanbul Üniversitesi.
<https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/ceviribilim-meslek-standartlarini-belirliyor-680035006300390061004E007200510063003500620039007900700046006200610041004F003200370077003200> Erişim Tarihi:07.04.2025
- DEÜ Çeviri Topluluğu. (05.01.2022). *Çevrimiçi Etkinlik 1 Mezun Söyleşileri – Spor Çevirmenliği*. Dokuz Eylül Üniversitesi. <https://transint.deu.edu.tr/cevrimici-etkinlik-l-mezun-soylesileri-spor-cevirimenligi/> Erişim Tarihi:12.04.2025
- Dinar, G. (2017). *Türkiye’de Futbol Alanında Farklı Eyleyenler: Çeviri ve Çevirmenin Rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Doğan Haber Ajansı. (18.10.2016). *Samuel Eto'o taraftarla iddiaya girdi*. aspor.com.tr.
<https://www.aspor.com.tr/futbol/2016/10/18/samuel-etoo-taraftarla-iddiaya-girdi-1476792691> Erişim Tarihi:03.04.2025
- Doğan, A. (2017). *Sözlü Çeviri Çalışmaları ve Uygulamaları*. Siyasal Kitabevi.

- Doğramacı, F. (29.05.2025). *Boğaziçi Üniversitesi söyleşi*. instagram.com. <https://www.instagram.com/p/DKP3qCxMH3a/?igsh=MWI3cDlxeTV5czk0bQ%3D%3D> Erişim Tarihi:07.06.2025
- Erçelik, S. (08.04.2025). *Gönderiler*. linkedin.com. <https://tr.linkedin.com/in/selenay-er%C3%A7elik-699ab2255> Erişim Tarihi:12.04.2025
- Erokspor F.K. (12.09.2024). *Teknik Heyet*. Erokspor F.K. . <https://eroksporfk.com/teknik-heyet.php> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Erzurumspor F.K. (13.10.2024). *A Takım*. Erzurumspor F.K. . <https://erzurumsporfk.org/atakimi/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Erzurumspor F.K. (15.01.2025). *Destek Ekibi*. Erzurumspor F.K. . <https://erzurumsporfk.org/destek-ekibi/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Eyüpspor K. (02.06.2023). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/eyupspor/mitarbeiter/verein/7160> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Eyüpspor K. (26.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/eyupspor/startseite/verein/7160> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Fatih Karagümrük S.K. (24.01.2024). *Oyuncular*. Fatih Karagümrük S.K. . <https://www.karagumruk.com/takim/oyuncular/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Fenerbahçe S.K. (09.04.2019). *Futbol A Takımı Teknik Kadro*. Fenerbahçe S.K. . <https://www.fenerbahce.org/branslar/futbolatakimi/teknik-kadro> Erişim Tarihi:29.01.2025
- FIFA. (2024). *FIFA Football Agent Regulations (Edition 2024)*. Fédération Internationale de Football Association. <https://digitalhub.fifa.com/m/1e7b741fa0fae779/original/FIFA-Football-Agent-Regulations.pdf>
- FootyStats. (01.01.2025). *turkey/super-lig/salaries*. FootyStats. <https://footystats.org/turkey/super-lig/salaries> Erişim Tarihi:03.04.2025
- Galatasaray S.K. (28.06.2018). *Futbol A Takımı İdari ve Teknik Kadro*. Galatasaray S.K. . <https://www.galatasaray.org/pl/futbol-a-takim-idari-ve-teknik-kadro/46> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Gaziantep F.K. (21.01.2025). *Profesyonel A Futbol Takımı*. Gaziantep F.K. . <https://www.gaziantepfk.org/branslar/futbol/profesyonel-a-futbol-takimi> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Genç Tercümanlar Çalıştayı. (2015). *Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sata Reklam-Matbaacılık*.

- Gençlerbirliği S.K. (09.12.2024a). *A Takım*. Gençlerbirliği S.K. . <https://genclerbirligi.org.tr/brans/futbol-a-takim/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Gençlerbirliği S.K. (09.12.2024b). *Yardımcı Ekip*. Gençlerbirliği S.K. . <https://genclerbirligi.org.tr/ekip/yarimci-ekip/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Global Football Rankings. (26.01.2025). *Anasayfa*. Global Football Rankings. <https://globalfootballrankings.com/> Erişim Tarihi:02.02.2025
- Göztepe S.K. (26.12.2024). *Erkek A Takım Sporcular*. Göztepe S.K. . <https://www.goztepe.org.tr/futbol/erkek-a-takim/sporcular> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Gürleyen, B. (15.03.2009). *Tercümanın ek işi: Gece yarısı kaybolan futbolcuyu bulmak*. milliyet.com.tr. <https://www.milliyet.com.tr/pazar/tercumanin-ek-isi-gece-yarisi-kaybolan-futbolcuyu-bulmak-1071081> Erişim Tarihi:09.02.2025
- Hatayspor K. (21.12.2022). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/hatayspor/mitarbeiter/verein/7775> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Hatayspor K. (26.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/hatayspor/startseite/verein/7775> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Hayat Okulu. (01.02.2020). *Samet Güzel Fenerbahçe Kariyerine Nasıl Başladı?*. youtube.com. <https://youtu.be/af2VRFs9N5E?si=twL1MH1JHWujkMGZ> Erişim Tarihi:22.01.2025
- Hepburn, D. (11.02.2024). *Average Salary of Top 5 European Leagues Compared to Saudi Pro League*. givemesport.com. <https://www.givemesport.com/average-salary-top-european-leagues-premier-league-football-soccer/> Erişim Tarihi:03.04.2025
- Hiçyılmaz, E. (2005). *Türkiye'de Futbol*. Yeni Yüzyıl Yayınevi.
- Hürriyet. (04.07.2015). *O Tercüman Galatasaraylı Diye Kovuldu*. hurriyet.com.tr. <https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/o-tercuman-galatasarayli-diye-kovuldu-29455502> Erişim Tarihi:16.02.2025
- İğdirspor K. (13.01.2025). *Kadromuz*. İğdirspor K. . <https://igdirspor.com/kadromuz/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- İshak, E. (08.01.2013). *Misafir Umdüğünü Değil....* dragoman.ist. <https://www.dragoman.ist/tr/misafir-umdugunu-degil/> Erişim Tarihi:12.04.2025
- İstanbul Başakşehir F.K. (01.01.2025a). *Sağlık ve Futbol Destek Ekibi*. İstanbul Başakşehir F.K. . <https://ibfk.com.tr/a-takim-saglik-ve-futbol-destek-ekibi> Erişim Tarihi:29.01.2025
- İstanbul Başakşehir F.K. (20.01.2025b). *A Takım*. İstanbul Başakşehir F.K. . <https://ibfk.com.tr/a-takim> Erişim Tarihi:29.01.2025

- İstanbul Üniversitesi. (2018). *Ulusal Meslek Standardı Çevirmen Seviye-6. (Taslak)*.
<https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=cevirmen-yeterlilikleri---toplum-cevirmeni---yayinlanan-taslak-15.12.2018.pdf>
- İstanbulspor K. (13.12.2024). *A Takım*. İstanbulspor K. . <https://www.istanbulspor.com.tr/tr/a-takim> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Kaçar, M. (18.11.2021). *Türk Spor Tarihinde İlk Yabancı Antrenörler....* yenidonem.com.tr.
<https://www.yenidonem.com.tr/yazarlar/murat-kacar-119/turk-spor-tarihinde-ilk-yabanci-antrenorler-16037> Erişim Tarihi:15.02.2025
- Kasımpaşa S.K. (11.12.2024). *A Takım*. Kasımpaşa S.K. . <https://www.kasimpasa.com.tr/tr/takimlar/kasimpasa-profesyonel-a-takimi> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Katar, B. (2019). *Türkiye’de ve Avrupa’da Spor Çevirisi Uygulamalarındaki Benzerlikler, Farklılıklar ve Meslekleşme* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Kayserispor K. (23.01.2025a). *A Takım Personel*. Kayserispor K. . <https://kayserispor.org.tr/a-takim-personel/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Kayserispor K. (23.01.2025b). *Futbolcular*. Kayserispor K. . <https://kayserispor.org.tr/futbolcular/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Kick. (10.11.2024). *Akturkoglu*. kick.com. <https://kick.com/akturkoglu> Erişim Tarihi:16.11.2024
- Kocaelispor K. (23.12.2022). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/kocaelispor/mitarbeiter/verein/120> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Kocaelispor K. (26.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. https://www.transfermarkt.com.tr/kocaelispor/startseite/verein/120/saison_id/2024 Erişim Tarihi:29.01.2025
- Konyaspor K. (23.01.2025a). *Takımımız*. Konyaspor K. . <https://www.konyaspor.org.tr/futbolcular> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Konyaspor K. (23.01.2025b). *Teknik Heyet*. Konyaspor K. . <https://www.konyaspor.org.tr/TeknikHeyet> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Kotzé, H. (2014). *Educational Interpreting: A Dynamic Role Model*. Stellenbosch Papers in Linguistics Plus, 43, 127-145. <https://doi.org/10.5842/43-0-147>
- Manisaspor K. (06.05.2020). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/manisaspor/mitarbeiter/verein/1267> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Manisaspor K. (14.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/manisaspor/startseite/verein/1267> Erişim Tarihi:29.01.2025

- Maral, N. ve Yücel, F. (2021). *Çeviribilim ve Çeviri Olgusu Açısından İdeoloji*. Folklor/Edebiyat, 27(108), 1093-1108. <https://doi.org/10.22559/folklor.1794>
- Marmara Üniversitesi Çeviri Kulübü. (30.04.2025). *Futbol Çevirmenliği*. instagram.com. <https://www.instagram.com/p/DJEGjC-NvBa/?igsh=NXBlbWwyaGN2azlz> Erişim Tarihi:07.06.2025
- Maslow, A. H. (1943). *A Theory of Human Motivation*. Psychological Review, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Maviakademi. (19.10.2018). *Çevirmenlik Alanına Ait 6 Adet Taslak Yeterlilik Görüşe Çıktı*. maviakademi.com.tr. https://www.maviakademi.com.tr/haber.php?haber_no=43 Erişim Tarihi:07.04.2025
- Mehrabian, A. (1967). *Attitudes Inferred From Neutral Verbal Communications*. Journal of Consulting Psychology, 31(4), 414–417. <https://doi.org/10.1037/h0024834>
- Munday, J. (2008). *Introducing Translation Studies Theories and Applications (Second Edition)*. Routledge.
- MYK. (2012). *Ulusal Meslek Standardı Çevirmen Seviye-6, Revizyon 00*. Mesleki Yeterlik Kurumu
- MYK. (2020). *Ulusal Meslek Standardı Çevirmen Seviye-6, Revizyon 01*. Mesleki Yeterlik Kurumu
- Nar, F. (25.04.2017). *Spor Çevirmenliği Nedir, Ne Değildir*. instagram.com. <https://www.instagram.com/p/BTUBVqzD59R/?igsh=dDlkYmluZmFueDB6> Erişim Tarihi:07.06.2025
- Nar, F. (22.12.2022). *Spor Çevirmenliği Nedir, Ne Değildir*. instagram.com. <https://www.instagram.com/p/CmeZ9iRo5h5/?igsh=eXkwbHQ2eHNrYjdk> Erişim Tarihi:07.06.2025
- Nar, F. (25.04.2024). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kariyer Etkinliği*. instagram.com. <https://www.instagram.com/narfath/p/C6MQGoAir0r/> Erişim Tarihi:12.04.2025
- Niska, H. (2002). Community interpreter training: Past, present, future. In G. Garzone and M. Viezzi (eds.) *Interpreting in the 21st century: Challenges and opportunities*. 1st Forli Conference on Interpreting Studies, 9-11 Kasım 2000. Philadelphia: John Benjamins. 133-144.
- Özcan, C. (2010). *Bosman Kararı ve Profesyonel Sporcuların Serbest Dolaşımı*. İzmir Barosu Dergisi, 1, 18-31.

- Özsöz, B. (2024). *A Pragmatic Study of Football Interpreters' Facework in Mediated Player Interviews and Press Conferences*. Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD), 7(2), 224-239. <https://doi.org/10.37999/udekad.1453007>
- Pendik S.K. (13.12.2024). *Takım Kadrosu*. Pendik S.K. . <https://www.pendikspor.org.tr/takim-kadrosu/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Polat, Ç. (13.04.2015). “İşini İyi Yapan İnsan” Olmak: Halil Yazıcıoğlu Ropörtajı. Jollytur. <https://blog.jollytur.com/isini-iyi-yapan-insan-olmak-halil-yazicioglu-roportaji/> Erişim Tarihi:06.02.2025
- Rızaoğlu, S. (01.05.2015). *Yerli Kahraman, Tercüman*. Toprak Saha. <http://topraksaha.net/05/2015/yerli-kahraman-tercuman/> Erişim Tarihi:26.02.2025
- Sakarya Üniversitesi Çeviri Topluluğu. (02.05.2025). *Diller Arası Paslaşma: Spor Çevirmenliği*. [instagram.com.](https://www.instagram.com/p/DJJfm2RIMKz/?igsh=ZzFxamt3YXMzNGR0) <https://www.instagram.com/p/DJJfm2RIMKz/?igsh=ZzFxamt3YXMzNGR0> Erişim Tarihi:07.06.2025
- Sakaryaspor K. (15.01.2025). *Kulüp Personel*. Sakaryaspor K. . <https://www.sakaryaspor.org.tr/kulup-personel/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Sakaryaspor K. (20.05.2024). *A Takım*. Sakaryaspor K. . <https://www.sakaryaspor.org.tr/a-takim/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Samsunspor K. (19.01.2025a). *A Takım İdari Kadro ve Destek Ekibi*. Samsunspor K. . <https://www.samsunspor.com.tr/a-takim-idari-kadro-ve-destek-ekibi> Erişim Tarihi: 29.01.2025
- Samsunspor K. (23.01.2025b). *A Takım*. Samsunspor K. . <https://www.samsunspor.com.tr/futbol-takimimiz> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Sandrelli, A. (2020). *Communicating Across Languages and Cultures in Modern Football: A Case Study*. Edizioni Università Per Stranieri Di Siena, 61-74.
- Sert, B. (02.05.2025). *Spor Çevirmenliği ve Sporda Gönüllülük*. [linkedin.com.](https://www.linkedin.com/posts/beyza-sert-074482268_d%C3%BCn-kat%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1m-spor-%C3%A7evirmenli%C4%9Fi-ve-sporda-activity-7324496184117477376-spuu/?utm_source=social_share_send&utm_medium=android_app&rcm=ACoAADhIeWoBWC08fU2Abb0IJYliAg59JREm_es&utm_campaign=whatsapp) https://www.linkedin.com/posts/beyza-sert-074482268_d%C3%BCn-kat%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1m-spor-%C3%A7evirmenli%C4%9Fi-ve-sporda-activity-7324496184117477376-spuu/?utm_source=social_share_send&utm_medium=android_app&rcm=ACoAADhIeWoBWC08fU2Abb0IJYliAg59JREm_es&utm_campaign=whatsapp Erişim Tarihi: 07.06.2025

- Sivasspor K. (20.12.2024a). *A Takım Teknik Kadro*. Sivasspor K. . <https://www.sivasspor.org.tr/a-takim-teknik-kadro/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Sivasspor K. (26.12.2024b). *Futbolcular*. Sivasspor K. . <https://www.sivasspor.org.tr/futbolcular/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Spor Çevirmenliği Söyleşisi. (10.05.2019). *Etkinlikler*. Yıldız Teknik Üniversitesi. <https://bde.yildiz.edu.tr/etkinlik/spor-cevirmenligi-soylesisi> Erişim Tarihi:12.04.2025
- Spor Çevirmenliği. (23.12.2019). *Marmara Üniversitesi Çeviri Kulübü*. Marmara Üniversitesi. <https://mucev-kulup.marmara.edu.tr/foto-galeriler/spor-cevirmenligi> Erişim Tarihi:12.04.2025
- Şanlıurfa S.K. (19.04.2021). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/sanliurfaspor/mitarbeiter/verein/6630> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Şanlıurfa S.K. (26.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/sanliurfaspor/startseite/verein/6630> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Şener Erkırtay, O. ve Ünal, C. (2021). *Tophum Çevirmenliğinde Fikir Madenciliği ve Duygu Analizi*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(3), 168-185. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.890384>
- TFF. (2019). *Akreditasyon Talimatı*. Türkiye Futbol Federasyonu. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Akreditasyon-Talimatı.pdf>
- TFF. (2024). *2024 – 2025 Sezonu Süper Lig Müsabakaları Statüsü*. Türkiye Futbol Federasyonu. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/STATULER/2024-2025/2024-2025-Sezonu-Trendyol-Super-Lig-Musabakalari-Statusu.pdf>
- TFF. (2024). *2024 – 2025 Sezonu TFF 1. LİG Müsabakaları Statüsü*. Türkiye Futbol Federasyonu. <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/STATULER/2024-2025/2024-2025-Sezonu-Trendyol-1-Lig-Musabakalari-Statusu.pdf>
- TFF. (25.03.2025). *Antrenör Lisans Kursları*. Türkiye Futbol Federasyonu. <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=1014> Erişim Tarihi:02.04.2025
- TKTD. (05.02.2017). *İdeal bir konferans çevirmeni nasıl bir kişidir konulu kolaj çalışması*. Türkiye Konferans Tercümanları Derneği. <https://www.tktd.org/ideal-bir-konferans-cevirmeni-nasil-bir-kisidir-konulu-kolaj-calismasi/>
- TKTD. (2019). *Değerlerimiz*. Türkiye Konferans Tercümanları Derneği. <https://www.tktd.org/degerlerimiz/>

- TKTD. (12.2021). *Etik kurul yönetmeliği*. Türkiye Konferans Tercümanları Derneği. <https://www.tktd.org/etik-kurul-yonetmeliği/>
- TKTD. (24.12.2024). *Tüzük*. Türkiye Konferans Tercümanları Derneği. <https://www.tktd.org/tuzuk/>
- Trabzonspor K. (15.01.2025a). *Teknik Kadro*. Trabzonspor K. . <https://www.trabzonspor.org.tr/tr/yonetim/teknik-kadro> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Trabzonspor K. (23.01.2025b). *A Takım*. Trabzonspor K. . <https://www.trabzonspor.org.tr/tr/takimlar> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Transfermarkt. (26.01.2025). *Arda Güler*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/arda-guler/profil/spieler/861410> Erişim Tarihi: 07.06.2025
- Türkiye'de Futbol Çevirmenliği. (12.12.2024). *Etkinlikler*. Kapadokya Üniversitesi. <https://kapadokya.edu.tr/etkinlikler/turkiyede-futbol-cevirmenligi> Erişim Tarihi:12.04.2025
- U.Ç.F. (2005). *Çevirmenlik bildirgesi*. Çeviri Derneği. <https://ceviriderneği.org/cevirmenlik-bildirgesi/>
- UEFA. (2015). *Invitation to Express Interest Interpreter Services for Media*. Union of European Football Associations. https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/ITT/uefaorg/Tenders/02/25/04/92/2250492_DOWNLOAD.pdf.
- UEFA. (2024). *Disciplinary Regulations: 2024 edition*. Union of European Football Associations. <https://documents.uefa.com/v/u/Technical-Regulations/UEFA-Disciplinary-Regulations-Edition-2024-Online>
- Uyanık, G. B. (2015). *Spor Çevirmenliğinde Durumların ve Görevlerin Tanımlanması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Uzel, N. (25.04.2021). *Üniversite Mezunu Futbolcular Dikkat Çekiyor!*. fanatik.com.tr. <https://www.fanatik.com.tr/besiktas/video-universite-mezunu-futbolcular-dikkat-cekiyor-umut-nayir-giorgio-chiellini-murat-erdogan-2216015> Erişim Tarihi:16.02.2025
- Ümraniye S.K. (05.08.2024). *Kadro*. Ümraniye S.K. . <https://umraniyespor.com.tr/kadro/> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Warford, M. C. (09.07.2024). *The Average Salary of a Soccer Players: A Global Perspective*. soccerleagueclub.com. <https://soccerleagueclub.com/soccer-players-average-salary/> Erişim Tarihi:03.04.2025

- Worldwide Interpreting and Translation. (01.08.2023). *The NAATI Code of Ethics and Professional Conduct*. Worldwide Interpreting and Translation. <https://worldwideinterpreters.com.au/2023/08/01/naati-code-of-ethics-and-professional-conduct/> Erişim Tarihi:16.04.2025
- Yantır, O. C. (17.03.2013). *Samet Güzel suskunluğunu bozdu!*. sabah.com.tr. <https://www.sabah.com.tr/aktuel/2013/03/17/samet-guzel-suskunlugunu-bozdu> Erişim Tarihi:28.01.2025
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilim Temel Kavram ve Kuramları*. Multilingual Yayınevi.
- YDYO Çeviri Kulübü. (07.01.2019). *Alev Bulut ile Spor Çevirisi Nedir?*. Beykent Üniversitesi. <https://ydyo.beykent.edu.tr/etkinlikler/detay/2019/01/07/default-calendar/ceviri-kulubu-alev-bulut-ile-spor-cevirisi-nedir> Erişim Tarihi:12.04.2025
- Yeni Malatyaspor K. (21.12.2022). *Teknik Kadro*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/yeni-malatyaspor/mitarbeiter/verein/19789> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Yeni Malatyaspor K. (26.01.2025). *Oyuncular*. transfermarkt.com.tr. <https://www.transfermarkt.com.tr/yeni-malatyaspor/startseite/verein/19789> Erişim Tarihi:29.01.2025
- Yıldırım, M. A. (24.01.2024). *Bitmeyen Tartışma: Süper Lig Yayın İhalesi | 1971'den Günümüze Neler Yaşandı?*. medyascope.tv. <https://medyascope.tv/2024/01/24/bitmeyen-tartisma-super-lig-yayin-ihalesi-1971den-gunumuze-neler-yasandi/> Erişim Tarihi:03.04.2025
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

EK

Ek 1: Anket Onam Formu ve Soruları

30.03.2025 08:21

Futbol Çevirmenliğinde Tarafsızlık İlkesinin Çevirmen Görev Tanımına Etkisi

Futbol Çevirmenliğinde Tarafsızlık İlkesinin Çevirmen Görev Tanımına Etkisi

Aşağıdaki anket soruları, "Futbol Çevirmenliğinde Tarafsızlık İlkesinin Çevirmen Görev Tanımına Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezi araştırması için Aslı Tara YILDIRIM tarafından 2024-2025 sezonunda futbol kulüplerinde çalışmakta olan futbol çevirmenlerinin yanıtlamasına yönelik hazırlanmıştır.

** Zorunlu soruyu belirtir*

1. Onay kutularını lütfen işaretleyin. *

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

☐

Söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

☐

Kişisel bilgilerimin gizli tutulacağı konusunda bilgilendirildim ve araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

2. 1. Futbol çevirmeni olarak çalışmaya nasıl başladınız? Eğitim geçmişinizden bahseder misiniz?

3. 2. Görev tanımınıza neler dahildir?

4. 3. Çeviri yaparken oyuncu, teknik direktör, yönetim, taraftar veya başka bir taraf lehine çeviri yaptığınız düşünüldü mü? Evet ise yaşadığınız olaydan kısaca bahseder misiniz?

5. 4. Kulübün bütününe işveren kabul edersek çeviri yaparken sadakat önceliğinizi nedenleriyle sıralar mısınız? (futbolcu/ teknik direktör/ yönetim/ taraftar/ değer yargılarınız/ çeviribilim...)

6. 5. Teknik direktör kulübün herhangi bir bileşeni (futbolcu/ yönetim/ taraftar...) aleyhinde açıklama yapsaydı bunu çevirir miydiniz? Evet ise nasıl bir yol izlerdiniz?

7. 6. Futbol çevirmeni olarak çalışan kişilerin çeviri eğitimi alması gerektiğini düşünüyor musunuz? Herhangi bir çevirmen meslek örgütüne üye misiniz? Futbol çevirmenliğinin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır.

Google Formlar

Ek 2: Anket Yanıtları

K1

1. Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümünü bitirdikten sonra, alanımda nasıl kendime göre bir iş bulabilirim diye arayış içerisindeyken, üniversite döneminde kendi kendime öğrendiğim İspanyolca, İngilizce ve Fransızca dillerini bildiğimden dolayı, ilk çalıştığım kulüp olan Bursaspor'dan bazı yöneticiler, benim tanıdığım aracılığı ile bana ulaştılar. Kulüpte yukarıda bahsettiğim dilleri bilen bir tercümana ihtiyaçları olduğunu ve kendileriyle çalışıp çalışmak istemediğimi sordular. Ben de kabul ettim. Bu şekilde başlamış oldum.
2. Kulüpte kontratı olan yabancı uyruklu futbolcuların, kulübün teknik direktörüyle olan iletişimini sağlamak en temelde. Teknik direktörün antrenmanda, maç toplantılarında, soyunma odasında veya futbolcularla birebir iletişim kurmak istediğinde orada olmak. Maç başladığı sırada yedek kulübesinde teknik direktörün hemen arkasında bulunmak ve teknik direktörün oyuncularla olası bir iletişimde aynı anda çevirmek.
3. Böyle bir durumun olmasını istemeyiz. Birinin lehine ya da aleyhine bir şey çeviri yapmayız.
4. Öncelik yönetim, sonra teknik direktör, sonra futbolcu... Fakat kulüp içerisinde dengelerin bozulmaması için bazı konularda, majör olmayan durumlarda, bir oyuncunun o anlık sinirle söylediği bir cümleyi, kulübün çıkarı için çevirmemeyi tercih edebiliyorsunuz. Maç sonrasında oyuncular gergin olabiliyorlar skora bağlı olarak. O an söyledikleri her şeyi teknik direktöre ya da yönetime çeviriyor olmak çok gerekli değildir. Çünkü o gerginlik geçtikten sonra bazen oyuncu bile söylediğinden pişmanlık duyabiliyor. O sebeple kulübün içerisindeki huzuru korumak adına bazen böyle kararlar alabiliyoruz.
5. Açıklama yaptığı yer eğer herkesin duyabildiği bir kalabalıktaysa ya da bir basın toplantısı sırasındaysa kesinlikle çevirirdim.
6. Herhangi bir çeviri alınmasının gerekli olmadığını düşünüyorum. Ama çok önemli bir nokta var ki o da self education denilen, bizim ülkemizde maalesef çok fazla uygulanmayan kendi kendini eğitebilme yeteneğidir. Hele ki bulunduğumuz dönemde bilgiye bu kadar çabuk ulaşılabilen bir dönemde, insanın her gün kendi kendini geliştirme fırsatı vardır. Tabii ki futbol çevirmenliğinin dinamiklerini öğrenebilmek için bir bilgi almak, bir süreçten geçmek gerekebilir, ama kendini geliştirme noktasında bir yerden

veya birinden bir eğitim almak gerekliliği yoktur. Eğitim, bilgi dahil her türlü tecrübe üzerinde durur. Bilgiye ulaşmak ise çok kolaydır.

K2

1. Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim Tercümanlık bölümünden mezunum. İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümünde de yan dal yaparak 2 diploma sahibi oldum. Bu işi ise daha önce bu işi yapmış ve yapmakta olan arkadaşlarımın referansı ile buldum, kendimi kanıtladım ve 1,5 yıldır devam ediyorum.

2. 1. Yabancı futbolcuların, dillerini konuşmayan herkesle iletişimlerini sağlamak,
2. Yabancı futbolculara günlük hayatlarında yardımcı olmak, günlük işlerinde ortak dil olmaması sebebiyle oluşabilecek sorunların önüne geçmek,

3. Toplantılarda konuşmacıyı simultane ya da ardıl olarak hedef kitleye tercüme etmek
3. Bu zamana kadar böyle bir durum yaşamadım. En sıkıntılı durumlarda bile herhangi bir şekilde tercümanın sadece duyduğunu çevirmesi gerektiği bilindiği için tercümanın herhangi bir sözcüğü ya da cümleyi bir taraf lehine ya da aleyhine çevirmeye ihtiyacı olmuyor. Çünkü söylenen hiçbir şeyden sorumlu tutulmuyor.

4. Her şeyden önce sadakat önceliği kişinin kendi özsaygısına, güvenilirliğine olmalı. Çünkü kulüp içi konuşmaları bilen sayılı kişilerdendir tercüman. Güvenilirliğini kaybederse başarılı olamaz. Dolayısıyla değer yargıları diyebilirim.

Bir kişiden bahsetmek mümkün değil. Değer yargılarından sonra sadakat sırasında diğer her şey ikinci sıradadır.

5. Yukarıda bahsettiğim gibi, söylenen hiçbir sözcükten ya da cümleden, yanlış tercüme etmiyorsa tabii ki tercüman sorumlu değildir. Dolayısıyla cevap evet, çevirirdim.

Ayrıca şunun da farkında olmak bu konuda tercümanı rahatlatır: O dili bilen tek kişi siz değilsiniz. Aleyhte yapılan açıklamayı düzgün çevirmemek, direkt tercümanın işine sahip çıkmadığını gösterir.

6. Eğitimin bu alanda gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü farklı dillerdeki cümle diziliminden kaynaklı bekleme süresi, kelime kelime çevirmektense anlamı aktarabilme hususunda çeviri eğitimi bence önemli. Bu tarz dersler var bölümlerde. Ancak yine de alaylı olarak yapmaya uygun bir meslek olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu meslekte futbol terminolojisi için %51'i diyebiliriz. Onun dışında kalan kısım, futbolcu ve hocaların C1 seviyesinde İngilizce konuşmamasından dolayı, çevirmesi çok zor ifadeler değil.

Ben herhangi bir çeviri meslek örgütüne ya da grubuna üye değilim.

Teknolojinin korkunç ilerlemesi göz önünde bulundurulduğunda çoğu meslek grubu gibi tercümanlığın da gelecekte yerini yapay zeka uygulamalarına ya da robotlara bırakacağını düşünmek uç bir fikir olmaz. Ancak yakın gelecekte futbol çevirmenliğinin hala saygınlığını devam ettireceğini, ve kanaatimce, bir tercümanın yapacağı en eğlenceli mesleklerden biri olacağını söyleyebilirim.

K3

1. Futbol çevirmenliğine 2008 yılında o zamanki adı İstanbul Büyükşehir Belediye Kulübü olan şimdiki adıyla Başakşehir Futbol Kulübü'nde başladım. O zamandan beri, 2012-2015 yılları haricinde, aktif olarak bu sektörde çalışmaya devam ediyorum. Halihazırda 2021 senesinden beri Kayserispor'da çalışmaktayım. Aslında eğitim hayatım sürecinde aklımda futbol çevirmenliği yapma gibi bir düşünce yoktu. Ama bütün gençliğim boyunca sporun her dalıyla çok ilgilenen biri idim. Lisanslı olarak hem futbol hem basketbol oynamıştım. Dolayısıyla bir futbol takımının parçası olma fikri, o soyunma odası atmosferini yaşamak benim için çok cazip bir seçenektir. O dönemde İstanbul Büyükşehir Belediye Futbol Kulübü'nde Fransızca bilen bir çevirmen aranıyor ve ben de bir arkadaşım vesilesiyle iş görüşmesine gittim. Bu görüşme esnasında beni Fransızca bilen bir Afrikalı oyuncuyla tanıştırdılar. Kendisiyle 5-10 dakika muhabbet ettik ve odadan ayrıldım. Akabinde kulüp yetkilisi gelip yarın işe başlayabileceğimi söyledi. Tabii ki bu noktada kendime olan güvenimin ve yabancı dil kullanımındaki becerimin farkında olmamın büyük bir etkisi vardı. Neticesinde aldığım eğitimin bu özgüvenin oluşmasında çok büyük bir yeri olduğu yadsınamaz. Ortaokul ve lise eğitimini Saint Benoit Özel Fransız Lisesi'nde aldım. Sonrasında üniversite için Fransa'nın Nancy şehrine gittim ve orada Nancy Üniversitesi'nde iletişim bölümünü bitirerek Türkiye'ye geri döndüm. Neredeyse bütün öğrenim hayatım boyunca Fransızca gördüğüm, konuştuğum ve yazdığım için bu dili olan becerim ana dil seviyesine ulaştı. Üniversite döneminde aynı zamanda İngilizce dersleri de alarak İngilizcem ilerlettim. İkinci bir dili öğrenmenin aslında ne kadar önemli olduğunu da futbol sektörüne girdiğimde daha iyi anladım çünkü tek bir dile olan hakimiyetiniz ne yazık ki bir futbol takımında çalışmak için çoğu zaman yeterli olmuyor. Çok farklı milletlerden gelen yabancı oyuncularla iletişim halinde olmanız gerekiyor ve dolayısıyla sadece İngilizce bilmeniz ya da sadece Fransızca bilmeniz ya da sadece Portekizce, İspanyolca bilmeniz yeterli olmuyor. En az bu saydığım dillerden ikisini konuşmak gerekiyor.

2. Aslında bu çok göreceli bir durum. Çalıştığınız kulübün ihtiyaçları, yabancı dil bilen personelin olup olmaması, kurumsal kimlik, yönetici profili vs. bu konuda etkili olan faktörler. Ama genel hatlarıyla söylemek gerekirse bir futbol çevirmeninin görevi; saha içi ve saha dışında futbolcularla teknik direktörlerin, futbolcularla yöneticilerin doğru ve sağlıklı bir şekilde iletişim kurmasını sağlamaktır. Bir nevi köprü konumundadır da

denebilir. Antrenman öncesinde ve esnasında ise teknik direktörün ya da antrenörlerin oyunculara söylediklerini simültane olarak çevirmek, takım toplantılarında ve rakip analizlerinde en doğru iletişimi tüm taraflar için sağlamak, maç öncesinde, esnasında ve sonrasında tüm çevirileri yapmak bir futbol çevirmeninin asli görevleridir. Bunların dışında yabancı oyuncuların ailelerinin sağlık problemlerinde onların yanında olmak, oturma başvurularında bulunmak ve randevulara gitmek, eksik evrakları takip etmek, gerekli durumlarda konsolosluklara yazılan yabancı dilde dilekçelerde yardımcı olmak, futbolcularla seminerlere, organizasyonlara gitmek ve onların yöneticilerle yaptığı toplantılarda bulunmak bir futbol çevirmeninin ikincil görevleri olarak tanımlanabilir. Yukarıda da bahsettiğim gibi bu ikincil görevler kulübün yapısı ve ihtiyaçları doğrultusunda değişkenlik gösterebilirler... İş tanımı çok belirgin olan kulüplerde, daha çok saha içi ve saha dışı çeviriler, analiz toplantıları ağırlıklı olarak bu görev tanımının içine girerken; organizasyon olarak sıkıntı yaşayan kulüplerde yabancı dil gerektiren tüm konularda bir çevirmen olarak yardımcı olmanız beklenebilir.

3. Hayır şu ana kadar çok şükür ki böyle bir olayla karşılaşmadım. Birkaç kere arkadaşlarımdan ya da oyunculardan bak burayı tam söylemedin ya da burayı unuttun gibi sözler tabii ki duydum. Ama bunların hiçbirisi anlam bütünlüğünü bozan ve ciddi iletişim problemlerine sebep olan durumlar oluşturmadı. Aslında yaptığımız iş çok organik bir iş bu da demek oluyor ki bugün yaptığınız bir çeviriyi yarın aynı kelimeleri kullanarak yapamayabilirsiniz. Gün içerisindeki modunuz enerjiniz ve diğer çevresel faktörler yaptığınız çevirinin kalitesini etkileyebilir. Çünkü işin içerisinde insan faktörü mevcut. Ağızınızdan çıkan her kelimenin bir sorumluluğu var. Stres dozu yüksek bir sektörde çalıştığımızdan dolayı kimi zaman istemsiz olarak bazı arkadaşlarımız kulübün çıkarlarını korumak amacıyla ya da herhangi bir yanlış anlaşılmayı engellemek maksadıyla bazı noktaları es geçerek çeviriler yapmış olabilirler. Ben bunun bir ölçüde anlaşılabilir olduğunu düşünüyorum. Bunu da şu şekilde açıklayabilirim: Bir çevirmen çeviri yapacağı oyuncuyu dinlerken oyuncunun verdiği cevabın nelere yol açabileceğini, nasıl yanlış anlaşılmalara sebebiyet vereceğini o esnada düşünebilir ve kendince bir otosansür uygulayabilir. Bu konuda yorum yaparken ilgili kişinin nasıl bir stres yükü ile baş ettiğini, nasıl bir ortamın içinde bulunduğunu hesaba katmak gerekir. Tabii ki de bu tercih edilen bir tarz değildir ama eğer böyle bir durumla karşılaşılırsa bunun arkasında mutlaka o çevirmenin kulüp çıkarlarını göz etmesi yatmaktadır diye düşünüyorum.

4. Bu çok güzel bir soru. Tabii ki her insan aynı karaktere sahip olamayacağı gibi her çevirmenin de öncelik sırası aynı olmayabilir. Kimi tercümanlar önce bir futbolcuyla tanışıp onun işlerini yaparak, onun yanında olarak kulüplerde çalışma fırsatı yakalarken kimi tercümanlarsa direkt kulüplerle görüşüp anlaşarak mesleklerini yapabilirler. Aslında bu hayatın size sundukları ile alakalı bir durum. İşe girerken kimin sizin üzerinizde bir etkisi varsa haliyle sadakatinizin de o yönde olması beklenebilir. Ben kendi adıma şunu söyleyebilirim ki futbol camiasının içinde bulunduğum sürece sadece ve sadece kulüplerle anlaşma yaptım Hiçbir zaman ne yöneticilerle ne teknik direktörlerle ne futbolcularla ne de taraftar gruplarıyla bir çıkar ilişkim oldu. Kulüpler teknik direktör değişikliklerine gittiğinde ben hiçbir zaman aramın iyi olduğu, çok iyi bağ kurduğum teknik direktörlere dahi beni yanlarına almalarını söylemedim. Dolayısıyla benim sadakat duyduğum, aidiyet hissettiğim tek bir şey vardır o da kulübün ta kendisidir. Bu yüzden de çalıştığım tüm kulüplerde uzun süreli görev aldım ve umarım böyle olmaya devam eder.

5. Tabii ki de çevirirdim. Benim görevim yaptığım çevirilerde elimden gelenin en iyisini yaparak en doğru şekilde çevirinin mümkün olduğunca anlam bütünlüğünü korumasını sağlamaktır.. Kendi adıma söylemem gerekirse tarz olarak en yalın bir üslupla çeviri yapmaya gayret ederim. Ekleme çıkarma ve ağdalı cümleler kurmaktan imtina ederim. Kariyerimin bazı dönemlerinde buna benzer durumlarla karşılaştım. Ama hiçbir zaman çeviriyi çarpıtmadım, kelime kullanımında bazı değişikliklere giderek yumuşattığım olmuştur fakat hiçbir zaman anlam bütünlüğünün dışına çıkmamıştır.

6. Bu sorunun tek bir doğru cevabı olduğunu düşünmüyorum. Tabii ki çeviri eğitiminin alınmasının teorik bazda çok ciddi faydalarının olduğu yadsınamaz. Çeviri tekniği anlamında bazı avantajlar sunduğunu da düşünüyorum. Ancak bu avantajlar sonradan öğrenilemeyecek şeyler değil. Yeter ki insanın içerisinde öğrenme isteği olsun. Bence bu işte olmazsa olmaz olan nokta çevirmenin çeviriyi yaptığı dile ve ana diline olan hakimiyetidir. Tek başına birkaç dili çok iyi konuşmak ve anlamak yeterli olmaz aynı zamanda ana dilinize de hakim olmanız beklenir. Örneğin işe başladığım ilk dönemlerde sadece oyuncuları dinleyerek ve söylediklerini aklımda tutarak çeviri yaparken son dönemde yazılı olarak notlar alıp o notlara bakarak çevirilerimi yapıyorum. Bu da aslında mesleki olarak çevirmenlerin de işinde daha profesyonel olma yolunda ilerlediğini

gösteriyor. Bunun da arkasında çeviri tekniklerinin çok daha fazla özümseendiğinin yattığını düşünüyorum.

Herhangi bir çevirmen meslek grubuna üye değilim. Ama Süper Lig ve İkinci Lig tercümanları olarak bir WhatsApp grubumuz var. O grup içerisinde iletişim halinde kalıyoruz. Tabii ki bireysel olarak görüştüğüm arkadaşlarım da var ama mesleki anlamda ki gelişmeleri o gruptan takip ediyoruz.

Futbol çevirmenliğinin geleceğinin teknolojiye bağılı olarak değişeceğini düşünüyorum. Bundan beş sene evvel yapay zeka bu kadar günlük hayatımıza girmemişken çeviri yapabilmek (hem yazılı hem sözlü olarak) çok değerli bir şeyken şu anda birkaç bilinen uygulama üzerinden anlık yazılı ve sözlü çeviri yapmak mümkün hale geldi. Gelecekte yapay zekanın da gelişmesiyle doğru orantılı olarak çeviri çok daha hızlı ve doğru olarak yapılabileceğini düşünüyorum. Bu tam anlamıyla insan faktörünü devre dışı bırakacak mı? Bunu bilmiyorum. Ama emin olduğum tek bir şey var insan faktörü ve dolayısıyla onun onun getirdiği hata eğilimi ilerleyen günlerde daha az olacak. Belki bir insanın yaptığı çevirinin vermiş olduğu duygu ve çevirmenin sahip olduğu deneyimlerinden elde ettiği dünya görüşü ve seçtiği kelimelerle yaptığı otantik çeviriler yerini daha mekanik daha duygusuz tabiri caizse daha mot-à-mot çevirilere bırakacak.

Sonuçta teknoloji insana olan ihtiyacı toplumun her alanında azaltacağı gibi bizim meslekte de ciddi dönüşümlere yol açacaktır. Hepimizin bu değişime açık olması elimizdeki tek seçenek olduğunu düşünüyorum.

K4

1. Ege Üniversitesi Mütercim Tercümanlık bölümü mezunuyum. Üniversitede gittiğim Fransızca kursunda tanıştığım birisi aracılığıyla bu sektörde çalışmaya başladım.
2. Sahada ve saha dışında takımdaki yabancı oyuncularla ilgili her konuyla ben ilgileniyorum.
3. Hayır.
4. Hiçbir önceliğim yok açıkçası. Çeviri etiklerinin hepsini bilen biriyim fakat futbol bambaşka bir sektör. Bu sektörde öncelik olarak benimsenmesi gereken tek şey olabildiğince olası sorun yaratacak bir duruma sebep olmamak diye düşünüyorum. Futbol bir takım sporu ve takım ruhuna uygun şekilde birleştirici olmak zorundasınız çünkü siz de takımın bir parçası oluyorsunuz. Oyuncunun veya teknik direktörün veya herhangi birinin nabızı yüksekken sorun yaratacak bir ifadesini bazen direkt çevirmek yerine daha uygun bir dille sorun yaratmayacak şekilde idare etmek daha doğru diye düşünüyorum.
5. Dediğim gibi bu sektörde çalışıyorum veya çalışmak istiyorum diyorsanız sorun yaratması muhtemel durumları iyi idare etmeniz gerekiyor. Takımın başarısı ve iç huzuru için bazen çok sert ifadeleri daha yumuşak bir dille ifade etmeniz gerekiyor. Ama bu size hiç kimsenin fikrini ve duygularını sansürleme hakkı vermiyor elbette. Bu sektörde elçiye zeval olmaz durumu yok. Herhangi sorun yaratması muhtemel bir durumda, sen neden durumu idare etmedin diye oklar size dönebilir. O yüzden ayrıştırıcı değil birleştirici, sorun yaratan değil sorun çözen bir tutumda olmanız gerekiyor. Örneğin antrenmanda yüksek nabızlı bir oyuncunun o anki heyecan ve adrenalinle söyleyebileceği ters bir şeyi tam olarak çevirmeniz veya idare etmemeniz büyük krizlere yol açabilir. Bu sebeple kriz durumlarını iyi idare edebilen şekilde çalışmanız gerekiyor çünkü aslında siz sadece duyduklarını çeviren bir tercüman değil aynı zamanda o takımın bir parçasısınız da.
6. Çeviri eğitimi almayan insanların çeviri yapmaması gerektiğini düşünüyorum. Bu tamamen şey gibi. Herkesin yemek yapmayı bildiğini iddia edip herkesin şef olamaması durumu. Bırakın mutfakta şefler çalışsın, dolaptaki yemek malzemelerini ziyan edecek insanlar değil. Herhangi bir mesleki örgüte üye değilim. Teknoloji her sektöre fazlasıyla girse de bu sektörün devam edeceğini düşünüyorum. Çünkü dediğim gibi siz sadece tercüman değil o takımın bir parçası da oluyorsunuz. Yabancı oyuncuların hepsiyle ayrı bir samimiyet ve anılarınız da oluyor ve çoğunun buradaki en yakın arkadaşı oluyorsunuz haliyle. Sonuç olarak sadece çeviri için değil birçok konuda onların eli ayağı oluyorsunuz.

Yeri geliyor ev arıyorsunuz birlikte yeri geliyor çocuğu hasta olunca saatlerce onlarla hastanede kalıyorsunuz yeri geliyor çocuğunun sünnetine bile eşlik edip kirvesi oluyorsunuz. İşin en keyifli yanı da bu zaten insan kazanıyorsunuz.

K5

1. Lise hayatıma eşit ağırlık öğrencisi olarak başladım ancak her zaman İngilizce ve diğer yabancı dillere karşı ilgim ve yeteneğim vardı. Bu yüzden üniversiteyi yabancı bir dil üzerine okumak istedim. 2015 yılında Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili Eğitimi bölümüne girdim. 2021 yılındaysa bu bölümden mezun oldum.

Futbol tercümanlığına ise yine mezun olduğum yıl olan 2021 yılında Sivasspor'da, Rıza Çalimbay döneminde başladım. Takımın diğer tercümanı olan arkadaşım kariyerime bu alanda devam etmek isteyip istemediğimi sordu. Zaten böyle bir isteğim olduğu için hiç tereddüt etmeden Sivas'a geldim. Sivasspor'da sezon öncesi kampında 21 günlük bir deneme sürecine girdim. Bu süreçten sonra takımımızın teknik ekibi, futbolcuları ve yönetimin kararıyla Sivasspor'da resmi olarak çalışmaya başladım.

2. Aslında bir futbol tercümanına görev tanımı gibi bir sınırlama getirmek oldukça zor. Temelinde bütün kulübün yabancı dillerdeki ihtiyaçlarını karşılamak diyebilirim. Elbette zamanımızın büyük çoğunluğu futbolcu-teknik kadro arasında geçiyor. Futbol temelinde çevirilerimiz şu durumlarda oluyor: Antrenmanlar, maç öncesi toplantılar, maç öncesi ve devre arasında teknik/taktik çeviriler, maç sonrası yayıncı kuruluşun belirlediği isimlerle flaş röportajlar, teknik direktörün ise yabancı olması durumunda basın toplantılarında da çeviri için bulunuyoruz.

Yönetimsel anlamda ise; yönetim-futbolcu arasında iletişimi sağlamak, sözleşme görüşmeleri, yaşanabilecek herhangi bir anlaşmazlıkta da iletişimde köprü görevi görüyoruz. Ancak işimizin aslında en büyük kısmı, futbolcuların özel hayatlarındaki ihtiyaçları. Buna şöyle örnek verebilirim, banka, hastane, çocuklarının okulu gibi onlarca örneklerle çoğaltılabilecek benzeri gündelik hayatta yaşadığı problemlerde de yardım için oradayız.

Tabii ki sadece futbolcuların değil, onların ailelerinin de yaşadığı problemlerde yanlarında oluyoruz.

3. Öncelikle bir tercüman için en önemli şey durum ne olursa olsun tarafsızlığını korumaya çalışmaktır. Eğer çalıştığınız kulübe bir teknik direktörle beraber gelmediyseniz, yani bir teknik direktörün ekibinde değilseniz, kulübün tercümanısınız. Her ne olursa olsun tarafınız bağlı olduğunuz kulübünüz olmalıdır. Evet bazen haksızlıklarla karşılaşabiliyorsunuz. Ancak bu ve benzeri durumlarda da göreviniz bağlı

olduğunuz kulübün çıkarlarını korumaktır. Benim yaptığım çevirilerimde henüz böyle bir durum yaşamadım.

4. Sadakat anlamında elbette öncelik yönetimdedir. Her ne kadar duygusal olarak futbolcularla oldukça yakın olsak da tekrar şu durum devreye giriyor, biz kulübün tercümanınız. Sonrasında ise futbolcular, tabii ki takımımızın kaptanları bu konuda öncelikliler. Ancak tabii ki bu konuda genelleme yapmak oldukça zor. Çünkü takımın çıkarını düşünmeyen aksine kendi bireysel geleceklerini ve isimlerini takımın önüne koymaya çalışan futbolcularımız da olabiliyor. Bu durumda da sadakatini akılla birleştirmen gerekiyor. Kimin haklı olduğuna kanaat getirmek oldukça zor olsa da almamız gereken sorumluluklardan biri de bu oluyor. Sonrasında ise teknik ekip geliyor. Bir tercüman olarak taraftara karşı bir sorumluluğunuz yok. Elbette yönetimi, futbolcuları ya da teknik ekibi onlarla karşı karşıya getirmemeniz de gerekiyor böyle bir sorumluluğunuz oluyor. Onun dışında taraftarla pek bir irtibatınız olmuyor. Bir insan olarak elbette değer yargılarınız muhakkak oluyor ancak bir tercüman olarak bu durumu çalışma hayatınızda sergilemeniz oldukça zor. Profesyonel olarak bakabildiğiniz zaman sadakatınız de o anki duruma göre şekillenebiliyor diyebiliriz.

5. Bu tarz durumlarla sık karşılaşabiliyoruz. Bu durumlarda eğer mümkünse çevirmemeye çalışıyoruz ancak bazen mümkün olmayabiliyor. O zaman da durumu çerçevesinden çıkarmamak kaydıyla yumuşatmanız gerekiyor.

Bazen yönetim ve teknik ekip, zaman zaman da futbolcular bu tarz şeylerle karşınıza çıktığı zaman belki de söylemesi gerekeni söylüyor ancak bunu anlayamayacak futbolcular olduğunda ya da karakterine uygun olmayan durumlar olduğunda tepki gösterebilecek futbolcular olduğunda bu durumu tabiri caizse göğsünüzde yumuşatıp durumu idare etmeniz gerekiyor. Zaten genellikle de bu durumu iki taraf da fark edip daha da durumu üstelemiyorlar.

6. Öncelikle ikinci sorudan başlayayım. Herhangi bir meslek örgütüne üye değilim. Açıkçası var olup olmadıkları hakkında da bilgim yok.

Herhangi bir konu hakkında eğitim almanın çok yararlı olduğu gibi çevirmenlikte de eğitimin yararlı olabileceğini düşünüyorum. Kişisel olarak ben bu konuda bir eğitim almadım, alaylıyım diyebilirim. Belki bir eğitim almış olsam kendimi bu meslekte daha hızlı geliştirebilirdim. Ancak futbol tercümanlığı sadece dile yetkinlik, çeviriye yetkinlikle yapılabilecek bir meslek değil. Eğitimin yanı sıra sosyal becerilerinin de en

üst seviyede olması gereken bir meslek. İnsan idare edebilme yeteneğinin en üst seviyede olması gereken bir meslek. O yüzden bu meslek dalında çalışmak isteyen kişilerin bu tarz özelliklerde de kendilerini geliştirmeleri gerekiyor. Futbol çevirmenliğinin geleceği hakkındaki düşüncelerim maalesef pek pozitif değil. Sadece futbol çevirmenliği değil, genel anlamda çevirmenlik mesleğinin önümüzdeki yıllarda gelişen teknolojiyle beraber azalarak biteceğini düşünüyorum. Tabii bunun ne zaman olacağını kestirmek oldukça zor ancak çok da uzak olmayan bir gelecekte olduğuna inanıyorum.

K6

1. Futbol çevirmeni olarak 2018 yılında Çaykur Rizespor bünyesinde başladım. Fransa'da üniversiteden uluslararası ticaret bölümünden mezun oldum. Daha öncesinde ve sonrasında futbolun farklı kollarında çalıştıktan sonra edindiğim çevre sayesinde bu işe girdim. Futbol çevirmeni olmadan önce uzun yıllar biri Orta Avrupa biri de Güney Amerika'da olan iki yabancı spor yönetimi şirketi için scout olarak çalıştım. Bu şirketlere bağlı olan futbolcuların maçlarını yerlerinde izleyerek, raporlar düzenliyordum. İngiltere'de bulunan PFSA'nın (Profesyonel Futbol İzçileri Derneği) eğitimlerine katıldım. Bu alanda 3 sertifikam var. Bunun haricinde medya sektöründe yaklaşık 7 yıl spor yazarlığı, radyo programcılığı, televizyon program sunuculuğu ve yorumculuğu, gazetede köşe yazarlığı gibi işler de yaparak futbol özelinde kendimi geliştirmeye çalıştım. Bir muhabir hangi soruları sormak ister, soru sorarken futbolcuyu veya teknik adamı nasıl yönlendirir, bunları öğrendim. Bütün bunların neticesinde de, edindiğim çevre sayesinde futbol çevirmenliği için bir iş fırsatı geldi önüme, ben de kabul ettim. Yani kaba tabirle "alaylıyım" diyebilirim, ancak bu işe "hazır" olarak başlamak için uzunca bir süre kendimi geliştirmeye çalıştım. Sektörde benim gibi çeviribilim eğitimi almamış çok kişi olduğu gibi, bir o kadar da bu bölümü okumuş arkadaşlarımız da var tabi. Eğitimimi tamamladığımda Türkçe dahil 3 dil konuşabiliyordum, bu sayede bu işe başlayabildim. Tek bir yabancı dille bu işi kotarabilmek hayli zor.

2. Futbol tercümanlığı aslında spor psikologluğu gibi biraz soyut bir kavram oluyor. İnsanlar genelde bizi sadece maç sonrasında röportajlarda veya saha kenarında görüyorlar ama durum bundan biraz farklı. Görev tanımını genişletmek biraz da tercümanın kendisine bağlı olan bir şey. Mesleğine, daha doğrusu futbola olan tutkusuyla bunu çok geliştirebilir bir futbol tercümanı. Benim görev tanımım şu olabilir mesela; takımda bulunan 14 yabancı futbolcu ve onların ailelerinin günlük hayattaki ihtiyaçlarından sorumluyum. Eşleri, çocukları veya kendileri kulübün dışında bir ihtiyacı olduğu zaman bana ulaşır ben de elimden geldiğince çözüm üretirim. Bunun haricinde esas görevim takımın günlük yaşantısı boyunca ihtiyaç olan her alanda çeviri yapmak. Toplantılar, transfer görüşmeleri, maç öncesi hazırlıklar, maç sırasında yedek kulübesinde, maç harici basına verilen röportajlar gibi.

Aslında konuyu bir de yeni bir futbolcunun kulübe gelmesi üzerinden de değerlendirebiliriz. Yabancı bir futbolcu takıma transfer olur. O andan itibaren sizin başlıca görevleriniz şunlardır:

- Oyuncuya tesisleri gezdirmek, takımı tanıtmak,
- Geldiği andan itibaren oluşan temel ihtiyaçları konusunda kendisi de talep ederse yardımcı olmak (Ev tutmak, araba kiralamak),
- Türkiye'de iletişim konusunda sorun yaşamaması için, adına telefon hattı almak,
- Banka uygulamasından işlem yapıp ihtiyaçlarını gidermesi için oyuncuya bu konuda destek vermek,
- Yaşadığı şehre göre pratik bilgiler içeren bir pdf dosyası hazırlamak,
- Lisansının çıkması için pasaport bilgilerini almak,
- Oturum izni çıkartmak için yine pasaport bilgilerinin de haricinde gerekli olan tüm bilgileri temin etmek,
- Varsa eşi ve çocukları için oturum izni almalarına yardımcı olmak.

Bu temeli olabildiğince hızlı bir biçimde hazırlamanız gerekir ki futbolcunun aklı sadece sahada olsun ve uyum süreci kısalsın. Coğrafi açıdan zor bir şehirde yaşıyorsanız futbolcu için, bu durum büyük önem arz eder. Örneğin bir Batı Avrupalının, Anadolu'nun 500.000 nüfuslu bir şehrine uyum sağlamasıyla, İstanbul'da yaşayarak uyum sağlaması aynı değildir. Anadolu'da görev yapıyorsanız, görev tanımınız daha esnek ve geniş olur. Siz bir nevi o futbolcunun veya yabancı teknik adamın dünyaya açılan penceresi oluyorsunuz.

3. Böyle bir şey benim başıma gelmedi, yani hakkımda böyle düşünülmesi gibi bir durum olmadı. Bir futbol takımı üçgene benzer. Bir kenarını teknik direktör ve ekibi oluşturur, diğerini yönetim, üçüncüsünü de futbolcular. Sizin tercüman olarak bu üçgenin tam ortasında hepsine eşit mesafede olmanız gerekiyor etik olarak. Eğer futbolcuların tarafında olursanız, bu suistimale açık bir durumdur, yönetim ve teknik ekip size cephe alabilir hatta yönetim işinize son verebilir. Teknik ekipten yana olursanız, yönetim ve futbolcular en ufak kötü gidişatta sizi suçlayabilir, muhbir damgası yiyebilirsiniz zira sürekli soyunma odasında ve her ortamda futbolcularla berabersiniz, dolayısıyla ilk hedef siz olursunuz. Son olarak daima yönetimden yana olursanız, olası bir finansal krizde veya başka bir yönetsel sorunda, teknik ekip ve futbolcular tarafından hedef tahtasına oturtulursunuz. Bu sebeplerden ötürü bu işi yaparken olabildiğince şahsileştirmeden, meslek etik kurallarının dışına çıkmadan, "doğru" davranmak esas bence. Zaten aksi

takdirde, yani bir çeviri yaparken oyuncu, yönetim, teknik direktör, vb. bir taraf lehine çeviri yaptığınızda veya bu anlaşıldığında, kendi ayağınıza sıkılmış olursunuz. Küçük bir sektör olduğu için bu anlamda mimlenmeniz çok kolay oluyor.

4. Bu durum çeviriyi nereye yaptığınız konusunda değişebilir. Örneğin bir analiz toplantısında veya bir futbolcunun röportajında durum farklılık gösterebilir. Ama her halükarda esas olan kulüptür. Sadakat önceliğimde ilk sırada çalıştığım kurumun kendisi gelir ki bence bir çalışan olarak ona olan bağlılığınızı sorgulatmamanız gerekir. Benim gözümde ilk sırada değer yargılarım, sonrasında çeviribilimi gelir.

Çeviribilimi ikinci sıraya şu sebepten aldım: Bir analiz toplantısı hayal edin. Takımınızda 14 yabancı oyuncu var ve hepsi dünyanın farklı yerlerinden geliyor. Dolayısıyla eğitim düzeyleri ve İngilizce bilgileri de farklı. Sizin yaptığınız çevirinin, çeviribiliminden ziyade ortak anlaşılır bir çeviri olması gerekiyor. Ne yazık ki bu sebepten ötürü ben birçok kez İngilizce çeviri yaparken, basitleştirerek veya bazen kasıtlı olarak cümle yapılarını bozarak çeviriyorum. Benim için önemli olan o odadaki herkesin eşit biçimde anlatılan şey idrak etmesidir. Yoksa sizin Oxford İngilizcesiyle yapacağınız ve takımda sadece 2 kişinin anlayacağı bir çeviri kimsenin işine yaramaz.

Üçüncü sırada ise eşit seviyede futbolcu, teknik direktör ve yönetimi yazarım. Bir önceki soruda da belirttiğim üzere bunların üçünü birbirinden ayıramayız. Anne-babanın çocukları arasında kayırma yapması gibi bir durumdur aslında.

5. Evet çevirirdim. Türkiye'de bir futbol kulübünde teknik direktör en üst makamlardan biridir. Bu çok nadiren gerçekleşir tabi, çünkü teknik adamlar da bilirler ki söyleyecekleri her olumsuz cümle ileride karşılırlarına çıkabilir ve bu durum onların imajını zedeleyebilir. Günümüzün teknolojisinde zaten bilerek eksik çevirmek veya farklı çevirmek sizin kariyerinizin sonlanmasına kadar yol açabilir. Örneğin bu bahsi geçen teknik adam İngilizce konuşuyorsa, evrensel bir dil olduğundan siz çevirmesiniz bile bu yayınlandığı an "Aaa tercümana bak çevirmedi!" durumuna düşersiniz. Belki o an kulübünüzü veya futbolcuları korumak amaçlı, iyi niyetle bir şey yapmışsınızdır, ama o ok döner size saplanır. Her kim, ne açıklama yapıyorsa, tercümanın görevi onu eksiksiz tam ifadeleriyle çevirmektir. Nasıl bir yol izleyeceğimi az çok anlatabildim sanırım, ama bu biraz da aslında o anki ruh haline, o kişiyle olan bağınıza da bağlı. Hepsinin haricince bir de şöyle bir konu var; siz sahaya adım attığınızda veya takımla yapılan toplantılarda, teknik direktör her kimse onun yabancı dil versiyonu olmalısınız. Vücut diliniz, ses tonunuz,

hatta ve hatta düşünce yapınızı bile buna uydurmanız gerekiyor ki çeviri yaparken bazen şive veya üstü örtülü biçimde söylenen şeyleri dahi tam olarak aktarabilin. Lehte veya aleyhte, eksiksiz çeviri esastır.

6. Çeviri eğitiminden de evvel, futbol eğitimi alması gerekir bence. Futbolun terminolojisini, dilini, gereksinimlerini bilmeden maalesef futbol çevirmeni olmanız çok zor. Dünyanın en iyi çeviribilim alanından mezun da olsanız, futbolun iç dünyasına ayak uyduramazsanız bu sizi kurtarmaz. Ben hayatımda hiç çeviribilim ile ilgili bir kitap okumadım. Bunu gurur duyulacak bir şey olarak söylemiyorum bu arada yanlış anlaşılmasın. Üniversite eğitimimi bitirdiğimde, ana dili düzeyinde İngilizce ve Fransızca biliyordum. 15 yaşımdan beri futbolun çeşitli alanlarında çalıştım, buna basın dahil. Futbolu sevmeden bu işi yapmanız mümkün değil. Yabancı dillerden gelen terimleri, teknik direktörlerin her birinin farklı yapısına uyum sağlamak için bilmeniz gereken kelime hazinesi ve bununla beraber iyi bir hafıza da gerekiyor. Çeviri eğitimi çok kıymetli, günümüzde maalesef ben dahil birçok kişinin bu sektörde bu anlamda eksikleri var. Fakat dediğim gibi, bu sektör örneğin Birleşmiş Milletler toplantısında simültane çeviri işinden çok farklı olduğu için, işin kendisini, mutfağını bilmek daha değerli benim gözümde.

Herhangi bir meslek örgütü yok futbol konusunda bildiğim kadarıyla. Kendi çabalarımızla bir WhatsApp grubu kurduk geçtiğimiz sene. Orada Türkiye'de görev yapan bütün futbol tercümanlarını toplamaya gayret ettik elimizde bir veri tabanı olması için. Ama resmi olarak böyle bir örgüt veya derneğimiz maalesef yok. Zaten bu işin kaderinin biraz "iki dudak arasında" olmasının nedenlerinin başında geliyor bu durum. Türkiye Futbol Federasyonu nezdinde bizler yokuz. Akredite ediliyoruz maçlara evet, ama bir sözleşmemiz bulunmuyor. Tercümanlar kulübe SGK'lı personel olarak giriyorlar. Sağlık ekipleri örneğin, masör, fizyoterapist, doktor, hepsi sözleşme ile çalışırlar. Tercümanları koruyan bir sözleşme bulunmuyor. Bir sabah uyandığınızda, takımınıza yeni bir teknik direktör gelir ve gelirken "ben kendi tercümanımı istiyorum" derse, kendinize yeni bir iş bulmanız gerekiyor. Bu anlamda ne yazık ki eksiklerimiz var.

Futbol çevirmenliğinin geleceği hakkında bazı kaygılarım var açıkçası. Ben mesleğimi severek, elimden geldiğince iyi yapmaya çalışan kişilerden biriyim. Fakat ne yazık ki ekonomik kriz, kulüplerin mali düzensizliği nedeniyle son yıllarda çok fazla sirkülasyon meydana geldi tercümanlık sektöründe. Okulundan yeni mezun olmuş genç

arkadaşlarımızı, tecrübemiz olduğu bahanesiyle çok düşük ücretlere çalıştıran kulüpler var. Bu durum diğerkalifiye tercümanları da etkiliyor ister istemez. Geçmişte çalıştığınız bir teknik adam yeni bir yerle anlaştığında sizi arayabiliyor birini tavsiye etmeniz için, ama iyi olarak gördüğünüz kişiler ya zaten iş sahibi ya da sektörü bırakmış oluyorlar. Bu konuda sıkıntılar olduğunu düşünüyorum. Kimi zaman cehaletten, kimi zaman da yaş olarak küçük görüldüğünden, futbol tercümanları ve yaptıkları iş, hak ettikleri değeri görmüyor maalesef. Eğer bu durum böyle devam ederse, birçok nitelikli arkadaşımızın da başka sektörlere yöneleceğini düşünüyorum ve bu beni mesleğin geleceği konusunda tedirgin ediyor.

K7

1. Ankara Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı mezunuyum. Futbol sektörüne ilk girişim 2013 yazında ülkemizde düzenlenen U20 Dünya Kupası ile oldu. O turnuvada Meksika Milli Takımı'nın mihmandarlığı görevini yaptım. Sonrasında 2014 senesinde Boluspor'da tercüman olarak göreve başladım ve sektörde gerçek anlamda çalışmaya başladım.

2. Bulunduğum kulüpteki görev tanımım sadece tercümanlık şeklinde. Benden beklenen şey analiz, antrenman, basın toplantıları, röportajlar vb. gibi yerlerde çeviri yapmak. Bunun haricinde futbolcuların bazı özel istekleri, saha dışı konularda yardım talepleri tabii ki oluyor ama genel olarak iş tanımım sadece çeviri yapmak üzerine.

3. Her tercümanın mutlaka başına gelmiştir bu konu. Bir keresinde ana dili İngilizce olmayan bir hocanın bir basın toplantısında bir futbolcuyla ilgili yaptığı yorumu doğru çevirmiş olmama rağmen cümleyi söyleyiş tarzı ve kelime seçimleri sebebiyle sanki hoca futbolcu hakkında olumlu bir yorum yapmamış ama ben çevirirken onu olumlu çevirip futbolcuyu koruyormuşum şeklinde algılandı. Sosyal medyada da 1-2 gün gündemde kalmıştı bu mevzu.

4. Benim önceliğim her zaman kulübü korumaktır, bireyler benim için sonra gelir. Ayrıca söyleneni tam olarak eksiksiz ve yorumsuz çevirmek de öncelikli olarak dikkat ettiğim bir şeydir, verilmek istenen mesajı yumuşatmak veya değiştirmek tercümanın görevi değildir. O yüzden sadakat sıralamam 'kulüp-doğru çeviri-geriye kalan herkes' şeklinde.

5. Bu da başıma gelen bir olay ve ben direk net olarak söyleneni çevirmiştım. Zaten hoca veya futbolcu İngilizce konuşuyorsa (İngilizceyi neredeyse herkes bildiği için) eksik veya dolaylı çeviri yapma ihtimaliniz yok. Yine de hangi dil olursa olsun söyleneni çevirmek gerekir, karşınızdaki insan o mesajı vermek istemezse zaten kimsenin aleyhine kameralar önünde konuşmaz. Tercümanın bu noktada sorumluluk almasını doğru bulmuyorum.

6. Futbol tercümanı olmak için belirli bir eğitimden geçmeye gerek olduğunu düşünmüyorum. Bunu kendim mütercim tercümanlık mezunu olmadığım için söylemiyorum, dili (en az 2 dil) ve sektörü bilmek, terminolojiyi bilmek, sektör dinamiklerine ayak uydurmak yeterli bence.

Bir çevirmen meslek örgütüne üye değilim. Futbol çevirmenliğinin geleceğini maddi olarak pek parlak görmemekle birlikte, özellikle son dönemlerde yapay zekanın iyice ilerlemesinden kaynaklı olarak ihtiyacın ilerleyen 10-15 senede azalacağını

düşünmekteyim. Şu anki teknoloji ile bence yapay zeka sadece (kısmi olarak) basın toplantısı veya röportajlarda kullanılabilir diye düşünüyorum. Daha da gelişmesi ve ilerlemesi durumunda başka meslekler yapmamız gerekebilir:)

K8

1. Futbol sektörüne yakın olan bir dostum benimle bağlantıya geçti.
2. Tercüman olarak saha içinde ve saha dışında yabancı futbolcuların tercümanlığını yapıp, özel hayatlarında kendilerine destek olmak.
3. Olmadı.
4. Ben Ankaragücü için çalışıyorum ve kulüp ile yönetimin çıkarları benim için önceliklidir.
5. Anlamını verdiğim sürece sorun yok.
6. Evet eğitim şart. Kullandığınız kelimeler, ses tonunuz, beden diliniz birbiriyle uyumlu olmalı. Her yabancı futbolcunun çevirmene ihtiyacı olacaktır. Mesele sadece çevirmenlik değil. Yabancıların güvenebileceği, yabancı ülkeye uyumu kolaylaştıran bir kişinin bulunması olmazsa olmazdır.

K9

1. İspanyol Dili ve Edebiyatı mezunuyum. Futbol sektörüne Teknik Direktör Rıza Çalımbay'ın bana ulaşmasıyla Sivasspor'da başladım.
 2. Saha içi ve saha dışındaki her şey. Antrenman ve maçlar sırasındaki tercümeler. Bunun dışında transfer sezonunda yönetim nezdinde futbolcu menajerleri/kulüpleriyle görüşmeler ve yazışmalar. Ve en zor olarak futbolcuların şahsi ve ailevi işleri.
 3. Evet düşünüldü. Hem de defalarca. Ve haklıydılar. Bir futbolcumuz maç sonu röportajında teknik direktör için gereken futbolu oynatmadığını söylemişti. Ben ise bu cümleyi "takım olarak gereken futbol anlayışını ortaya koymamız gerek" olarak çevirmiştım. Başka bir örnek ise yine bir futbolcumuz "Yönetim benim transferimle alakalı sorumluluktan kaçıyor" demişti. Ben ise bu cümleyi tamamen kasıtlı olarak yanlış çevirdim. "Yönetimimiz transferimle alakalı gereken mercilerle irtibat halinde". Amaç kimseyi kimseye karşı kışkırtmayacak şekilde çeviri yapmaktır. Antrenman sırasında dönem dönem oyuncuların birbirlerine sert çıkışları olabiliyor. Küfürlere varan durumlar oluşabiliyor. Bunları hiçbir zaman birebir çevirmediim. Hiçbir tercümanın da çevirdiğini düşünmüyorum. Çünkü şartlar seni yalan çeviri yapmaya mecbur bırakır. Zaten küfürleri doğru çeviren kişide iyi niyet yoktur. Kulüp bünyesinde olan bütün insanlar bu yanlış çevirileri görürler ancak onlar da tercümanın niyetini bildikleri için genel olarak bunu söz konusu etmezler.
 4. Birinci sıra yönetim. İkinci sıra yok. Hoca gider, futbolcu gider herkes gider. Yönetim her zaman senin yanındadır.
 5. Genel isteğim çevirmemek yönünde olurdu. Ama buna çok mecbursam, hoca, yönetim veya futbolcu bunu defalarca yineleyerek, herkesin gözüne sokarak söylüyorsa çevirirdim.
 6. Eğitim almış biri olarak söylemem gerekir ki bu konu biraz göreceli çünkü Fransızca, İspanyolca, Portekizce ana dilli bazı tercümanlar tanıdım. Ve herhangi bir eğitim almamalarına rağmen mükemmel çeviriler yaptıklarına şahit oldum. Kişinin kendisi bilgi ve tecrübe olarak yeterliyse eğitim almış veya almamış olmamalarının bir önemi yok kanaatimce. Günün sonunda insanın kendini ne kadar geliştirmiş olması önemli.
- Üye olduğum bir çevirmen topluluğu yok. Süper Lig tercümanları olarak bir WhatsApp grubumuz var.

Çevirmenlik geleceğin ölü mesleklerinden biri olarak görülüyor. Ki doğru olduğunu düşünüyorum. Ancak Türk futbolunda özellikle "spor tercümanlığı" olarak bu mesleğin eskimeyeceğini düşünüyorum. Türkiye'deki futbol tercümanları her zaman var olmaya devam edecektir.

K10

1. Liseden yabancı dil ağırlıklı mezunum. Daha sonrasında eğitim hayatımı Ankara Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı devam ettirdim. Futbol çevirmeni olarak ise şu an meslektaş olarak çalıştığımız aynı bölümden mezun arkadaşlarımın tavsiyesiyle başladım.
2. Sürecin en başından başlamak gerekirse sporcu transferi ile alakalı gerekirse yazışmalar, sözlü çeviriler, sporcu-kulüp arasındaki iletişim, sporcu-teknik kadro arasındaki iletişim, sporcu-kulüp personeli arasındaki iletişim, sporcunun kulüp dışı iletişim kuramayacağı yerlerde ya da resmi kurumlardaki işlerindeki iletişim ve bazı noktalarda ikametinin ve ulaşımının organize edilmesi.
3. Hayır böyle bir durumla hiç karşılaşmadım.
4. Önceliğim tabii ki çeviribilim. Eğer buna sadık olmazsak hatalara ya da yanlış anlaşılmalara sebep olabilirim. Daha sonrasında işverenim olması sebebiyle kulüp, sonrasında ise takım içi karar mekanizması olduğundan teknik direktör daha sonrasında ise futbolcu gelmekte.
5. Tabii ki çevirirdim. Mesleğime ihanet edemem. Başkasının söylediklerinden dolayı ben sorumlu tutulamam. Ben sadece bir aracıyım.
6. Çeviri eğitiminden ziyade bence bu mesleği yapmak isteyen kişilerin kabiliyeti ve aynı zamanda konuştuğu dilin kültürüne ait bilgisi daha ön planda olmalı çünkü yeri geldiğinde acil ve stresli durumları idare etmek durumunda kalabiliyoruz. Kültür konusu ise muhatap aldığı oyuncuya daha sıcak ve daha yakın olabilmek adına.

K11

1. Futbol çevirmenliğine Ankara Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenci iken Kayserispor Kulübü tarafından çağrılarak başladım. 2007 senesinde Latin Amerikalı oyunculara çevirmenlik yaparak bu sektöre atıldım. Özel İzmir Türk Koleji mezunu olduğum için İngilizcem oldukça kuvvetliydi. Kayserispor Kulübü'ne 4 yılı aşkın bir hizmet verdikten sonra, Portekizce öğrenmek için Brezilya, Santa Catarina'ya gittim. Orda Step1 adlı okulda Portekizce eğitim aldım. Türkiye'ye döndükten kısa bir süre sonra Konyaspor'da tercüman olarak başladım. Burada 12 sene boyunca çok güzel hatıralar biriktirdim: Şu anda Alagöz Holding Iğdır Futbol Kulübü'nde mutluyum.
2. Görev tanımımız çok geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Tercümanlar kulübün en kritik personelleridir. Bir tercüman öncelikle iş ahlakına sahip olan biri olmalıdır. Çünkü oyuncu ve kulübün size güvendiği bir noktadasınızdır. Hata şansınız yoktur. İşimiz antrenmanlarda, maç toplantılarında, sahada ve maç sırasında kulübede devam etmektedir. Maç öncesi ve sonrası basınla olan iletişimde devam eder. Tercüman oyuncunun özel hayatlarını kolaylaştırmak için hazırda bekleyen askerlerdir.
3. Bir tercüman kulüp çıkarlarını ön planda tutarak bazen konuşmaları yumuşatarak çevirebilir. Sarfedilen kelimeleri tercüme ederken yumuşatabilir ya da değiştirebilir. Bu tip örnekleri kariyerimde birçok kez yaşadım. Maç tansiyonunun yüksek olduğu anlarda herhangi bir kargaşayı önlemek için bu tip yöntemlere başvururuz. Basın toplantılarında oyuncunun büyük takım olarak betimlediği takımları İstanbul takımları olarak ifade etmek daha iyi olacaktır, çünkü birçok Anadolu takımı taraftarı bu tarz ince ayrıntılara dikkat edip tepki gösterebilirler.
4. Tercümanın sadakati sadece kulübe ve kulüp menfaatlerine göre olmalıdır. Bunun aksini yapacak olursanız bu sektörde pek barınamazsınız.
5. Kulüp değerlerine saygısızlık yapmadığı sürece yapılabilir. Kulüp menfaatleri doğrultusunda tercüman soruları ve söyleneni atlama, çevirmeme yetkisine sahiptir. Bu tarz eleştiriler basın karşısında yapılmamalıdır.
6. Kesinlikle çeviri tekniğini bilmek kariyer basamaklarında ilerlemek isteyen futbol tercümanı adayları açısından çok faydalı olacaktır. Günümüz şartları ekonomik olumsuzluklar donanımlı tercümanların ortaya çıkmasını engelliyordur. Futbol sektöründe bu yüzden Portekizce tercüman zor bulunmaktadır. Futbol tercümanlarının WhatsApp grubu vardır. Buradan bilgi alışverişi yapmaktayız.

K12

1. Futbol çevirmenliğine kendi şansımı yaratarak başladım diyebilirim. Başladığım dönemde hiçbir futbol tercümanı yoktu sadece dönem dönem ülkemize gelen yabancı hocalara tercümanlık yapan kişiler oluyordu, futbolcularla birebir ilgilenen kulübün bünyesinde bulunan bir tercüman ya da tercümanlık birimi yoktu. 1998 yılının yazında Rotary öğrenci değişim programı ile gittiğim 1 senelik Brezilya maceramdan yeni dönmüştüm, Portekizceyi öğrenmiştim ve işime yarayacak şekilde kullanmak için can atıyordum. Futbolu da hem oynamayı hem izlemeyi çok sevdiğim için o dönem Galatasaray'a gelen Brezilyalı oyuncu Claudio Taffarel ile tanışmayı kafama koymuştum. Ankara'ya geldikleri bir deplasman maçında hikayesi komik ve uzun bir şekilde kendisiyle tanıştım ve onunla tanışıklığım sayesinde Ankaragücü kulübünde oynayan Brezilyalı oyuncular bana ulaştılar ve eksikliğini bildiğim, yapmayı hayal ettiğim, tasarladığım işe başlamış oldum.

TED Ankara Koleji mezunuyum. Gazi Üniversitesi İİBF İşletme bölümünü bitirdim.

2. Kulüp içindeki asli görevim yabancı futbolcularla teknik kadro ve kulüp yönetimi arasındaki iletişimin sağlanması. Yan görevim bu iletişimin Türk oyuncularla ve kulüp çalışanları ile de sağlanması. Futbolcuların Türkiye'ye ve kulübe adaptasyonu konusunda destek olmak da görevlerim arasında hatta hastane, okul, banka, vb. işlerinde onlara yardımcı oluyorum. Ayrıca maç ve analiz toplantılarında, yönetimin futbolcularla yaptıkları toplantılarda, özellikle antrenman ve maç sırasında yaptığım sözlü çeviriler ve maç önu ve sonunda yaptığım canlı yayın röportajlarıyla ön plana çıkıyorum. Kulüp bazı konularda (Yurtdışı yazışmaları, disiplin talimatları vs.) yazılı tercümenize de ihtiyaç duyabiliyor.

3. Lehte ya da aleyhte bir çeviri yaptığım düşünülmedi şu ana kadar ama bir anımı paylaşmak isterim. Rizespor'la Süper Lig takımlardan biriyle maç yapmıştık. Sonradan çok üzücü bir şekilde rahmetli olan çok iyi bir oyuncumuz vardı Muhammed Abarhoun, bu vesile ile onu da anmış olayım, maçtan sonra kendi röportaj vermek istedi. Röportajda hakem ve maçla ilgili gereken her şeyi söyledi aslında ama onun tonunda ve kelimelerinde çeviriyi yapsam ceza alma riski çok yüksekti, çok değerli bir oyuncuydu o yüzden hem isyanını ve kızgınlığını yansıtacak ama ceza da almayacağı şekilde bir çeviri yapmıştım. Tercümanın her zaman kulüp ve takım menfaatlerini ön planda tutması gerekiyor.

4. Bir önceki soruda aslında ipucunu verdim. Bir futbol tercümanının önceliği kulüp menfaatleri olmalıdır. Diğer bütün unsurlar gelip geçicidir, kimseyle çıkar çatışmasına girmemeye özen göstererek kulübün yararına hareket etmek en sağlıklıdır. Öncelik sıralaması yönetim-teknik direktör-futbolcu-taraftar şeklinde olmalıdır. Değer yargılarınız ve çeviribilimden ödün vermeden bu sıralama doğrultusunda hareket etmek yıllar içinde çalıştıkça, pratik yaptıkça ve tecrübe edindikçe geliştirebileceğiniz bir yetenek ve davranış biçimi olacaktır.

5. Burada kritik nokta aleyhte yapılan açıklamanın dozajıdır. Çok ağır ve rencide edici değilse bunu birebir çevirebilirsiniz ancak futbolcuları ya da taraftarı galeyana getirecek kelimeler sarf ediliyorsa kelimelerin uçları yumuşatılarak hem çeviribilim etiği gereği aleyhte açıklamaları çevirirsiniz hem de kulüp menfaatleri ön planda tutularak olumsuz bir hava oluşmasını engelleyebilirsiniz. Yönetim zaten her iki türlü de gerekli mesajı alacaktır.

6. Eğitim alınması gerektiğini düşünüyorum. Müfredat olarak eğitim seviyesine getirilememesi durumunda ise hiç değilse bir oryantasyon yapılması gerektiğini düşünüyorum. Boğaziçi Üniversitesi Çeviri Derneği'ne üyeyim, herhangi bir meslek örgütüne üye değilim, futbol tercümanları için bir meslek örgütü kurulmasına öncü olmayı istiyorum hatta böyle bir girişimin başlangıcı olması amacıyla Türkiye'deki Süper Lig ve 1. Lig kulüplerindeki tüm futbol tercümanlarını bir WhatsApp grubunda topladım. Birbirimizle artık iletişim halindeyiz. Futbol çevirmenliğinin geleceği ilk olarak kulüplerin maddi durumuna, ikinci olarak da liyakatli insanların görevde olmasına bağlı. Kulüplerin maddi durumları kötüleşirse nitelikli insanların sektöre girmesi yavaşlar ve mesleğimizin değeri azalır. Liyakatli insanların görevde olmaması durumunda da hem nitelikli insanları kulüplerden soğutur hem de kalifiye olmayan insanların sektöre dahil olmasıyla mesleğimizin değeri yine azalır. Bu olumsuzlukların olmaması durumunda gelecekte de çevirmenlik önemini koruyarak yoluna devam edecektir.

K13

1. Tercüman bir arkadaşın referansı ile başladım. Eğitim Türkiye; turist rehberliği. Meksika; İspanyol dili ve tarihi. Meksika; Brezilya Konsolosluğu. Brezilya; Milli Eğitim Portekizce dil okulu. Kanada: Fransız Enstitüsü Fransızca eğitimi.
2. Spontane çeviri toplantı, idman ve maçlarda. Genel evrak işleri. Futbolcuların saha dışı hayatlarında onlara yardımcı olmak.
3. Hiç olmadı.
4. Değer yargılarım, çeviribilim, kulüp, teknik direktör, futbolcu, taraftar.
5. Evet istenirse çevirirdim. Tabii ki olabildiğince ılımlı bir şekilde.
6. Futbol terimleri ve jargonu üzerine bireysel ya da sınıf ortamında eğitim alınmalıdır. Evet üyeyim. Futbol tercümanlığının geleceği; artık gerek teknoloji, yapay zeka ile ülkemizdeki dil eğitimin artması ile popülerliğini kaybedeceğini düşünüyorum.

K14

1. Futbol antrenörlüğü yaparken araya pandemi girmişti ve teknik direktörlüğe yeni adım atan bir hocamızla futbol üzerine bir yayın yapmıştık. Oyuna dair fikirlerim onu etkilemişti ve yeni anlaştığı takıma beni tercüman olarak çağırdı. Bu şekilde futbol çevirmenliğine başlamış oldum.

2. Futbol çevirmenliğinde tam olarak bir görev tanımı bulunmuyor. En basit haliyle ülkemize gelen yabancı oyuncularla kulübün diğer paydaşları (yönetim ve teknik ekip başta olmak üzere kulüp çalışanları, taraftarlar ve diğer gruplar) arasındaki iletişimi doğru bir şekilde sağlamak olarak bir tanım yapabiliriz. Buna ek olarak dışardan görünmese de yabancı oyuncuların aileleri, özel istekleri ve ihtiyaçları, sağlık operasyonları, tatil ve izinlerle ilgili prosedürleri, resmi ve resmiyet öncesi transfer süreçleri, menajerlerle olan görüşmeler, konaklama ve ulaşım ihtiyaçları, ev yaşamındaki ihtiyaçları, çalışma ve oturma izni süreçleri ve daha birçok konu futbol tercümanlığının çalışma alanlarını kapsıyor.

3. Bu gibi durumlar genellikle çatışma anlarında daha çok oluyor. Çalıştığım kulüplerden birinde yeni transfer olan bir oyuncu antrenmanlarda sağlık sorunları yaşamaya başlamıştı ve sonrasında detaylı sağlık taramaları yapıldı. Kalbinde futbol oynamasını engelleyen bir durum olduğu birçok farklı doktor tarafından onaylanmıştı. Oyuncu, kulübün kontrat feshi talebine direnmişti ve tercüman ben olduğum için taraf tuttuğumu düşünmüştü. Sonrasında kendisine o şehirde bir doktor bulması söylendi ve kendi bulduğu doktor da kalbindeki sorunun futbol oynamasına engel olduğunu söyledi. Devamında oyuncunun sözleşmesi feshedilmişti.

4. Çevirilerimdeki önceliğim sorunlu olabilecek durumları uygun bir şekilde anlatarak olası çatışmaları önlemek diyebilirim.

Bu noktada en güçlü taraf her zaman yönetim; çünkü futbolcuları, teknik ekibi ve kulüp çalışanlarını kulüpte tutan ve kulüpten gönderen hep yönetim olmuştur. Hiyerarşi olarak yönetim en üstte olsa da ben çevirilerimde orta yolu bulmayı seven birisiyim. Bu sebeple değer yargıları en önde diyebilirim. Sonrasında hiyerarşi gereği yönetim ve teknik ekip sonrasında da futbolcular geliyor. Aynı şekilde bazı durumlarda kara kutu olarak kalmak da kulüp içerisindeki huzur ortamını korumaya yardımcı oluyor. Taraftarlarla elimden geldiğince az iletişim kuruyorum, bu sebeple taraftarlar benim çevirilerimde öncelik verdiğim gruplardan biri değil.

5. Bir önceki yanıtta da belirttiğim gibi söylenenleri orta yolu bulacak şekilde iletmeye azami şekilde gayret gösteririm. Eğer yönetim ve teknik ekip arasında bir uyumsuzluk varsa benim çevirilerimin durumu tamamen iyiye veya kötüye çevireceğini düşünmüyorum; çünkü sorun olan ilişkiler bir noktada mutlaka kopuyor. Yine burada kopacak bir ilişkinin kötü bir şekilde kopmasındansa iyi bir şekilde kopmasına, ara yol bulacak çevirilerle yardımcı olabileceğimi düşünüyorum.

6. Çeviri eğitimi almış kişilerin, eğitim aldıkları dilde fark yarattığını düşünüyorum. Fakat futbolda tek bir dilde uzmanlaşmaktansa daha çok dili futbol terimleriyle bilmenin daha çok katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü iletişim kurduğumuz futbolcuların büyük bir çoğunluğu sadece iletişim kurup işlerini çözmek istiyor. Bu noktada bir dili edebi seviyede bilmektense yeni bir dil öğrenmek, daha çok oyuncuya yardım etmeyi sağlıyor. Ben şu anda bir çeviri grubuna üye değilim.

Futbol çevirmenliğinin, geleceği çok parlak bir meslek olmadığını düşünüyorum. Türkiye Futbol Federasyonu kulüplerdeki tüm A Takım çalışanlarını (antrenörler, doktorlar, masörler, fizyoterapistler, malzemeciler) sözleşmeyle koruma altına alıyor. Tercümanlara ise böyle bir güvence verilmiyor. Ayrıca Avrupa'da birçok ülkede böyle bir meslek bulunmamakta. Zamanla oyuncularımızın, antrenörlerimizin ve kulüp çalışanlarımızın eğitim seviyesi arttıkça futbol çevirmenliğine gerek kalmayacağı günlerin geleceğini düşünüyorum.

K15

1. Fransızca mütercim tercümanlık mezunuyum, Mezun olduktan 2 hafta sonra sözlü çeviri hocam bir kulübün Fransızca ve İngilizce bilen bir çevirmen aradığını ve sözlü çeviride sınıf birincisi olduğum ve ayrıca okul futbol takımında olduğum için beni önerdiğini söyledi.
2. Yazılı ve sözlü her çeviriden sorumluyum. Ayrıca yabancılar evrak ve sözleşme sorunları da görev tanımıma dahildir.
3. Hayır çevirilerimde her zaman tarafsız olmuşumdur.
4. Kulüp işveren olsa da her iki taraf ile de bağ kurduğunuz için çevirilerinizde bağımsız olmak ve sadece söylenenleri söylendiği gibi ifade etmeniz gerekir.
5. Eğer yabancı futbolcular duyuyorsa evet bunu çevirirdim. Her zamanki gibi tarafsız bir şekilde bana göre en doğru çeviriyi yapardım.
6. Evet tabii ki bir çeviri eğitimi almaları gerektiğini düşünüyorum çünkü bu meslek kolay olamamak ile beraber yüksek stresli bir meslek bu yüzden eğitim almış birisi daha "iyi" bir çeviri yapabilir. Evet bir çevirmen meslek örgütüne üyeyim. Futbol çevirmenliğinin her zaman olacağını düşünüyorum çünkü sadece çeviri değil aslında figür olarak da kulüpte duruyoruz. Bir kulüpte çevirmenin olması yabancı oyuncuların üstünden bir yük alıyor ve diğer birçok personel gibi önemli bir rol üstleniyor.

K16

1. Üniversite eğitimim sırasında bir tercüme bürosunda staj yapmıştım. Spor sektörüne girişim aslında onların tavsiyesi ve önerisi üzerine oldu. Üniversite eğitimimi tamamladıktan sonra çok uluslu bir dış ticaret firmasında çalışmaya başlamıştım yaklaşık 6 ay orada çalıştıktan sonra o süreçte o tercüme bürosuna bu işi yapabilecek birisi var mı diye soruyor şehrin takımı onlar da beni önermişler. Akabinde takımla görüştük futbolu sevdiğim için çok başarılı da gitse benim adıma futbolda dış ticaret sektöründen daha çok mutlu olacağımı düşündüğüm için onların teklifini kabul ettim. Böylelikle başlamış oldum futbol çevirmenliğine. Eğitim hayatıma gelirse, Fransızca mütercim tercümanlık mezunuyum, eğitim hayatı parlak olan bir öğrenci değildim ama işin grameri ve yazımından ziyade dilin sözlü iletişim için gerekli olduğunu ön planda tutmuş olmamdan dolayı sözlü iletişimim öğrendiğim ve bildiğim dillerde hep iyi olmuştur. Ayrıca Türkiye’de yabancı dil öğrenen bir öğrencinin yaşadığı tüm eksiklikleri, eğitim metodolojisi, eğitmenlerin kapasitesi, yetkinliği vs. bunları yaşamış bir öğrenci olarak yine de bu sistemden kendini kurtarmış birisi olarak görüyorum. 16 yıl, boyunca, Türkiye’de birçok takımda çalışmış birisi olarak şunu söyleyebilirim dil bölümlerinden mezun olan İngilizce ayrı tutarak söylüyorum diğer dillerde 100 mezundan 95’i çalışamaz ve bu işi yapamaz. Bu gençlerimizin hatası ve eksikliği değil tabii ki tamamen yabancı dil eğitim sistemi ve metodolojimiz yanlış olması kaynaklı olduğunu düşünüyorum.
2. Kulüp ile ilişkili tüm kişiler için veya işler için gereken bütün yazılı ve sözlü çevirilerin yapılması.
3. Hayır öyle bir şey yaşamadım. 16 yıldır bu işte olan birisi olarak benim olaya bakış açım tüm sektör ve diğer tüm paydaşlar tarafından bilindiği için öyle bir düşünceye mahal vermeyeceğini biliyorum.
4. Benim bu olaya bakışım açık ve net olarak şöyledir. Etik ve ahlaki çerçevede çeviri sadakatinden uzaklaşırsa ilgili kişilerin hakkına girilmiş gibi düşünürüm. Dolayısıyla en azami seviyede doğruluk ve sadakat niyeti ile çeviri yapılmaya çalışılmalıdır.
5. Benzer durumları yaşadım ve aynı şekilde çevirisini yaptım. Tarafsızlık ve etik değerlere dikkat edilmediği örneklerini Türkiye’de bazı “büyük” kulüp tercümanlarında gördüm esefle takip ettim.
6. Futbol tercümanlığı dediğimiz zaman şu an Türkiye’de yaklaşık 60-75 kişinin yaptığı bir işten söz ediyoruz. Aslında çok büyük bir istihdamdan söz etmiyoruz. Yalnız makine

evirisi ve yapay zekanın yerini uzun süre alamayacağı bir alandan söz ediyoruz dolayısıyla sektör devam edecek.

Çeviri eğitimi almayan kişilerin çok korkunç ve pahalı sorunlara neden olduğunu bizzat kendim gözlemledim evet bence mutlaka bu keyfiyet ortadan kaldırılıp federasyon tarafından eviribilim eğitimi alınması şartı getirilmelidir futbol çevirmeni akredite şartına.

Herhangi bir çevirmen örgütüne ye değilim.

K17

1. Marmara Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği mezunuyum. Mezun olduktan sonra bir süre otellerde resepsiyonist olarak çalıştım. Kendim de futbol oynadığım için aklımın hep bir köşesinde bu tarz bir meslek vardı ancak realiteye dökememişim. O süreçteki işimden pek memnun olmadığım zamanlarda bir futbol kulübünün tercüman aradığı ilana denk gelen bir tanıdığım vasıtası ile başladım. Öncesinde çevirmenliğe dair net bir eğitim almadım 1-2 ders haricinde ve alaylı bir şekilde yerinde öğreniyorum.
2. Futbolcular ve teknik ekip/yönetim arasında birebir bağ kurup iletişimi sağlamak, antrenman esnasında teknik ekibin direktiflerini yabancı futbolculara aktarmak, soyunma odasında iletişimi sağlamak, maç esnasında iletişimi sağlamak, futbolcuların sağlık durumlarında onlarla hastaneye gidip orada iletişimi sağlamak, yabancı futbolcular ile maç sonu röportajlarına katılmak, WhatsApp grupları üzerinden aktarılan metinleri çevirmek, futbol dışında da yabancıların bir ihtiyacı olursa olabildiğince yardımcı olmak. Kısacası yabancı futbolcular ile iletişim içerisinde olunan her durum görev tanımıma dahil.
3. Spesifik olarak bu tarz bir durum yaşanmadı. Genelde çevirilerimde aktarılmak istenen metni olduğu gibi aktarırım.
4. Çeviribilim/yönetim/teknik direktör/futbolcu/ taraftar/değer yargıları.
5. Evet çevirirdim. Ancak bu durumda eğer argo veya nahoş kelimeler kullanıldığında bunu sansürlemek yerine daha yumuşak bir şekilde ama teknik direktörün niyetini de aktarabilecek şekilde söyledim. Sonuçta işimiz sansür yapmak veya yorum yapmak değil.
6. Belirli bir seviyeye kadar futbol çevirmenliğinde aman aman bir eğitimin elzem olduğunu söyleyemem ancak eğer üst seviyelerde profesyonel bir takım ile ilgileniliyorsa kesinlikle bir eğitim alınmak zorunda. Henüz herhangi bir meslek örgütüne üye değilim. Futbol çevirmenliği oldukça zor ve kapsamlı bir meslek. Yalnızca futbol hakkında bilgi sahibi olmanın yetmediği gibi kişinin dünya görüşü ve bilgi birikimi de büyük rol oynar tutarlı çeviriler ve farklı varyasyondaki konuşmalar üzerinde. O yüzden bu meslek geleceği olmak ile birlikte yıllar sürecektir kişisel gelişimin bir ürünü olmalıdır.

K18

1. İtalyan lisesi mezunuyum, üniversite için İtalya'ya gittim 2 sene makine mühendisliği okudum sonra okuldan ayrılıp başka bir okula business and management okumaya gittim (yine İtalya'da) aradan 5 sene geçti ve hala okulu bitirmedim, sonra şans eseri başkanla görüştüm ve beni stajyer olarak işe aldı, 6 ay sonra ise kulübün resmi tercümanı oldum, yani hala lise mezunuyum.
2. Tercümanlık, yabancı futbolcuların bütün ihtiyaçları, yabancı oyunculara ev bulmak, yerli/yabancı oyuncuların banka hesaplarını açmak, maça gelecek oyuncu yakınlarının Passolig listesini yapmak ve kulübe iletmek, kulüp WhatsApp gruplarına bütün bilgilendirmeleri atmak ve en önemlisi hoca grubuyla oyuncu grubu arasında köprü olmak.
3. Hayır.
4. Benim için kişilerin bir önemi yok herkese olan sadakatim aynı.
5. Evet çevirirdim. Eğer televizyonda canlı yayınlanıyorsa çevirmek zorundayım çünkü dünyada yabancı dil bilen tek kişi ben değilim ama eğer söylenen şeyler antrenmanda/toplantıda yani basına kapalı bir alandaysa o zaman bazı şeyleri yumuşatarak söylerim, burada önemli olan anı/odayı okumak. En önemli şeylerden biri ise eğer futbolcuya soyluyorsa hangi futbolcu olduğu önemli, dinamiklere hakim olup ona göre hareket etmek lazım.
6. Hayır hiçbir örgüte üye değilim. Ben çevirmenlik eğitimi almadım ve dört dil biliyorum o yüzden eğitim alınması gerektiğini düşünmüyorum, futbol daha alaylı bir iş, tamamen tecrübe gerektiren ve diploma gerektirmeyen bir sektör. Futbol olduğu sürece bence her zaman tercümanlık olacak (Türkiye'den bahsediyorum).

K19

1. Üniversite eğitimime 2015 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümünde başladım. Yazılı ve sözlü çeviri için gerekli olan bütün bilgileri okulda aldığım eğitim sayesinde edindim. Ayrıca İspanyolca kursuna da gittim. Hedeflerimi liseye gittiğim dönemde belirlediğim için sadece tek bir alana odaklanıyordum. O da spor çevirmenliğiydi. Her ne kadar başlangıçta sadece futbol alanını istesem de olası bir durumda diğer branşlara da hazır olmak için çalışmalarımı yaptım.

Üniversite eğitimim devam ederken spor ve futbol ile ilgili etkinlikler ve organizasyonlara katıldım. Bunlara örnek olarak İzmir'in köklü kulüplerinden biri olan Altınordu Futbol Kulübü'nün o dönemde her yıl düzenlediği U12 Cup turnuvalarına katıldım. Orada gönüllü olarak yurtdışından gelen takımlara mihmandarlık yaptım. Ayrıca ülkemizde ilk defa düzenlenen Avrupa Ampute Futbol Şampiyonası'nda İngiltere Milli takımının mihmandarlığını ve tercümanlığını yaptım. Bu organizasyonlarda tanıştığım kişilerle bağlantımı hiçbir zaman koparmadım ve hala iletişimimiz devam etmektedir. Ülkemizde düzenlenen UEFA SUPER CUP organizasyonunda UEFA yetkilileri ile birlikte yaklaşık 1 ay çalıştım. Bir dönem Galatasaray'ın Şampiyonlar Ligi maçları için VIP HOSTING bölümünde UEFA için çalıştım. Ardından yukarıda belirttiğim organizasyonlarda kurduğum network sayesinde 2019 yılının Ekim ayında Giresunspor Kulübü ile futbol çevirmeni olarak sözleşme imzaladım.

2. Görev tanımımız aslında çok basit. Yabancı oyuncuların ya da futboldaki yabancı paydaşların veya yetkililerin Türk yetkililer ile ya da tam tersi yönde iletişim kurmasını sağlamak. Ancak işlerin karmaşık hal aldığı durum şudur ki yabancı yetkililer ve Türk yetkililer her an değişiklik gösterebiliyor. Örneğin, Türk yetkililer bir antrenör, kulüp başkanı, oyuncu, manav, kargo görevlisi, üst düzey bir yönetici, belediye başkanı, vali gibi çeşitli unvanlarda karşımıza çıkabiliyor. Yabancı yetkililer için de bu örnekler oyuncu, oyuncunun aile bireyleri, yabancı avukatlar veya menajerler vb. şeklinde birçok örnek verilebilir. Görüldüğü üzere görev tanımımız basit ancak bu göreve çevirinin ve iletişimin gerektiği her şey dahil oluyor. O yüzden genellikle iletişim için sürekli olarak ulaşılabilir olmamız gerekiyor. Yaptığımız iş aynı zamanda da ülkemizi temsil etmek olduğu için her zaman elimizden gelenin en iyisinden fazlasını yapmalıyız.

3. Aldığım eğitimden kaynaklı olsa gerek hiçbir zaman tarafsızlık ilkesinden vazgeçmedim. Çünkü benim o ortamda olma sebebim o iki kişinin veya daha fazla kişinin birbiriyle ortak bir dilde iletişim kuramaması. Eğer ortak bir dil olsa, birbirlerinin her dediklerini anlayacaklardı. Ancak bazı durumlarda, çalıştığım kulübün üst düzey yöneticileri veya başkanlarının isteği dahilinde çeviri yapmadığım durumlar oldu. Fakat bunun tarafsız olma ilkesini etkilediğini düşünmüyorum. Örnek olarak şunu söyleyebilirim; bir kulüp başkanımız yabancı bir oyuncu ile toplantı yapıyordu. 3. kişi olarak başka bir kulüp yetkilisi toplantıya sonradan dahil oldu. Başkanın isteği doğrultusunda başkan ile diğer kulüp yetkilisi arasında geçen konuşmaları yabancı oyuncuya çevirmedim. Ancak oyuncuyla olan bütün konuşmaları tam ve eksiksiz bir şekilde çevirdim.

4. Tabii ki önceliğim aldığım eğitimdeki bilgileri tam ve eksiksiz bir şekilde mesleki etik çerçevesinde uygulamak. Bir önceki soruda verdiğim örnekten yola çıkacak olursak, aldığım eğitim ve etik değerlerden sonra ise kulüp menfaatleri benim için üçüncü kriterdir. Çünkü kulüplerin de kendi içerisinde belli etik kuralları vardır. Ben her zaman source text'e sadık kalma taraftarıyım. Yani ne söylendiyse o şekilde iletme gereği duyuyorum. Dediğim gibi bunların dışında kulüp menfaatlerine zarar verebilecek durumlarda önceliğim tabii ki kulüp menfaatlerini korumaktır. Bu yanlış çeviri ya da çeviri yapmamak demek değil ancak çeviride gerektiği yerde ve gerektiği durumda reduction yapmak kaçınılmaz ise bunu kulüp menfaatlerini korumak adına kullanmayı yanlış bulmuyorum.

5. Evet, tam ve eksiksiz bir şekilde çevirirdim. Aslında dışarıdan bakıldığında bu tip olaylar çok büyük bir sorun gibi görünüyor ancak gerçek böyle değil. Çünkü futbol sektöründe bulunan herkesin duyguları olsa da günün sonunda herkes bir profesyonel. Ekstrem olaylar dışında bence çeviri yapması en kolay ortamlar bunlar oluyor. Çünkü herkes genelde olayın nereye gidebileceğini biliyor ve sonuçlarını da az çok tahmin edebiliyor. Bu olaylarda duyguyu karşı tarafa doğru bir şekilde geçirip, söylenenleri eksiksiz bir şekilde iletip ve kendi duygularımı bir kenara bırakıp çeviriyi yapıyorum.

6. Benim düşüncem evet. Ama bunu söylerken bazı aktif olarak çalışan ve çeviri eğitimi almamış olan çevirmenleri bundan ayrı tutuyorum. Çünkü gerçekten işlerinde gayet başarılı ve donanımlılar. Çeviri eğitimi almasalar dahi bu konuda merak edip araştırdıkları ve bilgi edindikleri çok belli. Ancak bu işe yeni adım atacaklar için ben bu

eğitimin kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü, çeviri eğitimi almış olmak sektörde bir artı olarak kabul esiliyor ve genelde kulüpler tercih haklarını bu yönde kullanıyor. Eskiden birinin tanıdığı olmanız ve bir dil bilmeniz yeterliyken şimdilerde tüm bunlara ek olarak çeviri eğitimi geçmişiniz ve tecrübeniz var mı diye araştırıyorlar. Dokuz Eylül Çeviri Kulübü'ne üyeydim ayrıca Çeviri Derneği'nde herhangi bir üyeliğim olmasa da gelişmeleri yakından takip etmeye çalışıyorum. Futbol çevirmenliği kaybolmayacak bir meslek. Her ne kadar teknoloji ve yapay zeka ürünleri gelişse de bazı anlarda teknoloji o duyguyu o hissi veremeyecek. Futbol bir his bir tutku oyunu olduğu için bu alanda bizlerin teknolojiden faydalanacağımızı ancak teknolojinin bizim yerimizi alamayacağını düşünüyorum. Ve ayrıca ne kadar fazla dilde yetkinliğimiz olursa, o kadar fazla çalışma imkanı bulacağımızı da unutmamak gerekir.

K20

1. Futbol tercümanı olarak çalışmaya başlamam, spor dünyasına olan ilgim ve dil öğrenme tutkumla şekillendi. Bu meslek, her zaman hayalini kurduğum bir alandı. Bu hedef doğrultusunda dil öğrenmeye başladım ve kendimi geliştirmek için çeşitli adımlar attım. Yurtdışında dil kurslarına katıldım, değişim programlarıyla eğitim aldım ve farklı ülkelerde yaşama fırsatı buldum. Bu süreç, hem dil becerilerimi hem de farklı kültürlerle olan uyum yeteneğimi geliştirmeme yardımcı oldu.

Eğitim geçmişime gelirsek, Brezilya'da Paulista Üniversitesi'nde Pedagoji bölümünden mezun oldum. Bunun yanı sıra, farklı ülkelerde dil eğitimi aldım ve Türkçe dışında Portekizce, İngilizce ve İspanyolca dillerinde yetkinlik kazandım. Eğitimim ve dil becerilerim, futbol tercümanlığı yaparken karşılaştığım zorlukların üstesinden gelmemde önemli bir rol oynuyor.

2. Futbol tercümanı olarak görev tanımım oldukça geniş bir yelpazeyi kapsıyor. Teknik direktörlerin ve oyuncuların iletişimini sağlamak, günlük antrenmanlar sırasında verilen taktiklerin doğru bir şekilde aktarılmasından basın toplantıları, maç sonrası röportajlar ve kulüp içindeki toplantılara kadar birçok alanda aktif rol alıyorum.

Bunun yanı sıra, yabancı oyuncuların ve teknik ekibin adaptasyon süreçlerine destek sağlıyorum. İdari işlemlerde, örneğin oturma izinleri veya kontratlarla ilgili süreçlerde yardımcı olmak da görevlerim arasında. Ayrıca, teknik ekip ile futbolcular arasındaki dil ve kültür bariyerini aşmalarına yardımcı olmak, takım içindeki uyum ve iletişimi güçlendiren önemli bir görevim.

3. Evet, böyle bir durumla zaman zaman karşılaşılabilir. Çevirmenlik mesleği gereği tarafsız olmak temel bir ilke, ancak bazı kişiler çevirinin içeriğini farklı yorumlayabiliyor. Bir örnek vermek gerekirse, bir basın toplantısında teknik direktörün söylediklerini çevirdiğimde, bazı taraftarlar onun açıklamalarını yumuşattığımı veya değiştirdiğimi düşündü. Oysa ki tamamen doğru ve objektif bir çeviri yapmıştım. Bu durum genellikle çevirinin doğasından veya tarafların algılarından kaynaklanabiliyor.

Bu tür yanlış anlaşılmalarda, objektif bir şekilde çalıştığımı açıklamak ve çevirinin birebir doğru olduğunu vurgulamak önemli oluyor. Tarafsızlığımı koruyarak, tüm tarafların doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamaya her zaman özen gösteriyorum.

4. Kulübün bütününü işveren olarak kabul ettiğimde çeviri yaparken sadakat önceliğim şu şekilde sıralanır:

1. Değer Yargıları ve Mesleki Etik: Tarafsızlık ve dürüstlük, çevirmenlik mesleğinin temel ilkeleridir. Bu nedenle, çeviri sırasında önce mesleki etik değerlerime ve tarafsız bir aktarım yapma ilkesine sadık kalırım. Herhangi bir taraf lehine çeviri yapmak yerine, tüm tarafların doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamaya odaklanırım.

2. Kulübün Çıkarları: Kulüp, çeviri yaptığım her ortamın ana paydasıdır. Çeviri sırasında, kulübün genel itibarını ve menfaatlerini koruyacak şekilde hareket ederim. Yanlış anlaşılmalara önüne geçmek ve kulübün imajını zedeleyecek ifadelerden kaçınmak önemlidir.

3. Teknik Direktör ve Teknik Ekip: Teknik direktörün mesajlarının doğru bir şekilde oyunculara ve medyaya aktarılması, takımın başarısı için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, teknik ekibin iletişimde sadık ve doğru bir çeviri yapmak birincil görevlerim arasındadır.

4. Futbolcular: Futbolcuların teknik ekiple, yönetimle veya basınla olan iletişimde doğru ve anlaşılır bir şekilde tercüme yaparak onların ifadelerinin yanlış anlaşılmasını sağlarım. Onların güvenini kazanmak, takım içindeki uyumu da destekler.

5. Yönetim: Kulüp yönetiminin dışarıya yönelik mesajlarını veya futbolcularla olan iletişimlerini doğru ve etkili bir şekilde aktarmak, kulüp işleyişinin düzgün sürmesi açısından önemlidir.

6. Taraftarlar: Taraftarlar, kulübün en önemli paydaşlarından biridir. Onlara yönelik yapılan açıklamaların doğru ve anlamlı bir şekilde aktarılmasına özen gösteririm. Ancak taraftarların duygusal tepkileri dikkate alınarak mesajların bağlamını kaybetmeden aktarılması da büyük önem taşır.

Bu sıralamada, sadakat dengesi tüm tarafların doğru ve etkili bir şekilde anlaşılmasını sağlamaya yönelik bir bütünlük içinde sağlanır.

5. Evet, teknik direktörün açıklamasını doğru ve tarafsız bir şekilde çevirmek mesleki sorumluluğumdur. Böyle bir durumda açıklamayı eksiksiz aktarırken içeriğini ve tonunu korumaya özen gösteririm. Yanlış anlaşılmaları önlemek adına mesajı net bir şekilde ifade ederim ancak içeriği yumuşatmak ya da değiştirmek gibi bir müdahalede bulunmam.

Bu süreçte, tarafsızlığımı koruyarak hem açıklamayı yapan kişiye hem de kulüp itibarına zarar vermemek için profesyonel bir üslup kullanırım. Çevirmen olarak görevim, mesajı olduğu gibi aktarmaktır; içerikten sorumluluk açıklamayı yapan kişiye aittir.

6. Futbol çevirmeni olarak çalışan kişilerin çeviri eğitimi alması gerektiğini düşünüyorum, çünkü bu meslek yalnızca dil bilmekten ibaret değil; iletişim becerisi, terminoloji bilgisi ve kültürlerarası farkındalık da gerektiriyor. Çeviri eğitimi, mesleğin etik kuralları ve profesyonel yaklaşım açısından önemli bir temel sunuyor.

Herhangi bir çevirmen meslek örgütüne üye değilim. Bildiğim kadarıyla, ülkemizde futbol çevirmenlerine yönelik bir dayanışma veya mesleki destek sağlayan ve aktif bir şekilde çalışan bir kurum veya kuruluş bulunmuyor.

Futbol çevirmenliğinin geleceğine gelince, mesleğin öneminin artacağını düşünüyorum. Yabancı teknik direktör ve futbolcuların sayısının fazla olduğu bir ortamda, çevirmenler kulüplerin iletişiminde kilit bir rol oynuyor. Bu nedenle, mesleğin daha sistematik bir yapıya kavuşması ve profesyonel çerçevede desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum.

K21

1. Kendi memleketimde lise eğitimimi tamamladıktan sonra Yeditepe Üniversitesi Çeviribilim bölümünden mezun oldum. Çocukluğumdan beri gelen futbol aşkı sebebiyle en büyük hayallerimden biri futbolcu olmaktı ve alt yaş gruplarında futbol oynadım. Sonrasında futbolu bırakıp okula yoğunlaşmak durumunda kaldım ama çeviribilim bölümü okuduğum esnada aklımın bir köşesinde hep futbolun içinde olmak vardı.

Babam çok uzun yıllardır Süper Lig kulüplerinde antrenörlük yapıyor ve daha önce çalıştığı takımlardan birine tercüman olarak beni önerdi. Beni denemeye çağrıldılar, takım ile sezon öncesi kampına katıldım ve herkes çok memnun kalınca kulüpte devam ettim. Şu an hala aynı kulüpte görev almaktayım.

2. Tercüman olarak, bir kulüpte dil bariyeri yüzünden iletişimin aksadığı her yerde görev alıyorum diyebilirim. Futbolcu - Antrenör diyalogları, Futbolcu - Futbolcu diyalogları, Yönetici - Futbolcu diyalogları, Yönetici - Menajer diyalogları, maç sonu röportajlar, basın toplantıları, kulüp organizasyonları vb. birçok konuda faaliyet göstermekteyim.

Tercümanlık dışında kulüpte idari bir görev üstlendiğimi de söyleyebilirim. Yönetim bölümüne birçok organizasyonda ve planlamada yardımcı oluyorum.

3. Bu konuda tercümanların yükünün çok ağır olduğunu düşünüyorum. Bizden birçok durumu idare etmemiz bekleniyor. Tansiyonun yükseldiği anlarda sinirle ağızdan çıkan sözleri yumuşatarak tansiyonun daha da yükselmesine engel olmak buna örnek verilebilir. Bu da bazen bir tarafı koruma olarak değerlendirilebiliyor.

Başka bir konu, özellikle yabancı oyuncular yönetimin, teknik ekibin bütün kararlarını benden duyuyorlar. Bazen sinirle tepkilerini bana gösterebiliyorlar ve yönetimin tarafında olduğumu düşünüyorlar. Bu şekilde bir taraf lehine çeviri yaptığının düşünüldüğü durumlar oldu evet.

4. En öncelikliden düşüğe doğru: Yönetim/Teknik Direktör/Futbolcular/Değer Yargıları.

Maalesef değer yargılarımı en sona koymak zorundayım çünkü hiç onaylamayacağım ve takdir etmeyeceğim tavır ve sözleri çevirmek zorunda kalabiliyorum. Sonuç olarak işverenim olduğu için kulübümü ilk sıraya koymak zorundayım.

Teknik Direktör ikinci sırada çünkü futbolculara göre yaş ve tecrübe bakımından daha olgun olmakla birlikte takımın baş sorumlusu konumundalar.

Futbolcular burada üçüncü sırada, bu aslında hiç içime sinmeyen bir durum çünkü futbolcularla genelde arkadaşlık ilişkisi kuruyorum ve sadakatimi onların önüne koymak çok hoşuma gitmeyen bir durum olabiliyor.

5. Ortada halka açık bir alanda belirtilen bir ifade varsa, tabii ki bunu çevirmek benim sorumluluğum. Buradaki en kritik ve hassas nokta ise diller ve kültürler arasındaki değer farkları göz önünde bulundurularak sözlerimi çok dikkatli seçmek ve yanlış anlaşılmaya yol açmamak.

6. Benim tecrübeme göre, çeviri eğitiminin tabii ki etkisi ve faydası var ama işin büyük bir kısmının tecrübeye dayalı olduğunu düşünüyorum.

Mesleğimizi robotlara kaptıracağımızı falan düşünmüyorum kesinlikle :) Çok edebi ve algısal çevirilerle karşılaşabiliyoruz ve bunun herhangi bir yapay zeka tarafından kolay kolay karşılanabileceğini düşünmüyorum, özellikle de yakın gelecekte. Ancak İngilizcenin her geçen gün daha da yaygınlaştığını düşünürsek, belli bir zaman sonra herkes İngilizce bilip konuşacağı için çevirmene gerek kalmayacağını düşünüyorum ki birçok Avrupa ülkesinde durum şu anda bu.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Aslı Tara YILDIRIM	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Hacettepe Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Almanca Mütercim Tercümanlık
Makale ve Bildiriler	
1. Yıldırım, A. T. (2025). CHATGPT 3.5 ve CHATGPT 4-o'nun Yaptığı Şiir Çevirisinin Andrew Chesterman'ın Çeviri Etiği Yaklaşımı Bağlamında Karşılaştırması: Louise Glück'in End of Winter Şiiri. <i>RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi</i> , (46), 42-67. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15487792	